SİYER-İ NEBÎ — TAM KÜLLİYAT

CİLT 2

Hicret ve Medine'nin İnşası

Seri 7–14

Hj Che Alim Hj Che Haron

AK (Kelantan)

quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY

Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ — TAM KÜLLİYAT

CİLT 2

HİCRET VE MEDİNE'NİN İNŞASI

Seri 7–14: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Medine'ye Hicretten İfk Hadisesine Kadar

وَقُل رَّبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَاجْعَل لِّي مِن لَّدُنكَ سُلْطَانًا نَّصِيرًا

"De ki: "Rabbim! Beni dahil edeceğin yere hoşnutluk ve esenlikle dahil et; çıkaracağın yerden de hoşnutluk ve esenlikle çıkar. Katından beni destekleyecek bir kuvvet ver.""

İSRÂ SÛRESİ 17:80

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Yurdundan çıkarıldığında, "iki kişiden biri" iken Resûlüne yardım eden ve mağarada ona sekînet indiren Allah'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed'e ﷺ, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Bu kitap, Siyer-i Nebî serisinin 7. ile 14. kitaplarını tek ciltte bir araya getirmektedir: Resûlullah'ın ﷺ Medine'ye hicretinden, Medine toplumunun inşasından, Bedir ve Uhud savaşlarından, Müslümanların başına gelen ardı ardına imtihanlardan, Hendek Savaşı'ndan ve Benî Kurayza meselesinden İfk Hadisesi'ne kadar. Her serinin kaynakçası korunmuştur. Allah bu kitabı bizi Resûlullah'a ﷺ yaklaştıran bir vesile ve ona yardım eden, onu okuyan ve yayan herkes için bir sadaka-i câriye kılsın.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta yıldızlı bir gece göğü altında uçsuz bucaksız bir çöl yer alır: dalgalı kum tepeleri, onları kesen tek bir patika ve patikanın sonunda hurma ağaçlarıyla çevrili bir vaha; ufukta ise hafif bir ışık belirmeye başlamıştır.

Çöldeki patika, Resûlullah'ın ﷺ Mekke'den hicretini simgeler: geceleyin çölü aşarak hurma bahçeleriyle yeşeren Medine'ye ulaştı. Orada ilk Müslüman toplumu inşa etti, ardından Bedir'den Hendek'e kadar imtihan üstüne imtihanla karşılaştı.

Alttaki lacivert şerit, ince altın çizgilerle çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır. Bu külliyatın beş cildinin başlıkları aynı stil, boyut ve altın renkte yazılmıştır; böylece beş kitap yan yana dizildiğinde tek bir set olarak görünür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1: SERİ 7 — MEDİNE'YE HİCRET

MEDİNE'YE HİCRET — *Giriş*
1. AKABE'DEN SONRA: NEDEN HİCRET? — *Nisâ 4:100; Nahl 16:41*
2. ÖNDEN GİDENLER — *Siyer notu*
3. EBÛ BEKİR BEKLİYOR — *Sahîh-i Buhârî 3905*
4. DÂRÜNNEDVE'DEKİ KOMPLO — *Enfâl 8:30*
5. KUŞATMA GECESİ: ALİ YATAKTA — *Rivayetin değerlendirilmesi*
6. OLAĞANÜSTÜ BİR ÖĞLE VAKTİ — *Sahîh-i Buhârî 3905*
7. ZÂTÜ'N-NİTÂKAYN ESMÂ — *Sahîh-i Buhârî 3907*
8. SEVR MAĞARASI: "ALLAH BİZİMLEDİR" — *Tevbe 9:40; Buhârî 3653*
9. ÖRÜMCEK VE GÜVERCİN: HANGİSİ SAHİH? — *Rivayetlerin değerlendirilmesi*
10. HİCRET EKİBİ — *Şekil; tablo*
11. SAHİL YOLU VE ÇOBAN — *Sahîh-i Buhârî 3615*
12. SÜRÂKA B. MÂLİK — *Sahîh-i Buhârî 3906*
13. ÜMMÜ MA'BED'İN ÇADIRI — *Rivayetin değerlendirilmesi*
14. HARRE'DE BEKLEYİŞ — *Sahîh-i Buhârî 3906*
15. "BU ADAM BANA YOLU GÖSTERİYOR" — *Sahîh-i Buhârî 3911*
16. KUBÂ: İLK MESCİD — *Tevbe 9:108*
17. EBÛ EYYÛB'UN EVİ — *Sahîh-i Buhârî 3932*
18. MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN İNŞASI — *Tablo*
19. MEDİNE HUMMÂSI VE RESÛLULLAH'IN DUASI — *Sahîh-i Buhârî 3926*
20. HİCRÎ TAKVİM — *Sahîh-i Buhârî 3934*
21. MEŞHUR KISSALAR VE DURUMLARI — *Şekil; tablo*
22. İSLÂM'DAN ÖNCE YESRİB — *Âl-i İmrân 3:103; Sahîh-i Buhârî 3777*
23. HİCRET YOLU ÜZERİNDEKİ YERLER — *Mesafe tablosu*
24. HİCRETİN ŞAHSİYETLERİ — *Tablo*
25. HİCRETİN ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
26. HİCRET HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
27. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 7

BÖLÜM 2: SERİ 8 — MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI — *Giriş*
1. MEDİNE'DE YENİ BİR TOPLUM — *Şekil; Âl-i İmrân 3:103*
2. MESCİT: TOPLUMUN MERKEZİ — *Siyer notu*
3. ENES'İN EVİNDEKİ KARDEŞLİK — *Sahîh-i Buhârî 2294*
4. "BANA ÇARŞIYI GÖSTERİN" — *Sahîh-i Buhârî 3780*
5. KARDEŞLİK ÇİFTLERİ — *Tablo*
6. KARDEŞLİK MİRASI VE NESHEDİLMESİ — *Nisâ 4:33*
7. KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH EDEN ENSAR — *Sahîh-i Buhârî 3798*
8. ENSAR SEVGİSİ İMANIN ALÂMETİDİR — *Sahîh-i Buhârî 17*
9. EZAN: ÇANDAN BİLÂL'İN SESİNE — *Sahîh-i Buhârî 604*
10. ABDULLAH B. ZEYD'İN RÜYASI — *Sünen-i Ebû Dâvûd 499*

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

11. BİLÂL: EZANIN İLK SESİ — *Siyer notu*
12. MEDİNE VESİKASI — *Tablo; siyer notu*
13. HAREM BÖLGESİ MEDİNE — *Sahîh-i Buhârî 1870*
14. MEDİNE'NİN BEREKETİ — *Sahîh-i Buhârî 1885, 1876, 1880*
15. YAHUDİ KOMŞULAR VE ÂŞÛRÂ ORUCU — *Sahîh-i Buhârî 2004*
16. ABDULLAH B. ÜBEY VE NİFAKIN TOHUMU — *Sahîh-i Buhârî 4566*
17. MUHÂCİRLERİN İLK BEBEĞİ — *Sahîh-i Buhârî 3909*
18. KIBLE KÂBE'YE ÇEVRİLİYOR — *Bakara 2:144; Buhârî 4486*
19. NAMAZ İÇİNDE DÖNÜŞ — *Sahîh-i Buhârî 403*
20. RAMAZAN ORUCU VE FITIR SADAKASI — *Bakara 2:183*
21. KISSALAR VE DURUMLARI — *Şekil; tablo*
22. TOPLUMUN DÖRT TEMEL ÖĞÜDÜ — *Câmiu't-Tirmizî 2485; Sahîh-i Buhârî 12*
23. SAVAŞ İZNİ — *Hac 22:39–40; Sahîh-i Buhârî 3950*
24. BEDİR'DEN ÖNCEKİ GAZVE VE SERİYYELER — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 3949, 3728*
25. NAHLE SERİYYESİ VE HARAM AY — *Bakara 2:217*
26. HİCRETİN 1–2. YILLARININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
27. MEDİNE TOPLUMU HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
28. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 8

BÖLÜM 3: SERİ 9 — BEDİR SAVAŞI

BEDİR SAVAŞI — *Giriş*
1. NEDEN BEDİR? — *Hac 22:39*
2. SA'D B. MUÂZ VE ÜMEYYE B. HALEF — *Sahîh-i Buhârî 3950*
3. EBÛ SÜFYÂN'IN KERVANI — *Enfâl 8:7*
4. KUREYŞ'İN KİBRİ — *Enfâl 8:47–48*
5. ÜÇ YÜZ ON KÜSUR KİŞİ — *Sahîh-i Buhârî 3957*
6. OSMAN VE RUKIYYE — *Sahîh-i Buhârî 3130*
7. İSTİŞARE: MİKDÂD'IN SÖZLERİ — *Sahîh-i Buhârî 3952*
8. BEDİR MEYDANI — *Enfâl 8:42; harita*
9. YAĞMUR VE UYUKLAMA — *Enfâl 8:11*
10. RESÛLULLAH'IN ﷺ BEDİR'DEKİ DUASI — *Sahîh-i Müslim 1763*
11. CEBRÂİL VE MELEKLER — *Sahîh-i Buhârî 3995*
12. İLK TEKE TEK ÇARPIŞMA — *Sahîh-i Buhârî 3966*
13. "CENNETE DOĞRU KALKIN" — *Sahîh-i Müslim 1901*
14. BİR AVUÇ KUM — *Enfâl 8:17*
15. İKİ GENÇ VE EBÛ CEHİL — *Sahîh-i Buhârî 3141*
16. BU ÜMMETİN FİRAVUNUNUN SONU — *Sahîh-i Buhârî 3962*
17. BİLÂL VE ÜMEYYE B. HALEF — *Sahîh-i Buhârî 2301*
18. BEDİR ŞEHİTLERİ — *Sahîh-i Buhârî 2809*
19. BEDİR KUYUSUNUN BAŞINDA — *Sahîh-i Buhârî 3976*
20. ESİRLER VE FİDYE — *Enfâl 8:67–69*
21. BEDİR EHLİNİN MAKAMI — *Sahîh-i Buhârî 3992*
22. ZAFER HABERİ — *Enfâl 8:70*
23. BEDİR KISSALARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

24. BEDİR HAKKINDAKİ ÂYETLER — *Enfâl; Âl-i İmrân 3:123–127; Kamer 54:45*
25. GANİMETLER VE ENFÂL SÛRESİNİN İNİŞİ — *Enfâl 8:1, 8:41; Sahîh-i Müslim 1748*
26. BEDİR MEYDANINDAKİ ŞAHSİYETLER — *İki tarafın tablosu*
27. ESİRLERİN ARDINDAKİ AİLE HİKÂYELERİ — *Sünen-i Ebû Dâvûd 2692; Sahîh-i Buhârî 3008*
28. HİCRETİN 2. YILI RAMAZAN AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
29. BEDİR SAVAŞI HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 9

BÖLÜM 4: SERİ 10 — UHUD SAVAŞI

UHUD SAVAŞI — *Giriş*
1. BEDİR'DEN SONRA: KUREYŞ'İN İNTİKAMI — *Âl-i İmrân 3:140*
2. RÜYA VE İSTİŞARE — *Sahîh-i Buhârî 4081*
3. ABDULLAH B. ÜBEY'İN GERİ ÇEKİLMESİ — *Sahîh-i Buhârî 4050*
4. AZ KALSIN YILACAK OLAN İKİ TOPLULUK — *Âl-i İmrân 3:122*
5. TEPEDEKİ OKÇULAR — *Sahîh-i Buhârî 4043*
6. EBÛ DÜCÂNE'NİN KILICI — *Sahîh-i Müslim 2470*
7. ALLAH'IN ARSLANI HAMZA — *Sahîh-i Buhârî 4072*
8. İLK ZAFER VE İMTİHAN — *Âl-i İmrân 3:152*
9. ARKADAN GELEN ÇIĞLIK — *Sahîh-i Buhârî 4065*
10. "MUHAMMED ÖLDÜRÜLDÜ!" — *Âl-i İmrân 3:144*
11. UHUD'UN ÖTESİNDEKİ CENNET KOKUSU — *Sahîh-i Buhârî 4048*
12. ETRAFINDA KALE OLUNAN RESÛLULLAH ﷺ — *Sahîh-i Buhârî 4064*
13. "AT, EY SA'D!" — *Sahîh-i Buhârî 4055*
14. YARALANAN RESÛLULLAH ﷺ — *Sahîh-i Buhârî 4075*
15. KEDERDEN SONRA GELEN UYUKLAMA — *Âl-i İmrân 3:154*
16. TEPEDEKİ EBÛ SÜFYÂN — *Sahîh-i Buhârî 4043*
17. MUS'AB B. UMEYR — *Sahîh-i Buhârî 4047*
18. ŞEHİTLERİN DEFNİ — *Sahîh-i Buhârî 1343*
19. CÂBİR'İN BABASI VE MELEKLERİN GÖLGESİ — *Sahîh-i Buhârî 1244*
20. UHUD MEYDANINDA KADINLAR — *Sahîh-i Buhârî 2881*
21. HAMRÂÜ'L-ESED — *Sahîh-i Buhârî 4077*
22. "UHUD BİZİ SEVER" — *Sahîh-i Buhârî 4083*
23. UHUD KISSALARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*
24. CİHADA KATILMAK İSTEYEN GENÇLER VE MAZERETLİLER — *Sahîh-i Buhârî 2664; Müsned-i Ahmed 22553*
25. UHUD ŞEHİTLERİNDEN SİMALAR — *Tablo; Hanzala, Üseyrim, Sa'd b. Rebî'*
26. KINAMA VE AF — *Âl-i İmrân 3:152, 155; Sahîh-i Buhârî 4066*
27. BUGÜN UHUD DAĞI VE OKÇULAR TEPESİ — *Coğrafya ve ziyaret âdâbı*
28. HİCRÎ 3. YIL ŞEVVAL AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
29. UHUD SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 10

BÖLÜM 5: SERİ 11 — İMTİHAN ÜSTÜNE İMTİHAN

İMTİHAN ÜSTÜNE İMTİHAN — *Giriş*

1. Uhud'dan Sonra: Düşman Cesaretleniyor — *Siyer kitapları*
2. Recî' Olayı — *Sahîh-i Buhârî 3045*
3. Hubeyb ve Bir Salkım Üzüm — *Sahîh-i Buhârî 3045*
4. Şehadetten Önce İki Rekât Namaz — *Sahîh-i Buhârî 3045*
5. Âsım ve Bekçi Arılar — *Sahîh-i Buhârî 3045*
6. Bi'r-i Maûne: Yetmiş Kurrâ — *Sahîh-i Buhârî 4090*
7. "Kâbe'nin Rabbine Yemin Olsun ki Kazandım!" — *Sahîh-i Buhârî 4092*
8. Kunût-i Nâzile — *Sahîh-i Buhârî 1003*
9. "Kavmimize Ulaştırın" — *Âl-i İmrân 3:169–170*
10. İçkinin Haram Kılınması — *Sahîh-i Buhârî 2464*
11. Benî Nadîr'in İhanet Planı — *Mâide 5:11*
12. Kuşatma ve Sürgün — *Sahîh-i Buhârî 4028*
13. Benî Nadîr'in Hurma Ağaçları — *Sahîh-i Buhârî 4031*
14. Münafıkların Sahte Vaadi — *Haşr 59:11*
15. Fey Malı — *Sahîh-i Buhârî 2904*
16. Haşr Sûresi — *Haşr 59:2*
17. Ümmü Seleme ve Musibet Duası — *Sahîh-i Müslim 918*
18. Zeyd b. Sâbit Yahudi Yazısını Öğreniyor — *Sünen-i Ebû Dâvûd 3645*
19. Zâtü'r-Rikâ' — *Sahîh-i Buhârî 4128*
20. "Seni Benden Kim Kurtaracak?" — *Sahîh-i Buhârî 2910*
21. Korku Namazı — *Sahîh-i Buhârî 942*
22. Bedrü'l-Mev'id — *Âl-i İmrân 3:175*
23. Bu Serideki Kıssaların Kaynakları — *Şekil; tablo*
24. Hasan ve Hüseyin'in Doğumu — *Sahîh-i Buhârî 3749, 3753, 2704; Tirmizî 3768*
25. Hicretin 4. Yılındaki Seriyyeler — *Tablo; Sünen-i Ebû Dâvûd 1249*
26. Bu Serideki Şahsiyetler — *Tablo*
27. Olayların Geçtiği Yerler — *Coğrafya tablosu*
28. Ramazan 3 H'den Şevval 4 H'ye Zaman Çizelgesi — *Tablo*
29. İmtihan Üstüne İmtihan Hakkında Sık Sorulan Sorular — *12 soru*
30. Dersler ve Kapanış
Kaynakça — Seri 11

Bölüm 6: Seri 12 — Hendek Savaşı

Hendek Savaşı — *Giriş*
1. Ahzâb İttifakı — *Ahzâb 33:10*
2. Hendek Kazma Önerisi — *Siyer kitapları*
3. Soğuk Bir Sabahta Hendek Kazmak — *Sahîh-i Buhârî 2834*
4. Toprakla Örtülen Karın: Resûlullah ﷺ — *Sahîh-i Buhârî 4104*
5. Kuma Dönen Büyük Kaya — *Sahîh-i Buhârî 4101*
6. Câbir'in Sofrası — *Sahîh-i Buhârî 4102*
7. Ahzâb Geliyor — *Ahzâb 33:10*
8. Yürekler Gırtlağa Dayandı — *Ahzâb 33:11*
9. Münafıkların Bahaneleri — *Ahzâb 33:12–13*
10. "İşte Allah'ın Vadettiği Budur" — *Ahzâb 33:22*
11. Benî Kurayza ve Havârî Zübeyr — *Sahîh-i Buhârî 2846*

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

12. Alî ve Amr b. Abdüved — *Siyer kitapları*
13. Kaçırılan Namaz — *Sahîh-i Buhârî 4111*
14. Sa'd b. Muâz'ın Yaralanması — *Sahîh-i Buhârî 4122*
15. Nuaym b. Mes'ûd — *Sahîh-i Buhârî 3030*
16. Ahzâb'a Beddua — *Sahîh-i Buhârî 2933*
17. Huzeyfe'nin Gecesi — *Sahîh-i Müslim 1788*
18. Rüzgâr ve Görünmeyen Ordular — *Ahzâb 33:9*
19. Onları Allah Tek Başına Bozguna Uğratti — *Sahîh-i Buhârî 4114*
20. "Artık Biz Onlara Saldıracağız" — *Sahîh-i Buhârî 4109*
21. En Güzel Örnek — *Ahzâb 33:21*
22. Cebrâil Henüz Silahını Bırakmamıştı — *Sahîh-i Buhârî 4117*
23. Hendek Kıssalarının Kaynakları — *Şekil; tablo*
24. Hendek Hakkındaki Ahzâb Sûresi Âyetleri — *Ahzâb 33:9–27; Sahîh-i Buhârî 4784*
25. Kadınlar, Gençler ve Yaralılar — *Sahîh-i Buhârî 2664, 463*
26. Hendek'in Şahsiyetleri ve Gatafân ile Müzakere — *Tablo; siyer kitapları*
27. Bugün Hendek Meydanı — *Coğrafya tablosu; el-Edebü'l-Müfred 704*
28. Hendek Savaşı Zaman Çizelgesi — *Tablo*
29. Hendek Savaşı Hakkında Sık Sorulan Sorular — *12 soru*
30. Dersler ve Kapanış
Kaynakça — Seri 12

Bölüm 7: Seri 13 — Benî Kurayza

Benî Kurayza — *Giriş*
1. Benî Kurayza Kimdir? — *Siyer kitapları*
2. Medîne Vesikası ve Ortak Ahit — *Mâide 5:1*
3. Yırtılan Antlaşma — *Siyer kitapları*
4. Haberi Doğrulamak İçin Gönderilen Elçiler — *Siyer kitapları; Sünen-i Tirmizî 3743*
5. Cebrâil Henüz Silahını Bırakmamıştı — *Sahîh-i Buhârî 4122*
6. Cebrâil'in Alayının Tozu — *Sahîh-i Buhârî 4118*
7. Benî Kurayza'da İkindi Namazı — *Sahîh-i Buhârî 4119*
8. İkindi mi, Öğle mi? İhtilaf Âdâbı — *Sahîh-i Müslim 1770*
9. Kalelerin Kuşatılması — *Ahzâb 33:26*
10. Ka'b b. Esed'in Üç Teklifi — *Siyer kitapları*
11. Ebû Lübâbe ve Tövbe Direği — *Enfâl 8:27; siyer kitapları*
12. İslâm'ı Seçenler — *Sahîh-i Buhârî 4028*
13. "Efendinize Kalkın" — *Sahîh-i Buhârî 4121*
14. Sa'd b. Muâz'ın Hükmü — *Sünen-i Tirmizî 1582*
15. Yalnızca Savaşanlar — *Sünen-i Tirmizî 1584*
16. Sayıları Kaçtı? — *Sünen-i Tirmizî 1582; siyer kitapları*
17. Allah Onları Kalelerinden İndirdi — *Ahzâb 33:26–27*
18. Ensâr'ın Hurmalıkları Geri Verildi — *Sahîh-i Buhârî 4120*
19. "Cebrâil Seninle" — *Sahîh-i Buhârî 4123–4124*
20. Sa'd'ın Duası ve Vefatı — *Sahîh-i Buhârî 4122*
21. Rahmân'ın Arşı Titredi — *Sahîh-i Buhârî 3803*
22. Düşmana Karşı Bile Adalet — *Mâide 5:8*
23. Benî Kurayza Kıssalarının Kaynakları — *Şekil; tablo*

24. AHİT VE İHANET HAKKINDAKİ ÂYETLER — *Enfâl 8:55–58; Sahîh-i Buhârî 34, 3186*
25. ÜÇ KABİLE, ÜÇ ANTLAŞMA, ÜÇ SON — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 4028*
26. BENÎ KURAYZA OLAYININ ŞAHSİYETLERİ — *Tablo; siyer kitapları*
27. KURAYZA SOYUNDAN YETİŞEN ÂLİMLER — *Atıyye el-Kurazî; Muhammed b. Ka'b el-Kurazî*
28. BENÎ KURAYZA OLAYININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
29. BENÎ KURAYZA HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 13

BÖLÜM 8: SERİ 14 — İFK HADİSESİ

İFK HADİSESİ — *Giriş*
1. BENÎ MUSTALİK VE MÜREYSÎ' KUYUSU — *Sahîh-i Buhârî 2541*
2. BU OLAY NE ZAMAN OLDU? — *Sahîh-i Buhârî; siyer kitapları*
3. CÜVEYRİYE: KAVMİNİ HÜRRİYETE KAVUŞTURAN GELİN — *Sünen-i Ebû Dâvûd 3931*
4. KUYU BAŞINDA CÂHİLİYE ÇAĞRISI — *Sünen-i Tirmizî 3315*
5. ZEYD B. ERKAM'I ALLAH DOĞRULADI — *Sahîh-i Buhârî 4900*
6. KAYBOLAN GERDANLIK — *Sahîh-i Buhârî 4141*
7. ÇÖLDE GERİDE KALIŞ — *Sahîh-i Buhârî 4141*
8. İFTİRA YAYILMAYA BAŞLIYOR — *Nûr 24:11*
9. HASTALIK İÇİNDE BİR AY — *Sahîh-i Buhârî 4141*
10. HABER ÂİŞE'YE ULAŞIYOR — *Sahîh-i Buhârî 4143*
11. RESÛLULLAH ﷺ İSTİŞARE EDİYOR — *Sahîh-i Buhârî 7370*
12. MESCİDDE GERGİNLİK — *Sahîh-i Buhârî 4141*
13. "GÜZEL SABIR" — *Yûsuf 12:18*
14. VAHİY İNİYOR: GÖKTEN GELEN BERAAT — *Nûr 24:11*
15. HÜSNÜZAN VE DÖRT ŞAHİT — *Nûr 24:12–13*
16. HABERİ ALAN DİLLER — *Nûr 24:15–16*
17. ZİNA İFTİRASININ CEZASI (KAZF) — *Nûr 24:4; Sünen-i Ebû Dâvûd 4474*
18. EBÛ BEKİR VE MİSTAH: AFFETMEK — *Nûr 24:22*
19. HASSÂN B. SÂBİT VE ÂİŞE — *Sahîh-i Buhârî 4146*
20. İKİNCİ GERDANLIK VE TEYEMMÜM ÂYETİ — *Sahîh-i Buhârî 334*
21. ÂİŞE'NİN FAZİLETİ — *Sahîh-i Buhârî 3768, 4753*
22. SOSYAL MEDYA ÇAĞINDA DİL — *Sahîh-i Buhârî 6478; Hucurât 49:6*
23. İFK KISSALARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*
24. BERAAT ÂYETLERİ: NÛR 24:11–26 — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 2766*
25. NÛR SÛRESİ: TOPLUMUN NAMUS KALESİ — *Nûr 24:27–31; Sahîh-i Buhârî 6241, 6245*
26. İFK HADİSESİNİN ŞAHSİYETLERİ — *Tablo; Sahîh-i Buhârî 4141*
27. İMTİHANDAN SONRA ÂİŞE: ÜMMETİN MUALLİMİ — *Sahîh-i Buhârî 3772, 3775; Sünen-i Tirmizî 3883*
28. İFK HADİSESİNİN ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
29. İFK HADİSESİ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE KAPANIŞ
KAYNAKÇA — SERİ 14
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİRİNCİ BÖLÜM

Medine'ye Hicret

Siyer-i Nebî — Seri 7

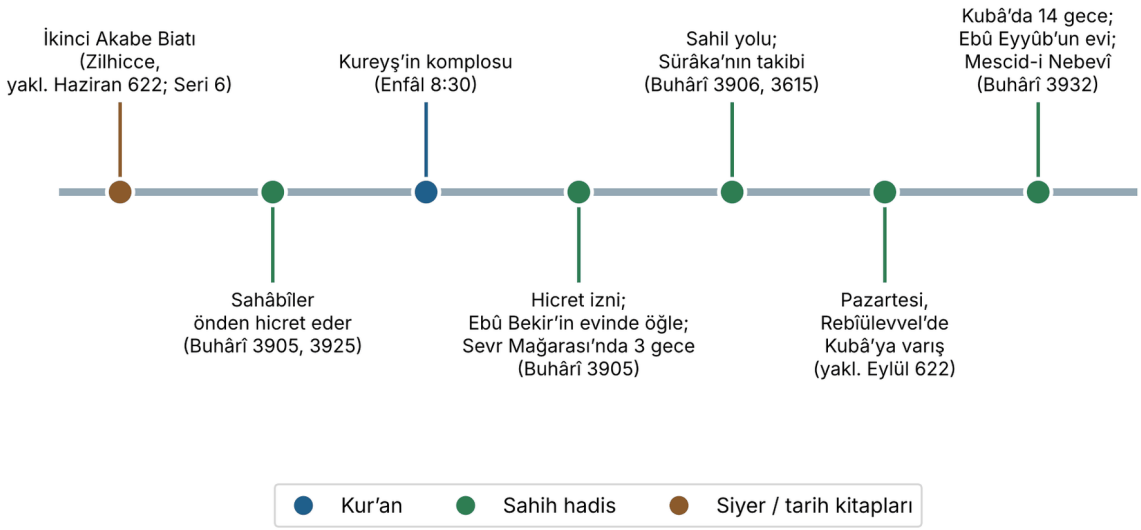
Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Sevr Mağarası'ndan Kubâ'ya Tarihi Değiştiren Yolculuk

MEDİNE'YE HİCRET

Siyer-i Nebî'nin altıncı serisi ***ikinci Akabe Biatı*** ile sona erdi: Yesrib halkı Resûlullah'ı ﷺ kendi ailelerini koruduklarını gibi korumaya söz verdi. Kapı açılmıştı. Bu yedinci e-kitap ***hicreti*** — Resûlullah'ın ﷺ ve ashabının Mekke'den Medine'ye göçünü — yani ***İslâm takviminin başlangıcı*** olan yolculuğu anlatır.

Hicret kıssası ***Sahîh-i Buhârî***'de, özellikle babası Ebû Bekir'in evindeki olaylara bizzat şahit olan Âişe'nin رضى الله عنها uzun hadisiyle çok ayrıntılı biçimde kayda geçmiştir. Bunun yanında pek çok meşhur kıssa da vardır — örümcek, güvercin, Ümmü Ma'bed ve "Tala'a'l-bedru" ilahisi — ve bunların rivayet durumu bu e-kitapta ***tek tek değerlendirilmektedir***.

Medine'ye Hicretin Zaman Çizelgesi (622)

Kesin tarihler ihtilaflıdır. Siyer âlimlerinin çoğu Kubâ'ya varışı Rebîülevvel'in 8'i veya 12'si olarak verir.

Şekil 1: Medine'ye hicretin zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AKABE'DEN SONRA: NEDEN HİCRET?

Müslümanlar on üç yıl boyunca Mekke'de işkence gördü, boykot edildi ve aşağılandı. Pek çoğu Habeşistan'a hicret etmişti (Seri 4). İkinci Akabe Biatı'ndan sonra Allah, İslâm'ı ve Resûlünü kabule hazır ***bir yurt*** açtı. Hicret kaçmak değil, ***inşa etmek için göç etmektir***.

Allah hicret edenler hakkında şöyle buyurur: ***"Allah yolunda hicret eden kişi"*** (İslâm'ı korumak ve yüceltmek için), yeryüzünde çok bereketli yer ve genişlik bulurİbn Kesîr Tefsiri 4:100.

Allah dünyada ve ahirette mükâfat vaat eder: ***"dünyada güzel bir yerde yerleştiririz"***. İbn Kesîr bu âyetin, Mekke'de zulme uğradıktan sonra hicret eden sahâbîler hakkında indiğini belirtirİbn Kesîr Tefsiri 16:41.

HİCRETİN ANLAMI

Resûlullah ﷺ, hicretin değerinin ***niyete*** bağlı olduğunu öğretmiştir: ***"Ameller ancak niyetlere göredir…***

Kimin hicreti Allah'a ve Resûlüne ise, onun hicreti Allah'a ve Resûlünedir" (Sahîh-i Buhârî 1). Yine buyurmuştur: ***"Muhâcir, Allah'ın yasakladıklarını terk edendir"*** (Sahîh-i Buhârî 10).

HİCRETİN TÜRLERİ	AÇIKLAMA
Mekân hicreti	İbadete engel olan bir yerden güvenli bir yere göç etmek — Habeşistan'a ve Medine'ye hicret gibi.
Amel hicreti	Günahları ve Allah'ın yasakladıklarını terk etmek — her çağda her Müslümana açıktır.
Kalp hicreti	Sevgiyi ve ümidi Allah'tan başkasından Allah'a yöneltmek.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÖNDEN GİDENLER

Resûlullah ﷺ ne yalnız ne de ilk olarak hicret etti. Ashabına küçük gruplar hâlinde ve sessizce önden gitmelerini emretti. Berâ b. Âzib رضى الله عنهما şöyle rivayet eder: Medine'ye ilk gelenler ***Mus'ab b. Umeyr ile İbn Ümmü Mektûm*** idi; sonra ***Bilâl, Sa'd ve Ammâr b. Yâsir***; sonra ***yirmi sahâbî ile birlikte Ömer b. Hattâb***; ondan sonra da Peygamber ﷺ geldi (Sahîh-i Buhârî 3925).

SİYER NOTU: ÜMMÜ SELEME: ABTAH'TA BİR YIL AĞLAMAK

İbn İshak, ***Ümmü Seleme***'den رضى الله عنها şunu rivayet eder: Kocası Ebû Seleme onu ve çocuklarını alarak hicrete çıkınca, Ümmü Seleme'nin kavmi (Benî Muğîre) onu alıkoydu, Ebû Seleme'nin ailesi de çocuğu aldı. Ebû Seleme hicretine tek başına devam etti.

Ümmü Seleme, ***yaklaşık bir yıl*** boyunca her sabah Abtah'a çıkıp akşama kadar ağladığını, sonunda ailesinin ona acıyıp gitmesine izin verdiğini anlatır. Çocuğu kendisine geri verildi; o sırada henüz Müslüman olmayan ***Osman b. Talha*** ona büyük bir nezaketle Kubâ'ya kadar refakat etti ve Mekke'ye döndü.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, sahâbîlerin hicreti bölümü.

SİYER NOTU: SÜHEYB ER-RÛMÎ: "ALIŞVERİŞİN KAZANÇLI OLDU"

Siyer ve tefsir kitapları, ***Süheyb b. Sinân***'ın malıyla birlikte hicret etmesine Kureyş'in engel olduğunu zikreder. O da canının fidyesi olarak bütün malını onlara bıraktı. Medine'ye vardığında Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğu nakledilir: ***"Alışverişin kazançlı oldu, ey Ebû Yahyâ."***

Bazı müfessirler bunu "Allah'ın rızasını kazanmak için canını verenler" âyetiyle (Bakara 2:207) ilişkilendirir. Bu kıssanın senedi ihtilaflıdır, ancak siyer kitaplarında meşhurdur.

KAYNAK:
İbn Kesîr, Tefsir 2:207. https://tafsir.app/ibn-katheer/2/207

Ders: Bir önder ***önce kendisine uyanların güvenliğini sağlar***. Resûlullah ﷺ, ashabının çoğu çıkıncaya kadar en tehlikeli yer olan Mekke'de kaldı.

EBÛ BEKİR BEKLİYOR

Âişe'nin رضى الله عنها hadisi, Resûlullah'a ﷺ ***hicret yurdunun rüyada gösterildiğini*** anlatır: iki kara taşlık (*harre*) arasında hurmalık bir arazi. Bu, doğusunda ve batısında iki siyah lav sahasının kuşattığı Medine'dir.

Ebû Bekir رضى الله عنه hicret için hazırlandı, ancak Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Biraz bekle, çünkü bana da izin verileceğini umuyorum."*** Ebû Bekir ne demek istediğini anladı — Resûlullah'a eşlik edecekti. ***Kendini alıkoydu*** ve ***dört ay*** boyunca iki devesini uzun yolculuğa dayanıklı olsunlar diye semur ağacının yapraklarıyla besledi.

GERÇEK BİR DOSTUN HAZIRLIĞI

EBÛ BEKİR'İN YAPTIKLARI	DERS
Kendi hicretini erteledi	Resûlullah'ı ﷺ kendi güvenliğinden önde tuttu.
İki deveyi dört ay boyunca besledi	Vakit gelmeden önce titiz bir hazırlık.
Deveyi karşılıksız teklif etti	İstenmeden gösterilen cömertlik.
Ailesini yardıma hazırladı	Bütün aile davette görev aldı.

Resûlullah ﷺ deveyi ***bedelini ödeyerek*** kabul etti. Âlimler, onun hicretinin ***tamamen kendi malıyla*** olmasını, böylece hicret sevabının eksiksiz olmasını istediğini açıklar — oysa Ebû Bekir, malıyla ona en çok iyiliği dokunan kimseydi (Sahîh-i Buhârî 3654).

DÂRÜNNEDVE'DEKİ KOMPLO

Kureyş, sahâbîlerin birer birer göç ettiğini görünce ve Medine'nin artık bir sığınak hâline geldiğini anlayınca korkuya kapıldı. Kur'an, onların konuştuğu üç seçeneği kaydeder:

Allah şöyle buyurur: ***"Onlar düzen kurarken, Allah da düzenlerini bozuyordu"***; çünkü Allah düzen yapanların en iyisidirİbn Kesîr Tefsiri 8:30.

KUREYŞ'İN ÖNERİLERİ (8:30)	ANLAMI
"bağlayıp bir yere kapamak"	Onu hapsedip zincire vurmak.
"öldürmek"	Onu öldürmek — sonunda seçilen öneri.
"sürmek"	Onu Mekke'den sürmek.

SİYER NOTU: DÂRÜNNEDVE'DEKİ TOPLANTI

İbn İshak, Kureyş ileri gelenlerinin danışma meclisleri olan ***Dârünnedve***'de toplandığını rivayet eder. Hapsetme ve sürgün önerileri reddedildikten sonra ***Ebû Cehil***, her kabileden güçlü bir genç seçilmesini ve hepsinin aynı anda vurmasını önerdi; böylece kanı ***bütün kabilelere dağılacak*** ve Abdümenâfoğulları kan davası güdemeyecekti.

İbn İshak ayrıca ***İblis'in Necidli yaşlı bir adam kılığında gelip*** bu öneriyi desteklediğini zikreder. Bu ayrıntı yalnızca siyer kitaplarında geçer, ***sahih hadis kitaplarında yer almaz***.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Resûlullah'ın ﷺ hicreti bölümü.

İbn Kesîr, Tefsir 8:30. https://tafsir.app/ibn-katheer/8/30

Ders: İnsanların tuzakları daima ***Allah'ın takdiri altındadır***. Kureyş bir suikast planlarken, Allah ***bir devlet*** planlıyordu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUŞATMA GECESİ: ALİ YATAKTA

Çok meşhur bir kıssaya göre kuşatma gecesi ***Ali b. Ebî Tâlib*** رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ yatağında, onun örtüsüne bürünerek yattı; Kureyş gençleri ise evin dışında bekliyordu. Resûlullah ﷺ onlar fark etmeden çıktı.

SİYER NOTU: ALİ'NİN YATAKTA YATMASI RİVAYETİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu kıssayı ***İmam Ahmed el-Müsned'de***, İbn Abbâs'tan رضى الله عنهما, Enfâl 8:30 âyetinin tefsiri içinde rivayet eder. Aynı rivayet mağaranın ağzındaki ***örümceği*** de zikreder (bkz. 9. bölüm).

Değerlendirme: İbn Hacer (Fethu'l-Bârî) ve İbn Kesîr (el-Bidâye ve'n-Nihâye) senedini ***hasen*** kabul eder; Ahmed Şâkir senedinde ihtilaf bulunduğunu belirtir; Elbânî ve el-Müsned muhakkikleri ise ***zayıf*** sayar. Dolayısıyla ***ihtilaflıdır***.

Siyer kitapları (İbn İshak) ayrıca Ali'nin Mekke'de ***üç gün*** kaldığını ve ***emanetleri sahiplerine iade ettiğini*** — bunlar insanların Resûlullah'a ﷺ bıraktığı emanetlerdi —, ardından Medine'ye gittiğini zikreder.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed 3251; İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye 3/222.

DÜŞMANA KARŞI EMANET

Bu kıssadaki en dokunaklı ayrıntı ***emanetlerdir***. Ona düşmanlık eden Mekkeliler, onun ***el-Emîn*** olduğunu bildikleri için (Seri 2) ***mallarını hâlâ onun yanında saklıyorlardı***. Onu öldürmeyi planladıkları gece o, mallarının sahiplerine iade edilmesini güvenceye alıyordu.

SİYER NOTU: TOPRAK VE YÂSÎN SÛRESİ

İbn İshak, Resûlullah'ın ﷺ o gençlerin arasından başlarına toprak serperek ve Yâsîn Sûresi'nin başından 9. âyete kadar okuyarak çıktığını zikreder: "Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler". Bu kıssa ***yalnızca siyer kitaplarında*** geçer ve senedi sağlam değildir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

OLAĞANÜSTÜ BİR ÖĞLE VAKTİ

Hicretin ***en sahih ve en ayrıntılı*** anlatımını, o sırada Ebû Bekir'in evinde genç bir kız olan Âişe رضى الله عنها rivayet eder. Resûlullah'ın ﷺ büyük bir haberle geldiği ana bizzat şahit olmuştur:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3905

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ عُقَيْلٍ، قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ زَوْجَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَتْ لَمْ أَعْقِلْ أَبَوَىَّ قَطُّ إِلاَّ وَهُمَا يَدِينَانِ الدِّينَ، وَلَمْ يَمُرَّ عَلَيْنَا يَوْمٌ إِلاَّ يَأْتِينَا فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم طَرَفَىِ النَّهَارِ بُكْرَةً وَعَشِيَّةً، فَلَمَّا ابْتُلِيَ الْمُسْلِمُونَ خَرَجَ أَبُو بَكْرٍ مُهَاجِرًا نَحْوَ أَرْضِ الْحَبَشَةِ، حَتَّى بَلَغَ بَرْكَ الْغِمَادِ لَقِيَهُ ابْنُ الدَّغِنَةِ وَهْوَ سَيِّدُ الْقَارَةِ. فَقَالَ أَيْنَ تُرِيدُ يَا أَبَا بَكْرٍ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ أَخْرَجَنِي قَوْمِي، فَأُرِيدُ أَنْ أَسِيحَ فِي الأَرْضِ وَأَعْبُدَ رَبِّي. قَالَ ابْنُ الدَّغِنَةِ فَإِنَّ مِثْلَكَ يَا أَبَا بَكْرٍ لاَ يَخْرُجُ وَلاَ يُخْرَجُ، إِنَّكَ تَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ، وَتَقْرِي الضَّيْفَ، وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ، فَأَنَا لَكَ جَارٌ، ارْجِعْ وَاعْبُدْ رَبَّكَ بِبَلَدِكَ. فَرَجَعَ وَارْتَحَلَ مَعَهُ ابْنُ الدَّغِنَةِ، فَطَافَ ابْنُ الدَّغِنَةِ عَشِيَّةً فِي أَشْرَافِ قُرَيْشٍ، فَقَالَ لَهُمْ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ لاَ يَخْرُجُ مِثْلُهُ وَلاَ يُخْرَجُ، أَتُخْرِجُونَ رَجُلاً يَكْسِبُ الْمَعْدُومَ، وَيَصِلُ الرَّحِمَ، وَيَحْمِلُ الْكَلَّ، وَيَقْرِي الضَّيْفَ، وَيُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَلَمْ تُكَذِّبْ قُرَيْشٌ بِجِوَارِ ابْنِ الدَّغِنَةِ، وَقَالُوا لاِبْنِ الدَّغِنَةِ مُرْ أَبَا بَكْرٍ فَلْيَعْبُدْ رَبَّهُ فِي دَارِهِ، فَلْيُصَلِّ فِيهَا وَلْيَقْرَأْ مَا شَاءَ، وَلاَ يُؤْذِينَا بِذَلِكَ، وَلاَ يَسْتَعْلِنْ بِهِ، فَإِنَّا نَخْشَى أَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا. فَقَالَ ذَلِكَ ابْنُ الدَّغِنَةِ لأَبِي بَكْرٍ، فَلَبِثَ أَبُو بَكْرٍ بِذَلِكَ يَعْبُدُ رَبَّهُ فِي دَارِهِ، وَلاَ يَسْتَعْلِنُ بِصَلاَتِهِ، وَلاَ يَقْرَأُ فِي غَيْرِ دَارِهِ، ثُمَّ بَدَا لأَبِي بَكْرٍ فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ وَكَانَ يُصَلِّي فِيهِ وَيَقْرَأُ الْقُرْآنَ، فَيَنْقَذِفُ عَلَيْهِ نِسَاءُ الْمُشْرِكِينَ وَأَبْنَاؤُهُمْ، وَهُمْ يَعْجَبُونَ مِنْهُ، وَيَنْظُرُونَ إِلَيْهِ، وَكَانَ أَبُو بَكْرٍ رَجُلاً بَكَّاءً، لاَ يَمْلِكُ عَيْنَيْهِ إِذَا قَرَأَ الْقُرْآنَ، وَأَفْزَعَ ذَلِكَ أَشْرَافَ قُرَيْشٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، فَأَرْسَلُوا إِلَى ابْنِ الدَّغِنَةِ، فَقَدِمَ عَلَيْهِمْ. فَقَالُوا إِنَّا كُنَّا أَجَرْنَا أَبَا بَكْرٍ بِجِوَارِكَ، عَلَى أَنْ يَعْبُدَ رَبَّهُ فِي دَارِهِ، فَقَدْ جَاوَزَ ذَلِكَ، فَابْتَنَى مَسْجِدًا بِفِنَاءِ دَارِهِ، فَأَعْلَنَ بِالصَّلاَةِ وَالْقِرَاءَةِ فِيهِ، وَإِنَّا قَدْ خَشِينَا أَنْ يَفْتِنَ نِسَاءَنَا وَأَبْنَاءَنَا فَانْهَهُ، فَإِنْ أَحَبَّ أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى أَنْ يَعْبُدَ رَبَّهُ فِي دَارِهِ فَعَلَ، وَإِنْ

أَبَى إِلاَّ أَنْ يُعْلِنَ بِذَلِكَ فَسَلْهُ أَنْ يَرُدَّ إِلَيْكَ ذِمَّتَكَ، فَإِنَّا قَدْ كَرِهْنَا أَنْ نُخْفِرَكَ، وَلَسْنَا مُقِرِّينَ لأَبِي بَكْرٍ الاسْتِعْلاَنَ. قَالَتْ عَائِشَةُ فَأَتَى ابْنُ الدَّغِنَةِ إِلَى أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ قَدْ عَلِمْتَ الَّذِي عَاقَدْتُ لَكَ عَلَيْهِ، فَإِمَّا أَنْ تَقْتَصِرَ عَلَى ذَلِكَ، وَإِمَّا أَنْ تَرْجِعَ إِلَىَّ ذِمَّتِي، فَإِنِّي لاَ أُحِبُّ أَنْ تَسْمَعَ الْعَرَبُ أَنِّي أُخْفِرْتُ فِي رَجُلٍ عَقَدْتُ لَهُ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فَإِنِّي أَرُدُّ إِلَيْكَ جِوَارَكَ وَأَرْضَى بِجِوَارِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَوْمَئِذٍ بِمَكَّةَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لِلْمُسْلِمِينَ إِنِّي أُرِيتُ دَارَ هِجْرَتِكُمْ ذَاتَ نَخْلٍ بَيْنَ لاَبَتَيْنِ. وَهُمَا الْحَرَّتَانِ، فَهَاجَرَ مَنْ هَاجَرَ قِبَلَ الْمَدِينَةِ، وَرَجَعَ عَامَّةُ مَنْ كَانَ هَاجَرَ بِأَرْضِ الْحَبَشَةِ إِلَى الْمَدِينَةِ، وَتَجَهَّزَ أَبُو بَكْرٍ قِبَلَ الْمَدِينَةِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى رِسْلِكَ، فَإِنِّي أَرْجُو أَنْ يُؤْذَنَ لِي. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ وَهَلْ تَرْجُو ذَلِكَ بِأَبِي أَنْتَ قَالَ نَعَمْ. فَحَبَسَ أَبُو بَكْرٍ نَفْسَهُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لِيَصْحَبَهُ، وَعَلَفَ رَاحِلَتَيْنِ كَانَتَا عِنْدَهُ وَرَقَ السَّمُرِ وَهُوَ الْخَبَطُ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ قَالَ عُرْوَةُ قَالَتْ عَائِشَةُ فَبَيْنَمَا نَحْنُ يَوْمًا جُلُوسٌ فِي بَيْتِ أَبِي بَكْرٍ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ قَالَ قَائِلٌ لأَبِي بَكْرٍ هَذَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مُتَقَنِّعًا ـ فِي سَاعَةٍ لَمْ يَكُنْ يَأْتِينَا فِيهَا ـ فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ فِدَاءٌ لَهُ أَبِي وَأُمِّي، وَاللَّهِ مَا جَاءَ بِهِ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ إِلاَّ أَمْرٌ. قَالَتْ فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَاسْتَأْذَنَ، فَأُذِنَ لَهُ فَدَخَلَ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لأَبِي بَكْرٍ أَخْرِجْ مَنْ عِنْدَكَ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ إِنَّمَا هُمْ أَهْلُكَ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ فَإِنِّي قَدْ أُذِنَ لِي فِي الْخُرُوجِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ الصَّحَابَةُ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَعَمْ. قَالَ أَبُو بَكْرٍ فَخُذْ بِأَبِي أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِحْدَى رَاحِلَتَىَّ هَاتَيْنِ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالثَّمَنِ. قَالَتْ عَائِشَةُ فَجَهَّزْنَاهُمَا أَحَثَّ الْجِهَازِ، وَصَنَعْنَا لَهُمَا سُفْرَةً فِي جِرَابٍ، فَقَطَعَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ أَبِي بَكْرٍ قِطْعَةً مِنْ نِطَاقِهَا فَرَبَطَتْ بِهِ عَلَى فَمِ الْجِرَابِ، فَبِذَلِكَ سُمِّيَتْ ذَاتَ النِّطَاقِ ـ قَالَتْ ـ ثُمَّ لَحِقَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو بَكْرٍ بِغَارٍ فِي جَبَلِ ثَوْرٍ فَكَمَنَا فِيهِ ثَلاَثَ لَيَالٍ، يَبِيتُ عِنْدَهُمَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي بَكْرٍ وَهْوَ غُلاَمٌ شَابٌّ ثَقِفٌ لَقِنٌ، فَيُدْلِجُ مِنْ عِنْدِهِمَا بِسَحَرٍ، فَيُصْبِحُ مَعَ قُرَيْشٍ بِمَكَّةَ كَبَائِتٍ، فَلاَ يَسْمَعُ أَمْرًا يُكْتَادَانِ بِهِ إِلاَّ وَعَاهُ، حَتَّى يَأْتِيَهُمَا بِخَبَرِ ذَلِكَ حِينَ يَخْتَلِطُ الظَّلاَمُ، وَيَرْعَى عَلَيْهِمَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ مَوْلَى أَبِي بَكْرٍ مِنْحَةً مِنْ غَنَمٍ،

فَيُرِيحُهَا عَلَيْهِمَا حِينَ يَذْهَبُ سَاعَةٌ مِنَ الْعِشَاءِ، فَيَبِيتَانِ فِي رِسْلٍ وَهُوَ لَبَنُ مِنْحَتِهِمَا وَرَضِيفِهِمَا، حَتَّى يَنْعِقَ بِهَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ بِغَلَسٍ، يَفْعَلُ ذَلِكَ فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ تِلْكَ اللَّيَالِي الثَّلَاثِ، وَاسْتَأْجَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو بَكْرٍ رَجُلاً مِنْ بَنِي الدِّيلِ، وَهُوَ مِنْ بَنِي عَبْدِ بْنِ عَدِيٍّ هَادِيًا خِرِّيتًا ـ وَالْخِرِّيتُ الْمَاهِرُ بِالْهِدَايَةِ ـ قَدْ غَمَسَ حِلْفًا فِي آلِ الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ السَّهْمِيِّ، وَهُوَ عَلَى دِينِ كُفَّارِ قُرَيْشٍ فَأَمِنَاهُ، فَدَفَعَا إِلَيْهِ رَاحِلَتَيْهِمَا، وَوَاعَدَاهُ غَارَ ثَوْرٍ بَعْدَ ثَلَاثِ لَيَالٍ بِرَاحِلَتَيْهِمَا صُبْحَ ثَلَاثٍ، وَانْطَلَقَ مَعَهُمَا عَامِرُ بْنُ فُهَيْرَةَ وَالدَّلِيلُ فَأَخَذَ بِهِمْ طَرِيقَ السَّوَاحِلِ.

TERCÜME:

Peygamber'in رضى الله عنها hanımı Âişe ﷺ şöyle anlatır: Kendimi bildim bileli anne ve babam Müslümandı; Resûlullah'ın ﷺ sabah akşam evimize gelmediği bir gün geçmezdi. (Hadisin, Ebû Bekir'in Habeşistan'a hicret etmek istemesini ve İbnü'd-Duğunne'nin himayesini anlatan ilk kısmı özetlenmiştir.) Resûlullah ﷺ Müslümanlara şöyle buyurdu: **"Hicret yurdunuz bana gösterildi: iki kara taşlık arasında hurmalık bir arazi."** Bunun üzerine pek çok kişi Medine'ye hicret etti. Ebû Bekir de hicret için hazırlandı, ancak Resûlullah ﷺ ona: **"Biraz bekle, çünkü bana da izin verileceğini umuyorum."** buyurdu. Ebû Bekir ona eşlik etmek için kendini alıkoydu ve iki devesini dört ay boyunca semur yapraklarıyla besledi. Âişe dedi ki: Bir gün kızgın öğle vaktinde Ebû Bekir'in evinde otururken biri: "İşte Resûlullah ﷺ, hiç gelmediği bir vakitte başını örtmüş olarak geliyor." dedi. Ebû Bekir: "Vallahi, bu saatte ancak önemli bir iş için gelmiştir." dedi. Resûlullah izin isteyip içeri girdi ve buyurdu: **"Yanındakileri dışarı çıkar."** Ebû Bekir: "Onlar ancak senin ailendir, ey Allah'ın Resûlü." dedi. Buyurdu: **"Bana (hicret için) çıkma izni verildi."** Ebû Bekir: "Sana arkadaş olabilir miyim, ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Buyurdu: **"Evet."** Ebû Bekir: "Şu iki devemden birini al." dedi. Buyurdu: **"Bedeliyle."** Âişe dedi ki: Onların yol azığını hızla hazırladık ve yiyeceği deri bir dağarcığa koyduk. ***Esmâ bint Ebî Bekir*** kuşağının bir parçasını kesip dağarcığın ağzını bağladı; bu yüzden ona ***Zâtü'n-Nitâk*** denildi. Sonra Resûlullah ﷺ ile Ebû Bekir ***Sevr Dağı'ndaki*** bir mağaraya ulaştılar ve orada ***üç gece*** kaldılar. Zeki bir genç olan ***Abdullah b. Ebî Bekir*** geceleri onların yanında kalır ve seher vakti ayrılırdı; böylece sabah Mekke'de Kureyş'in arasında, sanki orada gecelemiş gibi bulunurdu. Onlara karşı kurulan her tuzağı işitir ve hava kararınca onlara haber verirdi. Ebû Bekir'in azatlısı ***Âmir b. Füheyre*** yakınlarında koyun otlatır ve yatsıdan sonra sürüyü onlara getirirdi; böylece taze sütle gecelerlerdi. Resûlullah ﷺ ile Ebû Bekir, Benî Dîl'den bir adamı ***mahir bir kılavuz*** olarak kiraladılar; adam henüz Kureyş kâfirlerinin dinindeydi. Ona güvendiler, iki develerini ona teslim ettiler ve üç gece sonra Sevr Mağarası'nda buluşmak üzere sözleştiler. Âmir b. Füheyre ve kılavuzla birlikte yola çıktılar; kılavuz ***onları sahil yolundan götürdü***.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukayr ← al-Layth ← 'Uqayl ← Ibn Şihab ← 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Peygamber'in ﷺ ve Ashabının Medine'ye Hicreti Bâbı, Hadis No. 3905. Hadisin ilk kısmı özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3905

İLGİ ÇEKİCİ AYRINTILAR

HADİSTEKİ AYRINTI	DERS
Kızgın öğle vaktinde, insanların dinlendiği saatte gelmesi	Yolların tenha olduğu vakti seçmek; akıllıca bir plan.
Başını örterek gelmesi	Kureyş'in gözcülerinden gizlenmek.
"Yanındakileri dışarı çıkar"	Sırrı korumak; yalnızca bilmesi gerekenlere söylemek.
Ebû Bekir'in sevinçten ağlaması (İbn İshak rivayeti)	Fedakârlık fırsatı bir yük değil, bir nimet sayıldı.
"Bedeliyle"	Hicretin kendi malıyla olması; başkalarına yük olmamak.
Müşrik bir kılavuz	Güvenilir ve işinin ehli gayrimüslimlerin hizmetinden yararlanılabilir.

Âişe tarih vermez; ancak siyer kitapları Resûlullah'ın nübüvvetin 14. yılında ***Safer ayının sonunda*** çıktığını ve ***Rebîülevvel ayında*** Kubâ'ya vardığını zikreder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZÂTÜ'N-NİTÂKAYN ESMÂ

Ebû Bekir'in ailesinde herkesin bir görevi vardı. Âişe'nin ablası ***Esmâ bint Ebî Bekir*** رضى الله عنها yol azığını hazırlamakla görevliydi. Azık kabını bağlayacak ip bulamayınca çabucak harekete geçti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3907

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، وَفَاطِمَةَ، عَنْ أَسْمَاءَ، رضى الله عنها صَنَعْتُ سُفْرَةً لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَأَبِي بَكْرٍ حِينَ أَرَادَا الْمَدِينَةَ، فَقُلْتُ لأَبِي مَا أَجِدُ شَيْئًا أَرْبُطُهُ إِلاَّ نِطَاقِي. قَالَ فَشُقِّيهِ. فَفَعَلْتُ، فَسُمِّيَتْ ذَاتَ النِّطَاقَيْنِ.

TERCÜME:

Esmâ رضى الله عنها şöyle dedi: **"Peygamber ﷺ ile Ebû Bekir Medine'ye gitmek istediklerinde onlar için yol azığı hazırladım. Babama: 'Onu bağlayacak kuşağımdan başka bir şey bulamıyorum.' dedim. 'Onu (ikiye) böl.' dedi. Ben de öyle yaptım; bu yüzden bana Zâtü'n-Nitâkayn (iki kuşak sahibi) denildi."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Abi Şaibah ← Ebû Usamah ← Hişam ← bapanya ('Urwah) ve Fatimah bint al-Mundhir ← Asma' رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3907.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3907

Âişe'nin hadisi (No. 3905) ***Zâtü'n-Nitâk*** (kuşak sahibi) der; Esmâ ise kendisi ***Zâtü'n-Nitâkayn*** (***iki*** kuşak sahibi) der: biri giyilmek, diğeri azığı bağlamak için. İkisi de doğrudur; bu yalnızca bir ifade farkıdır.

SİYER NOTU: ESMÂ'NIN CESARETİ

İbn İshak, Esmâ'dan şunu rivayet eder: Resûlullah ile Ebû Bekir çıktıktan sonra aralarında ***Ebû Cehil***'in de bulunduğu bir grup Kureyşli evlerine geldi. Esmâ babasının nerede olduğunu bilmediğini söyleyince Ebû Cehil ***yüzüne bir tokat attı***; küpesi kulağından fırladı.

İbn İshak ayrıca, gözleri görmeyen ve henüz Müslüman olmayan dedesi ***Ebû Kuhâfe***'nin, Ebû Bekir'in bütün malı götürmesinden endişelendiğini zikreder. Esmâ para saklanan yere ***taşlar*** koyup üstünü bir bezle örttü, dedesinin elini üzerine koydurdu ve gönlünü rahatlattı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Ders: Kadınlar İslâm tarihinin en büyük olayında ***önemli bir rol*** üstlendi. Siyer kitaplarına göre Esmâ o sırada hamileydi, buna rağmen azık taşımak için Sevr Mağarası'na tırmanıyordu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SEVR MAĞARASI: "ALLAH BİZİMLEDİR"

Resûlullah ﷺ ile Ebû Bekir doğrudan kuzeye (Medine yönüne) değil, ***güneye***, ***Sevr Dağı'na*** gittiler.

Kureyş'in takipçileri elbette önce Medine yolunu arayacaktı. Orada bir mağarada ***üç gece*** saklandılar. Allah o anı Kur'an'da kaydetmiştir:

TEVBE SÛRESİ 9:40

إِلَّا تَنصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ ٱللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ثَانِىَ ٱثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِى
ٱلْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَٰحِبِهِۦ لَا تَحْزَنْ إِنَّ ٱللَّهَ مَعَنَا ۖ فَأَنزَلَ ٱللَّهُ سَكِينَتَهُۥ عَلَيْهِ
وَأَيَّدَهُۥ بِجُنُودٍ لَّمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ ٱلسُّفْلَىٰ ۗ وَكَلِمَةُ ٱللَّهِ هِىَ
ٱلْعُلْيَا ۗ وَٱللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

Ona (Muhammed'e) yardım etmezseniz, bilin ki, inkar edenler onu Mekke'den çıkardıklarında mağarada bulunan iki kişiden biri olarak Allah ona yardım etmişti. Arkadaşına (Ebu Bekir'e) "Üzülme, Allah bizimledir" diyordu; Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkar edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir. Allah güçlüdür, hakimdir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/9:40

"İKİ KİŞİ HAKKINDA NE DÜŞÜNÜRSÜN…?"

Takipçiler mağaranın ağzına kadar geldi. O heyecanlı anı bizzat Ebû Bekir anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3653

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ سِنَانٍ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، عَنْ ثَابِتٍ، عَنْ أَنَسٍ، عَنْ أَبِي بَكْرٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قُلْتُ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَأَنَا فِي الْغَارِ لَوْ أَنَّ أَحَدَهُمْ نَظَرَ تَحْتَ قَدَمَيْهِ لأَبْصَرَنَا. فَقَالَ مَا ظَنُّكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِاثْنَيْنِ اللَّهُ ثَالِثُهُمَا.

TERCÜME:

Ebû Bekir رضى الله عنه şöyle dedi: Mağaradayken Peygamber'e ﷺ: "Onlardan biri ayaklarının altına baksa bizi görür." dedim. Buyurdu: **"Ey Ebû Bekir, üçüncüsü Allah olan iki kişi hakkında ne düşünürsün?"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Sinan ← Hammam ← Thabit ← Anas ← Ebû Bakr رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fadâili Ashâbi'n-Nebî ﷺ, Hadis No. 3653. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2381).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3653

Resûlullah'ın bu sözü ***"Üzülme, Allah bizimledir"*** âyetiyle uyum içindedir. İbn Kesîr, buradaki ***Allah'ın beraberliğinin*** Resûlüne ve arkadaşına mahsus bir beraberlik — yardım, koruma ve destek — olduğunu açıklarİbn Kesîr Tefsiri 9:40.

EBÛ BEKİR'İN ENDİŞESİ

Ebû Bekir ***kendisi için endişe etmiyordu***. Âlimler, onun endişesinin ***Resûlullah'ın*** ﷺ güvenliği ve davetin geleceği için olduğunu açıklar. Âyetteki ***"arkadaşına"*** ifadesi, Ebû Bekir'in ***mağarada Resûlullah'ın*** ﷺ ***yoldaşı*** olduğuna dair Kur'an'ın şahitliğidir — arkadaşlığı Kur'an'da açıkça zikredilen tek sahâbîdir.

9:40 ÂYETİNDEKİ İFADELER	DERS
"iki kişiden biri"	Bütün Kureyş'e karşı yalnızca iki kişi — ama Allah onlarla beraber.
"Üzülme"	Önderin sükûneti, kendisine uyanları da sakinleştirir.
"Allah da ona güven vermiş"	Sekînet (iç huzuru) insan hilesinin değil, Allah'ın lütfunun eseridir.
"görmediğiniz askerlerle"	Allah'ın yardımı beklenmedik şekillerde gelir.
"Allah'ın sözü yücedir"	Hicretin nihai sonucu: İslâm galip gelir.

ÖRÜMCEK VE GÜVERCİN: HANGİSİ SAHİH?

Hemen her Müslüman çocuk, Sevr Mağarası'nın ağzında ***ağ ören örümceği*** ve ***yumurtlayan bir çift güvercini***, böylece Kureyş'in içeride kimse olmadığını sandığını dinlemiştir. Bu kıssanın durumu nedir?

HİKÂYE	KAYNAK VE DEĞERLENDİRME
Mağaranın kapısına ağ ören örümcek	Müsned-i Ahmed 3251 (İbn Abbâs). İbn Hacer ve İbn Kesîr: senedi hasen. Elbânî ve el-Müsned muhakkikleri: zayıf. ***İhtilaflı.***
Mağaranın kapısında yumurtlayan iki güvercin	İbn Asâkir; İbn Kesîr bu senedle "garîb ciddan" (çok garip) der. ***Zayıf.***
Ebû Bekir: "Ayaklarının altına baksalar…"	Sahîh-i Buhârî 3653; Sahîh-i Müslim 2381. ***Sahih.***

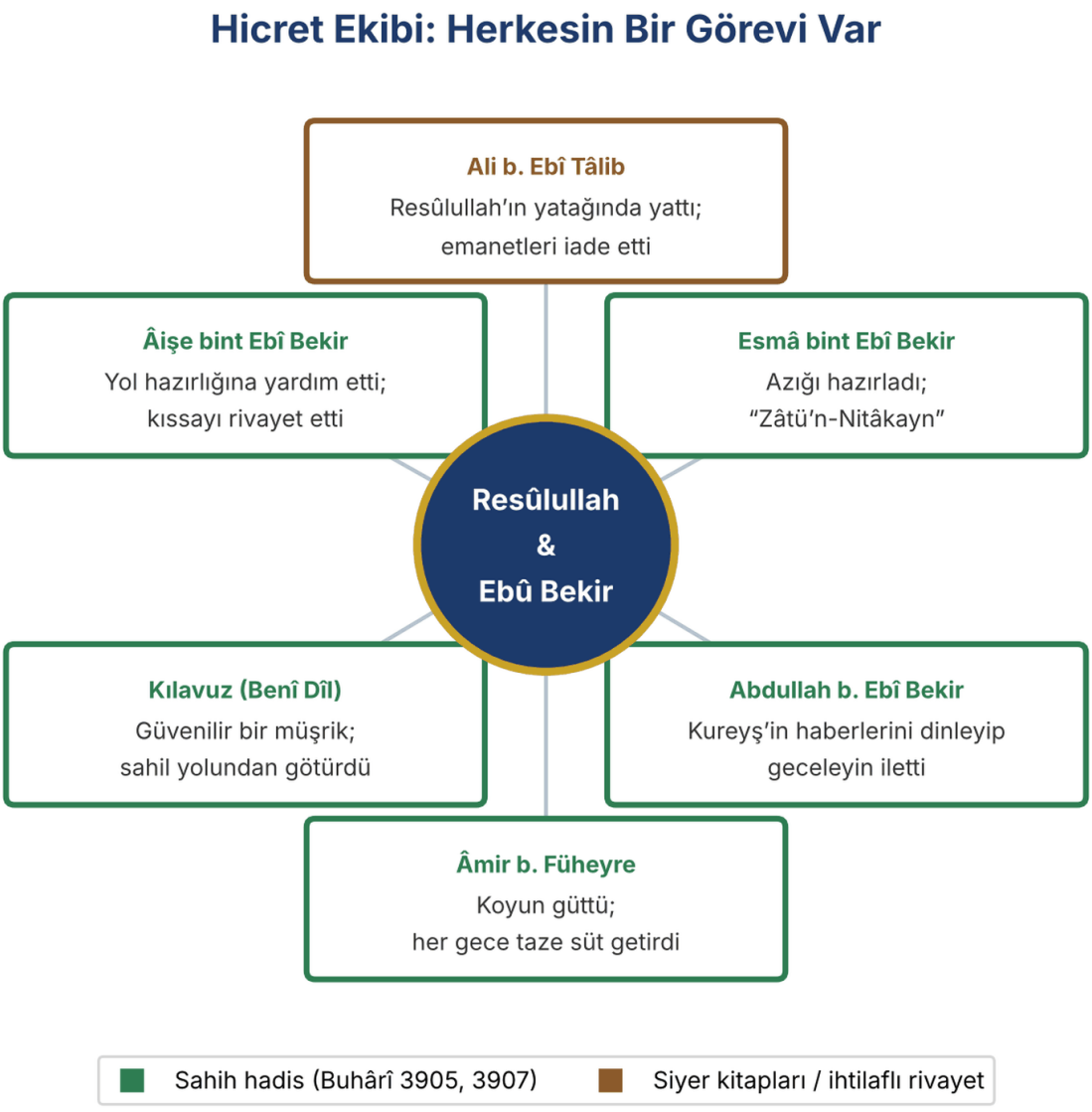
Elbânî, kıssa çok meşhur olsa da mağaradaki örümcek ve güvercin hakkında ***sahih bir hadis bulunmadığını*** yazar. İbn Hacer ve İbn Kesîr ise örümcek rivayetini hasen kabul eder. Dolayısıyla örümcek kıssası ***durumu açıklanarak*** anlatılabilir; güvercin kıssası ise bir gerçek olarak anlatılmamalıdır.

KESİN OLAN: ALLAH'IN KORUMASI

Kesin olan, Kur'an'ın ve sahih hadisin bildirdiğidir: takipçiler ***tam mağaranın üzerinde duruyordu***; ayaklarının altına baksalar görecekleri hâlde ***Allah onları kör etti***. Gerçek mucize Resûlullah'ın ﷺ sükûneti ve Allah'ın şu vaadidir: ***"Allah bizimledir"***.

HİCRET EKİBİ

Âişe'nin hadisi, hicretin ***titizlikle planlanmış bir ekip çalışması*** olduğunu gösterir. Herkese kabiliyetine uygun bir görev verilmişti:

Şekil 2: Hicret ekibi ve her birinin görevi.

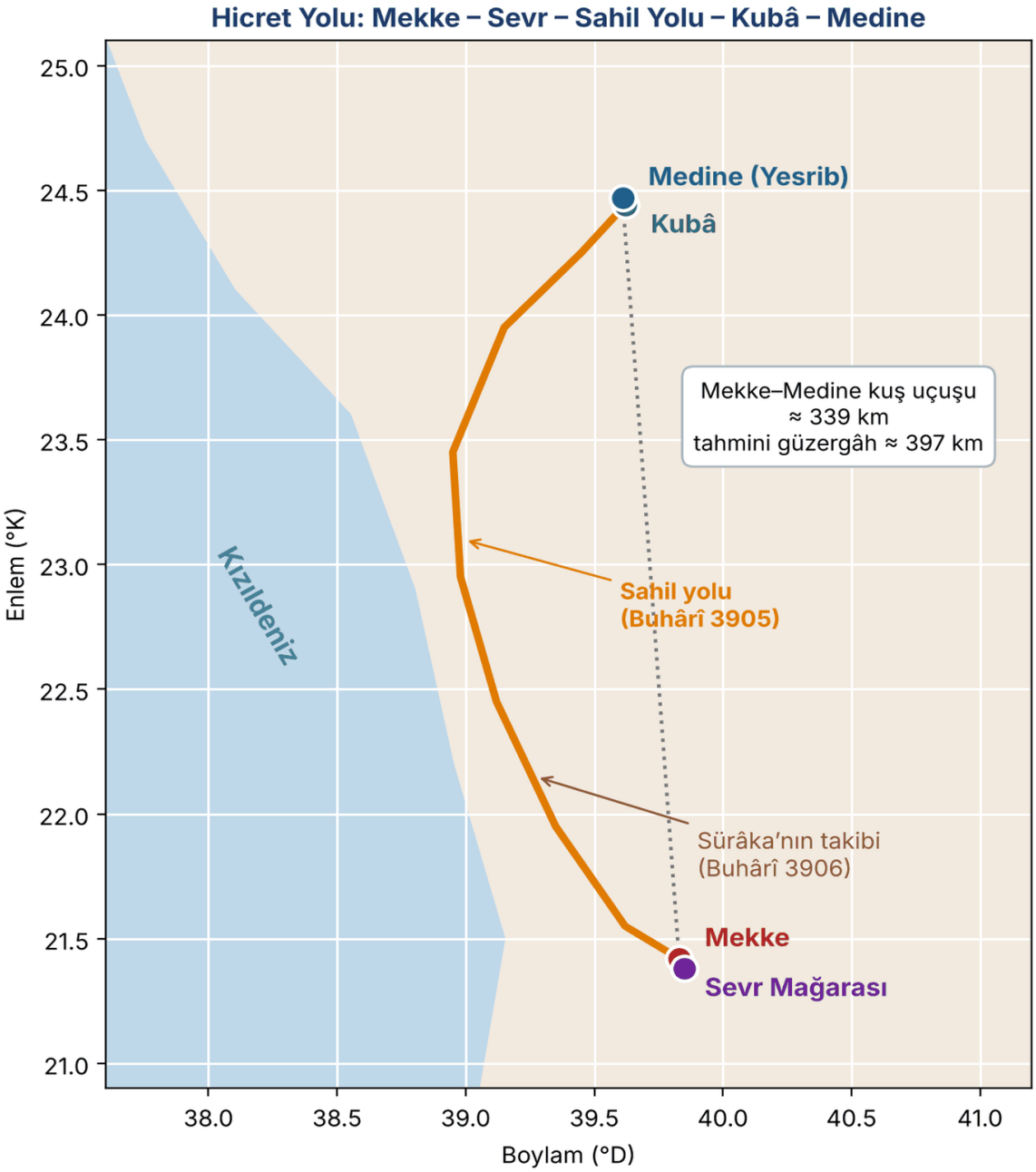
KİŞİ	GÖREVİ VE KAYNAĞI
Abdullah b. Ebî Bekir	Zeki genç; mağarada geceler, sabahtan önce dönerdi; Kureyş'in tuzaklarını dinleyip geceleyin haber verirdi (Buhârî 3905).
Âmir b. Füheyre	Ebû Bekir'in azatlısı; koyunları mağaraya güderdi; taze süt sağlardı (Buhârî 3905). Siyer kitapları: koyunları Abdullah'ın izlerini silerdi.
Esmâ bint Ebî Bekir	Azığı hazırladı; iki kuşak (Buhârî 3905, 3907).
Benî Dîl'den kılavuz	Güvenilir ve mahir bir müşrik; develeri korudu; onları sahil yolundan götürdü (Buhârî 3905). Siyer kitapları adını Abdullah b. Ureykıt olarak verir.
Ali b. Ebû Tâlib	Resûlullah'ın yatağında yattı ve emanetleri iade etti (rivayet ihtilaflıdır; siyer kitapları).

Ders: ***Tevekkül plan yapmamak demek değildir***. Resûlullah ﷺ insanların en çok tevekkül edeniydi; buna rağmen her ayrıntıyı planladı: zaman, yön, azık, haber alma, izlerin silinmesi ve kılavuz. Bütün çaba gösterildikten sonra şöyle dedi: ***"Allah bizimledir."***

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAHİL YOLU VE ÇOBAN

Üç gece sonra kılavuz iki deveyle geldi ve dört kişi yola çıktı — Resûlullah ﷺ, Ebû Bekir, Âmir b. Füheyre ve kılavuz. Olağan kervan yolunu değil, nadiren kullanılan ***sahil yolunu*** izlediler:

Şematik harita. Gerçek güzergâh kesin olarak bilinemez; koordinatlar ve kıyı çizgisi yaklaşıktır.

Şekil 3: Mekke'den Medine'ye hicret yolu (şematik harita).

KAYANIN GÖLGESİ VE ÇOBANIN SÜTÜ

Ebû Bekir bu yolculuktaki bir olayı Âzib'e ve oğlu Berâ'ya anlatmıştır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3615

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يَزِيدَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ أَبُو الْحَسَنِ الْحَرَّانِيُّ، حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، يَقُولُ جَاءَ أَبُو بَكْرٍ ـ رضى الله عنه ـ إِلَى أَبِي فِي مَنْزِلِهِ، فَاشْتَرَى مِنْهُ رَحْلاً فَقَالَ لِعَازِبٍ ابْعَثِ ابْنَكَ يَحْمِلْهُ مَعِي. قَالَ فَحَمَلْتُهُ مَعَهُ، وَخَرَجَ أَبِي يَنْتَقِدُ ثَمَنَهُ، فَقَالَ لَهُ أَبِي يَا أَبَا بَكْرٍ حَدِّثْنِي كَيْفَ صَنَعْتُمَا حِينَ سَرَيْتُمَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ نَعَمْ أَسْرَيْنَا لَيْلَتَنَا، وَمِنَ الْغَدِ حَتَّى قَامَ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ، وَخَلاَ الطَّرِيقُ لاَ يَمُرُّ فِيهِ أَحَدٌ، فَرُفِعَتْ لَنَا صَخْرَةٌ طَوِيلَةٌ، لَهَا ظِلٌّ لَمْ تَأْتِ عَلَيْهِ الشَّمْسُ فَنَزَلْنَا عِنْدَهُ، وَسَوَّيْتُ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مَكَانًا بِيَدِي يَنَامُ عَلَيْهِ، وَبَسَطْتُ فِيهِ فَرْوَةً، وَقُلْتُ نَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَأَنَا أَنْفُضُ لَكَ مَا حَوْلَكَ. فَنَامَ وَخَرَجْتُ أَنْفُضُ مَا حَوْلَهُ، فَإِذَا أَنَا بِرَاعٍ مُقْبِلٍ بِغَنَمِهِ إِلَى الصَّخْرَةِ يُرِيدُ مِنْهَا مِثْلَ الَّذِي أَرَدْنَا فَقُلْتُ لِمَنْ أَنْتَ يَا غُلاَمُ فَقَالَ لِرَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ أَوْ مَكَّةَ. قُلْتُ أَفِي غَنَمِكَ لَبَنٌ قَالَ نَعَمْ. قُلْتُ أَفَتَحْلُبُ قَالَ نَعَمْ. فَأَخَذَ شَاةً. فَقُلْتُ انْفُضِ الضَّرْعَ مِنَ التُّرَابِ وَالشَّعَرِ وَالْقَذَى. قَالَ فَرَأَيْتُ الْبَرَاءَ يَضْرِبُ إِحْدَى يَدَيْهِ عَلَى الأُخْرَى يَنْفُضُ، فَحَلَبَ فِي قَعْبٍ كُثْبَةً مِنْ لَبَنٍ، وَمَعِي إِدَاوَةٌ حَمَلْتُهَا لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم يَرْتَوِي مِنْهَا، يَشْرَبُ وَيَتَوَضَّأُ، فَأَتَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَكَرِهْتُ أَنْ أُوقِظَهُ، فَوَافَقْتُهُ حِينَ اسْتَيْقَظَ، فَصَبَبْتُ مِنَ الْمَاءِ عَلَى اللَّبَنِ حَتَّى بَرَدَ أَسْفَلُهُ، فَقُلْتُ اشْرَبْ يَا رَسُولَ اللَّهِ ـ قَالَ ـ فَشَرِبَ، حَتَّى رَضِيتُ ثُمَّ قَالَ أَلَمْ يَأْنِ لِلرَّحِيلِ. قُلْتُ بَلَى ـ قَالَ ـ فَارْتَحَلْنَا بَعْدَ مَا مَالَتِ الشَّمْسُ، وَاتَّبَعَنَا سُرَاقَةُ بْنُ مَالِكٍ، فَقُلْتُ أُتِينَا يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ لاَ تَحْزَنْ، إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا. فَدَعَا عَلَيْهِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَارْتَطَمَتْ بِهِ فَرَسُهُ إِلَى بَطْنِهَا ـ أُرَى فِي جَلَدٍ مِنَ الأَرْضِ، شَكَّ زُهَيْرٌ ـ فَقَالَ إِنِّي أُرَاكُمَا قَدْ دَعَوْتُمَا عَلَيَّ فَادْعُوَا لِي، فَاللَّهُ لَكُمَا أَنْ أَرُدَّ عَنْكُمَا الطَّلَبَ. فَدَعَا لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَنَجَا فَجَعَلَ لاَ يَلْقَى أَحَدًا إِلاَّ قَالَ كَفَيْتُكُمْ مَا هُنَا. فَلاَ يَلْقَى أَحَدًا إِلاَّ رَدَّهُ. قَالَ وَوَفَى لَنَا.

TERCÜME:

Berâ b. Âzib رضى الله عنهما şöyle dedi: Ebû Bekir babama gelip bir semer satın aldı… Babam: "Ey Ebû Bekir, Resûlullah ﷺ ile birlikte gece yolculuğu yaptığınızda neler yaptığınızı bana anlat." dedi. Ebû Bekir şöyle dedi:

"Bütün gece ve ertesi gün öğleye kadar yol aldık; yol tenhalaşmış, kimse geçmiyordu. Derken gölgesi olan, henüz güneş vurmamış uzun bir kaya göründü. Orada konakladık. Peygamber ﷺ uyusun diye bir yer düzelttim ve bir post serdim, sonra: 'Uyu ey Allah'ın Resûlü, ben etrafını gözetirim.' dedim. O uyudu, ben de çıkıp etrafı gözetledim. Derken bir çoban koyunlarıyla çıkageldi… 'Koyunlarında süt var mı?' diye sordum. 'Evet.' dedi. 'Bizim için sağar mısın?' 'Evet.' Koyunun memesini tozdan temizlemesini söyledim; o da bir kaba biraz süt sağdı. Yanımda Peygamber'in ﷺ içmesi ve abdest alması için bir su kabı vardı. Ona geldim; uyandırmak istemedim, fakat o uyanmıştı. Sütün altı soğuyuncaya kadar üzerine su döktüm ve 'İç ey Allah'ın Resûlü.' dedim. O içti, ben de gönlüm hoş oldu… Sonra yola koyulduk; Sürâka b. Mâlik peşimize düştü. 'Yakalandık ey Allah'ın Resûlü.' dedim. Buyurdu: 'Üzülme, Allah bizimledir.'"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Yusuf ← Ahmed b. Yazid al-Harrani ← Züheyr b. Mu'awiyah ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib ← Ebû Bakr رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Menâkıb, Nübüvvet Alâmetleri Bâbı, Hadis No. 3615. Tercüme özetlenmiştir; Sürâka kısmı bir sonraki bölümde ele alınmaktadır.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3615

Bu hadis ***Ebû Bekir'in sevgisini ve hizmetini*** gösterir: uyunacak yeri düzeltti, nöbet tuttu, sütü tozdan temizletti ve onu suyla soğuttu. Uyuyan Resûlullah'ı ﷺ uyandırmaya gönlü razı olmadı.

Âlimler başkasına ait koyunun sütünü nasıl içtiklerini tartışmıştır. İbn Hacer, o dönemde Araplar arasında ***yolcuların hayvan sütünden içmesine izin verilmesinin*** bir âdet olduğunu, çobanın da onlar için sağmaya razı olduğunu açıklar.

SÜRÂKA B. MÂLİK

Kureyş, ölü ya da diri ele geçirilmeleri hâlinde ***yüz deve*** ödül vaat etti; bu ödül her biri için — Resûlullah ﷺ ve Ebû Bekir — ayrı ayrıydı. Benî Müdlic kabilesinden usta bir iz sürücü olan ***Sürâka b. Mâlik b. Cu'şum*** onların izini sürdü. Olanları kendisi anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3906

قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَالِكٍ الْمُدْلِجِيُّ ـ وَهُوَ ابْنُ أَخِي سُرَاقَةَ بْنِ مَالِكِ بْنِ جُعْشُمٍ ـ أَنَّ أَبَاهُ، أَخْبَرَهُ أَنَّهُ، سَمِعَ سُرَاقَةَ بْنَ جُعْشُمٍ، يَقُولُ جَاءَنَا رُسُلُ كُفَّارِ قُرَيْشٍ

يَجْعَلُونَ فِي رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبِي بَكْرٍ دِيَةَ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا، مَنْ قَتَلَهُ أَوْ أَسَرَهُ، فَبَيْنَمَا أَنَا جَالِسٌ فِي مَجْلِسٍ مِنْ مَجَالِسِ قَوْمِي بَنِي مُدْلِجٍ أَقْبَلَ رَجُلٌ مِنْهُمْ حَتَّى قَامَ عَلَيْنَا وَنَحْنُ جُلُوسٌ، فَقَالَ يَا سُرَاقَةُ، إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ آنِفًا أَسْوِدَةً بِالسَّاحِلِ ـ أُرَاهَا مُحَمَّدًا وَأَصْحَابَهُ. قَالَ سُرَاقَةُ فَعَرَفْتُ أَنَّهُمْ هُمْ، فَقُلْتُ لَهُ إِنَّهُمْ لَيْسُوا بِهِمْ، وَلَكِنَّكَ رَأَيْتَ فُلاَنًا وَفُلاَنًا انْطَلَقُوا بِأَعْيُنِنَا. ثُمَّ لَبِثْتُ فِي الْمَجْلِسِ سَاعَةً، ثُمَّ قُمْتُ فَدَخَلْتُ فَأَمَرْتُ جَارِيَتِي أَنْ تَخْرُجَ بِفَرَسِي وَهْيَ مِنْ وَرَاءِ أَكَمَةٍ فَتَحْبِسَهَا عَلَيَّ، وَأَخَذْتُ رُمْحِي، فَخَرَجْتُ بِهِ مِنْ ظَهْرِ الْبَيْتِ، فَخَطَطْتُ بِزُجِّهِ الأَرْضَ، وَخَفَضْتُ عَالِيَهُ حَتَّى أَتَيْتُ فَرَسِي فَرَكِبْتُهَا، فَرَفَعْتُهَا تُقَرِّبُ بِي حَتَّى دَنَوْتُ مِنْهُمْ، فَعَثَرَتْ بِي فَرَسِي، فَخَرَرْتُ عَنْهَا فَقُمْتُ، فَأَهْوَيْتُ يَدِي إِلَى كِنَانَتِي فَاسْتَخْرَجْتُ مِنْهَا الأَزْلاَمَ، فَاسْتَقْسَمْتُ بِهَا أَضُرُّهُمْ أَمْ لاَ فَخَرَجَ الَّذِي أَكْرَهُ، فَرَكِبْتُ فَرَسِي، وَعَصَيْتُ الأَزْلاَمَ، تُقَرِّبُ بِي حَتَّى إِذَا سَمِعْتُ قِرَاءَةَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَهْوَ لاَ يَلْتَفِتُ، وَأَبُو بَكْرٍ يُكْثِرُ الالْتِفَاتَ سَاخَتْ يَدَا فَرَسِي فِي الأَرْضِ حَتَّى بَلَغَتَا الرُّكْبَتَيْنِ، فَخَرَرْتُ عَنْهَا ثُمَّ زَجَرْتُهَا فَنَهَضَتْ، فَلَمْ تَكَدْ تُخْرِجُ يَدَيْهَا، فَلَمَّا اسْتَوَتْ قَائِمَةً، إِذَا لأَثَرِ يَدَيْهَا عُثَانٌ سَاطِعٌ فِي السَّمَاءِ مِثْلُ الدُّخَانِ، فَاسْتَقْسَمْتُ بِالأَزْلاَمِ، فَخَرَجَ الَّذِي أَكْرَهُ، فَنَادَيْتُهُمْ بِالأَمَانِ فَوَقَفُوا، فَرَكِبْتُ فَرَسِي حَتَّى جِئْتُهُمْ، وَوَقَعَ فِي نَفْسِي حِينَ لَقِيتُ مَا لَقِيتُ مِنَ الْحَبْسِ عَنْهُمْ أَنْ سَيَظْهَرُ أَمْرُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقُلْتُ لَهُ إِنَّ قَوْمَكَ قَدْ جَعَلُوا فِيكَ الدِّيَةَ. وَأَخْبَرْتُهُمْ أَخْبَارَ مَا يُرِيدُ النَّاسُ بِهِمْ، وَعَرَضْتُ عَلَيْهِمُ الزَّادَ وَالْمَتَاعَ، فَلَمْ يَرْزَآنِي وَلَمْ يَسْأَلاَنِي إِلاَّ أَنْ قَالَ أَخْفِ عَنَّا. فَسَأَلْتُهُ أَنْ يَكْتُبَ لِي كِتَابَ أَمْنٍ، فَأَمَرَ عَامِرَ بْنَ فُهَيْرَةَ، فَكَتَبَ فِي رُقْعَةٍ مِنْ أَدِيمٍ، ثُمَّ مَضَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ فَأَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَقِيَ الزُّبَيْرَ فِي رَكْبٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ كَانُوا تِجَارًا قَافِلِينَ مِنَ الشَّأْمِ، فَكَسَا الزُّبَيْرُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبَا بَكْرٍ ثِيَابَ بَيَاضٍ، وَسَمِعَ الْمُسْلِمُونَ بِالْمَدِينَةِ مَخْرَجَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ مَكَّةَ، فَكَانُوا يَغْدُونَ كُلَّ غَدَاةٍ إِلَى الْحَرَّةِ فَيَنْتَظِرُونَهُ، حَتَّى يَرُدَّهُمْ حَرُّ الظَّهِيرَةِ، فَانْقَلَبُوا يَوْمًا بَعْدَ مَا أَطَالُوا انْتِظَارَهُمْ، فَلَمَّا أَوَوْا إِلَى بُيُوتِهِمْ، أَوْفَى رَجُلٌ مِنْ يَهُودَ عَلَى أُطُمٍ مِنْ آطَامِهِمْ لأَمْرٍ يَنْظُرُ إِلَيْهِ، فَبَصُرَ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابِهِ

مُبَيَّضِينَ يَزُولُ بِهِمُ السَّرَابُ، فَلَمْ يَمْلِكِ الْيَهُودِيَّ أَنْ قَالَ بِأَعْلَى صَوْتِهِ يَا مَعَاشِرَ الْعَرَبِ هَذَا جَدُّكُمُ الَّذِي تَنْتَظِرُونَ. فَثَارَ الْمُسْلِمُونَ إِلَى السِّلاَحِ، فَتَلَقَّوْا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِظَهْرِ الْحَرَّةِ، فَعَدَلَ بِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ حَتَّى نَزَلَ بِهِمْ فِي بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ، وَذَلِكَ يَوْمَ الاِثْنَيْنِ مِنْ شَهْرِ رَبِيعٍ الأَوَّلِ، فَقَامَ أَبُو بَكْرٍ لِلنَّاسِ، وَجَلَسَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَامِتًا، فَطَفِقَ مَنْ جَاءَ مِنَ الأَنْصَارِ مِمَّنْ لَمْ يَرَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُحَيِّي أَبَا بَكْرٍ، حَتَّى أَصَابَتِ الشَّمْسُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَقْبَلَ أَبُو بَكْرٍ حَتَّى ظَلَّلَ عَلَيْهِ بِرِدَائِهِ، فَعَرَفَ النَّاسُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عِنْدَ ذَلِكَ، فَلَبِثَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ بِضْعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً وَأُسِّسَ الْمَسْجِدُ الَّذِي أُسِّسَ عَلَى التَّقْوَى، وَصَلَّى فِيهِ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ رَكِبَ رَاحِلَتَهُ فَسَارَ يَمْشِي مَعَهُ النَّاسُ حَتَّى بَرَكَتْ عِنْدَ مَسْجِدِ الرَّسُولِ صلى الله عليه وسلم بِالْمَدِينَةِ، وَهْوَ يُصَلِّي فِيهِ يَوْمَئِذٍ رِجَالٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَكَانَ مِرْبَدًا لِلتَّمْرِ لِسُهَيْلٍ وَسَهْلٍ غُلاَمَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي حَجْرِ أَسْعَدَ بْنِ زُرَارَةَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ بَرَكَتْ بِهِ رَاحِلَتُهُ هَذَا إِنْ شَاءَ اللَّهُ الْمَنْزِلُ. ثُمَّ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْغُلاَمَيْنِ، فَسَاوَمَهُمَا بِالْمِرْبَدِ لِيَتَّخِذَهُ مَسْجِدًا، فَقَالاَ لاَ بَلْ نَهَبُهُ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، ثُمَّ بَنَاهُ مَسْجِدًا، وَطَفِقَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَنْقُلُ مَعَهُمُ اللَّبِنَ فِي بُنْيَانِهِ، وَيَقُولُ وَهُوَ يَنْقُلُ اللَّبِنَ هَذَا الْحِمَالُ لاَ حِمَالَ خَيْبَرْ هَذَا أَبَرُّ رَبَّنَا وَأَطْهَرْ. وَيَقُولُ اللَّهُمَّ إِنَّ الأَجْرَ أَجْرُ الآخِرَهْ فَارْحَمِ الأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَهْ. فَتَمَثَّلَ بِشِعْرِ رَجُلٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ لَمْ يُسَمَّ لِي. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ وَلَمْ يَبْلُغْنَا فِي الأَحَادِيثِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَمَثَّلَ بِبَيْتِ شِعْرٍ تَامٍّ غَيْرِ هذه الآيات

TERCÜME:

Sürâka b. Cu'şum şöyle dedi: **"Kureyş kâfirlerinin elçileri bize gelip Resûlullah'ı ﷺ ve Ebû Bekir'i öldüren ya da esir edene, her biri için bir diyet (yüz deve) ödül vaat ettiler. Kavmim Benî Müdlic'in bir meclisinde otururken bir adam gelip: 'Ey Sürâka, az önce sahilde birtakım karaltılar gördüm; sanırım onlar Muhammed ve arkadaşları.' dedi. Onların o olduğunu anladım, fakat: 'Onlar değil; sen falan ve falancayı gördün, önümüzden çıkıp gittiler.' dedim. Bir süre oturdum, sonra eve dönüp cariyeme atımı tepenin arkasında hazırlamasını söyledim. Mızrağımı alıp arka kapıdan çıktım... Atımı koşturup onlara yaklaştım; atım tökezledi ve düştüm. Onlara zarar verip vermeyeceğimi anlamak için fal oklarımı çektim; hoşlanmadığım cevap çıktı. Yine bindim; nihayet Resûlullah'ın ﷺ okuyuşunu işittim — o hiç**

dönüp bakmıyor, Ebû Bekir ise sık sık dönüp bakıyordu — derken *atımın iki ön ayağı dizlerine kadar toprağa gömüldü* **ve düştüm… Ayağa kalktığında ayaklarının izinden göğe doğru duman gibi bir toz yükseldi. Yine fal oku çektim; yine hoşlanmadığım cevap çıktı. Bunun üzerine onlara eman dileyerek seslendim; durdular. Atıma binip yanlarına vardım; onlara ulaşmaktan alıkonduğumda gönlüme** *Resûlullah'ın ﷺ davasının galip geleceği* **düştü. Kavminin vaat ettiği ödülü ve planlarını ona haber verdim, azık teklif ettim, fakat hiçbir şey almadılar. Yalnızca: 'Bizi gizli tut.' buyurdu. Benim için bir eman yazısı yazmasını istedim; Âmir b. Füheyre'ye emretti, o da bir deri parçasına yazdı."** İbn Şihâb dedi ki: Urve b. Zübeyr anlattı: Resûlullah ﷺ, Şam'dan dönen Müslüman tüccarlardan oluşan bir kervanda ***Zübeyr*** ile karşılaştı; Zübeyr, Resûlullah'a ve Ebû Bekir'e beyaz elbiseler giydirdi. Medine'deki Müslümanlar onun Mekke'den çıktığını duyunca ***her sabah Harre'ye çıkıp onu beklerlerdi***; ta ki öğle sıcağı onları geri dönmeye zorlayıncaya kadar. Bir gün kalesinin üzerindeki bir Yahudi, Resûlullah'ı ﷺ ve arkadaşını beyaz elbiseler içinde serabın içinden belirirken gördü ve bağırdı: "Ey Araplar! İşte beklediğiniz büyüğünüz!" Müslümanlar onu karşılamak için Harre'ye koştu. O sağa dönerek ***Benî Amr b. Avf*** yurduna indi; bu, ***Rebîülevvel ayında bir pazartesi günü*** idi. Ebû Bekir ayakta insanları karşılarken Resûlullah ﷺ sessizce oturuyordu; onu daha önce hiç görmemiş olanlar Ebû Bekir'e selâm veriyordu; nihayet güneş Resûlullah'a vurunca Ebû Bekir ridâsıyla onu gölgeledi — işte o zaman Resûlullah'ı ﷺ tanıdılar. Benî Amr b. Avf arasında on küsur gece kaldı ve ***takvâ üzerine kurulan mescidi tesis etti***, içinde namaz kıldı. Sonra devesine bindi, insanlar da onunla birlikte yürüdü; nihayet ***deve Medine'de Resûlullah'ın ﷺ mescidinin yerinde çöktü***.

Orası, Es'ad b. Zürâre'nin himayesindeki iki yetim olan ***Sehl ve Süheyl***'e ait bir hurma kurutma yeriydi. Buyurdu: **"İnşallah konak yerimiz burasıdır."** Fiyatını konuşmak için iki çocuğu çağırdı, fakat onlar: "Onu sana hediye ediyoruz, ey Allah'ın Resûlü." dediler. Sonra orayı mescid olarak inşa etti. Bizzat kendisi ***kerpiç taşıyor*** ve şöyle diyordu: **"Allah'ım, asıl ecir ahiret ecridir; Ensâr'a ve Muhâcirlere rahmet eyle."**

SENED İmam Buhârî'nin önceki hadisteki (No. 3905) senediyle şu râviye kadar, sonra (talebeden hocaya): Ibn Şihab ← 'Abdurrahmân b. Malik al-Mudliji ← bapanya (Malik b. Ju'şum) ← Suraqah b. Ju'şum رضی اللہ عنہ; ikinci kısım ise Ibn Şihab ← 'Urwah b. al-Zubair.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Peygamber'in ﷺ ve Ashabının Medine'ye Hicreti Bâbı, Hadis No. 3906. Tercümenin bir kısmı özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3906

SÜRÂKA HAKKINDA ÜÇ RİVAYET

RİVAYET	TEMEL AYRINTILAR
Buhârî 3906 (Sürâka'nın kendi anlatımı)	Atı tökezledi, sonra ön ayakları dizlerine kadar gömüldü; fal okları; Âmir b. Füheyre'nin yazdığı eman yazısı.
Buhârî 3615 (Ebû Bekir)	Resûlullah dua etti, at karnına kadar gömüldü; Sürâka dua istedi ve takipçileri başka yöne çevireceğine söz verdi.
Buhârî 3911 (Enes)	"Günün başında Allah'ın Nebîsine düşmandı, günün sonunda ise onun koruyucusu oldu."

Bu rivayetler birbirini tamamlar. En şaşırtıcı olanı Sürâka'nın değişimidir: Resûlullah'ı ***yakalamak*** için çıkmış, diğer takipçileri geri çeviren bir ***koruyucu*** olarak dönmüştür. Siyer kitaplarına göre Sürâka birkaç yıl sonra, Mekke'nin fethi ve Huneyn savaşından sonra Müslüman oldu.

SİYER NOTU: KİSRÂ'NIN BİLEZİKLERİ

Meşhur bir kıssaya göre Resûlullah ﷺ Sürâka'ya: "Kisrâ'nın bileziklerini taktığında hâlin nice olur?" buyurmuş, Ömer döneminde de Fars kralının bilezikleri ona takılmıştır. Bu kıssa ***mürsel*** (senedi kopuk) olarak rivayet edilmiştir ve ***sahih hadis kitaplarında yer almaz***. Durumu açıklanarak bir siyer rivayeti olarak anılabilir.

KAYNAK:
İbn Hacer, el-İsâbe, Sürâka b. Mâlik biyografisi.

ÜMMÜ MA'BED'İN ÇADIRI

Siyer kitapları, hicret kafilesinin yolda Huzâa kabilesinden ***Ümmü Ma'bed*** adında yaşlı bir kadının çadırına uğradığını rivayet eder. Satın alacak yiyeceği olup olmadığını sordular; fakat kıtlık mevsimiydi ve hiçbir şeyi yoktu.

SİYER NOTU: ÜMMÜ MA'BED'İN KOYUNU

Resûlullah ﷺ, sürüye yetişemeyecek kadar zayıf bir koyun gördü. İzin istedi, Allah'ın adını anarak ve dua ederek memesini sıvazladı; ***süt akmaya başladı***. Önce Ümmü Ma'bed'e doyuncaya kadar içirdi, sonra arkadaşlarına, en son da kendisi içti; sonra kabı onun için tekrar doldurdu.

Kocası Ebû Ma'bed eve dönüp sorunca Ümmü Ma'bed misafirini, Arap edebiyatında ***Peygamber'in ﷺ en meşhur dış görünüş tasviri*** olan sözlerle anlattı: parlak bir yüz, güzel bir ahlâk, gür bir ses ve düzgün bir söz.

Değerlendirme: Hâkim (el-Müstedrek), Taberânî ve Beyhakî rivayet etmiştir. Hâkim senedini sahih sayar; İbn Kesîr bu kıssanın ***birbirini destekleyen pek çok yoldan*** rivayet edildiğini belirtir. Bazı araştırmacılar ise senedlerini zayıf bulur. Dolayısıyla ***ihtilaflıdır***, ancak siyer bağlamında anlatılması kabul görmüştür.

KAYNAK:

HadithAnswers, "The famous description of Nabi ﷺ by Ummu Ma'bad". https://hadithanswers.com/the-famous-description-of-nabi-sallallahu-alayhi-wa-sallam-by-ummu-mabad-radiyallahu-anha/

Ders: Takip edildiği hâlde bile Resûlullah ﷺ ***izinsiz bir şey almadı*** ve ***en son kendisi içti***. Nitekim başka bir hadiste buyurur: ***"Topluluğa su dağıtan, en son içendir"*** (Sahîh-i Müslim 681).

HARRE'DE BEKLEYİŞ

Resûlullah'ın ﷺ Mekke'den çıktığı haberi Medine'ye ondan önce ulaştı. Buhârî 3906 hadisinin ikinci kısmı halkın ***özlemini*** anlatır: her sabah şehrin kenarındaki kara taşlık arazi olan ***Harre***'ye çıkar, öğle sıcağı onları dönmeye zorlayıncaya kadar beklerlerdi.

Bir gün onlar döndükten sonra kalesinin üzerindeki ***bir Yahudi***, serabın içinden beyaz giysili iki kişinin belirdiğini gördü ve bağırdı: ***"Ey Araplar! İşte beklediğiniz büyüğünüz!"*** Müslümanlar hemen silahlarını kuşanıp onu karşılamaya çıktı.

PAZARTESİ GÜNÜ

Resûlullah Kubâ'ya Rebîülevvel ayında ***bir pazartesi günü*** vardı (Buhârî 3906). Pazartesi günü onun hayatında özel bir yere sahiptir. Pazartesi orucu sorulduğunda şöyle buyurmuştur: ***"O, doğduğum gündür; peygamber olarak gönderildiğim (veya bana vahyin indirildiği) gündür"*** (Sahîh-i Müslim 1162).

EBÛ BEKİR RESÛLULLAH'I GÖLGELİYOR

Medinelilerin çoğu Resûlullah'ı ﷺ daha önce hiç görmemişti. Daha yaşlı olan Ebû Bekir'i peygamber sanarak ona selâm verdiler. Güneş Resûlullah'a vurunca ***Ebû Bekir kalkıp ridâsıyla onu gölgeledi*** — işte o zaman insanlar Resûlullah'ın ﷺ kim olduğunu anladı. Ebû Bekir, insanların bir an bile fazla yanılmasına izin vermedi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"BU ADAM BANA YOLU GÖSTERİYOR"

O sırada Medine'de küçük bir çocuk olan Enes b. Mâlik رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ gelişindeki havayı ve Ebû Bekir'in çok akıllıca bir cevabını anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3911

حَدَّثَنِي مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ صُهَيْبٍ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ أَقْبَلَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى الْمَدِينَةِ وَهْوَ مُرْدِفٌ أَبَا بَكْرٍ، وَأَبُو بَكْرٍ شَيْخٌ يُعْرَفُ، وَنَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم شَابٌّ لاَ يُعْرَفُ، قَالَ فَيَلْقَى الرَّجُلُ أَبَا بَكْرٍ فَيَقُولُ يَا أَبَا بَكْرٍ، مَنْ هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْكَ فَيَقُولُ هَذَا الرَّجُلُ يَهْدِينِي السَّبِيلَ. قَالَ فَيَحْسِبُ الْحَاسِبُ أَنَّهُ إِنَّمَا يَعْنِي الطَّرِيقَ، وَإِنَّمَا يَعْنِي سَبِيلَ الْخَيْرِ، فَالْتَفَتَ أَبُو بَكْرٍ، فَإِذَا هُوَ بِفَارِسٍ قَدْ لَحِقَهُمْ، فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا فَارِسٌ قَدْ لَحِقَ بِنَا. فَالْتَفَتَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ اللَّهُمَّ اصْرَعْهُ. فَصَرَعَهُ الْفَرَسُ، ثُمَّ قَامَتْ تُجْمْحِمُ فَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ مُرْنِي بِمَا شِئْتَ. قَالَ فَقِفْ مَكَانَكَ، لاَ تَتْرُكَنَّ أَحَدًا يَلْحَقُ بِنَا. قَالَ فَكَانَ أَوَّلَ النَّهَارِ جَاهِدًا عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَكَانَ آخِرَ النَّهَارِ مَسْلَحَةً لَهُ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم جَانِبَ الْحَرَّةِ، ثُمَّ بَعَثَ إِلَى الأَنْصَارِ، فَجَاءُوا إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَسَلَّمُوا عَلَيْهِمَا، وَقَالُوا ارْكَبَا آمِنَيْنِ مُطَاعَيْنِ. فَرَكِبَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو بَكْرٍ، وَحَفُّوا دُونَهُمَا بِالسِّلاَحِ، فَقِيلَ فِي الْمَدِينَةِ جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ، جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. فَأَشْرَفُوا يَنْظُرُونَ وَيَقُولُونَ جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ، جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ. فَأَقْبَلَ يَسِيرُ حَتَّى نَزَلَ جَانِبَ دَارِ أَبِي أَيُّوبَ، فَإِنَّهُ لَيُحَدِّثُ أَهْلَهُ، إِذْ سَمِعَ بِهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ وَهْوَ فِي نَخْلٍ لأَهْلِهِ يَخْتَرِفُ لَهُمْ، فَعَجِلَ أَنْ يَضَعَ الَّذِي يَخْتَرِفُ لَهُمْ فِيهَا، فَجَاءَ وَهْىَ مَعَهُ، فَسَمِعَ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ثُمَّ رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ، فَقَالَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَىُّ بُيُوتِ أَهْلِنَا أَقْرَبُ. فَقَالَ أَبُو أَيُّوبَ أَنَا يَا نَبِيَّ اللَّهِ، هَذِهِ دَارِي، وَهَذَا بَابِي. قَالَ فَانْطَلِقْ فَهَيِّئْ لَنَا مَقِيلاً. قَالَ قُومَا عَلَى بَرَكَةِ اللَّهِ. فَلَمَّا جَاءَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم جَاءَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ جِئْتَ بِحَقٍّ، وَقَدْ عَلِمَتْ يَهُودُ أَنِّي سَيِّدُهُمْ وَابْنُ سَيِّدِهِمْ، وَأَعْلَمُهُمْ وَابْنُ أَعْلَمِهِمْ، فَادْعُهُمْ فَاسْأَلْهُمْ عَنِّي قَبْلَ

أَنْ يَعْلَمُوا أَنِّي قَدْ أَسْلَمْتُ، فَإِنَّهُمْ إِنْ يَعْلَمُوا أَنِّي قَدْ أَسْلَمْتُ قَالُوا فِيَّ مَا لَيْسَ فِيَّ. فَأَرْسَلَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَقْبَلُوا فَدَخَلُوا عَلَيْهِ. فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ، وَيْلَكُمُ اتَّقُوا اللَّهَ، فَوَاللَّهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ إِنَّكُمْ لَتَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ حَقًّا، وَأَنِّي جِئْتُكُمْ بِحَقٍّ فَأَسْلِمُوا. قَالُوا مَا نَعْلَمُهُ. قَالُوا لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَهَا ثَلاَثَ مِرَارٍ. قَالَ فَأَىُّ رَجُلٍ فِيكُمْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَلاَمٍ. قَالُوا ذَاكَ سَيِّدُنَا وَابْنُ سَيِّدِنَا، وَأَعْلَمُنَا وَابْنُ أَعْلَمِنَا. قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ. قَالُوا حَاشَا لِلَّهِ، مَا كَانَ لِيُسْلِمَ. قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ إِنْ أَسْلَمَ. قَالُوا حَاشَا لِلَّهِ، مَا كَانَ لِيُسْلِمَ. قَالَ يَا ابْنَ سَلاَمٍ، اخْرُجْ عَلَيْهِمْ. فَخَرَجَ فَقَالَ يَا مَعْشَرَ الْيَهُودِ، اتَّقُوا اللَّهَ، فَوَاللَّهِ الَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ إِنَّكُمْ لَتَعْلَمُونَ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّهُ جَاءَ بِحَقٍّ. فَقَالُوا كَذَبْتَ. فَأَخْرَجَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle dedi: **Allah'ın Nebîsi ﷺ, Ebû Bekir'i terkisine alarak Medine'ye geldi. Ebû Bekir tanınan yaşlı biriydi; Allah'ın Nebîsi ﷺ ise (görünüşte) genç ve tanınmayan biriydi. Biri Ebû Bekir'le karşılaşınca: 'Ey Ebû Bekir, önündeki bu adam kim?' diye soruyordu. Ebû Bekir: 'Bu adam bana yolu gösteriyor.' diyordu.** Dinleyen kişi bildik yolu kastettiğini sanıyordu; oysa Ebû Bekir ***hayır yolunu*** kastediyordu. (Sürâka kıssası kısaca zikredilir.) Sonra Allah'ın Nebîsi ﷺ Harre'nin kenarına indi ve Ensâr'a haber gönderdi. Gelip selâm verdiler ve: **"Emniyet içinde ve itaat edilen kimseler olarak (develerinize) binin."** dediler. Silahlarıyla onun etrafını kuşattılar. Medine'de şu ses yayıldı: **"Allah'ın Nebîsi geldi! Allah'ın Nebîsi geldi!"** İnsanlar bakmak için dışarı çıktı. Yürüyerek ***Ebû Eyyûb'un evinin*** yanına indi… **"Bizim akrabalarımızın hangi evi daha yakın?"** diye sordu. Ebû Eyyûb: "Benimki, ey Allah'ın Nebîsi; işte evim, işte kapım." dedi. (Hadis, o gün Müslüman olan Yahudi âlimi ***Abdullah b. Selâm***'ın kıssasıyla devam eder.)

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed ← 'Abd al-Samad ← babanya ('Abd al-Warith) ← 'Abd al-'Aziz b. Suhaib ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3911. Tercüme özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3911

DOĞRU VE HİKMETLİ BİR CEVAP

Ebû Bekir şöyle cevap verdi: ***"Bu adam bana yolu gösteriyor."*** Bu cevap ***doğruydu*** — Resûlullah ﷺ gerçekten hayır yolunu gösteriyordu — fakat dinleyen onu sıradan bir kılavuz olarak anladı; böylece yolculuk sürerken onun kimliği gizli kaldı. Âlimler buna ***ta'rîz*** derler: ihtiyaç hâlinde yalan söylemeden kullanılan, iki anlama gelebilen doğru söz.

ABDULLAH B. SELÂM'IN MÜSLÜMAN OLUŞU

Aynı hadis, Medine Yahudilerinin önderi ve âlimi olan ***Abdullah b. Selâm***'ın, yeni topladığı hurmalarla birlikte koşarak Resûlullah'a geldiğini anlatır. Onu dinledi ve ***şehadet getirdi***. Müslüman olduğunu öğrenmeden önce kavmine kendisi hakkında sorulmasını istedi. Onu "efendimiz ve efendimizin oğlu, en bilginimiz ve en bilginimizin oğlu" diye övdüler. Dışarı çıkıp Müslüman olduğunu ilan edince hemen: "Yalan söylüyorsun!" dediler.

Ders: Hak, onu kimin söylediğine göre değil, ***delile*** göre ölçülür. Abdullah b. Selâm'ı Müslüman olmadan önce övenler, hakkı seçtiği anda onu kınadılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUBÂ: İLK MESCİD

Resûlullah ﷺ, Medine'nin yukarı (güney) kesimindeki Kubâ'da ***Benî Amr b. Avf*** köyüne indi. İslâm'daki ***ilk mescidi*** orada kurdu. Urve onun orada ***on küsur gece*** kaldığını söyler (Buhârî 3906); Enes ise ***on dört gece*** der (Buhârî 3932). İkisi uyumludur, çünkü "on küsur" on dördü de kapsar.

Allah ***"ilk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan mescidi"*** över. İbn Kesîr, âyetin bağlamının (Kubâ'daki Mescid-i Dırâr) onun ***Kubâ Mescidi*** olduğunu gösterdiğini; sahih hadiste ise Resûlullah'ın ﷺ bunu ***Mescid-i Nebevî*** için de söylediğini (Sahîh-i Müslim 1398) açıklar; ikisi de takvâ üzerine kurulmuştur İbn Kesîr Tefsiri 9:108.

Kubâ Mescidi'nin fazileti sonrasında da devam etti: İbn Ömer رضى الله عنهما, Peygamber'in ﷺ ***her cumartesi Kubâ Mescidi'ni ziyaret ettiğini***, yürüyerek ya da binekle gittiğini anlatır (Sahîh-i Buhârî 1193).

> **SİYER NOTU: İLK CUMA**
>
> Siyer kitapları, Kubâ'dan Medine'ye giderken Resûlullah'ın ***Benî Sâlim b. Avf*** yurdunda, Rânûnâ vadisinde Müslümanlarla ***ilk Cuma namazını*** kıldığını ve ilk Cuma hutbesini orada okuduğunu zikreder.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm.

Ders: Resûlullah'ın ﷺ yeni yurtta inşa ettiği ilk şey ***mescid*** oldu. Mescid, İslâm toplumunun merkezidir — ibadet, ilim ve kardeşlik yeridir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ EYYÛB'UN EVİ

Resûlullah ﷺ Kubâ'dan devesine binerek, dedesi Abdülmuttalib'in anne tarafından akrabaları olan ***Benî Neccâr*** ileri gelenlerinin arasında Medine'ye girdi. Enes b. Mâlik رضى الله عنه o manzarayı hâlâ hatırlıyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3932

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ،. وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ مَنْصُورٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، قَالَ سَمِعْتُ أَبِي يُحَدِّثُ، حَدَّثَنَا أَبُو التَّيَّاحِ، يَزِيدُ بْنُ حُمَيْدٍ الضُّبَعِيُّ قَالَ حَدَّثَنِي أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةَ، نَزَلَ فِي عُلْوِ الْمَدِينَةِ فِي حَيٍّ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ ـ قَالَ ـ فَأَقَامَ فِيهِمْ أَرْبَعَ عَشْرَةَ لَيْلَةً، ثُمَّ أَرْسَلَ إِلَى مَلإِ بَنِي النَّجَّارِ ـ قَالَ ـ فَجَاءُوا مُتَقَلِّدِي سُيُوفِهِمْ، قَالَ وَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى رَاحِلَتِهِ، وَأَبُو بَكْرٍ رِدْفُهُ، وَمَلأُ بَنِي النَّجَّارِ حَوْلَهُ حَتَّى أَلْقَى بِفِنَاءِ أَبِي أَيُّوبَ، قَالَ فَكَانَ يُصَلِّي حَيْثُ أَدْرَكَتْهُ الصَّلاَةُ، وَيُصَلِّي فِي مَرَابِضِ الْغَنَمِ، قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَمَرَ بِبِنَاءِ الْمَسْجِدِ، فَأَرْسَلَ إِلَى مَلإِ بَنِي النَّجَّارِ، فَجَاءُوا فَقَالَ يَا بَنِي النَّجَّارِ، ثَامِنُونِي حَائِطَكُمْ هَذَا. فَقَالُوا لاَ، وَاللَّهِ لاَ نَطْلُبُ ثَمَنَهُ إِلاَّ إِلَى اللَّهِ. قَالَ فَكَانَ فِيهِ مَا أَقُولُ لَكُمْ كَانَتْ فِيهِ قُبُورُ الْمُشْرِكِينَ، وَكَانَتْ فِيهِ خَرِبٌ، وَكَانَ فِيهِ نَخْلٌ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِقُبُورِ الْمُشْرِكِينَ فَنُبِشَتْ، وَبِالْخَرِبِ فَسُوِّيَتْ، وَبِالنَّخْلِ فَقُطِعَ، قَالَ فَصَفُّوا النَّخْلَ قِبْلَةَ الْمَسْجِدِ ـ قَالَ ـ وَجَعَلُوا عِضَادَتَيْهِ حِجَارَةً. قَالَ قَالَ جَعَلُوا يَنْقُلُونَ ذَاكَ الصَّخْرَ وَهُمْ يَرْتَجِزُونَ، وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَعَهُمْ يَقُولُونَ اللَّهُمَّ إِنَّهُ لاَ خَيْرَ إِلاَّ خَيْرُ الآخِرَهْ فَانْصُرِ الأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَهْ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle dedi: **Resûlullah ﷺ Medine'ye gelince Medine'nin yukarı kesiminde Benî Amr b. Avf denilen kabilenin arasına indi ve onların yanında on dört gece kaldı. Sonra Benî Neccâr'ın ileri gelenlerine haber gönderdi; kılıçlarını kuşanmış olarak geldiler. Sanki Resûlullah'ı ﷺ hâlâ devesinin üzerinde, Ebû Bekir'i terkisinde, Benî Neccâr'ın ileri gelenlerini de etrafında görüyor gibiyim; ta ki Ebû Eyyûb'un evinin avlusuna indi.** Namaz vakti nerede girerse orada namaz kılardı, koyun ağıllarında bile. Sonra mescidin inşasını emretti. Benî Neccâr'ın ileri gelenlerini çağırıp buyurdu: **"Ey Neccâroğulları, bu bahçenizin fiyatını bana söyleyin."** Onlar: "Hayır, vallahi biz onun bedelini ancak

Allah'tan isteriz." dediler. Orada müşriklerin kabirleri, engebeli bir arazi ve hurma ağaçları vardı. Kabirlerin açılmasını, arazinin düzeltilmesini ve hurma ağaçlarının kesilmesini emretti; hurma kütükleri kıble duvarı olarak dizildi, kapının iki yanına da taş direkler yapıldı. Ashab taşları taşırken şiir okuyordu, Resûlullah ﷺ da onlarla birlikteydi: **"Allah'ım, ahiret hayrından başka hayır yoktur; Ensâr'a ve Muhâcirlere yardım et."**

SENED İmam Buhârî'nin iki yoldan rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musaddad ← 'Abd al-Warith; ve Ishaq b. Mansur ← 'Abd al-Samad ← bapanya ('Abd al-Warith) — ← Ebû al-Tayyah Yazid b. Humaid al-Duba'i ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Peygamber'in ﷺ ve Ashabının Medine'ye Gelişi Bâbı, Hadis No. 3932. Müslim de rivayet etmiştir (No. 524).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3932

SİYER NOTU: "BIRAKIN ONU, O EMİR ALMIŞTIR"

Siyer kitapları, uğradığı her Ensâr kabilesinin Resûlullah'ın devesinin yularını tutarak onu yanlarında kalmaya davet ettiğini zikreder. O şöyle cevap verirdi: ***"Bırakın onu, çünkü o emir almıştır."*** Deve yürümeye devam etti ve nihayet Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin evinin yakınında, iki yetime ait ***hurma kurutma yerinde çöktü***.

Sahih hadis (Buhârî 3906), devenin Mescid-i Nebevî'nin yerinde çöktüğünü ve Resûlullah'ın: "İnşallah konak yeri burasıdır." buyurduğunu doğrular.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

EBÛ EYYÛB'UN EDEBİ

Resûlullah ﷺ, mescidi ve odaları inşa edilinceye kadar ***Ebû Eyyûb el-Ensârî***'nin رضي الله عنه evinde kaldı. Misafirler kolayca ulaşabilsin diye alt katta kalmayı tercih etti; Ebû Eyyûb ile hanımı ise üst kattaydı. Ebû Eyyûb ***rahatsızlık duydu, çünkü Resûlullah'ın*** ﷺ üstünde bulunuyordu; bunun üzerine onlar alt kata, Resûlullah ise üst kata geçti (Sahîh-i Müslim 2053).

Ders: ***Resûlullah'a*** ﷺ saygı yalnızca sözle değil, yatılan yer gibi en küçük meselelerde de gösterilir.

Tarih kitaplarına göre Ebû Eyyûb ileri yaşlara kadar yaşadı ve Konstantiniyye surlarının dibinde bir mücahid olarak vefat etti.

MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN İNŞASI

Devenin çöktüğü arazi ***Mescid-i Nebevî***'nin yeri oldu. Sahih hadisler inşasını ayrıntılı olarak anlatır:

İNŞANIN AYRINTILARI	KAYNAK
İki yetim Sehl ve Süheyl'e ait hurma kurutma yeri	Buhârî 3906
Benî Neccâr bedel almayı reddetti: "Biz onun bedelini ancak Allah'tan isteriz"	Buhârî 3932
Müşriklerin kabirleri açıldı, arazi düzeltildi, hurma ağaçları kesildi	Buhârî 3932
Hurma kütükleri kıble duvarı yapıldı; kapının iki yanına taş direkler	Buhârî 3932
Resûlullah ﷺ bizzat kerpiç taşıdı	Buhârî 3906
Ammâr bir defada iki kerpiç taşıdı	Buhârî 447
Şiir: "Allah'ım, ahiret hayrından başka hayır yoktur…"	Buhârî 3906, 3932

O sırada kıble hâlâ ***Beytülmakdis*** yönündeydi; yaklaşık on altı veya on yedi ay sonra Kâbe'ye çevrildi (Sahîh-i Buhârî 40).

BİRLİKTE ÇALIŞAN ÖNDER

Resûlullah ﷺ yalnızca emir vermekle kalmadı. Ashabı coşturmak için şiir okuyarak ***onlarla birlikte kerpiç taşıdı***. Ebû Saîd el-Hudrî رضي الله عنه, sahâbîlerin birer kerpiç taşıdığını, ***Ammâr b. Yâsir'in ise ikişer taşıdığını***, Resûlullah'ın da onun üzerindeki tozu sildiğini anlatır (Sahîh-i Buhârî 447).

İşte o zaman Allah'ın övdüğü bir toplum doğdu: ***"kendilerine hicret edip gelenleri severler"*** diye anılan Ensâr. Muhâcirlerle Ensâr'ın kardeşliği kıssası sonraki seride anlatılacaktırİbn Kesîr Tefsiri 59:9.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE HUMMÂSI VE RESÛLULLAH'IN DUASI

Medine o dönemde ***humma salgınıyla*** tanınıyordu. Gelişlerinden kısa süre sonra aralarında Ebû Bekir ve Bilâl'in de bulunduğu bazı sahâbîler hastalandı. Âişe رضى الله عنها onları ziyaret etti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3926

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّهَا قَالَتْ لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةَ وُعِكَ أَبُو بَكْرٍ وَبِلاَلٌ ـ قَالَتْ ـ فَدَخَلْتُ عَلَيْهِمَا فَقُلْتُ يَا أَبَتِ كَيْفَ تَجِدُكَ وَيَا بِلاَلُ، كَيْفَ تَجِدُكَ قَالَتْ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ إِذَا أَخَذَتْهُ الْحُمَّى يَقُولُ كُلُّ امْرِئٍ مُصَبَّحٌ فِي أَهْلِهِ وَالْمَوْتُ أَدْنَى مِنْ شِرَاكِ نَعْلِهِ وَكَانَ بِلاَلٌ إِذَا أُقْلِعَ عَنْهُ الْحُمَّى يَرْفَعُ عَقِيرَتَهُ وَيَقُولُ أَلاَ لَيْتَ شِعْرِي هَلْ أَبِيتَنَّ لَيْلَةً بِوَادٍ وَحَوْلِي إِذْخِرٌ وَجَلِيلٌ وَهَلْ أَرِدَنْ يَوْمًا مِيَاهَ مَجَنَّةَ وَهَلْ يَبْدُوَنْ لِي شَامَةٌ وَطَفِيلٌ قَالَتْ عَائِشَةُ فَجِئْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتُهُ فَقَالَ اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدَّ، وَصَحِّحْهَا وَبَارِكْ لَنَا فِي صَاعِهَا وَمُدِّهَا، وَانْقُلْ حُمَّاهَا فَاجْعَلْهَا بِالْجُحْفَةِ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Medine'ye gelince ***Ebû Bekir ile Bilâl hummaya yakalandı***.

Yanlarına girip: "Babacığım, nasılsın? Ey Bilâl, nasılsın?" diye sordum. Ebû Bekir hummaya tutulunca şu beyiti okurdu: "Her insan sabahı ailesiyle karşılar; oysa ölüm ona nalınının bağından daha yakındır." Bilâl'in humması geçince sesini yükseltip şöyle derdi: "Keşke bilsem, bir gece daha (Mekke) vadisinde, etrafımda izhır ve celîl otları varken geceleyebilecek miyim? Bir gün daha Mecenne sularına varabilecek miyim, Şâme ve Tafîl dağlarını bir daha görebilecek miyim?" Resûlullah'a ﷺ gidip durumu haber verdim; o da şöyle dua etti: **"Allah'ım, Mekke'yi sevdiğimiz gibi, hatta daha fazla, Medine'yi de bize sevdir. Allah'ım, onu sağlıklı kıl, sâ'ına ve müddüne (ölçeklerine) bereket ver ve hummasını Cuhfe'ye nakleyle."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik ← Hişam b. 'Urwah ← babanya ('Urwah) ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3926. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1376).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3926

MEKKE ÖZLEMİ

Bilâl'in şiiri ***bir muhâcirin memleketine duyduğu özlemi*** anlatır: izhır ve celîl otları, Mecenne suyu, Şâme ve Tafîl dağları. Hicret kolay bir iş değildir; vatanı, aileyi ve hatıraları geride bırakmaktır. İslâm bu

duyguyu inkâr etmez — bizzat Resûlullah ﷺ, Allah'ın onların kalbine ***Medine sevgisini yerleştirmesi*** için dua etmiştir.

RESÛLULLAH'IN DUASI	SONUCU
"Mekke'yi sevdiğimiz gibi, hatta daha fazla, Medine'yi de bize sevdir"	Medine, Mekke'den sonra Müslümanların en çok sevdiği şehir oldu.
"Onu sağlıklı kıl"	Humma salgını giderek ortadan kalktı.
"Sâ'ına ve müddüne bereket ver"	Halkının yiyeceğine ve rızkına bereket.
"Hummasını Cuhfe'ye nakleyle"	O sırada gayrimüslimlerin oturduğu Cuhfe, hastalıklı bir bölge hâline geldi.

HİCRÎ TAKVİM

Hicret o kadar büyük bir olaydı ki sahâbîler onu ümmetin ***yıl hesabının başlangıç noktası*** yaptı. Sehl b. Sa'd رضى الله عنه şöyle der:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3934

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مَسْلَمَةَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ، قَالَ مَا عَدُّوا مِنْ مَبْعَثِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَلاَ مِنْ وَفَاتِهِ، مَا عَدُّوا إِلاَّ مِنْ مَقْدَمِهِ الْمَدِينَةَ.

TERCÜME:

Sehl b. Sa'd رضى الله عنه şöyle dedi: **"(Sahâbîler) yıl hesabını ne Peygamber'in ﷺ peygamber olarak gönderilişinden ne de vefatından başlattılar; ancak onun Medine'ye gelişinden başlattılar."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Maslamah ← 'Abd al-'Aziz (bin Abi Hazim) ← bapanya (Ebû Hazim) ← Sahl b. Sa'd رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Tarihin Başlangıcı Bâbı, Hadis No. 3934.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3934

Hicrî takvim ***Halife Ömer b. Hattâb*** رضى الله عنه döneminde, yaklaşık hicretin 17. yılında (638 M) belirlendi. Sahâbîler birkaç seçeneği — Peygamber'in doğumu, peygamber olarak gönderilişi, vefatı — görüştüler, fakat ***hicreti*** seçtiler; çünkü hicret, zayıflık dönemi ile İslâm'ın bir toplum olarak ayağa kalktığı dönem arasını ayırır. Yılın başlangıcı olarak ***Muharrem*** ayı seçildi, çünkü insanların hacdan döndüğü aydır.

KONU	AÇIKLAMA
Yıl hesabı	Hicret yılından başlar (Buhârî 3934).
Belirleyen	Ömer b. Hattâb, yaklaşık 17 H / 638 M (Wikipedia).
Birinci ay	Muharrem (tarih kitapları).
1 Muharrem 1 H tarihi	Jülyen takviminde 16 Temmuz 622 M'ye denk gelir (Wikipedia).
Bu e-kitabın yılı	2026 M / 1448 H

Kaynak: Wikipedia, "Hijrah".

Ders: Hicrî yılı her yazışımızda ***fedakârlığı hatırlarız***: Resûlullah'ın ﷺ ve ashabının fedakârlığını. Bu ümmet tarihini savaş zaferleriyle değil, ***iman uğruna yapılan fedakârlıkla*** ölçer.

MEŞHUR KISSALAR VE DURUMLARI

Hicret olayı pek çok meşhur kıssayla çevrilidir. Bunların bir kısmı sahih, bir kısmı ihtilaflı, bir kısmı da zayıftır ya da yalnızca siyer kitaplarında geçer. Aşağıdaki şekil ve tablo bunları özetler:

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Hicret Kıssalarının Durumu

Sahih (14)

- Hurmalık hicret yurdu rüyası
- Ebû Bekir'in evinde öğle; bedeli ödenen deve
- Esmâ ve iki kuşak
- Sevr Mağarası'nda üç gece
- "İki kişi, üçüncüleri Allah"
- Abdullah, Âmir ve kılavuz
- Çoban ve süt
- Sürâka'nın atı gömülüyor
- Harre'de bekleyiş
- "Bu adam bana yolu gösteriyor"
- Kubâ'da 14 gece; Kubâ Mescidi
- Ebû Eyyûb'un evi; Mescid-i Nebevî
- Medine hummâsı ve Resûlullah'ın duası
- Hicretle başlayan takvim

İhtilaflı (2)

- Ali yatakta; mağaradaki örümcek
- Ümmü Ma'bed'in çadırı

Zayıf (2)

- Mağara ağzında yumurtlayan güvercinler
- "Tala'a'l-bedru aleynâ" ilahisi

Yalnızca siyer kitapları (5)

- Necidli yaşlı kılığında İblis
- Toprak serpip Yâsîn okuması
- Ömer'in açıktan hicreti
- Süheyb: "Alışverişin kazançlı oldu"
- Sürâka'ya vaat edilen Kisrâ bilezikleri

Değerlendirmeler hadis kaynaklarına ve âlimlerin hükümlerine dayanır (ilgili bölümlere bakınız).

Şekil 4: Hicret kıssalarının durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"TALA'A'L-BEDRU ALEYNÂ" İLAHİSİ

"Tala'a'l-bedru aleynâ, min seniyyâti'l-vedâ'" ilahisi, Medine halkının karşılama şarkısı olarak çok meşhurdur. Beyhakî'nin Delâilü'n-Nübüvve'sinde ve başka eserlerde rivayet edilir, ancak Irâkî ve İbn Hacer'in açıkladığı gibi ***senedi kopuktur***. İbnü'l-Kayyim dâhil bazı âlimler, Seniyyetü'l-Vedâ Mekke yönünde değil Şam yönünde bulunduğu için bu ilahinin Resûlullah ***Tebük'ten dönerken*** okunduğu görüşündedir.

Karşılama hakkında ***sahih*** olan, ***"Allah'ın Nebîsi geldi!"*** sevinç nidaları (Buhârî 3911) ve Berâ'nın, Medine halkını hiçbir şeye Resûlullah'ın ﷺ gelişine sevindikleri kadar sevinirken görmediğini söylemesidir (Sahîh-i Buhârî 3925).

HİKÂYE	DURUMU VE KAYNAĞI
Hicret yurdunun rüyası; Ebû Bekir'in evinde öğle vakti; Sevr Mağarası'nda 3 gece	Sahih — Buhârî 3905
Esmâ ve iki kuşak	Sahih — Buhârî 3905, 3907
"İki kişi, üçüncüleri Allah"	Sahih — Buhârî 3653; Müslim 2381
Çoban ve süt; Sürâka	Sahih — Buhârî 3615, 3906, 3911
Harre'de bekleyiş; pazartesi günü varış	Sahih — Buhârî 3906
Kubâ, Ebû Eyyûb'un evi, Mescid-i Nebevî	Sahih — Buhârî 3906, 3932
Medine hummâsı; Hicrî takvim	Sahih — Buhârî 3926, 3934
Ali'nin yatakta yatması; örümcek	İhtilaflı — Müsned-i Ahmed 3251
Ümmü Ma'bed	İhtilaflı — Hâkim, Taberânî
Mağaradaki güvercinler	Zayıf — İbn Asâkir (garîb ciddan)
"Tala'a'l-bedru" ilahisi	Zayıf — senedi kopuk (Beyhakî)
Necidli şeyh kılığında İblis; toprak ve Yâsîn; Kisrâ'nın bilezikleri	Yalnızca siyer kitapları (İbn İshak; mürsel rivayet)
Ömer'in Kureyş'e meydan okuyarak açıktan hicret etmesi	Yalnızca siyer kitapları; senedi zayıf. Sahih olan: Ömer yirmi kişiyle birlikte geldi (Buhârî 3925)

İSLÂM'DAN ÖNCE YESRİB

Resûlullah ﷺ gelmeden önce, sonradan el-Medînetü'l-Münevvere diye tanınacak olan şehrin adı Yesrib idi. Bu ad Kur'an'da bir kez, Hendek Savaşı'nda münafıkların dilinden geçer: "Ey Medineliler (Yesrib halkı)" (Ahzâb 33:13). Resûlullah ﷺ ise ona Medine adını verdi: "Diğer şehirleri yutacak bir şehre (hicret etmekle) emrolundum. Ona Yesrib diyorlar; oysa o Medine'dir" (Sahîh-i Buhârî 1871).

LAV, VADİ VE KUYULAR DİYARI

Yesrib, Mekke gibi bir çöl şehri değildi. Hicaz yaylasında bereketli bir vahaydı ve ***harre*** denilen iki kara lav sahasının arasında yer alıyordu — doğuda Harretü Vâkım, batıda Harretü'l-Vebere. Hadiste bu iki harre arasındaki bölgeye "lâbeteyn" denir ve Resûlullah ﷺ ikisinin arasını harem bölgesi kılmıştır (Sahîh-i Buhârî 1873). Bu yüzden geliş günü Medine halkı onu her sabah Harre'de bekliyordu (Buhârî 3906).

Birkaç vadi yağmur sularını şehrin içinden akıtır, yer altı suyu da sığdır. Bu yüzden Yesrib hurma bahçeleri ve kuyularıyla tanınırdı. Sahih hadiste geçenlerden biri, Mescid-i Nebevî'nin karşısında bulunan Ebû Talha'ya ait Beyrûhâ bahçesidir; Resûlullah ﷺ oraya girer ve güzel suyundan içerdi (Sahîh-i Buhârî 1461). Halkı da Kureyş gibi kervan tüccarı değil, çiftçi ve zanaatkârdı.

EVS VE HAZREC

Yesrib'in Arap halkı iki büyük kabileden oluşuyordu: ***Evs*** ve ***Hazrec***. Neseb âlimlerine göre bunlar kardeş kabilelerdi; ikisi de Kayle'nin soyundan gelir ve Yemen kökenlidir. Fakat nesiller boyu miras kalan kinler yüzünden birbirleriyle savaştılar. Abdülmuttalib'in anne tarafı olan Benî Neccâr, Hazrec'in bir koludur — Resûlullah'ın ﷺ Medine'de akrabalık bağlarının bulunmasının sebebi budur (bkz. Ebû Eyyûb'un Evi bölümü).

Aralarındaki son ve en şiddetli savaş, hicretten birkaç yıl önce, yaklaşık 617 M'de olan ***Buâs Savaşı*** idi. Evs galip geldi, iki taraftan pek çok ileri gelen öldü ve iki kabile de kan dökmekten bıktı (Wikipedia, "Yawm al-Bu'ath"). Âişe رضى الله عنها bu olayın ardındaki büyük hikmeti görmüştür:

> **HADİS: BUÂS GÜNÜ**
>
> Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: "Buâs günü, Allah'ın Resûlü ﷺ için önceden hazırladığı bir gündü. Resûlullah ﷺ (Medine'ye) geldiğinde onların toplulukları dağılmış, ileri gelenleri öldürülmüş ve yaralanmıştı. Allah bunu, İslâm'a girmeleri için Resûlü ﷺ adına önceden hazırlamıştı."
>
> Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3777.

Allah, Ensâr'a bu nimeti hatırlatır: "Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız, kalblerinizin arasını uzlaştırdı da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz" (Âl-i İmrân 3:103). İbn Kesîr, bu âyetin bağlamının, önceleri sık sık savaşıp sonra İslâm'la birleşen Evs ve Hazrec ile ilgili olduğunu zikreder (İbn Kesîr Tefsiri 3:103).

YAHUDİ KABİLELERİ

Yesrib'de birkaç Yahudi kabilesi de yaşıyordu. En büyükleri ***Benî Kaynuka'*** (şehir pazarındaki kuyumcular ve tüccarlar), ***Benî Nadîr*** ve ***Benî Kurayza*** (güney kesiminde hurma bahçeleri ve kaleleri olanlar) idi. Buâs Savaşı'nda Kurayza ve Nadîr Evs ile, Kaynuka' ise Hazrec ile ittifak etmişti (Wikipedia). Ehl-i kitaptılar ve gönderilecek bir peygamberden sık sık söz ederlerdi; bu yüzden Evs ve Hazrec halkı nübüvvet kavramına yabancı değildi. Yesrib'e nasıl geldikleri, kesinliği olmayan çeşitli rivayetlerde anlatılır ve burada ele alınmamıştır.

TOPLULUK	KISA AÇIKLAMA
Evs	Arap kabilesi; Buâs Savaşı'nın galibi. Sonraki önderlerinden: Sa'd b. Muâz.
Hazrec	Arap kabilesi; Benî Neccâr (Ebû Eyyûb'un ailesi) bunlardandır. Sonraki önderlerinden: Sa'd b. Ubâde.
Benî Kaynuka'	Yahudi kabilesi; kuyumculuk ve pazar; Hazrec'in müttefiki.
Benî Nadîr	Yahudi kabilesi; bahçeler ve kaleler; Evs'in müttefiki.
Benî Kurayza	Yahudi kabilesi; bahçeler ve kaleler; Evs'in müttefiki.

DERS

Allah, Resûlü gelmeden önce hicret yurdunu hazırladı: savaştan bıkmış iki kabile, göç edenleri barındırabilecek bir vaha ve nübüvvet hakkında konuşulanlara alışkın bir toplum. Evs ile Hazrec'in İslâm altında birleşmesi, kalpler imanla birleşince onlarca yıllık kinin sönebileceğini gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRET YOLU ÜZERİNDEKİ YERLER

Sahih hadisler hicretin başlıca yerlerini zikreder, fakat mesafe vermez. Aşağıdaki mesafeler coğrafi kaynaklara dayanan günümüz tahminleridir ve yalnızca yaklaşık değer olarak verilmiştir. Resûlullah'ın gerçek güzergâhı olağan yolu izlemedi: Mekke'nin güneyindeki Sevr Mağarası'ndan kılavuz onları Kızıldeniz sahiline doğru götürdü, sonra nadiren kullanılan vadilerden kuzeye çıktı ve ardından doğuya, Kubâ'ya yöneldi. Yolculuk mağaradan çıktıktan sonra yaklaşık sekiz gün sürdü (AramcoWorld, "Hijrah: A Journey that Changed the World").

YER	KONUM / MESAFE (YAKLAŞIK)	OLAY VE KAYNAK
Ebû Bekir'in evi, Mekke	Mekke'nin Mesfele semtinde (bugün Mescid-i Harâm'ın genişleme alanında)	Resûlullah öğle vakti geldi; arka kapıdan çıktılar — Buhârî 3905
Sevr Mağarası (Cebel-i Sevr)	Mescid-i Harâm'ın yaklaşık 4 km güneyinde; zirvesi deniz seviyesinden yaklaşık 750 m yüksekte	Üç gece saklanma — Buhârî 3905; Tevbe 9:40
Sahil yolu (sâhil)	Batıya, Kızıldeniz sahiline doğru, sonra kuzeye	Kılavuz sahil yolunu tuttu — Buhârî 3905
Kudeyd (Ümmü Ma'bed'in çadırı)	Mekke ile Medine arasındaki yolda, Huzâa bölgesinde (kesin mesafe belirsiz)	Ümmü Ma'bed'in koyunu kıssası — Hâkim (ihtilaflı)
Benî Müdlic bölgesi	Mekke'nin kuzeyindeki sahil yolu boyunca	Sürâka b. Mâlik'in takibi — Buhârî 3906
Harre ve Kubâ	Kubâ, Mescid-i Nebevî'nin yaklaşık 3,5 km güneyinde	Medine halkının bekleyişi; ilk mescid — Buhârî 3906; Tevbe 9:108
Benî Sâlim b. Avf (Mescid-i Cuma)	Kubâ'ya yaklaşık 1 km, Mescid-i Nebevî'ye 2,5 km	İlk Cuma namazı — İbn Hişâm
Ebû Eyyûb'un evi	Mescid-i Nebevî arsasının bitişiğinde (bugün mescid alanı içinde)	Deve çöktü; Resûlullah orada kaldı — Buhârî 3911, 3932

Mesafe kaynakları: Discover Makkah, "Mount and Cave of Thawr"; Wikipedia, "Quba Mosque"; Islamic Landmarks, "Masjid Jummah".

SEVR MAĞARASI

Sevr Dağı (Cebel-i Sevr), Mekke'nin güneyinde, Medine yönünün tam tersinde yer alır. Zirveye yakın mağaraya çıkış dik ve taşlıktır; bugün bile sağlıklı bir yetişkinin tırmanması yaklaşık bir saat sürer. Bu, o sırada elli yaşını aşmış olan Resûlullah'ın ﷺ ve Ebû Bekir'in yolculuğunun ne kadar zor olduğunu ve her gece azık taşıyan Esmâ'nın görevinin ağırlığını gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUBÂ VE MESCİD-İ CUMA

Kubâ, Medine'nin güneyinde (Evs kabilesinden) Benî Amr b. Avf'ın köyüdür. Orada birkaç gün kaldıktan sonra Resûlullah şehrin merkezine doğru hareket etti. Benî Sâlim b. Avf yurdunda Cuma vakti girdi ve o vadide Müslümanlarla ilk Cuma namazını kıldı. Bugün Mescid-i Cuma ya da Benî Sâlim Mescidi olarak bilinen mescid o yerde inşa edilmiştir. Bu ayrıntılar Sahîh-i Buhârî'den değil, siyer kitaplarından (İbn Hişâm; er-Rahîku'l-Mahtûm) gelir.

DERS

Hicret yolculuğunun yönü — önce güneye, sonra sahile, ardından kuzeye — düşmanı şaşırtmak için yapılmış titiz bir plandı. Bu yerleri tanımak siyeri daha canlı kılar; ancak faziletini sahih hadisin sabit kıldığı Kubâ Mescidi dışında bu yerlerde meşru kılınmış özel bir ibadet yoktur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN ŞAHSİYETLERİ

Hicret tek bir şahsiyetin kıssası değildir. Pek çok kişi rol oynamıştır — erkek ve kadın, yaşlı ve genç, Müslüman ve gayrimüslim. Aşağıdaki tablo bu e-kitapta adı geçenleri özetler.

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Ebû Bekir es-Sıddîk	Hicret yoldaşı; iki deve hazırladı ve dört ay bekledi	Buhârî 3905; Tevbe 9:40
Ali b. Ebû Tâlib	Resûlullah'ın yatağında yattı; emanetleri iade etti	Siyer kitapları; Müsned-i Ahmed 3251 (ihtilaflı)
Esmâ bint Ebî Bekir	Azık taşıdı; "Zâtü'n-Nitâkayn"	Buhârî 3905, 3907
Âişe bint Ebî Bekir	Ebû Bekir'in evindeki olayların şahidi; hicret hadisinin râvisi	Buhârî 3905
Abdullah b. Ebî Bekir	Mağarada geceledi ve Kureyş'in haberlerini getirdi	Buhârî 3905
Âmir b. Füheyre	Ebû Bekir'in çobanı; izleri sildi ve süt sağladı	Buhârî 3905
Abdullah b. Ureykıt	Benî Dîl'den mahir kılavuz; henüz Müslüman değil ama güvenilir	Buhârî 3905 (adı siyer kitaplarında)
Sürâka b. Mâlik	Koruyucuya dönüşen ödül avcısı; sonra Müslüman oldu	Buhârî 3906
Ümmü Ma'bed el-Huzâiyye	Kafileyi çadırında ağırlayan kadın	Hâkim; Beyhakî (ihtilaflı)
Mus'ab b. Umeyr	Hicretten önce Medine'ye varan ilk dâvetçi	Buhârî 3925
Külsûm b. Hidm	Resûlullah'ın Kubâ'daki ev sahibi	Siyer kitapları (İbn Hişâm)
Ebû Eyyûb el-Ensârî	Resûlullah'ın Medine'deki ev sahibi	Buhârî 3911; Müslim 2053
Abdullah b. Selâm	Resûlullah gelir gelmez Müslüman olan Yahudi âlimi	Buhârî 3911

DERS

Hicretin başarısı birçok kişinin iş birliğinden, her birinin kendi görevini yapmasından doğdu. Kimi cesaret gösterdi, kimi sır tuttu, kimi yiyecek taşıdı, kimi de yolu bildi. Bugünkü davet çalışmalarında da herkesin yapabileceği bir katkı vardır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tarihler siyer kitaplarına, özellikle er-Rahîku'l-Mahtûm'a göredir. Âlimler bazı tarihlerde, özellikle Mekke'den çıkış ve Kubâ'ya varış günlerinde ihtilaf etmiştir. Üzerinde ittifak edilen: Resûlullah Medine'ye Rebîülevvel ayında bir pazartesi günü vardı.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Zilhicce, nübüvvetin 13. yılı	Mina'da ikinci Akabe Biatı	Seri 6; siyer kitapları
Muharrem – Safer	Sahâbîler küçük gruplar hâlinde hicret etti	Buhârî 3925; siyer kitapları
Safer sonu	Dârünnedve'deki komplo; Resûlullah'ın evinin kuşatılması	Enfâl 8:30; siyer kitapları
Aynı gece	Resûlullah ile Ebû Bekir çıkıp Sevr Mağarası'na yöneldi	Buhârî 3905
Üç gece	Sevr Mağarası'nda saklanma	Buhârî 3905
Dördüncü gün	Kılavuzla birlikte sahil yolundan yola çıkış	Buhârî 3905
Yolculuk sırasında	Çoban; Ümmü Ma'bed; Sürâka	Buhârî 3615, 3906; Hâkim
Pazartesi, Rebîülevvel (622 M)	Kubâ'ya varış; Benî Amr b. Avf yanında konaklama	Buhârî 3906
Kubâ'da birkaç gün	Kubâ Mescidi'nin inşası	Buhârî 3906; Tevbe 9:108
Cuma	Benî Sâlim'de ilk Cuma namazı; Medine'ye giriş	Siyer kitapları
Sonrasında	Ebû Eyyûb'un evinde konaklama; Mescid-i Nebevî'nin inşası	Buhârî 3906, 3932
Yaklaşık 17 H (638 M)	Ömer'in Hicrî takvimi belirlemesi	Buhârî 3934; Wikipedia

Not: Buhârî 3906, Resûlullah'ın Benî Amr b. Avf arasında "on küsur gece" kaldığını, Enes'in rivayeti (Buhârî 3932) on dört gece kaldığını söyler; İbn İshak ise dört gün der. Bu, sahih hadis ile siyer rivayetleri arasındaki farka bir örnektir; daha kuvvetli olan Sahîh-i Buhârî rivayetidir.

DERS

Zaman çizelgesi, hicretin aceleyle yapılmış bir hareket olmadığını gösterir. Aylar boyunca aşama aşama gerçekleşti: biat, sahâbîlerin hicreti, Ebû Bekir'in hazırlığı, ardından da Resûlullah'ın kendi yolculuğu. Büyük değişimler uzun bir plan ve sabır gerektirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRET HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. RESÛLULLAH ﷺ NEDEN DAHA ÖNCE HİCRET ETMEDİ?

Allah'ın iznini bekliyordu. Ebû Bekir hicret için izin isteyince ona: "Biraz bekle, çünkü bana da izin verileceğini umuyorum" buyurdu (Buhârî 3905). Ayrıca ashabının önce güvenle varmasını sağladı.

2. NEDEN GECE ÇIKTI VE GÜNEYE YÖNELDİ?

Kureyş'i şaşırtmak için. Onlar Resûlullah'ın kuzeye, Medine yönüne gideceğini bekliyordu. Sevr Mağarası Mekke'nin güneyinde, o yönün tam tersindedir (Buhârî 3905).

3. SEVR MAĞARASI'NDA NE KADAR KALDI?

Âişe'nin hadisinde geçtiği gibi üç gece (Buhârî 3905). Abdullah b. Ebî Bekir geceleri onların yanında kalır, sabahtan önce Mekke'ye dönerdi.

4. MAĞARADAKİ ÖRÜMCEK VE GÜVERCİN KISSASI SAHİH Mİ?

Hayır. Örümcek kıssası Müsned-i Ahmed'de ihtilaflı bir senedle rivayet edilir; güvercin kıssası ise zayıftır. Kesin olan, Tevbe 9:40'ta bildirildiği gibi Allah'ın korumasıdır (bkz. Örümcek ve Güvercin bölümü).

5. HİCRETİN KILAVUZU KİMDİ, MÜSLÜMAN MIYDI?

Benî Dîl'den yolu iyi bilen bir adamdı; o sırada hâlâ Kureyş'in dinindeydi (Buhârî 3905). Siyer kitapları adını Abdullah b. Ureykıt olarak verir. Bu, güvenilir gayrimüslimlerin hizmetinden yararlanmanın caiz olduğunu gösterir.

6. SÜRÂKA NASIL KORUYUCU OLDU?

Kafileye yaklaştığında atının ayakları birkaç kez toprağa gömüldü. Eman diledi ve onların haberini gizleyeceğine söz verdi. Geri döndü ve o tarafa arama yapmaya gelen herkesi geri çevirdi (Buhârî 3906).

7. RESÛLULLAH NE ZAMAN VE HANGİ GÜN VARDI?

Rebîülevvel ayında bir pazartesi günü (Buhârî 3906). Resûlullah pazartesi günü doğmuş, peygamber olarak gönderilmiş ve vefat etmiştir. Ayın kaçında vardığı siyer kitaplarında ihtilaflıdır.

8. İSLÂM'DA İNŞA EDİLEN İLK MESCİD HANGİSİDİR?

Allah'ın "ilk gününden beri Allah'a karşı gelmekten sakınmak için kurulan" diye övdüğü Kubâ Mescidi'dir (Tevbe 9:108). Orada namaz kılmak sünnettir; Resûlullah her cumartesi orayı ziyaret ederdi (Buhârî 1193).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. RESÛLULLAH İLK CUMA NAMAZINI NEREDE KILDI?

Siyer kitaplarına göre Kubâ ile Medine arasında, Benî Sâlim b. Avf yurdunda. Bugün o yerde Mescid-i Cuma bulunmaktadır.

10. RESÛLULLAH'IN DEVESİ NEDEN BENÎ NECCÂR'IN ARAZİSİNDE ÇÖKTÜ?

Resûlullah: "Bırakın onu, çünkü o emir almıştır" buyurdu — deve Allah'ın emriyle yürüyordu. Sonradan Mescid-i Nebevî olacak yerde, Ebû Eyyûb'un evinin yakınında çöktü. Resûlullah Ebû Eyyûb'un evinde misafir kaldı (Buhârî 3906, 3911; Müslim 2053). "Çünkü o emir almıştır" lafzı siyer kitaplarından gelir.

11. İSLÂM TAKVİMİ NEDEN PEYGAMBER'İN ﷺ DOĞUMUYLA DEĞİL DE HİCRETLE BAŞLAR?

Sahâbîler yıl hesabını Resûlullah'ın doğumundan, peygamber olarak gönderilişinden veya vefatından değil, Medine'ye gelişinden başlattılar (Buhârî 3934). Hicret, İslâm toplumunun ve devletinin başlangıç noktasıdır. Tarih kitaplarına göre Muharrem ayı, hac mevsiminden sonraki ilk ay olduğu için yılın başı yapıldı.

12. HİCRET BUGÜN HÂLÂ VAR MI?

Mekke'den Medine'ye hicret, Mekke'nin fethiyle sona erdi: "Fetihten sonra hicret yoktur; fakat cihad ve niyet vardır" (Buhârî 2783). Ancak hicretin daha geniş anlamı bakidir: "Muhâcir, Allah'ın yasakladıklarını terk edendir" (Buhârî 10).

DERS

Bu sorular, sahih olanla meşhur olanı ayırt etmenin ne kadar önemli olduğunu gösterir. Hicretin sahih kıssası, zayıf rivayetlerle süslenmeye ihtiyaç duymadan zaten çok güzeldir ve imanı harekete geçirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Medine'ye hicret, zamanla eskimeyen ***dersler*** taşır:

OLAY	DERS
Sahâbîler önce hicret etti	Önder, kendisine uyanların güvenliğini gözetir.
Ebû Bekir dört ay bekledi	Vefa ve titiz hazırlık.
Emanetler iade edildi	Emanet, düşmana karşı bile korunur.
Titiz plan	Tevekkül çabayla başlar.
"Allah bizimledir"	Huzur, Allah'a güvenden doğar.
Esmâ ve Âişe	Kadınlar davette büyük rol oynar.
Müşrik kılavuz	Dine bakmaksızın güvenilir kimselerin uzmanlığından yararlanmak.
Sürâka koruyucu oldu	Bugünün düşmanı yarının dostu olabilir.
Önce mescid inşa edildi	Mescid toplumun özüdür.
Medine için dua	Hizmet ettiğimiz yeri Allah için sevmek.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Hicret, Ebû Bekir'in evindeki ***kızgın bir öğle vaktiyle*** ve ***dar bir mağarada*** geçen üç geceyle başladı; Medine'deki ***sevinç nidaları*** ve Mescid-i Nebevî'nin ***ilk kerpiçleriyle*** sona erdi. Sevr Mağarası'nda takip edilen iki kişi, yıllarını bu yolculuktan sayan bir ümmetin temeli oldu. Allah'ın vaadi ne doğrudur: ***"Allah'ın sözü yücedir."***

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Medine toplumunun inşasıyla*** devam edecektir: Muhâcirlerle Ensâr'ın kardeşliği, Medine Vesikası ve kıblenin değişmesi. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 7

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (2:207; 4:100; 8:30; 9:40; 9:108; 16:41; 59:9). https://tafsir.app/ibn-katheer/9/40

HADİS

Sahîh-i Buhârî 1, 10, 40, 447, 1193, 3615, 3653, 3654, 3905, 3906, 3907, 3911, 3925, 3926, 3932, 3934. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 681, 1162, 1398, 2053, 2381. https://sunnah.com/muslim

Müsned-i Ahmed 3251; Hâkim, el-Müstedrek (Ümmü Ma'bed hadisi); Beyhakî, Delâilü'n-Nübüvve.

SİYER KİTAPLARI VE RİVAYETLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — hicret bölümü.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Resûlullah'ın ﷺ hicreti bölümü.

İbn Kesîr, el-Bidâye ve'n-Nihâye, 3. cilt — hicret.

Islamland, fetva 6863: mağaradaki örümcek ve güvercin rivayeti. https://www.islamland.com/tuk/fatawas/6863

HadithAnswers, "Authenticity of the famous nashid Tala'al Badru 'Alayna". https://hadithanswers.com/authenticity-of-the-famous-nashid-talaal-badru-alayna/

HadithAnswers, "The famous description of Nabi ﷺ by Ummu Ma'bad". https://hadithanswers.com/the-famous-description-of-nabi-sallallahu-alayhi-wa-sallam-by-ummu-mabad-radiyallahu-anha/

Wikipedia, "Hijrah". https://en.wikipedia.org/wiki/Hijrah

Wikipedia, "Quba Mosque". https://en.wikipedia.org/wiki/Quba_Mosque

Wikipedia, "Al-Masjid an-Nabawi". https://en.wikipedia.org/wiki/Al-Masjid_an-Nabawi

Wikipedia, "Islamic calendar". https://en.wikipedia.org/wiki/Islamic_calendar

YERLER, TARİH VE EK HADİSLER

Sahîh-i Buhârî 3777 (Buâs Günü). https://sunnah.com/bukhari:3777

Sahîh-i Buhârî 1871 (Yesrib, Medine'dir). https://sunnah.com/bukhari:1871

Sahîh-i Buhârî 1873 (iki harre arası). https://sunnah.com/bukhari:1873

Sahîh-i Buhârî 1461 (Beyrühâ bahçesi). https://sunnah.com/bukhari:1461

Sahîh-i Buhârî 2783 (Mekke'nin fethinden sonra hicret yoktur). https://sunnah.com/bukhari:2783

İbn Kesîr, Tefsir 3:103. https://tafsir.app/ibn-katheer/3/103

Wikipedia, "Yawm al-Bu'ath". https://en.wikipedia.org/wiki/Yawm_al-Buath

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Wikipedia, "Banu Aws". https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Aws

Discover Makkah, "Mount and Cave of Thawr". https://discovermakkah.sa/en/places-worth-visiting/landmarks/mount-and-cave-of-thawr

Islamic Landmarks, "Masjid Jummah". https://www.islamiclandmarks.com/madinah-other/masjid-jummah

AramcoWorld, "Hijrah: A Journey that Changed the World". https://www.aramcoworld.com/articles/2023/hijrah-a-journey-that-changed-the-world

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNCİ BÖLÜM

Medine Toplumunun İnşası

Siyer-i Nebî — Seri 8

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Muhâcir-Ensar Kardeşliği, Ezan, Medine Vesikası ve Kıblenin Değişmesi

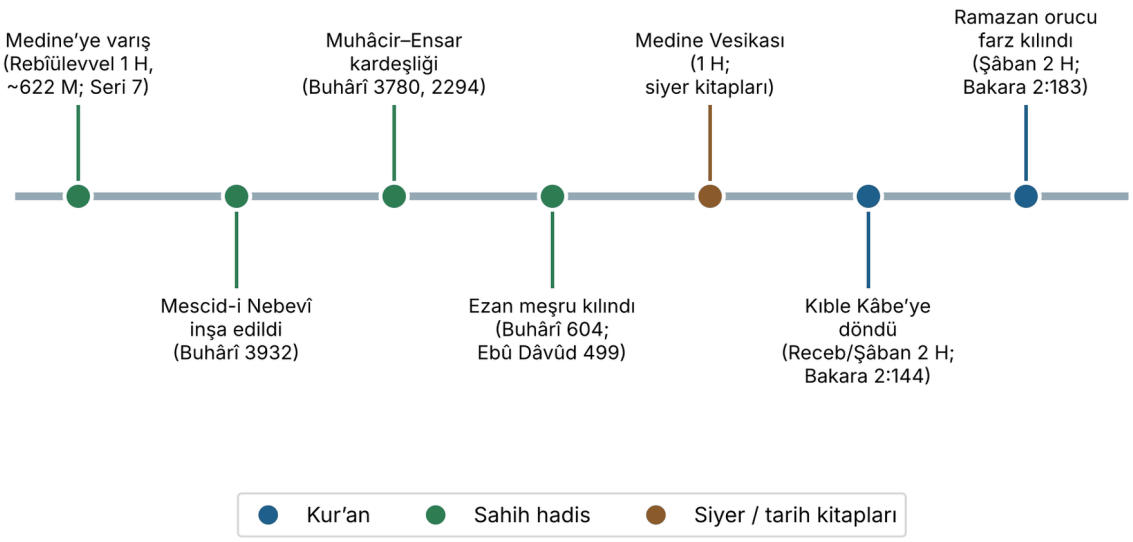
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE TOPLUMUNUN İNŞASI

Siyer-i Nebî'nin yedinci serisi, Resûlullah'ın ﷺ Medine'ye varıp mescidi inşa etmeye başlamasıyla sona ermişti. Hicret yalnızca bir yer değiştirme değildi; ***yeni bir toplumun*** başlangıcıydı. Bu sekizinci e-kitap, onun bu toplumu nasıl inşa ettiğini anlatır — kılıçla ya da servetle değil, ***mescit, kardeşlik ve antlaşma*** ile.

Yaklaşık ilk iki yıl içinde Medine, ***Muhâcir-Ensar kardeşliğine***, ilk ***ezana***, ***Medine Vesikası'na***, ***kıblenin*** Kâbe'ye çevrilmesine ve ***Ramazan orucunun*** farz kılınmasına şahit oldu. Her olay Kur'an'a ve sahih hadislere dayandırılmış, siyer kitaplarından gelen bilgiler ise açıkça belirtilmiştir.

Zaman Çizelgesi: Medine'deki İlk Yıllar (1–2 H)

İlk yıldaki bazı olayların sırası kesin değildir; tarihler siyer âlimlerinin meşhur görüşüne göredir.

Şekil 1: Medine'deki ilk yılların zaman çizelgesi.

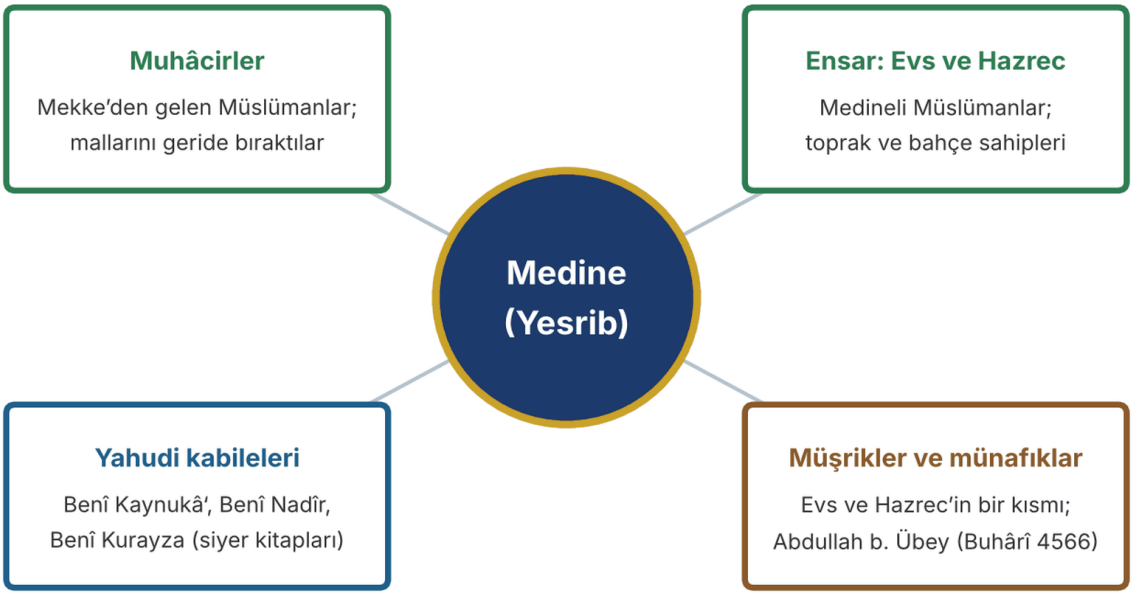
Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE'DE YENİ BİR TOPLUM

Resûlullah'ın ﷺ geldiği Medine tek tip bir şehir değildi. Halkı din, soy ve çıkar bakımından birbirinden farklı birkaç gruptan oluşuyordu:

Resûlullah ﷺ Geldiğinde Medine Halkı

Çoğulcu bir toplum: Medine Vesikası bu grupların hepsi arasındaki ilişkiyi düzenledi.

Şekil 2: Resûlullah ﷺ geldiğinde Medine halkını oluşturan gruplar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EVS VE HAZREC: DÜŞMANLIKTAN KARDEŞLİĞE

Medine'nin iki Arap kabilesi ***Evs ve Hazrec***, uzun süre birbirleriyle savaşmıştı. Son savaşları olan ***Buâs Savaşı***, hicretten yalnızca birkaç yıl önce yaşanmıştı. Âişe رضى الله عنها şöyle demiştir: ***"Buâs günü, Allah'ın Resûlü için önceden hazırladığı bir gündü"***; çünkü bu savaş onların ileri gelenlerini zayıflatmış, böylece İslâm'ı kabule daha hazır hâle gelmişlerdi (Sahîh-i Buhârî 3777).

Allah bu nimeti hatırlatır: ***"Allah'ın size olan nimetini anın: Düşmandınız"*** (cahiliye döneminde); Allah kalplerinizin arasını uzlaştırdı… da onun nimeti sayesinde kardeş oldunuz. İbn Kesîr bu âyetin Evs ve Hazrec hakkında indiğini zikrederİbn Kesîr Tefsiri 3:103.

Ders: İslâm yalnızca inancı değiştirmekle kalmaz, kökleşmiş ***düşmanlıkları da iyileştirir***. Resûlullah'ın ﷺ Medine'deki ilk görevi ***kalpleri birleştirmekti***.

MESCİT: TOPLUMUN MERKEZİ

Resûlullah'ın ﷺ Medine'de inşa ettiği ilk şey ***mescitti*** (Seri 7). Mescid-i Nebevî son derece sadeydi: direkleri ***hurma kütükleri***, çatısı ***hurma dalları***, duvarları ise ***kerpiçti*** (Sahîh-i Buhârî 3932). Ama toplumun bütün işlerinin merkezi oldu:

MESCİD-İ NEBEVÎ'NİN İŞLEVLERİ	AÇIKLAMA
İbadet yeri	Beş vakit cemaatle namaz ve cuma.
İlim merkezi	Resûlullah ﷺ orada Kur'an'ı ve hükümleri öğretirdi.
Misafir ve fakirlerin evi	Ehl-i Suffe — "İslâm'ın misafirleri" — onun sundurmasında kalırdı (Buhârî 6452).
Yönetim merkezi	Heyetleri kabul etmek, istişare etmek ve karar vermek.
Toplumu birleştiren yer	Muhâcirler ve Ensar günde beş kez bir araya gelirdi.

SİYER NOTU: EHL-İ SUFFE

Mescid-i Nebevî'nin arka kısmında, Medine'de ailesi veya evi olmayan fakir sahâbîlerin kaldığı üstü örtülü bir sundurma olan ***Suffe*** bulunuyordu. Sonradan onlardan biri olan Ebû Hüreyre رضى الله عنه, onları ***"İslâm'ın misafirleri"*** diye anar (Sahîh-i Buhârî 6452). Resûlullah ﷺ kendisine gelen sadakaları onlara gönderir, hediyelerini de onlarla paylaşırdı.

Sayıları değişkendi; siyer kitapları bazen onlarca kişiye ulaştığını zikreder. Onlar İslâm'ın ilk medresesinin ***tam zamanlı öğrencileriydi***.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî 6452. https://sunnah.com/bukhari:6452

Ders: İslâm'da mescit yalnızca namaz için bir bina değil, toplumun ***kalbidir***. Binasının sadeliği, rolünün büyüklüğünü azaltmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ENES'İN EVİNDEKİ KARDEŞLİK

Muhâcirler Medine'ye ***eli boş*** gelmişti. Mekke'de evlerini, mallarını ve ticaretlerini bırakmışlardı. Bu sorunu çözmek için Resûlullah ﷺ daha önce görülmemiş bir adım attı: her Muhâciri bir Ensarî ile ***kardeş ilan etti***. Enes b. Mâlik رضى الله عنه bu bağın kurulduğu yeri anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2294

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الصَّبَّاحِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ زَكَرِيَّاءَ، حَدَّثَنَا عَاصِمٌ، قَالَ قُلْتُ لأَنَسٍ رضى الله عنه أَبَلَغَكَ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ لاَ حِلْفَ فِي الإِسْلاَمِ. فَقَالَ قَدْ حَالَفَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ قُرَيْشٍ وَالأَنْصَارِ فِي دَارِي.

TERCÜME:

Âsım şöyle dedi: Enes'e رضى الله عنه sordum: "Peygamber'in ﷺ 'İslâm'da hilf (ittifak antlaşması) yoktur' buyurduğu sana ulaştı mı?" Şöyle cevap verdi: **"Peygamber ﷺ Kureyş ile Ensar arasında benim evimde kardeşlik bağı kurdu."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Sabbah ← Isma'il b. Zakariyya ← 'Asim (al-Ahwal) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Kefâle, Hadis No. 2294. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2529).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2294

Enes, ***"İslâm'da hilf yoktur"*** sözü hakkındaki soruya cevap veriyordu. Âlimler, reddedilenin zulümde birbirini savunmaya dayanan ***cahiliye tarzı antlaşmalar*** olduğunu, ***iman temelinde kardeşliğin ve iyilikte yardımlaşmanın*** ise meşru olmaya devam ettiğini açıklar.

SİYER NOTU: KAÇ KİŞİ KARDEŞ İLAN EDİLDİ?

İbn Sa'd ve siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ hicretten birkaç ay sonra Enes b. Mâlik'in evinde ***doksan kişiyi*** — kırk beş Muhâcir ve kırk beş Ensarî — kardeş ilan ettiğini zikreder. Bu sayı siyer kitaplarına aittir; sahih hadis yalnızca yerini (Enes'in evi) bildirir.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm.

Bu kardeşlik, Allah'ın şu sözünü hayata geçirdi: ***"Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler"***; bu âyet aynı zamanda bu e-kitabın şiarıdırİbn Kesîr Tefsiri 49:10.

"BANA ÇARŞIYI GÖSTERİN"

En meşhur kardeşlik kıssası, Muhâcir olan ***Abdurrahman b. Avf*** ile zengin bir Ensarî olan ***Sa'd b. Rebî'*** arasındaki kardeşliktir. Bu kıssa bir tarafta fedakârlığın, diğer tarafta ise onurun zirvesini gösterir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3780

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ لَمَّا قَدِمُوا الْمَدِينَةَ آخَى رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَعْدِ بْنِ الرَّبِيعِ، قَالَ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنِّي أَكْثَرُ الأَنْصَارِ مَالاً فَأَقْسِمُ مَالِي نِصْفَيْنِ، وَلِي امْرَأَتَانِ، فَانْظُرْ أَعْجَبَهُمَا إِلَيْكَ فَسَمِّهَا لِي أُطَلِّقْهَا، فَإِذَا انْقَضَتْ عِدَّتُهَا فَتَزَوَّجْهَا. قَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِي أَهْلِكَ وَمَالِكَ، أَيْنَ سُوقُكُمْ فَدَلُّوهُ عَلَى سُوقِ بَنِي قَيْنُقَاعَ، فَمَا انْقَلَبَ إِلاَّ وَمَعَهُ فَضْلٌ مِنْ أَقِطٍ وَسَمْنٍ، ثُمَّ تَابَعَ الْغُدُوَّ، ثُمَّ جَاءَ يَوْمًا وَبِهِ أَثَرُ صُفْرَةٍ فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَهْيَمْ. قَالَ تَزَوَّجْتُ. قَالَ كَمْ سُقْتَ إِلَيْهَا. قَالَ نَوَاةً مِنْ ذَهَبٍ. أَوْ وَزْنَ نَوَاةٍ مِنْ ذَهَبٍ، شَكَّ إِبْرَاهِيمُ.

TERCÜME:

İbrâhim b. Abdurrahman b. Avf'ın babasından rivayetine göre şöyle demiştir: **(Muhâcirler) Medine'ye geldiklerinde Resûlullah ﷺ Abdurrahman (b. Avf) ile Sa'd b. Rebî'i kardeş ilan etti. Sa'd, Abdurrahman'a şöyle dedi: "Ben Ensar'ın en zenginiyim; malımı ikiye bölüp (yarısını sana vereceğim). İki de hanımım var; hangisini beğenirsen bana söyle, onu boşayayım; iddeti bitince onunla evlen." Abdurrahman şöyle dedi: "Allah ailene ve malına bereket versin. Çarşınız nerede?"** Ona Benî Kaynukâ' çarşısını gösterdiler. Dönüşünde yanında artan peynir ve yağ vardı. Çarşıya gidip gelmeye devam etti; nihayet bir gün üzerinde sarı bir koku izi ile geldi. Peygamber ﷺ sordu: **"Bu nedir?"** "Evlendim" dedi. **"Ne kadar mehir verdin?"** diye sordu. "Bir hurma çekirdeği ağırlığında altın" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Isma'il b. 'Abdillah ← Ibrahim b. Sa'd ← babanya (Sa'd b. Ibrahim) ← datuknya (Ibrahim b. 'Abdurrahmân b. 'Auf).

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Peygamber'in ﷺ Muhâcirlerle Ensar Arasında Kardeşlik Kurması Bâbı, Hadis No. 3780.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3780

İKİ GÜZEL AHLÂK

SA'D B. REBÎ' (ENSAR)	ABDURRAHMAN B. AVF (MUHÂCİR)
Malının yarısını teklif etti	Kardeşinin malı için bereket diledi
İstenmeden cömertlik	Onurunu korudu; başkasına muhtaç olmak istemedi
Îsâr — kardeşini kendine tercih etmek	İffet — istemekten sakınmak
Elindekini vermek	"Bana çarşıyı gösterin" — kendi emeğiyle çalışmak

Abdurrahman ***Benî Kaynukâ' çarşısına*** gitti, çok küçük bir sermayeyle ticaret yaptı ve kısa sürede evlenebilecek duruma geldi. Daha sonra sahâbîlerin ***en zenginlerinden*** ve en cömertlerinden biri oldu. Resûlullah ﷺ başka bir hadiste şöyle öğretmiştir: ***"Veren el, alan elden üstündür"*** (Sahîh-i Buhârî 1427).

Sa'd b. Rebî' رضى الله عنه ise siyer kitaplarına göre ***Uhud Savaşı'nda*** şehit düştü — malını vermeye hazır olduğu gibi canını da verdi.

KARDEŞLİK ÇİFTLERİ

Resûlullah ﷺ kardeşlik çiftlerini hikmetle seçti — çoğu zaman ***birbirini tamamlayan*** kişileri bir araya getirdi. Hadislerde ve siyer kitaplarında zikredilen çiftlerden bazıları:

MUHÂCİR	ENSARÎ KARDEŞİ VE KAYNAK
Abdurrahmân b. Avf	Sa'd b. Rebî' — Sahîh-i Buhârî 3780
Selmân-ı Fârisî	Ebü'd-Derdâ — Sahîh-i Buhârî 1968
Ebû Bekir es-Sıddîk	Hârice b. Zeyd — siyer kitapları
Ömer b. Hattâb	Itbân b. Mâlik — siyer kitapları
Ebû Ubeyde b. Cerrâh	Sa'd b. Muâz — siyer kitapları
Mus'ab b. Umeyr	Ebû Eyyûb el-Ensârî — siyer kitapları

SELMÂN VE EBÜ'D-DERDÂ

Sahih bir hadis, ***Selmân*** kardeşi ***Ebü'd-Derdâ'yı*** ziyaret ettiğinde bu kardeşliğin gerçek hayatta nasıl işlediğini anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1968

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ، حَدَّثَنَا أَبُو الْعُمَيْسِ، عَنْ عَوْنِ بْنِ أَبِي جُحَيْفَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ آخَى النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بَيْنَ سَلْمَانَ، وَأَبِي الدَّرْدَاءِ، فَزَارَ سَلْمَانُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَرَأَى أُمَّ الدَّرْدَاءِ مُتَبَذِّلَةً. فَقَالَ لَهَا مَا شَأْنُكِ قَالَتْ أَخُوكَ أَبُو الدَّرْدَاءِ لَيْسَ لَهُ حَاجَةٌ فِي الدُّنْيَا. فَجَاءَ أَبُو الدَّرْدَاءِ، فَصَنَعَ لَهُ طَعَامًا. فَقَالَ كُلْ. قَالَ فَإِنِّي صَائِمٌ. قَالَ مَا أَنَا بِآكِلٍ حَتَّى تَأْكُلَ. قَالَ فَأَكَلَ. فَلَمَّا كَانَ اللَّيْلُ ذَهَبَ أَبُو الدَّرْدَاءِ يَقُومُ. قَالَ نَمْ. فَنَامَ، ثُمَّ ذَهَبَ يَقُومُ. فَقَالَ نَمْ. فَلَمَّا كَانَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ قَالَ سَلْمَانُ قُمِ الآنَ. فَصَلَّيَا، فَقَالَ لَهُ سَلْمَانُ إِنَّ لِرَبِّكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلِنَفْسِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، وَلأَهْلِكَ عَلَيْكَ حَقًّا، فَأَعْطِ كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ. فَأَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم صَدَقَ سَلْمَانُ.

TERCÜME:

Ebû Cühayfe رضي الله عنه şöyle demiştir: **Peygamber ﷺ Selmân ile Ebü'd-Derdâ'yı kardeş ilan etti.**

Selmân, Ebü'd-Derdâ'yı ziyaret etti ve Ümmü'd-Derdâ'yı eski püskü elbiseler içinde gördü. "Bu hâlin ne?" diye sordu. Kadın: "Kardeşin Ebü'd-Derdâ'nın dünyada gözü yok" dedi. Ebü'd-Derdâ geldi, yemek

hazırladı ve "Ye, ben oruçluyum" dedi. Selmân: "Sen yemedikçe ben yemem" dedi; o da yedi. Gece olunca Ebü'd-Derdâ namaza kalkmak istedi; Selmân "Uyu" dedi, o da uyudu. Sonra yine kalktı; Selmân "Uyu" dedi. Gecenin sonunda Selmân "Şimdi kalk" dedi ve ikisi birlikte namaz kıldılar. **Selmân ona şöyle dedi: "Rabbinin senin üzerinde hakkı var, nefsinin senin üzerinde hakkı var, ailenin de senin üzerinde hakkı var; her hak sahibine hakkını ver."** Ebü'd-Derdâ Peygamber'e ﷺ gelip durumu anlattı; Peygamber ﷺ şöyle buyurdu: **"Selmân doğru söylemiş."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ja'far b. 'Aun ← Ebû al-'Umais ← 'Aun b. Abi Juhaifah ← bapanya (Ebû Juhaifah) رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu's-Savm, Hadis No. 1968.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1968

Ders: İslâm kardeşliği yalnızca malı paylaşmak değil, dünya ve ahiret iyiliği için ***birbirine öğüt vermektir***.

KARDEŞLİK MİRASI VE NESHEDİLMESİ

İlk dönemde bu kardeşlik bağı o kadar güçlüydü ki bir Muhâcir, kendi akrabalarına değil Ensarî kardeşinin malına ***mirasçı oluyordu***. İbn Abbas رضى الله عنهما bu hükmün daha sonra ***neshedildiğini***, geriye yalnızca ***yardım, destek ve öğüdün*** ve vasiyetin kaldığını açıklar (Sahîh-i Buhârî 2292).

İbn Abbas bunu şu âyetle ilişkilendirir: ***"Ana babanın ve yakınların bıraktıklarından her birine varisler kıldık"***İbn Kesîr Tefsiri 4:33.

DÖNEM	KARDEŞLİĞİN HÜKMÜ
Hicretin başı	Muhâcirlerin ihtiyacı sebebiyle din kardeşleri birbirine mirasçı oluyordu.
Toplum istikrar kazandıktan sonra	Miras akrabalara döndü (Nisâ 4:33; Enfâl 8:75).
Bugüne kadar kalan	Yardımlaşma, destek, öğüt ve vasiyet.

Ders: İslâm şeriatı ***tedricîdir*** ve şartlara uygundur. Acil ihtiyaç geçince hüküm aslına döner, ama kardeşlik ruhu ortadan kalkmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KARDEŞİNİ KENDİNE TERCİH EDEN ENSAR

Kur'an, Ensar'ı nadir bulunan bir vasıfla över: ***îsâr***, yani kendisi muhtaç olsa bile başkasını kendine tercih etmek. Ebû Hüreyre رضى الله عنه, bu âyetin inişine sebep olan Ensarî bir ailenin kıssasını rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3798

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ دَاوُدَ، عَنْ فُضَيْلِ بْنِ غَزْوَانَ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَجُلاً، أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَبَعَثَ إِلَى نِسَائِهِ فَقُلْنَ مَا مَعَنَا إِلاَّ الْمَاءُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَنْ يَضُمُّ، أَوْ يُضِيفُ هَذَا. فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ أَنَا. فَانْطَلَقَ بِهِ إِلَى امْرَأَتِهِ، فَقَالَ أَكْرِمِي ضَيْفَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَتْ مَا عِنْدَنَا إِلاَّ قُوتُ صِبْيَانِي. فَقَالَ هَيِّئِي طَعَامَكِ، وَأَصْبِحِي سِرَاجَكِ، وَنَوِّمِي صِبْيَانَكِ إِذَا أَرَادُوا عَشَاءً. فَهَيَّأَتْ طَعَامَهَا وَأَصْبَحَتْ سِرَاجَهَا، وَنَوَّمَتْ صِبْيَانَهَا، ثُمَّ قَامَتْ كَأَنَّهَا تُصْلِحُ سِرَاجَهَا فَأَطْفَأَتْهُ، فَجَعَلاَ يُرِيَانِهِ أَنَّهُمَا يَأْكُلاَنِ، فَبَاتَا طَاوِيَيْنِ، فَلَمَّا أَصْبَحَ، غَدَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ ضَحِكَ اللَّهُ اللَّيْلَةَ ـ أَوْ عَجِبَ ـ مِنْ فَعَالِكُمَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ {وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ}

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه şöyle demiştir: **Bir adam Peygamber'e ﷺ geldi. Peygamber hanımlarına haber gönderdi; onlar: "Yanımızda sudan başka bir şey yok" dediler. Resûlullah ﷺ: "Bu misafiri kim ağırlar?" buyurdu. Ensar'dan bir adam: "Ben" dedi. Onu hanımına götürdü ve: "Resûlullah'ın ﷺ misafirine ikram et" dedi. Hanımı: "Çocukların yiyeceğinden başka bir şeyimiz yok" dedi. Adam: "Yemeğini hazırla, lambayı yak ve çocuklar akşam yemeği istediklerinde onları uyut" dedi. Kadın yemeği hazırladı, lambayı yaktı ve çocuklarını uyuttu; sonra lambayı düzeltiyormuş gibi kalkıp onu söndürdü. İkisi de yiyormuş gibi yaptılar ve aç olarak uyudular. Sabah olunca adam Resûlullah'a ﷺ gitti; Resûlullah şöyle buyurdu: "Allah bu gece sizin yaptığınıza güldü — ya da hayran kaldı."** Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: {…kendileri zaruret içinde bulunsalar bile onları kendilerinden önde tutarlar…} (Haşr 59:9).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musaddad ← 'Abdullah b. Dawud ← Fudail b. Ghazwan ← Ebû Hazim ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3798. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2054). Müslim bu adamın adını Ebû Talha olarak verir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3798

İnen âyet onları ***"kendilerine hicret edip gelenleri severler"*** ve muhtaç olsalar bile onları kendilerine tercih eden kimseler olarak tasvir ederİbn Kesîr Tefsiri 59:9.

SÖNDÜRÜLEN LAMBA

Bu karı kocanın inceliğine bakın: misafir, ev sahiplerinin yemediğini fark etmesin ve rahatça, utanmadan yiyebilsin diye ***lambayı söndürdüler***. Misafirlerine ***onu minnet altında bırakmadan*** ikram ettiler. Müslim bu adamın ***Ebû Talha*** رضی اللہ عنہ olduğunu rivayet eder (Sahîh-i Müslim 2054).

ENSAR SEVGİSİ İMANIN ALÂMETİDİR

Ensar'ın fedakârlığı o kadar büyüktü ki Resûlullah ﷺ ***onları sevmeyi*** imandan saydı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 17

حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَبْرٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ آيَةُ الإِيمَانِ حُبُّ الأَنْصَارِ، وَآيَةُ النِّفَاقِ بُغْضُ الأَنْصَارِ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Peygamber'in ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"İmanın alâmeti Ensar'ı sevmek, nifakın alâmeti de Ensar'a buğzetmektir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Walid ← Şu'bah ← 'Abdullah b. 'Abdillah b. Jabr ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Îmân, İmanın Alâmeti Ensar'ı Sevmektir Bâbı, Hadis No. 17. Müslim de rivayet etmiştir (No. 74).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:17

ENSAR HURMALIKLARINI TEKLİF EDİYOR

Ensar bir gün Peygamber'e ﷺ şöyle dedi: ***"Hurmalıkları bizimle (Muhâcir) kardeşlerimiz arasında paylaştır."*** Peygamber: ***"Hayır"*** buyurdu. Bunun üzerine onlar: "Siz (Muhâcirler) bahçelerimizde çalışın, biz de mahsulü sizinle paylaşalım" dediler. Muhâcirler: "İşittik ve itaat ettik" dediler (Sahîh-i Buhârî 2325).

Bu çözüm son derece hikmetliydi: Ensar ***toprağın sahibi olarak kaldı***, Muhâcirler onurlarıyla ***çalışıp mahsul elde etti*** ve her iki taraf da fayda gördü. Bu, İslâm'da erken bir ***ekonomik iş birliği*** örneğidir.

KİM	KATKISI
Ensar	Toprak, bahçe, ev ve koruma
Muhâcirler	İş gücü, ticaret becerisi ve ilim
Resûlullah ﷺ	Önderlik, adalet ve kalplerin birleştirilmesi

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EZAN: ÇANDAN BİLÂL'İN SESİNE

Mekke'de Müslümanlar namaza açıkça çağıramıyordu. Medine'de ise namaz vaktinde insanları toplamak için bir yönteme ihtiyaç duydular. İbn Ömer رضى الله عنهما bu istişareyi anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 604

حَدَّثَنَا مَحْمُودُ بْنُ غَيْلاَنَ، قَالَ حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، قَالَ أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، قَالَ أَخْبَرَنِي نَافِعٌ، أَنَّ ابْنَ عُمَرَ، كَانَ يَقُولُ كَانَ الْمُسْلِمُونَ حِينَ قَدِمُوا الْمَدِينَةَ يَجْتَمِعُونَ فَيَتَحَيَّنُونَ الصَّلاَةَ، لَيْسَ يُنَادَى لَهَا، فَتَكَلَّمُوا يَوْمًا فِي ذَلِكَ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ اتَّخِذُوا نَاقُوسًا مِثْلَ نَاقُوسِ النَّصَارَى. وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ بُوقًا مِثْلَ قَرْنِ الْيَهُودِ. فَقَالَ عُمَرُ أَوَلاَ تَبْعَثُونَ رَجُلاً يُنَادِي بِالصَّلاَةِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَا بِلاَلُ قُمْ فَنَادِ بِالصَّلاَةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde toplanır ve namaz vaktini tahmin ederlerdi; namaza kimse çağırmazdı. Bir gün bu konuyu konuştular. Bazıları: "Hristiyanların çanı gibi bir çan edinin" dedi. Bazıları da: "Yahudilerin borusu gibi bir boru edinin" dedi. Ömer: "Namaza çağıracak bir adam göndermez misiniz?" dedi. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ey Bilâl, kalk ve namaza çağır."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Mahmud b. Ghailan ← 'Abd al-Razzaq ← Ibn Juraij ← Nafi' ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Ezân, Ezanın Başlangıcı Bâbı, Hadis No. 604. Müslim de rivayet etmiştir (No. 377).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:604

TEKLİF	KAYNAĞI
Çan (nâkûs)	Hristiyanların yöntemi
Boru (bûk)	Yahudilerin yöntemi
Bir adamın çağırması	Ömer'in teklifi — kabul edildi

Ders: Resûlullah ﷺ ashabıyla ***istişare etti*** ve İslâm, başka dinleri taklit etmeyen ***kendine has*** bir şiar seçti. Allah'ın adını yükselten insan sesi, bugün de bu ümmetin alâmetidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ABDULLAH B. ZEYD'İN RÜYASI

Bugün işittiğimiz ezan lafızları, ***sâdık bir rüyadan*** kaynaklanır; bu rüyayı Ensar'dan bir sahâbî olan Abdullah b. Zeyd رضى الله عنه görmüştür:

HADİS — SÜNEN-İ EBÛ DÂVÛD, NO. 499

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَنْصُورٍ الطُّوسِيُّ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ إِسْحَاقَ، حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ الْحَارِثِ التَّيْمِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَبْدِ رَبِّهِ، قَالَ حَدَّثَنِي أَبِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ زَيْدٍ، قَالَ لَمَّا أَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالنَّاقُوسِ يُعْمَلُ لِيُضْرَبَ بِهِ لِلنَّاسِ لِجَمْعِ الصَّلاَةِ طَافَ بِي وَأَنَا نَائِمٌ رَجُلٌ يَحْمِلُ نَاقُوسًا فِي يَدِهِ فَقُلْتُ يَا عَبْدَ اللَّهِ أَتَبِيعُ النَّاقُوسَ قَالَ وَمَا تَصْنَعُ بِهِ فَقُلْتُ نَدْعُو بِهِ إِلَى الصَّلاَةِ. قَالَ أَفَلاَ أَدُلُّكَ عَلَى مَا هُوَ خَيْرٌ مِنْ ذَلِكَ فَقُلْتُ لَهُ بَلَى. قَالَ فَقَالَ تَقُولُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ قَالَ ثُمَّ اسْتَأْخَرَ عَنِّي غَيْرَ بَعِيدٍ ثُمَّ قَالَ وَتَقُولُ إِذَا أَقَمْتَ الصَّلاَةَ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ أَشْهَدُ أَنْ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَىَّ عَلَى الصَّلاَةِ حَىَّ عَلَى الْفَلاَحِ قَدْ قَامَتِ الصَّلاَةُ قَدْ قَامَتِ الصَّلاَةُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ أَتَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرْتُهُ بِمَا رَأَيْتُ فَقَالَ إِنَّهَا لَرُؤْيَا حَقٌّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ فَقُمْ مَعَ بِلاَلٍ فَأَلْقِ عَلَيْهِ مَا رَأَيْتَ فَلْيُؤَذِّنْ بِهِ فَإِنَّهُ أَنْدَى صَوْتًا مِنْكَ. فَقُمْتُ مَعَ بِلاَلٍ فَجَعَلْتُ أُلْقِيهِ عَلَيْهِ وَيُؤَذِّنُ بِهِ - قَالَ - فَسَمِعَ ذَلِكَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ وَهُوَ فِي بَيْتِهِ فَخَرَجَ يَجُرُّ رِدَاءَهُ وَيَقُولُ وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ مِثْلَ مَا رَأَى. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

TERCÜME:

Abdullah b. Zeyd رضى الله عنه şöyle demiştir: **Resûlullah ﷺ insanları namaza toplamak için çalınacak bir çan yapılmasını emrettiği sırada, uykumda elinde çan taşıyan bir adam etrafımda dolaştı. "Ey Allah'ın kulu, bu çanı satar mısın?" dedim. "Onunla ne yapacaksın?" dedi. "Onunla insanları namaza çağıracağız" dedim. "Sana bundan daha hayırlısını göstereyim mi?" dedi. "Evet" dedim. "Şöyle dersin: Allâhu ekber, Allâhu ekber…" dedi** — ve ezanın ve kametin lafızlarını öğretti. **Sabah olunca**

Resûlullah'a ﷺ gelip ona haber verdim. Şöyle buyurdu: "İnşallah bu sâdık bir rüyadır. Bilâl ile birlikte kalk ve gördüklerini ona öğret de o okusun; çünkü onun sesi seninkinden daha gürdür." Ömer b. Hattâb bunu evinden işitince elbisesini sürüyerek çıktı ve şöyle dedi: **"Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, ey Allah'ın Resûlü, ben de onun gördüğünün aynısını gördüm."** Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: **"Hamd Allah'adır."**

SENED İmam Ebû Dâvûd'un rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Mansur al-Tusi ← Ya'qub (bin Ibrahim) ← bapanya (Ibrahim b. Sa'd) ← Muhammed b. Ishaq ← Muhammed b. Ibrahim al-Taimi ← Muhammed b. 'Abdillah b. Zaid ← bapanya, 'Abdullah b. Zaid رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Ebû Dâvûd, Sünen-i Ebû Dâvûd, Kitâbu's-Salât, Ezanın Nasıl Okunacağı Bâbı, Hadis No. 499. Ezan ve kamet lafızları tercümede özetlenmiştir.

DERECE: HASEN SAHİH — Elbânî hasen sahih demiştir (Sahîhu Süneni Ebî Dâvûd).

Kaynak: https://sunnah.com/abudawud:499

İKİ RİVAYETİN BİRLEŞTİRİLMESİ

İbn Ömer hadisi (Buhârî 604), Ömer'in bir adamın çağırmasını teklif ettiğini ve Bilâl'e çağırmasının emredildiğini bildirir. Abdullah b. Zeyd hadisi ise ezan lafızlarının rüyada öğretildiğini bildirir. İbn Hacer bunları şöyle birleştirir: Bilâl'in ilk çağrısı genel bir çağrıydı: ***"es-salâtü câmi'a"***; ardından ezanın tam lafızları Abdullah b. Zeyd'in rüyasından sonra belirlendi; bu rüya ***tasdik edilmişti*** (Resûlullah ﷺ tarafından) ve ***desteklenmişti*** (Ömer'in rüyasıyla).

EZANIN LAFIZLARI	ANLAMI
Allâhu ekber (4 kez)	Allah en büyüktür
Eşhedü en lâ ilâhe illallah (2 kez)	Allah'tan başka ilâh olmadığına şahitlik ederim
Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah (2 kez)	Muhammed'in Allah'ın elçisi olduğuna şahitlik ederim
Hayye ale's-salâh (2 kez)	Haydin namaza
Hayye ale'l-felâh (2 kez)	Haydin kurtuluşa
Allâhu ekber (2 kez); Lâ ilâhe illallah	Allah en büyüktür; Allah'tan başka ilâh yoktur

Ders: Rüyayı Abdullah b. Zeyd görmüş olmasına rağmen Resûlullah ﷺ, ***sesi daha gür olduğu için Bilâl'i*** seçti. Herkese ***üstün olduğu yöne*** göre görev verilir.

BİLÂL: EZANIN İLK SESİ

Bilâl b. Rebâh رضی الله عنه, ***"Ehad, Ehad"*** demekte direndiği için Mekke çöllerinde işkence gören Habeş asıllı eski bir köleydi (Seri 4). Artık İslâm'ın ***ilk müezzini*** olmuştu; sesi bütün Medine'yi günde beş kez namaza çağırıyordu.

Ömer b. Hattâb رضی الله عنه şöyle derdi: ***"Ebû Bekir efendimizdir ve efendimizi azat etmiştir"*** — yani Bilâl'i (Sahîh-i Buhârî 3754). Bir halife, eski bir köleyi ***"efendimiz"*** diye anıyordu.

SİYER NOTU: BİLÂL VE RESÛLULLAH ﷺ

Tarih kitapları, Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Bilâl'in hüzünden dolayı Medine'de ***ezan okumakta zorlandığını*** ve Şam'a göç ettiğini zikreder. Onun Medine'deki son ezanıyla ilgili kıssalar, senedi tartışmalı rivayetlerle nakledilir.

KAYNAK:
İbn Hacer, el-İsâbe, Bilâl b. Rebâh biyografisi.

Ders: İslâm'da üstünlük ten rengiyle ya da soyla değil, ***takva*** ile ölçülür. Eski bir kölenin sesi ***ümmetin sesi*** oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE VESİKASI

Medine'deki bütün gruplar — Muhâcirler, Ensar ve Yahudi kabileleri — arasındaki ilişkileri düzenlemek için Resûlullah ﷺ, ***Medine Vesikası*** (*Sahîfetü'l-Medîne*) olarak bilinen bir belge yazdırdı. Pek çok tarihçi onu tarihteki ilk ***yazılı anayasalardan*** biri sayar.

TEMEL MADDELER	ANLAMI
Mü'minler ***tek bir ümmettir***	İman bağı kabile bağının üstündedir.
Her kabile kendi üyesinin diyetini ve fidyesini öder	Ortak sorumluluk ve adalet.
Yahudilerin dini kendilerine, Müslümanların dini kendilerine	Tek bir devlet içinde din özgürlüğü.
Bütün taraflar Medine'yi saldırıya karşı savunur	Ortak savunma.
Yesrib vadisi ***harem bölgesidir***	Medine kutsal ve güvenli bir şehirdir.
Anlaşmazlıklar Allah'a ve Muhammed'e ﷺ	Tek bir önderlik ve yargı.
Kureyş'e ve yardımcılarına himaye yoktur	Düşmanla ittifak kapısını kapatmak.

Kaynak: Wikipedia, "Constitution of Medina".

SİYER NOTU: MEDİNE VESİKASI METNİNİN DURUMU

Medine Vesikası'nın metni bize başlıca ***İbn İshak*** (İbn Hişâm rivayeti) ve ***Ebû Ubeyd***in Kitâbu'l-Emvâl'i yoluyla, ***tam bir sened olmaksızın*** ulaşmıştır. Müslüman olsun olmasın tarihçilerin çoğu, dili ve içeriği dönemine uygun olduğu için genel olarak sahih olduğunu kabul eder. Metin genellikle yaklaşık ***47 maddeye*** ayrılır.

İçeriğinin bir kısmı, Medine'nin harem olduğunu ve ***"Müslümanların himayesinin tek olduğunu"*** bildiren Ali'nin sayfası gibi ***sahih hadislerle desteklenmektedir*** (sonraki bölüm).

KAYNAK:
Wikipedia, "Constitution of Medina". https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAREM BÖLGESİ MEDİNE

Bu yeni şehir için konulan önemli hükümlerden biri onun ***kutsallığıydı***. Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ yazılı bir sayfa saklıyordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1870

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَلِيٍّ - رضى الله عنه - قَالَ مَا عِنْدَنَا شَىْءٌ إِلاَّ كِتَابُ اللَّهِ، وَهَذِهِ الصَّحِيفَةُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةُ حَرَمٌ، مَا بَيْنَ عَائِرٍ إِلَى كَذَا، مَنْ أَحْدَثَ فِيهَا حَدَثًا، أَوْ آوَى مُحْدِثًا، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ. وَقَالَ ذِمَّةُ الْمُسْلِمِينَ وَاحِدَةٌ، فَمَنْ أَخْفَرَ مُسْلِمًا فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ، وَمَنْ تَوَلَّى قَوْمًا بِغَيْرِ إِذْنِ مَوَالِيهِ، فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلاَئِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ، لاَ يُقْبَلُ مِنْهُ صَرْفٌ وَلاَ عَدْلٌ.

TERCÜME:

Ali رضى الله عنه şöyle demiştir: **"Bizim Allah'ın Kitabı ile Peygamber'den ﷺ gelen şu sayfadan başka (yazılı) bir şeyimiz yoktur: 'Medine, Ayr (Dağı) ile şu yer arasında haremdir. Kim orada bir bid'at ya da suç ihdas eder veya bunu ihdas edeni barındırırsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun; ondan ne farz ne nafile bir amel kabul edilir. Müslümanların himayesi tektir; en aşağıdakileri bile onu verebilir. Kim bir Müslümanın verdiği himayeyi bozarsa, Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların laneti onun üzerine olsun…'"**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← 'Abdurrahmân (bin Mahdi) ← Sufyan ← al-A'maş ← Ibrahim al-Taimi ← bapanya (Yazid b. Şarik) ← 'Ali b. Abi Talib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Medine'nin Haremi Bâbı, Hadis No. 1870. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1370).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1870

MEDİNE VESİKASI İLE BENZERLİKLER

ALİ'NİN SAYFASI (BUHÂRÎ 1870)	MEDİNE VESİKASI (SİYER KİTAPLARI)
Medine haremdir	Yesrib vadisi haremdir
Müslümanların himayesi tektir	Allah'ın himayesi tektir; en aşağıdakileri bile himaye verebilir
Suçluyu barındırana lanet	Suç işleyeni barındırmak veya ona yardım etmek yasaktır

Bu benzerlikler, Medine Vesikası'nın ilkelerinin ***sahih sünnette köklü olduğunu*** gösterir. Resûlullah ﷺ Medine'nin bereketi için de dua etmiş ve ***İbrâhim'in Mekke'yi harem kıldığını, kendisinin de Medine'yi harem kıldığını*** bildirmiştir (Sahîh-i Buhârî 2129).

MEDİNE'NİN BEREKETİ

Bir zamanlar humma salgınıyla bilinen şehir (Seri 7), Mekke'den sonra ***en bereketli şehir*** oldu. Resûlullah ﷺ bizzat onun bereketi için dua etti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1885

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، سَمِعْتُ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ اللَّهُمَّ اجْعَلْ بِالْمَدِينَةِ ضِعْفَىْ مَا جَعَلْتَ بِمَكَّةَ مِنَ الْبَرَكَةِ. تَابَعَهُ عُثْمَانُ بْنُ عُمَرَ عَنْ يُونُسَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Peygamber'in ﷺ şöyle dua ettiğini rivayet eder: **"Allah'ım! Mekke'ye verdiğin bereketin iki katını Medine'ye ver."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Wahb b. Jarir ← bapanya (Jarir b. Hazim) ← Yunus ← Ibn Şihab ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Hadis No. 1885. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1369).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1885

Ayrıca Medine'nin kıyamete kadar bir ***iman kalesi*** olarak kalacağını haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1876

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ، حَدَّثَنَا أَنَسُ بْنُ عِيَاضٍ، قَالَ حَدَّثَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ، عَنْ خُبَيْبِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ حَفْصِ بْنِ عَاصِمٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ الإِيمَانَ لَيَأْرِزُ إِلَى الْمَدِينَةِ كَمَا تَأْرِزُ الْحَيَّةُ إِلَى جُحْرِهَا.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Yılan deliğine nasıl çekilirse, iman da Medine'ye öyle çekilecektir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibrahim b. al-Mundhir ← Anas b. 'Iyad ← 'Ubaidullah (bin 'Umar) ← Khubaib b. 'Abdurrahmân ← Hafs b. 'Asim ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, İmanın Medine'ye Çekilmesi Bâbı, Hadis No. 1876. Müslim de rivayet etmiştir (No. 147).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1876

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Medine ***melekler tarafından korunur***:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1880

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ حَدَّثَنِي مَالِكٌ، عَنْ نُعَيْمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُجْمِرِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. عَلَى أَنْقَابِ الْمَدِينَةِ مَلاَئِكَةٌ، لاَ يَدْخُلُهَا الطَّاعُونُ وَلاَ الدَّجَّالُ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Medine'nin giriş yollarında melekler vardır; oraya ne veba ne de Deccâl girebilir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Isma'il (bin Abi Uwais) ← Malik ← Nu'aim b. 'Abdillah al-Mujmir ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Fezâili'l-Medîne, Deccâl'in Medine'ye Giremeyeceği Bâbı, Hadis No. 1880. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1379).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1880

MEDİNE'NİN ÜSTÜNLÜKLERİ	KAYNAK
Mekke gibi harem bölgesi	Buhârî 1870, 2129
Mekke'nin bereketinin iki katı	Buhârî 1885
İman Medine'ye çekilir	Buhârî 1876
Veba ve Deccâl giremez	Buhârî 1880
Mekke gibi ya da daha çok sevilir	Buhârî 3926 (Seri 7)

Ders: Bir yer, ***halkının imanı*** ve ***Resûlullah'ın*** ﷺ duasıyla şeref kazanır. Bir zamanlar bölünmüş ve hastalıklı olan Yesrib, ***el-Medînetü'l-Münevvere*** — nurlu şehir — oldu.

YAHUDİ KOMŞULAR VE ÂŞÛRÂ ORUCU

Medine Yahudileri, peygamberlerin kıssalarını bilen ***Ehl-i Kitap*** idi. Aralarında ***Abdullah b. Selâm*** (Seri 7) gibi Müslüman olanlar vardı; çoğu ise dinlerinde kaldı. Resûlullah ﷺ onlarla adaletle muamele etti — komşuluk etti, Benî Kaynukâ' çarşısında alışveriş yapıldı (Buhârî 3780) ve antlaşmayla bağlıydılar.

ÂŞÛRÂ ORUCU

İbn Abbas رضى الله عنهما, Resûlullah'ın ﷺ Medine'ye varır varmaz gördüğü şeyi rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2004

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةَ، فَرَأَى الْيَهُودَ تَصُومُ يَوْمَ عَاشُورَاءَ، فَقَالَ مَا هَذَا. قَالُوا هَذَا يَوْمٌ صَالِحٌ، هَذَا يَوْمٌ نَجَّى اللَّهُ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ عَدُوِّهِمْ، فَصَامَهُ مُوسَى. قَالَ فَأَنَا أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْكُمْ. فَصَامَهُ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ.

TERCÜME:

İbn Abbas رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Peygamber ﷺ Medine'ye geldi ve Yahudilerin Âşûrâ günü oruç tuttuklarını gördü. "Bu nedir?" diye sordu. Onlar: "Bu hayırlı bir gündür; Allah'ın İsrâiloğulları'nı düşmanlarından kurtardığı gündür; Mûsâ bu gün oruç tutmuştur" dediler. Peygamber: "Ben Mûsâ'ya sizden daha layığım" buyurdu. Bunun üzerine o gün oruç tuttu ve (Müslümanlara) oruç tutmalarını emretti.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Ma'mar ← 'Abd al-Warith ← Ayyub ← 'Abdullah b. Sa'id b. Jubair ← babanya (Sa'id b. Jubair) ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu's-Savm, Âşûrâ Günü Orucu Bâbı, Hadis No. 2004. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1130).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2004

Ders: Müslümanlar ***peygamberlerin mirasçılarıdır***; Mûsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ da bunlara dahildir. İslâm, Ehl-i Kitap'taki iyiliği kabul ederken ***kendi kimliğini*** korur.

ABDULLAH B. ÜBEY VE NİFAKIN TOHUMU

Medine halkının hepsi Resûlullah'ın ﷺ gelişine sevinmedi. Hazrec'in ileri geleni ***Abdullah b. Übey b. Selûl***, hicretten önce neredeyse Medine'ye kral olarak taç giyecekti. Resûlullah'ın gelişi onun hayallerini boşa çıkardı. Üsâme b. Zeyd رضى الله عنهما bir olayı anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4566

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي عُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ، أَنَّ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ ـ رضى الله عنهما ـ أَخْبَرَهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم رَكِبَ عَلَى حِمَارٍ عَلَى قَطِيفَةٍ فَدَكِيَّةٍ، وَأَرْدَفَ أُسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ وَرَاءَهُ، يَعُودُ سَعْدَ بْنَ عُبَادَةَ فِي بَنِي الْحَارِثِ بْنِ الْخَزْرَجِ قَبْلَ وَقْعَةِ بَدْرٍ ـ قَالَ ـ حَتَّى مَرَّ بِمَجْلِسٍ فِيهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ، ابْنُ سَلُولَ، وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ يُسْلِمَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ فَإِذَا فِي الْمَجْلِسِ أَخْلاَطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ عَبَدَةِ الأَوْثَانِ وَالْيَهُودِ وَالْمُسْلِمِينَ، وَفِي الْمَجْلِسِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ، فَلَمَّا غَشِيَتِ الْمَجْلِسَ عَجَاجَةُ الدَّابَّةِ خَمَّرَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ أَنْفَهُ بِرِدَائِهِ، ثُمَّ قَالَ لاَ تُغَبِّرُوا عَلَيْنَا. فَسَلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَيْهِمْ ثُمَّ وَقَفَ فَنَزَلَ فَدَعَاهُمْ إِلَى اللَّهِ، وَقَرَأَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ أَيُّهَا الْمَرْءُ، إِنَّهُ لاَ أَحْسَنَ مِمَّا تَقُولُ، إِنْ كَانَ حَقًّا، فَلاَ تُؤْذِينَا بِهِ فِي مَجْلِسِنَا، ارْجِعْ إِلَى رَحْلِكَ، فَمَنْ جَاءَكَ فَاقْصُصْ عَلَيْهِ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَاغْشَنَا بِهِ فِي مَجَالِسِنَا، فَإِنَّا نُحِبُّ ذَلِكَ. فَاسْتَبَّ الْمُسْلِمُونَ وَالْمُشْرِكُونَ وَالْيَهُودُ حَتَّى كَادُوا يَتَثَاوَرُونَ، فَلَمْ يَزَلِ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَنُوا، ثُمَّ رَكِبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم دَابَّتَهُ فَسَارَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَا سَعْدُ أَلَمْ تَسْمَعْ مَا قَالَ أَبُو حُبَابٍ. يُرِيدُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ قَالَ كَذَا وَكَذَا. قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، اعْفُ عَنْهُ وَاصْفَحْ عَنْهُ، فَوَالَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ، لَقَدْ جَاءَ اللَّهُ بِالْحَقِّ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ، لَقَدِ اصْطَلَحَ أَهْلُ هَذِهِ الْبُحَيْرَةِ عَلَى أَنْ يُتَوِّجُوهُ فَيُعَصِّبُونَهُ بِالْعِصَابَةِ، فَلَمَّا أَبَى اللَّهُ ذَلِكَ بِالْحَقِّ الَّذِي أَعْطَاكَ اللَّهُ شَرِقَ بِذَلِكَ، فَذَلِكَ فَعَلَ بِهِ مَا رَأَيْتَ. فَعَفَا عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم وَأَصْحَابُهُ يَعْفُونَ عَنِ الْمُشْرِكِينَ وَأَهْلِ الْكِتَابِ كَمَا أَمَرَهُمُ اللَّهُ، وَيَصْبِرُونَ عَلَى الأَذَى قَالَ

اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ {وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا} الآيَةَ، وَقَالَ اللَّهُ {وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كُفَّارًا حَسَدًا مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ} إِلَى آخِرِ الآيَةِ، وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَتَأَوَّلُ الْعَفْوَ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ بِهِ، حَتَّى أَذِنَ اللَّهُ فِيهِمْ، فَلَمَّا غَزَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بَدْرًا، فَقَتَلَ اللَّهُ بِهِ صَنَادِيدَ كُفَّارِ قُرَيْشٍ قَالَ ابْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ، وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ، وَعَبَدَةِ الأَوْثَانِ هَذَا أَمْرٌ قَدْ تَوَجَّهَ. فَبَايَعُوا الرَّسُولَ صلى الله عليه وسلم عَلَى الإِسْلاَمِ فَأَسْلَمُوا.

TERCÜME:

Üsâme b. Zeyd رضى الله عنهما anlatıyor: **Resûlullah ﷺ, Bedir'den önce, Sa'd b. Ubâde'yi ziyaret etmek için bir eşeğe binmiş ve onu terkisine almıştı. İçinde Abdullah b. Übey b. Selûl'ün bulunduğu bir meclisin yanından geçti — o henüz (görünüşte) Müslüman olmamıştı. Bu mecliste Müslümanlar, putperest müşrikler ve Yahudiler bir aradaydı.** Eşeğin tozu meclise ulaşınca Abdullah b. Übey burnunu kapattı ve: "Üzerimize toz kaldırmayın" dedi. Resûlullah ﷺ selâm verdi, durdu, indi, onları Allah'a davet etti ve Kur'an okudu. Abdullah b. Übey: "Ey adam, söylediğin doğruysa bundan güzeli yok; ama meclisimizde bizi bununla rahatsız etme" dedi. Abdullah b. Revâha: "Hayır, ey Allah'ın Resûlü, onu meclislerimize getir, çünkü biz onu seviyoruz" dedi. Bunun üzerine birbirlerine sövüp neredeyse kavgaya tutuştular; ***Peygamber ﷺ onları yatıştırmaya devam etti*** ve sonunda sakinleştiler. Sonra Sa'd b. Ubâde'nin yanına girip olanı anlattı. Sa'd şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Resûlü, onu affet ve bağışla. Allah'a yemin olsun ki bu beldenin halkı ona (kral) tacı giydirmek üzere anlaşmışken Allah sana hakkı getirdi. Allah, sana verdiği hak ile bunu engelleyince o da buna içerledi; yaptıklarının sebebi budur."** Bunun üzerine Resûlullah ﷺ onu affetti.

(Hadis, Peygamber'in ve ashabının müşrikleri ve Ehl-i Kitab'ı affettiklerini ve eziyetlerine sabrettiklerini açıklayarak devam eder.)

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib ← al-Zuhri ← 'Urwah b. al-Zubair ← Usamah b. Zaid رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Âl-i İmrân Sûresi, Hadis No. 4566. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1798). Tercüme özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4566

NİFAKIN TOHUMU

Bedir zaferinden sonra (Seri 9) Abdullah b. Übey ve taraftarları ***Müslüman göründüler***, fakat kalpleri değişmedi. Bu, Kur'an'da sıkça anılacak olan ***münafıklar*** grubunun — içimizdeki düşmanın — başlangıcıdır. Üsâme hadisi, onların tavrının delil eksikliğinden değil, ***hasetten ve makam sevgisinden*** kaynaklandığını gösterir.

Ders: Resûlullah ﷺ ***sabretti ve affetti***, tartışmayı yatıştırdı ve hakarete sertlikle karşılık vermedi. Önderlik ***uzun bir sabır*** ister.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUHÂCİRLERİN İLK BEBEĞİ

Medine'deki ilk yıl sevinç de getirdi. Doğumu yaklaşmışken hicret eden Esmâ bint Ebî Bekir رضى الله عنها, Kubâ'da bir erkek çocuk dünyaya getirdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3909

حَدَّثَنِي زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى، عَنْ أَبِي أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَسْمَاءَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّهَا حَمَلَتْ بِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ الزُّبَيْرِ، قَالَتْ فَخَرَجْتُ وَأَنَا مُتِمٌّ، فَأَتَيْتُ الْمَدِينَةَ، فَنَزَلْتُ بِقُبَاءٍ، فَوَلَدْتُهُ بِقُبَاءٍ، ثُمَّ أَتَيْتُ بِهِ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَوَضَعْتُهُ فِي حَجْرِهِ، ثُمَّ دَعَا بِتَمْرَةٍ، فَمَضَغَهَا، ثُمَّ تَفَلَ فِي فِيهِ، فَكَانَ أَوَّلَ شَىْءٍ دَخَلَ جَوْفَهُ رِيقُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، ثُمَّ حَنَّكَهُ بِتَمْرَةٍ ثُمَّ دَعَا لَهُ وَبَرَّكَ عَلَيْهِ، وَكَانَ أَوَّلَ مَوْلُودٍ وُلِدَ فِي الإِسْلاَمِ. تَابَعَهُ خَالِدُ بْنُ مَخْلَدٍ عَنْ عَلِيِّ بْنِ مُسْهِرٍ عَنْ هِشَامٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ أَسْمَاءَ ـ رضى الله عنها ـ أَنَّهَا هَاجَرَتْ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَهْىَ حُبْلَى.

TERCÜME:

Esmâ رضى الله عنها, Abdullah b. Zübeyr'e Mekke'de hamile kaldığını anlatır. **"Doğumum yaklaşmışken (hicret için) çıktım; Medine'ye geldim, Kubâ'da konakladım ve onu Kubâ'da doğurdum. Sonra onu Resûlullah'a ﷺ getirip kucağına koydum. Bir hurma istedi, onu çiğnedi ve bebeğin ağzına bıraktı. Böylece onun karnına giren ilk şey Resûlullah'ın ﷺ tükürüğü oldu. Sonra onu hurmayla tahnik etti ve ona bereket duası yaptı. O, İslâm'da (Medine'deki Muhâcirler arasında) doğan ilk çocuktu."** Buhârî, Esmâ'nın Peygamber'e ﷺ hamile olarak hicret ettiğine dair destekleyici bir rivayeti de zikreder.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Zakariyya b. Yahya ← Ebû Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babanya ('Urwah) ← Asma' رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Menâkıbi'l-Ensâr, Hadis No. 3909. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2146).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3909

Bu bebek, ***Abdullah b. Zübeyr***, Medine'de Muhâcirler arasında doğan ilk çocuktu. Resûlullah ﷺ onu ***tahnik etti*** — bir hurmayı çiğneyip bebeğin damağına sürdü — ve ona bereket duası yaptı. Bu ***tahnik*** sünneti, Müslümanlar tarafından bugün de uygulanmaktadır.

DOĞUMLA İLGİLİ SÜNNETLER	KAYNAK
Hurmayla tahnik	Buhârî 3909

DOĞUMLA İLGİLİ SÜNNETLER	KAYNAK
Bebeğe bereket duası	Buhârî 3909
Bebeği salih kimselere götürmek	Buhârî 3909

KIBLE KÂBE'YE ÇEVRİLİYOR

Medine'de ***on altı veya on yedi ay*** boyunca Müslümanlar ***Beytülmakdis***e yönelerek namaz kıldı. Resûlullah ﷺ, kıblenin, atası İbrâhim'in عَلَيْهِ السَّلَامُ kıblesi olan Kâbe'ye çevrilmesini çok arzu ediyor ve vahyi bekleyerek sık sık yüzünü göğe çeviriyordu. Allah şöyle buyurdu:

BAKARA SÛRESİ 2:144

قَدْ نَرَىٰ تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِي ٱلسَّمَآءِ ۖ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَىٰهَا ۚ فَوَلِّ وَجْهَكَ
شَطْرَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ ۚ وَحَيْثُ مَا كُنتُمْ فَوَلُّوا۟ وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُۥ ۗ وَإِنَّ ٱلَّذِينَ
أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ لَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ ٱلْحَقُّ مِن رَّبِّهِمْ ۗ وَمَا ٱللَّهُ بِغَٰفِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٤﴾

Yüzünü göğe çevirip durduğunu görüyoruz. Hoşnud olacağın kıbleye seni elbette çevireceğiz. Artık yüzünü Mescid-i Haram semtine çevir; bulunduğunuz yerde yüzlerinizi o yöne çevirin. Doğrusu Kitap verilenler, bunun Rab'lerinden bir gerçek olduğunu bilirler. Allah onların yaptıklarından gafil değildir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:144

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4486

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، سَمِعَ زُهَيْرًا، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ، رضى الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا أَوْ سَبْعَةَ عَشَرَ شَهْرًا، وَكَانَ يُعْجِبُهُ أَنْ تَكُونَ قِبْلَتُهُ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَأَنَّهُ صَلَّى ـ أَوْ صَلاَّهَا ـ صَلاَةَ الْعَصْرِ، وَصَلَّى مَعَهُ قَوْمٌ، فَخَرَجَ رَجُلٌ مِمَّنْ كَانَ صَلَّى مَعَهُ، فَمَرَّ عَلَى أَهْلِ الْمَسْجِدِ وَهُمْ رَاكِعُونَ قَالَ أَشْهَدُ بِاللَّهِ لَقَدْ صَلَّيْتُ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قِبَلَ مَكَّةَ، فَدَارُوا كَمَا هُمْ قِبَلَ الْبَيْتِ، وَكَانَ الَّذِي مَاتَ عَلَى الْقِبْلَةِ قَبْلَ أَنْ تُحَوَّلَ قِبَلَ الْبَيْتِ رِجَالٌ قُتِلُوا لَمْ نَدْرِ مَا نَقُولُ فِيهِمْ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِيعَ إِيمَانَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ }

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle rivayet eder: **Resûlullah ﷺ on altı veya on yedi ay Beytülmakdis'e yönelerek namaz kıldı ve kıblesinin Kâbe olmasını arzu ediyordu. (Kâbe'ye yönelerek) bir namaz — ikindi namazını — kıldı; bir grup insan da onunla birlikte kıldı. Onunla namaz kılanlardan bir adam çıktı ve rükûda olan bir mescit cemaatinin yanından geçti. "Allah'a şahitlik ederim ki ben Peygamber ﷺ ile birlikte Mekke'ye yönelerek namaz kıldım" dedi. Onlar da (rükûdaki hâlleriyle) Kâbe'ye doğru**

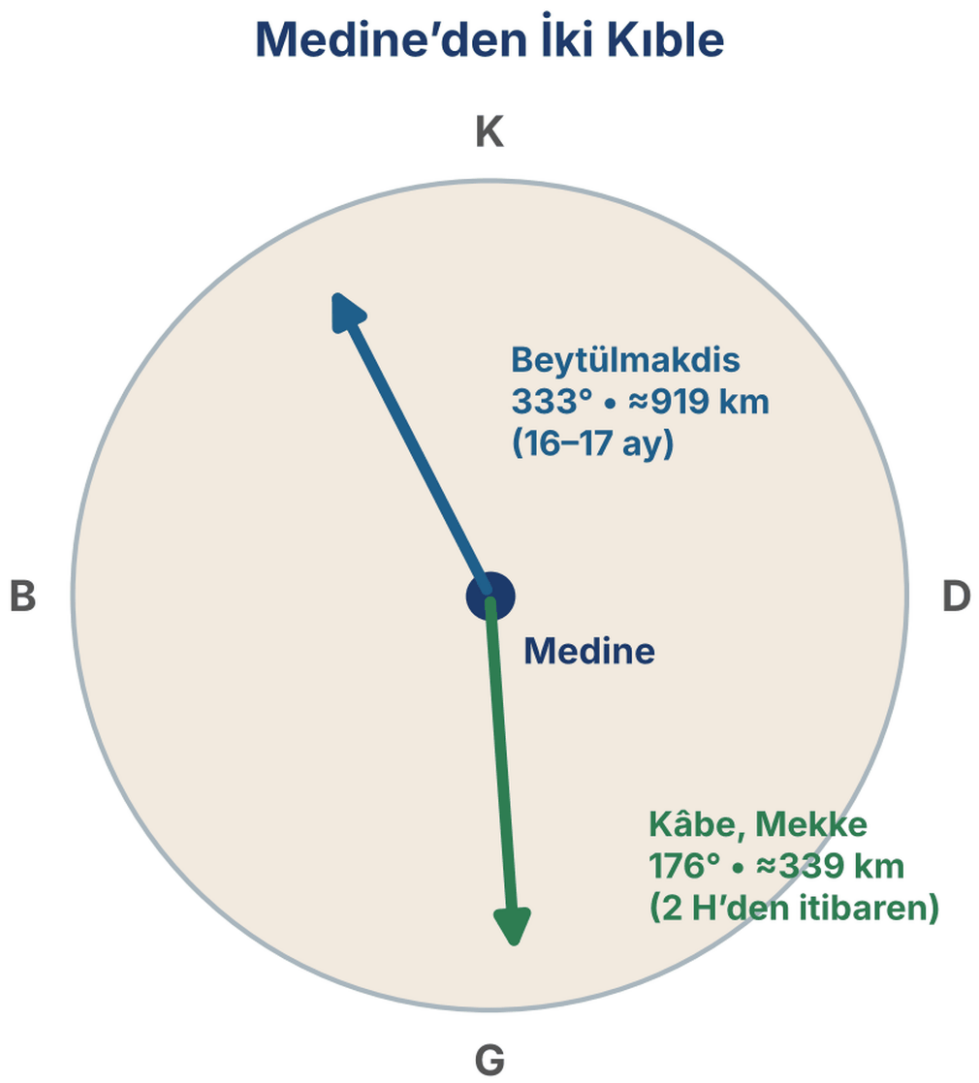
döndüler. Kıble değiştirilmeden önce ölen bazı kimseler vardı; onlar hakkında ne diyeceğimizi bilemedik. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: {Allah ibadetlerinizi (imanınızı) boşa çıkaracak değildir…} (Bakara 2:143).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim ← Züheyr ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu't-Tefsîr, Bakara Sûresi, Hadis No. 4486. Ayrıca bkz. No. 40.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4486

Şekil 3: Medine'den iki kıble yönü.

Yukarıdaki şekil bu değişikliğin ne kadar büyük olduğunu gösterir: Medine'den Beytülmakdis ***kuzey-kuzeybatıda***, Mekke ise ***güneyde*** bulunur. Namaz kılanlar ***neredeyse tamamen geri dönmek*** zorunda kaldı. Wikipedia bu olayın ***2 H yılının Receb veya Şâban ayında*** (623 M) gerçekleştiğini belirtir (Wikipedia, "Qibla").

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NAMAZ İÇİNDE DÖNÜŞ

Kıblenin değiştiği haberi hızla yayıldı. İbn Ömer رضى الله عنهما ertesi sabah Kubâ'da olanları anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 403

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكُ بْنُ أَنَسٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ دِينَارٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ، قَالَ بَيْنَا النَّاسُ بِقُبَاءٍ فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ إِذْ جَاءَهُمْ آتٍ فَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَدْ أُنْزِلَ عَلَيْهِ اللَّيْلَةَ قُرْآنٌ، وَقَدْ أُمِرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكَعْبَةَ فَاسْتَقْبِلُوهَا، وَكَانَتْ وُجُوهُهُمْ إِلَى الشَّأْمِ، فَاسْتَدَارُوا إِلَى الْكَعْبَةِ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **İnsanlar Kubâ'da sabah namazını kılarken birisi gelip şöyle dedi: "Bu gece Resûlullah'a ﷺ Kur'an indirildi ve Kâbe'ye yönelmesi emredildi; siz de ona yönelin." O sırada yüzleri Şam'a dönüktü; hemen Kâbe'ye doğru döndüler.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik b. Anas ← 'Abdullah b. Dinar ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu's-Salât, Kıble Bâbı, Hadis No. 403. Müslim de rivayet etmiştir (No. 526).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:403

GECİKMEDEN İTAAT

Sahâbîler, "Önce namazı bitirelim, sonra bu haberi doğrularız" demediler. Adil bir haberciye güvendikleri için ***namazın ortasında hemen döndüler***. Âlimler bu hadisten, din işlerinde ***güvenilir tek bir kişinin haberinin*** (haber-i vâhid) kabul edildiği sonucunu çıkarır.

Allah kıblenin değişmesindeki hikmeti açıklar: ***"Böylece sizi … tam ortada bulunan bir ümmet kıldık"***. Aynı âyet, kıblenin değişmesinin Peygamber'e gerçekten uyanları ayırt etmek için bir imtihan olduğunu bildirirİbn Kesîr Tefsiri 2:143.

SİYER NOTU: MESCİDÜ'L-KIBLETEYN

Siyer kitapları, kıblenin Resûlullah ﷺ ***Benî Seleme*** mescidinde öğle namazını kılarken değiştiğini ve onun namazın ortasında döndüğünü zikreder. Bu mescit bugün ***Mescidü'l-Kıbleteyn*** (İki Kıbleli Mescit) olarak bilinir.

Sahih hadis (Buhârî 4486) ise Kâbe'ye yönelerek kılınan ilk namazın ***ikindi*** namazı olduğunu ve ***başka bir mescitteki*** bir grubun rükûda iken döndüğünü bildirir. Âlimler bunları, haberin farklı gruplara farklı vakitlerde ulaştığını söyleyerek birleştirir: Benî Seleme'ye ikindi vaktinde, Kubâ halkına ise ertesi gün sabah vaktinde (Buhârî 403).

KAYNAK:
İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 40 ve 403 numaralı hadislerin şerhi.

RAMAZAN ORUCU VE FITIR SADAKASI

Siyer kitaplarına göre ***hicretin 2. yılının Şâban ayında*** Allah ***Ramazan orucunu*** farz kıldı:

Allah şöyle buyurur: ***"Oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size … farz kılındı"***İbn Kesîr Tefsiri 2:183.

Aynı yıl, oruçluyu arındırmak ve bayram günü fakirleri doyurmak için ***fıtır sadakası*** da farz kılındı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1503

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ السَّكَنِ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَهْضَمٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ نَافِعٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ، أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ، وَالذَّكَرِ وَالأُنْثَى، وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَأَمَرَ بِهَا أَنْ تُؤَدَّى قَبْلَ خُرُوجِ النَّاسِ إِلَى الصَّلاَةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle demiştir: **Resûlullah ﷺ fıtır sadakasını, Müslümanlardan köle ve hür, erkek ve kadın, küçük ve büyük herkes için bir sâ' hurma veya bir sâ' arpa olarak farz kıldı ve insanlar (bayram) namazına çıkmadan önce verilmesini emretti.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Muhammed b. al-Sakan ← Muhammed b. Jahdam ← Isma'il b. Ja'far ← 'Umar b. Nafi' ← babanya (Nafi') ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'z-Zekât, Fıtır Sadakasının Farz Oluşu Bâbı, Hadis No. 1503. Müslim de rivayet etmiştir (No. 984).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1503

İBADET	MEŞRU KILINIŞI (YAKLAŞIK)
Beş vakit namaz	Mi'rac gecesi, hicretten önce (Seri 6)
Ezan	1 H (Buhârî 604)
Medine'de cuma namazı	Hicret sırasında (Seri 7)
Kâbe'ye kıble	Receb/Şâban 2 H
Ramazan orucu	Şâban 2 H
Fıtır sadakası	2 H, ilk bayramdan önce

Ders: İslâm'ın ibadetleri, toplumun inşasıyla birlikte ***tedricen meşru kılındı***. İslâm tarihindeki ilk Ramazan'ı ise ***Bedir Savaşı*** izledi — Seri 9'un konusu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KISSALAR VE DURUMLARI

Bu e-kitaptaki olayların çoğu ***sahihtir*** ve Sahîh-i Buhârî'de yer alır. Bazı ayrıntılar ise yalnızca siyer ve tarih kitaplarında bulunur:

Medine'nin İlk Kıssalarının Durumu

Sahih (10)

- Mescid-i Nebevî'nin inşası
- Enes'in evinde kardeşlik
- Abdurrahman ve Sa'd b. Rebî'
- Îsâr eden Ensarî ev sahibi (59:9)
- Ömer'in teklifi; Bilâl'in namaza çağırması
- Abdullah b. Zübeyr'in doğumu
- Ali'nin sayfası: Medine harem bölgesi
- Medine'nin bereketi; onu koruyan melekler
- Kıblenin değişmesi; Kubâ halkının dönmesi
- Abdullah b. Übey ve karışık meclis

Hasen sahih (1)

- Abdullah b. Zeyd'in ezan rüyası

Siyer / tarih kitapları (3)

- Medine Vesikası'nın tam metni (senetsiz)
- Kardeş ilan edilen doksan kişi
- Kıble Mescidi'nde namaz içinde kıblenin değişmesi

Değerlendirmeler hadis kaynaklarına ve âlimlerin hükümlerine dayanır (ilgili bölümlere bakınız).

Şekil 4: Medine'deki ilk kıssaların durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	DURUMU VE KAYNAĞI
Mescid-i Nebevî'nin inşası; Ehl-i Suffe	Sahih — Buhârî 3932, 6452
Enes'in evinde kardeşlik	Sahih — Buhârî 2294
Abdurrahman ve Sa'd; Selmân ve Ebü'd-Derdâ	Sahih — Buhârî 3780, 1968
Kardeşlik mirasının neshedilmesi	Sahih — Buhârî 2292
Ensarî ev sahibi (59:9); hurma bahçeleri	Sahih — Buhârî 3798, 2325
Ezan teklifi; Bilâl'e çağırmasının emredilmesi	Sahih — Buhârî 604
Abdullah b. Zeyd'in rüyası	Hasen sahih — Ebû Dâvûd 499
Harem bölgesi Medine	Sahih — Buhârî 1870, 2129
Medine'nin bereketi; onu koruyan melekler	Sahih — Buhârî 1885, 1876, 1880
Âşûrâ orucu	Sahih — Buhârî 2004
Abdullah b. Übey	Sahih — Buhârî 4566
Abdullah b. Zübeyr'in doğumu	Sahih — Buhârî 3909
Kıblenin değişmesi; Kubâ halkının dönmesi	Sahih — Buhârî 4486, 403
Fıtır sadakası	Sahih — Buhârî 1503
Medine Vesikası'nın tam metni	Siyer kitapları (İbn İshak, Ebû Ubeyd), tam bir sened olmaksızın; tarihçilerce genel olarak kabul edilir
Kardeş ilan edilen doksan kişi; diğer çiftlerin isimleri	Siyer kitapları (İbn Sa'd, İbn Hişâm)
Mescidü'l-Kıbleteyn'de öğle namazı sırasında kıblenin değişmesi	Siyer kitapları

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TOPLUMUN DÖRT TEMEL ÖĞÜDÜ

Medine halkının Resûlullah'tan ﷺ işittiği ilk sözler nelerdi? Peygamber'in gelişiyle hemen Müslüman olan Yahudi âlimi Abdullah b. Selâm رضى الله عنه (Seri 7) o anı anlatır. Bu kısa öğüt, bu e-kitapta anlatılan toplum inşasının tamamının temeli oldu.

HADİS: MEDİNE'DEKİ İLK SÖZLER

Abdullah b. Selâm رضى الله عنه şöyle demiştir: "Resûlullah ﷺ Medine'ye geldiğinde insanlar ona doğru koştular… Ben de onu görmek için insanlarla birlikte geldim. Yüzünü açıkça görünce, onun yüzünün bir yalancı yüzü olmadığını anladım. Ondan işittiğim ilk söz şuydu: 'Ey insanlar! Selâmı yayın, yemek yedirin, akrabalık bağlarını gözetin ve insanlar uyurken gece namaz kılın; selâmetle cennete girersiniz.'"

Derece: SAHİH — Tirmizî hasen sahih demiş, Elbânî sahih kabul etmiştir — Câmiu't-Tirmizî 2485; ayrıca Sünen-i İbn Mâce 1334.

ÖĞÜT	TOPLUMA ETKİSİ
Selâmı yaymak	Düşmanlığı ve sû-i zannı giderir; yabancılar tanış olur.
Yemek yedirmek	Kimsenin aç kalmamasını sağlar — Muhâcirler eli boş geldiğinde çok önemliydi.
Akrabalık bağlarını gözetmek	Aileyi güçlendirir; istikrarlı bir toplumun temelidir.
Gece namazı	Allah ile kişisel bağ kurar; gündüz çalışmasının ardındaki manevî güç.

HERKESE SELÂM

Aynı öğüt başka hadislerde de tekrarlanır. Bir adam: "İslâm'ın hangisi daha hayırlıdır?" diye sordu. Peygamber şöyle cevap verdi: "Yemek yedirmen ve tanıdığına da tanımadığına da selâm vermen" (Sahîh-i Buhârî 12). Yine şöyle buyurdu: "İman etmedikçe cennete giremezsiniz, birbirinizi sevmedikçe de iman etmiş olmazsınız. Yaptığınızda birbirinizi seveceğiniz bir şeyi size göstereyim mi? Aranızda selâmı yayın" (Sahîh-i Müslim 54).

Sıralamaya dikkat edin: iman sevgiye götürür, sevgi de her gün tekrarlanan küçük davranışlarla inşa edilir. Muhâcir-Ensar kardeşliği (3–8. bölümler) bu öğüdün büyük uygulamasıdır; selâm ve yemek ise günlük uygulamasıdır.

DERS

Resûlullah ﷺ toplum inşasına kanunla ya da orduyla değil, ahlâkla başladı: selâm, yemek, akrabalık bağı ve gece namazı. Güçlü bir toplum temiz kalplerle ve veren ellerle başlar. Bu öğüt bugün de mahallelerimizin ve toplumumuzun ilacıdır.

SAVAŞ İZNİ

Mekke'de on üç yıl boyunca Müslümanlara, işkence görseler, boykot edilseler ve sürgün edilseler bile sabretmeleri ve karşılık vermemeleri emredilmişti. Medine'de ilk kez kendilerine ait bir yurtları oldu. İşte o zaman Allah kendilerini savunma izni indirdi:

"Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir. Allah onlara yardım etmeğe elbette Kadir'dir. Onlar haksız yere ve 'Rabbimiz Allah'tır' dediler diye yurtlarından çıkarılmışlardır…" (Hac 22:39–40).

İbn Kesîr, İbn Abbas'tan رضى الله عنهما ve selef âlimlerinden birçoğundan, bunun savaşla ilgili inen ilk âyet olduğunu nakleder (İbn Kesîr Tefsiri 22:39). Gerekçeye dikkat edin: onlar yalnızca imanları yüzünden zulme uğramış ve sürülmüşlerdi. Bu izin, insanları Müslüman olmaya zorlamak için değil, zulmü durdurmak içindir.

KUREYŞ TEHDİDİ SÜRÜYORDU

Kureyş, Müslümanların Medine'de huzur içinde yaşamasına izin vermedi. Onları Mescid-i Harâm'dan da alıkoyuyorlardı. Sahih bir hadis o ortamı tasvir eder:

HADİS: SA'D B. MUÂZ MEKKE'DE

Evs'in reisi Sa'd b. Muâz رضى الله عنه, umre yapmak için Mekke'ye gitti ve eski dostu Ümeyye b. Halef'in yanında kaldı. Tavaf ederken Ebû Cehil onunla karşılaştı ve şöyle dedi: "Siz Muhammed'i ve arkadaşlarını barındırmışken sen Kâbe'yi güven içinde mi tavaf ediyorsun?" Ebû Cehil devam etti: "Ebû Safvân (Ümeyye) ile birlikte olmasaydın ailene sağ salim dönemezdin." Sa'd şöyle cevap verdi: "Allah'a yemin olsun ki beni bundan alıkoyarsan, ben de seni senin için daha ağır olan bir şeyden alıkoyarım: Medine'den geçen (ticaret) yolundan."

Derece:Sahih al-Bukhari 3950SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Sa'd'ın cevabı Medine'nin stratejik konumunu gösterir. Kureyş'in Şam'a giden ticaret kervanları Medine yakınlarından geçmek zorundaydı. Bir sonraki bölümde anlatılan seferlerin arka planı budur.

DERS

İslâm silaha sarılmakta acele etmez. Mekke'deki on üç yıllık sabır, ardından Medine'de verilen şartlı izin, İslâm'da savaşın zulmü defetmek için son çare olduğunu ve edeplerle, sınırlarla bağlı olduğunu gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR'DEN ÖNCEKİ GAZVE VE SERİYYELER

Siyer âlimleri iki terimi birbirinden ayırır. ***Gazve***, Resûlullah'ın ﷺ bizzat katıldığı seferdir. ***Seriyye*** (veya ba's) ise onun bir sahâbînin komutasında gönderdiği birliktir. Medine'ye varış ile Bedir Savaşı arasında siyer kitapları birkaç küçük sefer kaydeder. Bunların çoğu çatışmayla sonuçlanmamıştır.

SEFER VE ZAMANI (SİYER KİTAPLARINA GÖRE)	KOMUTAN VE SAYI	NE OLDU
Seyfülbahr Seriyyesi — Ramazan, 1 H	Hamza b. Abdülmuttalib; 30 Muhâcir	Sahilde Ebû Cehil'in kervanıyla (yaklaşık 300 kişi) karşılaştılar; Mecdî b. Amr el-Cühenî araya girdi; çatışma olmadı. Bazı siyer âlimlerine göre İslâm'daki ilk sancak.
Râbiğ Seriyyesi — Şevval, 1 H	Ubeyde b. Hâris; 60 Muhâcir	Ebû Süfyân'ın birliğiyle karşılaştılar; yalnızca ok atışıldı. Sa'd b. Ebî Vakkâs Allah yolunda ilk oku attı.
Harrâr Seriyyesi — Zilkade, 1 H	Sa'd b. Ebî Vakkâs; 20 kişi	Kervan geçip gitmişti; çatışma olmadan döndüler.
Ebvâ (Veddân) Gazvesi — Safer, 2 H	Resûlullah ﷺ; yaklaşık 70 Muhâcir	Çatışma olmadı; Benî Damre ile barış antlaşması yapıldı.
Buvât Gazvesi — Rebîülevvel, 2 H	Resûlullah ﷺ; yaklaşık 200 kişi	Ümeyye b. Halef'in kervanı arandı; karşılaşılmadı.
Sefevân Gazvesi (Birinci Bedir) — Rebîülevvel, 2 H	Resûlullah ﷺ	Medine'nin hayvanlarını gasbeden Kürz b. Câbir el-Fihrî takip edildi; kaçıp kurtuldu.
Uşeyre Gazvesi — Cemâziyelevvel/Cemâziyelâhir, 2 H	Resûlullah ﷺ; 150–200 kişi	Ebû Süfyân'ın Şam'a giden kervanı geçip gitmişti; Benî Müdlic ile antlaşma yapıldı. Dönüşünde beklenen bu kervan, Bedir'e yol açtı.
Nahle Seriyyesi — Receb, 2 H	Abdullah b. Cahş; 12 Muhâcir	Bir sonraki bölüme bakınız.

Tablonun kaynakları: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Sa'd, et-Tabakât; el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm. Tarihler, sayılar ve yer adları siyer kitaplarının rivayetleridir ve kaynaklar arasında küçük farklılıklar vardır. Ayrıca bkz. Wikipedia, "List of expeditions of Muhammad".

SAHİH HADİS NE DİYOR?

İmam Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî'yi (Savaşlar Kitabı) Uşeyre Gazvesi bâbıyla açar. İbn İshak'ın şu sözünü nakleder: "Peygamber'in ﷺ ilk gazvesi Ebvâ, sonra Buvât, sonra Uşeyre'dir." Ardından Zeyd b. Erkam'ın رضي الله عنه hadisini getirir; ona Peygamber'in ﷺ kaç kez savaştığı sorulmuş, o da on dokuz kez olduğunu ve ilkinin Useyre ya da Uşeyr olduğunu söylemiştir (Sahîh-i Buhârî 3949). İbn Hacer, Zeyd'in kendi bildiği ilk gazveyi söylediğini, daha önceki seferlerden haberi olmamış olabileceğini açıklar.

Sa'd b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه bizzat şöyle demiştir: "Allah yolunda ok atan ilk Arap benim" (Sahîh-i Buhârî 3728). Siyer âlimleri bu olayı Ubeyde b. Hâris'in Râbiğ seriyyesiyle ilişkilendirir.

BU SEFERLERİN AMAÇLARI

AMAÇ	AÇIKLAMA
Düşmanın ekonomisini sınırlamak	Kureyş, Muhâcirlerin Mekke'deki mallarına el koymuştu; ticaret yolları Medine bölgesinden geçiyordu.
Kabilelerle antlaşmalar	Benî Damre ve Benî Müdlic Kureyş'e yardım etmeme sözü verdi — Medine'nin sınırları güvenceye alındı.
Eğitim ve keşif	Sahâbîler Medine çevresindeki yolları, kuyuları ve kabileleri tanıdı.
Güç göstermek	Kureyş ve kabileler Müslümanların artık zayıf bir topluluk olmadığını anladı.

DERS

İlk seferlerin çoğu kanla değil, antlaşmayla sonuçlandı. Resûlullah ﷺ diplomasiyi ve güvenliği öncelikli tuttu ve büyük bir çatışmadan önce kabilelerle ittifaklar kurdu. Hikmetli bir önderlik savaşa hazırlanır ama barışı arar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NAHLE SERİYYESİ VE HARAM AY

Siyer kitaplarına göre hicretin 2. yılının Receb ayında Resûlullah ﷺ, Abdullah b. Cahş'ı رضی الله عنه on iki Muhâcir ile gönderdi. Ona bir mektup verdi ve onu ancak iki günlük yolculuktan sonra açmasını emretti. Mektup açılınca, Kureyş'in haberlerini öğrenmek üzere Mekke ile Tâif arasındaki Nahle'ye gitmelerini emrediyordu. Abdullah arkadaşlarını serbest bıraktı; hepsi yola devam etmeyi seçti.

Nahle'de Kureyş'in küçük bir kervanıyla karşılaştılar. O gün, Arapların saygı gösterdiği haram aylardan biri olan Receb'in son günüydü. İstişare ettiler ve saldırdılar: Amr b. Hadramî öldürüldü, iki kişi esir alındı ve kervan Medine'ye getirildi. Resûlullah ﷺ bunu onaylamadı: "Size haram ayda savaşmanızı emretmedim." Kureyş ise Muhammed'in haram ayı çiğnediği suçlamasını yaydı. (İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn İshak rivayeti.)

Bunun üzerine şu âyet indi: "Sana hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: 'O ayda savaşmak büyük suçtur. Allah yolundan alıkoymak, O'nu inkâr etmek, Mescid-i Harâm'a engel olmak ve halkını oradan çıkarmak Allah katında daha büyük suçtur. Fitne çıkarmak ise öldürmekten daha büyüktür'" (Bakara 2:217).

İbn Kesîr ve müfessirler bu âyetin Abdullah b. Cahş seriyyesi hakkında indiğini zikreder (İbn Kesîr Tefsiri 2:217). Bu seriyyenin ayrıntılı kıssası İbn İshak ve tefsir kitapları yoluyla gelir; Sahîh-i Buhârî'de yer almaz, ancak siyer âlimlerince genel olarak kabul edilir.

KUR'AN'IN ADALETİ

Bu âyet haram ayda savaşmanın suç olduğunu inkâr etmez — onu "büyük suç" olarak kabul eder. Fakat adil bir ölçü koyar: suçlayan Kureyş'in kendisi daha büyük bir suç işlemişti; insanları Allah'ın dininden alıkoymuş, Mekke halkını yurdundan çıkarmış ve mü'minlere zulmetmişti. Kur'an ne sahâbîlerin hatasını körü körüne savunur ne de düşmanın masum rolüne bürünmesine izin verir.

DERS

Önderin emrine itaat çok önemlidir: Resûlullah ﷺ emrin ötesine geçen birliği uyardı. Bir suçlamayı değerlendirirken adil olmalıyız: kendi hatamızı kabul etmeli, suçlayan tarafın hatasını da hakkaniyetle tartmalıyız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN 1–2. YILLARININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki olayları zaman sırasına göre düzenler. Kesin tarihlerin çoğu siyer kitaplarından gelir ve kaynaklar arasında biraz farklılık gösterir; sahih hadisle teyit edilenlerin kaynağı belirtilmiştir.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Rebîülevvel, 1 H	Resûlullah ﷺ Kubâ'ya ve Medine'ye varır; Abdullah b. Selâm Müslüman olur; "selâmı yayın" öğüdü	Buhârî 3906, 3911; Tirmizî 2485
1 H	Mescid-i Nebevî'nin ve Peygamber ailesinin odalarının inşası; Ehl-i Suffe	Buhârî 3932, 6452
1 H	Enes'in evinde Muhâcir-Ensar kardeşliği	Buhârî 2294; sayı: İbn Sa'd
1 H	Ezan meşru kılınır; Bilâl ilk müezzin	Buhârî 604; Ebû Dâvûd 499
1 H	Medine Vesikası yazılır	İbn İshak; Ebû Ubeyd
1 H	Abdullah b. Zübeyr doğar — Muhâcirlerin ilk bebeği	Buhârî 3909
Ramazan–Zilkade, 1 H	Hamza, Ubeyde ve Sa'd seriyyeleri	İbn Hişâm; Buhârî 3728
Safer–Cemâziyelâhir, 2 H	Ebvâ, Buvât, Sefevân ve Uşeyre gazveleri	Buhârî 3949; İbn Hişâm
Receb, 2 H	Nahle Seriyyesi	Bakara 2:217; İbn İshak
Receb/Şâban, 2 H	Kıble Kâbe'ye çevrilir — hicretten 16 veya 17 ay sonra	Buhârî 40, 403, 4486
Şâban, 2 H	Ramazan orucu farz kılınır; fıtır sadakası	Bakara 2:183; siyer kitapları
17 Ramazan, 2 H	Bedir Savaşı (Seri 9)	Âl-i İmrân 3:123; siyer kitapları

HER ŞEYİ DEĞİŞTİREN ON SEKİZ AY

Yaklaşık on sekiz ay içinde, yoksul göçmenlerden ve yeni barışmış yerli halktan oluşan bir topluluk, eksiksiz bir topluma dönüştü: mescidi, kardeşliği, anayasası, ezan şiarı, kendine ait kıblesi, oruç ve zekât ibadetleri ve kendini savunabilecek bir birliği vardı. Bütün bunlar Bedir'deki büyük imtihandan önce tamamlandı.

DERS

Toplumun inşası tedricen ve düzenli bir şekilde yapıldı: önce manevî (mescit ve namaz), sonra sosyal (kardeşlik), sonra hukukî (vesika), ardından ibadet ve savunma. Bu sıra, bir topluluk kurmak isteyen herkes için bir rehberdir — önce kalp, sonra ilişkiler, sonra kurallar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE TOPLUMU HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. HİCRET İLE BEDİR SAVAŞI ARASINDA NE KADAR ZAMAN GEÇTİ?

Yaklaşık on sekiz ay: hicretin 1. yılı Rebîülevvel ayından 2. yılın 17 Ramazan'ına kadar. Bu e-kitaptaki bütün olaylar bu dönemde yaşandı (bkz. Zaman Çizelgesi).

2. RESÛLULLAH'IN ﷺ MEDİNE'DE İNŞA ETTİĞİ İLK ŞEY NEYDİ?

Mescit. İki yetime ait araziyi satın aldı ve Mescid-i Nebevî'yi ashabıyla birlikte inşa etti (Buhârî 3932). Mescit ibadetin, ilmin, yönetimin ve yardımlaşmanın merkezi oldu (2. bölüm).

3. KAÇ KİŞİ KARDEŞ İLAN EDİLDİ?

Siyer kitapları (İbn Sa'd) doksan kişiden söz eder: kırk beş Muhâcir ve kırk beş Ensarî. Sahih hadis yalnızca yerini, yani Enes b. Mâlik'in evini bildirir (Buhârî 2294).

4. BU KARDEŞLİK BİRBİRİNE MİRASÇI OLMAYI GEREKTİRDİ Mİ?

Evet, başlangıçta; sonra bu hüküm neshedildi ve miras akrabalara döndü; yardımlaşma ve vasiyet bağı ise devam etti (Nisâ 4:33; Buhârî 4580). Bkz. 6. bölüm.

5. MEDİNE VESİKASI SAHÎH-İ BUHÂRÎ'DE VAR MI?

Tam metni yoktur. İbn İshak ve Ebû Ubeyd tarafından Kitâbu'l-Emvâl'de, kesintisiz tam bir sened olmadan rivayet edilmiştir. Ancak bazı özü — Medine'nin harem olması ve ortak sorumluluk gibi — sahih hadislerle uyumludur (12–13. bölümler).

6. EZANIN LAFIZLARI NASIL BELİRLENDİ?

Sahâbîler namaza nasıl çağrılacağını istişare etti. Ömer bir adamın çağırmasını teklif etti ve Bilâl'e çağırması emredildi (Buhârî 604). Ezanın lafızları ise Abdullah b. Zeyd'in rüyasında görüldü ve Peygamber tarafından onaylandı (Ebû Dâvûd 499, hasen sahih). Bkz. 9–10. bölümler.

7. PEYGAMBER'İN MEDİNE HALKINA İLK SÖZLERİ NEYDİ?

"Selâmı yayın, yemek yedirin, akrabalık bağlarını gözetin ve insanlar uyurken gece namaz kılın; selâmetle cennete girersiniz" (Tirmizî 2485, sahih).

8. SAVAŞA NE ZAMAN İZİN VERİLDİ?

Hicretten sonra, Hac 22:39 inince: "Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir." Ondan önce, Mekke'de Müslümanlara sabretmeleri emredilmişti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

9. GAZVE İLE SERİYYE ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Gazve, Resûlullah'ın ﷺ bizzat katıldığı seferdir; seriyye ise onun bir sahâbînin komutasında gönderdiği birliktir. Zeyd b. Erkam, Peygamber'in ﷺ on dokuz kez savaştığını söyler (Buhârî 3949).

10. KAYNAKLAR İLK GAZVE KONUSUNDA NEDEN FARKLIDIR?

İbn İshak ilk gazve olarak Ebvâ'yı zikreder; Zeyd b. Erkam ise Useyre'yi söyler (Buhârî 3949). İbn Hacer, Zeyd'in kendi bildiğini söylediğini açıklar; ikisi birleştirilebilir.

11. KIBLE NE ZAMAN KÂBE'YE ÇEVRİLDİ?

Beytülmakdis'e yönelerek on altı veya on yedi ay namaz kılındıktan sonra (Buhârî 40, 4486), yani 2 H yılının Receb veya Şâban ayı civarında. Bkz. 18–19. bölümler.

12. MEDİNE HALKININ HEPSİ MÜSLÜMAN OLDU MU?

Hayır. Muhâcirler ve Ensar'ın yanı sıra Medine Vesikası'yla bağlı Yahudi kabileleri, henüz Müslüman olmamış bazı Araplar ve daha sonra Abdullah b. Übey'in önderlik ettiği münafıklar vardı (16. bölüm). Medine Vesikası bütün bu gruplar arasındaki ilişkiyi düzenliyordu.

DERS

Medine'nin ilk dönemindeki pek çok şey sahih ve açıktır; bir kısmı ise ayrıntılarında farklılıklar bulunan siyer kitaplarından gelir. İkisini ayırt etmek siyer sevgisini azaltmaz, ilmin emanetini korur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Medine toplumunun inşası büyük ***dersler*** bırakmıştır:

TOPLUMUN TEMELLERİ	DERS
Mescit	İbadet, ilim ve birlik merkezi.
Kardeşlik	İman; kabilenin, servetin ve soyun üstündedir.
Îsâr ve iffet	Zengin verir; yoksul onurunu korur ve çalışır.
İstişare	Ezan kararı istişareden sonra alındı.
Yazılı antlaşma	Her grubun hak ve sorumlulukları açıklandı.
Sabır	İçimizdeki düşmanı affetmek.
Anında itaat	Namazın ortasında Kâbe'ye dönmek.
Kendine has kimlik	Bu ümmete özgü ezan, kıble ve oruç.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAPANIŞ

Yaklaşık ***iki yıl*** içinde Medine, bölünmüş bir şehirden, hurma dallarıyla örtülü bir mescidin etrafında toplanan, adil bir antlaşmayla bağlanan ve eski bir kölenin sesiyle günde beş kez Allah'a çağrılan ***kardeş bir topluma*** dönüştü. Allah ne doğru buyurmuştur: ***"Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler."***

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Bedir Savaşı*** ile devam edecek (Seri 9) — Furkan günü, hak ile batıl arasındaki ilk çarpışma. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 8

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (2:143–144; 2:183; 3:103; 4:33; 49:10; 59:9). https://tafsir.app/ibn-katheer/2/144

HADİS

Sahîh-i Buhârî 17, 403, 604, 1427, 1503, 1870, 1876, 1880, 1885, 1968, 2004, 2129, 2292, 2294, 2325, 3754, 3777, 3780, 3798, 3909, 3932, 4486, 4566, 6452. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 2054. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 499. https://sunnah.com/abudawud:499

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — kardeşlik, vesika ve kıblenin değişmesi bölümleri.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Safiyyürrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Medine'deki yeni toplum bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî.

Wikipedia, "Constitution of Medina". https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

Wikipedia, "Qibla". https://en.wikipedia.org/wiki/Qibla

Wikipedia, "Ahl al-Suffa". https://en.wikipedia.org/wiki/Ahl_al-Suffa

Wikipedia, "Bilal ibn Rabah". https://en.wikipedia.org/wiki/Bilal_ibn_Rabah

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Câmiu't-Tirmizî 2485 (selâmı yayın). https://sunnah.com/tirmidhi:2485

Sahîh-i Buhârî 12 (İslâm'ın en hayırlısı). https://sunnah.com/bukhari:12

Sahîh-i Müslim 54 (aranızda selâmı yayın). https://sunnah.com/muslim:54

Sahîh-i Buhârî 3950 (Sa'd b. Muâz Mekke'de). https://sunnah.com/bukhari:3950

Sahîh-i Buhârî 3949 (on dokuz gazve). https://sunnah.com/bukhari:3949

Sahîh-i Buhârî 3728 (Sa'd'ın ilk oku). https://sunnah.com/bukhari:3728

İbn Kesîr, Tefsir 22:39. https://tafsir.app/ibn-katheer/22/39

İbn Kesîr, Tefsir 2:217. https://tafsir.app/ibn-katheer/2/217

Wikipedia, "List of expeditions of Muhammad". https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_expeditions_of_Muhammad

Wikipedia, "Nakhla raid". https://en.wikipedia.org/wiki/Nakhla_raid

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bedir Savaşı

Siyer-i Nebî — Seri 9

Furkan Günü: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Üç Yüz Müminin Bin Kişiye Karşı Durduğu Gün

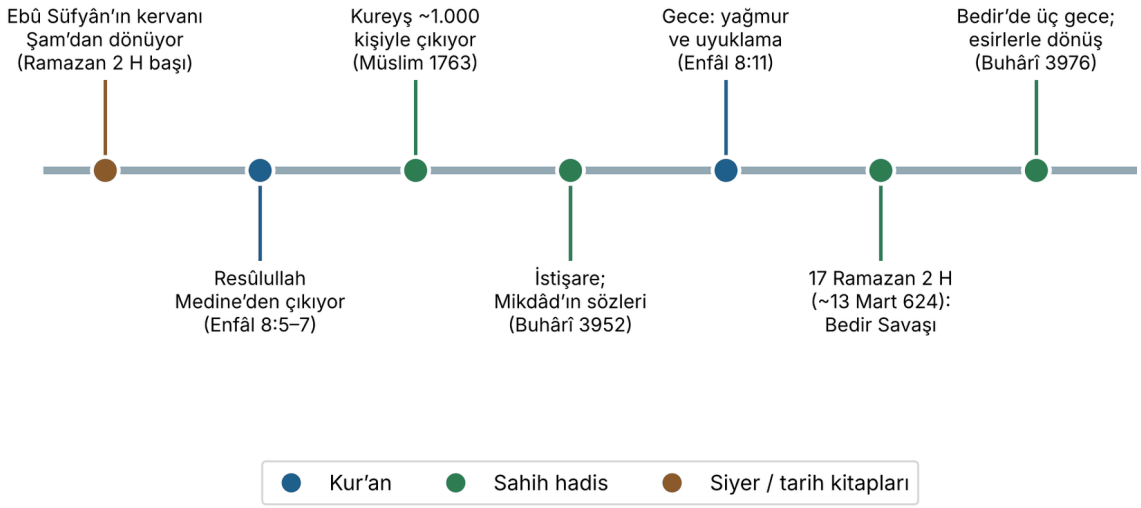
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR SAVAŞI

Siyer-i Nebî'nin sekizinci serisi, kardeşliği tesis edilmiş, kıblesi Kâbe'ye çevrilmiş ve ilk kez Ramazan orucunu tutan Medine toplumuyla sona erdi. İşte o ilk Ramazan'da Allah'ın ***Yevmü'l-Furkân*** — hakkı batıldan ayıran gün (Enfâl 8:41) — diye adlandırdığı olay yaşandı: ***Bedir Savaşı***.

Sadece iki atı bulunan yaklaşık üç yüz mümin, tepeden tırnağa silahlı bin kadar Kureyş askeriyle karşı karşıya geldi. Kur'an bu olayı neredeyse ***Enfâl Sûresi'nin*** tamamında anlatır; sahih hadisler de o anları kaydeder: Resûlullah'ın ﷺ duası, Mikdâd'ın sözleri, Ebû Cehil'i arayan iki genç ve atının dizginini tutan Cebrâil.

Bedir Savaşı'nın Zaman Çizelgesi (Ramazan 2 H)

Tarihler meşhur görüşe göredir; bazı kaynaklar 19 veya 21 Ramazan der (Wikipedia, "Battle of Badr").

Şekil 1: Bedir Savaşı'nın zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NEDEN BEDİR?

Mekke'deki on üç yıl boyunca Müslümanlara ***sabretmeleri ve kendilerini tutmaları*** emredilmişti. İşkence gördüler, yurtlarından çıkarıldılar, malları gasp edildi; fakat karşılık vermelerine izin verilmedi. Hicretten sonra Allah, kendilerini savunmaları için ilk izni indirdi:

"Haksızlığa uğratılarak kendilerine savaş açılan kimselerin karşı koyup savaşmasına izin verilmiştir". İbn Kesîr, selef âlimlerinden birçoğunun bunun savaş hakkında inen ilk âyet olduğu görüşünde olduğunu zikrederİbn Kesîr Tefsiri 22:39.

SEBEP	AÇIKLAMA
Mekke'deki zulüm	Müslümanlar işkence gördü ve yurtlarından sürüldü.
Muhâcirlerin mallarına el konuldu	Mekke'de bırakılan evler ve mallar Kureyş tarafından alındı (siyer kitapları).
Süregelen tehdit	Kureyş Medine'yi tehdit etmeye devam etti (Buhârî 3950).
Kureyş'in kervan yolu	Mekke'nin Şam ticaret kervanları Medine'nin yakınından geçiyordu.

Ders: İslâm'da savaş intikam veya yağma için değil, ***zulmü kaldırmak*** içindir. İzin ancak çok uzun bir sabırdan sonra geldi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SA'D B. MUÂZ VE ÜMEYYE B. HALEF

Bedir'den önce Medine ile Mekke arasındaki gerginlik zirveye ulaşmıştı. Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه, Evs'in lideri ***Sa'd b. Muâz'ın*** cesaretini gösteren ve bir ***gaybî haberin*** gerçekleştiğini anlatan bir kıssa rivayet eder. Haberi veren Resûlullah'tır ﷺ:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3950

حَدَّثَنِي أَحْمَدُ بْنُ عُثْمَانَ، حَدَّثَنَا شُرَيْحُ بْنُ مَسْلَمَةَ، حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ يُوسُفَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ حَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ مَيْمُونٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ ـ رضى الله عنه ـ حَدَّثَ عَنْ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ، أَنَّهُ قَالَ كَانَ صَدِيقًا لأُمَيَّةَ بْنِ خَلَفٍ، وَكَانَ أُمَيَّةُ إِذَا مَرَّ بِالْمَدِينَةِ نَزَلَ عَلَى سَعْدٍ، وَكَانَ سَعْدٌ إِذَا مَرَّ بِمَكَّةَ نَزَلَ عَلَى أُمَيَّةَ، فَلَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْمَدِينَةَ انْطَلَقَ سَعْدٌ مُعْتَمِرًا، فَنَزَلَ عَلَى أُمَيَّةَ بِمَكَّةَ، فَقَالَ لأُمَيَّةَ انْظُرْ لِي سَاعَةَ خَلْوَةٍ لَعَلِّي أَنْ أَطُوفَ بِالْبَيْتِ. فَخَرَجَ بِهِ قَرِيبًا مِنْ نِصْفِ النَّهَارِ فَلَقِيَهُمَا أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ يَا أَبَا صَفْوَانَ، مَنْ هَذَا مَعَكَ فَقَالَ هَذَا سَعْدٌ. فَقَالَ لَهُ أَبُو جَهْلٍ أَلاَ أَرَاكَ تَطُوفُ بِمَكَّةَ آمِنًا، وَقَدْ آوَيْتُمُ الصُّبَاةَ، وَزَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ تَنْصُرُونَهُمْ وَتُعِينُونَهُمْ، أَمَا وَاللَّهِ لَوْلاَ أَنَّكَ مَعَ أَبِي صَفْوَانَ مَا رَجَعْتَ إِلَى أَهْلِكَ سَالِمًا. فَقَالَ لَهُ سَعْدٌ وَرَفَعَ صَوْتَهُ عَلَيْهِ أَمَا وَاللَّهِ لَئِنْ مَنَعْتَنِي هَذَا لأَمْنَعَنَّكَ مَا هُوَ أَشَدُّ عَلَيْكَ مِنْهُ طَرِيقُكَ عَلَى الْمَدِينَةِ. فَقَالَ لَهُ أُمَيَّةُ لاَ تَرْفَعْ صَوْتَكَ يَا سَعْدُ عَلَى أَبِي الْحَكَمِ سَيِّدِ أَهْلِ الْوَادِي. فَقَالَ سَعْدٌ دَعْنَا عَنْكَ يَا أُمَيَّةُ، فَوَاللَّهِ لَقَدْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ إِنَّهُمْ قَاتِلُوكَ. قَالَ بِمَكَّةَ قَالَ لاَ أَدْرِي. فَفَزِعَ لِذَلِكَ أُمَيَّةُ فَزَعًا شَدِيدًا، فَلَمَّا رَجَعَ أُمَيَّةُ إِلَى أَهْلِهِ قَالَ يَا أُمَّ صَفْوَانَ، أَلَمْ تَرَى مَا قَالَ لِي سَعْدٌ قَالَتْ وَمَا قَالَ لَكَ قَالَ زَعَمَ أَنَّ مُحَمَّدًا أَخْبَرَهُمْ أَنَّهُمْ قَاتِلِيَّ، فَقُلْتُ لَهُ بِمَكَّةَ قَالَ لاَ أَدْرِي. فَقَالَ أُمَيَّةُ وَاللَّهِ لاَ أَخْرُجُ مِنْ مَكَّةَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمُ بَدْرٍ اسْتَنْفَرَ أَبُو جَهْلٍ النَّاسَ قَالَ أَدْرِكُوا عِيرَكُمْ. فَكَرِهَ أُمَيَّةُ أَنْ يَخْرُجَ، فَأَتَاهُ أَبُو جَهْلٍ فَقَالَ يَا أَبَا صَفْوَانَ، إِنَّكَ مَتَى مَا يَرَاكَ النَّاسُ قَدْ تَخَلَّفْتَ وَأَنْتَ سَيِّدُ أَهْلِ الْوَادِي تَخَلَّفُوا مَعَكَ، فَلَمْ يَزَلْ بِهِ أَبُو جَهْلٍ حَتَّى قَالَ أَمَّا إِذْ غَلَبْتَنِي، فَوَاللَّهِ لأَشْتَرِيَنَّ أَجْوَدَ بَعِيرٍ بِمَكَّةَ ثُمَّ قَالَ أُمَيَّةُ يَا أُمَّ صَفْوَانَ جَهِّزِينِي. فَقَالَتْ لَهُ يَا أَبَا صَفْوَانَ وَقَدْ نَسِيتَ مَا قَالَ لَكَ أَخُوكَ الْيَثْرِبِيُّ قَالَ لاَ، مَا أُرِيدُ

أَنْ أَجُوزَ مَعَهُمْ إِلاَّ قَرِيبًا. فَلَمَّا خَرَجَ أُمَيَّةُ أَخَذَ لاَ يَنْزِلُ مَنْزِلاً إِلاَّ عَقَلَ بَعِيرَهُ، فَلَمْ يَزَلْ بِذَلِكَ حَتَّى قَتَلَهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِبَدْرٍ.

TERCÜME:

Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه, Sa'd b. Muâz'dan رضى الله عنه şöyle rivayet eder: **Sa'd, Ümeyye b. Halef ile dosttu. Ümeyye Medine'den geçerken Sa'd'ın evinde konaklar, Sa'd da Mekke'ye gittiğinde Ümeyye'nin evinde kalırdı. Resûlullah ﷺ Medine'ye geldikten sonra Sa'd umre yapmaya gitti ve Ümeyye'nin evine misafir oldu.** Mescid-i Harâm'ın tenha olduğu bir vakitte kendisini tavafa götürmesini istedi. Öğle vakti Ebû Cehil onlarla karşılaştı ve Sa'd'a: **"Seni Mekke'de emniyet içinde tavaf ederken görüyorum; oysa siz dinini değiştirenleri barındırdınız... Allah'a yemin ederim ki Ebû Safvân ile birlikte olmasaydın ailene sağ salim dönemezdin."** dedi. Sa'd sesini yükseltti: **"Allah'a yemin ederim, eğer beni bundan alıkoyarsan, ben de seni senin için daha ağır olan bir şeyden alıkoyarım: Medine'den geçen (kervan) yolundan."** Ümeyye: "Vadi halkının efendisi Ebü'l-Hakem'e karşı sesini yükseltme." dedi. Sa'd şöyle dedi: **"Bırak bizi ey Ümeyye! Allah'a yemin ederim ki Resûlullah'ın ﷺ onların seni öldüreceklerini söylediğini işittim."** Ümeyye çok korktu ve Mekke'den çıkmayacağına yemin etti. Fakat Bedir günü Ebû Cehil onu kervanı korumak için çıkmaya zorladı. Karısı ona: "Yesribli kardeşinin sana söylediğini unuttun mu?" diye hatırlattı. O: "Onlarla birlikte sadece biraz gideceğim." dedi. Her konakladığı yerde devesini (dönmeye hazır olarak) bağlıyordu; ta ki ***Allah onu Bedir'de öldürünceye kadar***.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. 'Uthman ← Suraih b. Maslamah ← Ibrahim b. Yusuf ← bapanya (Yusuf b. Ishaq) ← Ebû Ishaq ← 'Amr b. Maimun ← 'Abdullah b. Mas'ud ← Sa'd b. Mu'adh رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 3950. Tercüme kısaltılmıştır.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3950

ÜMEYYE'NİN KORKUSU

Ümeyye b. Halef, bir zamanlar Mekke çölünde ***Bilâl'e*** işkence eden efendiydi (Seri 4). ***Çok iyi biliyordu*** ki Muhammed'in ﷺ sözleri asla yalan çıkmazdı; o kadar ki Mekke'den çıkmayacağına yemin etti ve her konakladığında hemen geri kaçabilmek için devesini bağlı tuttu. Yine de çıktı ve eceli onu Bedir'de bekliyordu.

Ders: İslâm'ın düşmanları bile ***Resûlullah'ın*** ﷺ doğru sözlülüğünü kabul ediyordu; fakat kibir onları iman etmekten alıkoydu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ SÜFYÂN'IN KERVANI

Hicretin 2. yılı Ramazan ayının başında, ***Ebû Süfyân b. Harb'in*** başında bulunduğu ***büyük bir Kureyş kervanı*** ticaret mallarıyla Şam'dan dönüyordu. Wikipedia değerini yaklaşık ***50.000 dinar***, muhafızlarını ise 70 kadar kişi olarak verir (Wikipedia, "Battle of Badr"). Resûlullah ﷺ kervanın durumunu öğrenmek için ***Besbes'i*** gözcü olarak gönderdi, ardından ashabıyla birlikte yola çıktı (Sahîh-i Müslim 1901).

Allah, Müslümanların karşı karşıya kaldığı seçimi şöyle anlatır: ***"Allah bu iki taifeden birini size vadetmişti"***; siz, kuvvetsiz olanın size düşmesini istiyordunuzİbn Kesîr Tefsiri 8:7.

SİYER NOTU: EBÛ SÜFYÂN YARDIM İSTİYOR

Siyer kitapları, temkinli Ebû Süfyân'ın Müslümanların hareketini haber aldığını, bunun üzerine ***yolunu sahile doğru değiştirdiğini*** ve yardım istemek için Mekke'ye koşması amacıyla ***Damdam b. Amr el-Gıfârî'yi*** ücretle tuttuğunu anlatır. Damdam gömleğini yırtarak ve imdat diye bağırarak geldi. Kureyş bütün gücüyle yola çıktı.

Kervan sonunda ***kurtuldu***. Ebû Süfyân ordunun geri dönmesi için haber gönderdi; fakat ***Ebû Cehil*** direndi: "Bedir'e varıp orada üç gün kalmadıkça, develer kesip şarap içmedikçe ve Araplar bizi duymadıkça geri dönmeyeceğiz."

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Bedir Savaşı bölümü.

Ders: Müslümanlar bir ***kervan*** için çıkmışlardı; fakat Allah hakkı pekiştirecek bir ***savaş*** diledi. İnsanların planı her zaman Allah'ın takdiriyle aynı değildir — ve Allah'ın takdiri daha hayırlıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUREYŞ'İN KİBRİ

Kervanın kurtulduğu haberi gelince Kureyş'in bir kısmı geri dönmek istedi. Fakat önceki bölümde anlatıldığı gibi ***Ebû Cehil*** Bedir'e kadar gitmekte direndi. Bütün Araplara gösteriş yapmak için şarkıcılar ve kesilecek develerle ***büyük bir kibirle*** çıktılar. Allah onların bu hâlini anlatır ve müminleri uyarır:

"Yurtlarından böbürlenerek, insanlara gösteriş yaparak çıkan … gibi olmayın"İbn Kesîr Tefsiri 8:47.

İbn Kesîr bu âyetin Bedir'e çıkan ***Kureyşli müşrikler*** hakkında olduğunu açıklar. Ders: Müminin ameli insanların övgüsü için değil, ***Allah için*** yapılır. Kibir ve riya düşmanın sıfatıdır, Allah'ın ordusunun değil.

O kibrin ardında daha kötü bir fısıltı vardı: ***"Bugün insanlardan sizi yenecek kimse yoktur; doğrusu ben de size yardımcıyım"***İbn Kesîr Tefsiri 8:48.

SİYER NOTU: SÜRÂKA KILIĞINDAKİ ŞEYTAN

İbn Kesîr, İbn Abbas'tan ve diğer müfessirlerden, ***İblis'in*** Benî Kinâne'nin ileri gelenlerinden ***Sürâka b. Mâlik*** kılığında Kureyş'e geldiğini ve onları arkalarından gelebilecek Kinâne saldırısına karşı koruyacağını vaat ettiğini nakleder. ***Meleklerin*** indiğini görünce, âyette anlatıldığı gibi dönüp kaçtı: ***"Sizin görmediğinizi ben görüyorum."***

Bu ayrıntı bir ***tefsir rivayetidir***; kesin olan âyetin kendisinin bildirdiğidir: Şeytan onları aldattı, sonra da onları yüzüstü bıraktı.

KAYNAK:
İbn Kesîr Tefsiri 8:48. https://tafsir.app/ibn-katheer/8/48

MÜSLÜMAN SAFLARDAKİ AĞIR KALPLER

Kur'an, Müslümanların bir kısmının duygularını da açıkça dile getirir: ***"Nitekim, Rabbin seni hak uğrunda evinden savaş için çıkarmıştı, oysa müslümanların bir takımı bundan hoşlanmamıştı"***İbn Kesîr Tefsiri 8:5.

Onlar kervanın peşine düşmek için çıkmışlardı, kendilerinin üç katı büyüklüğündeki bir orduyla savaşmak için değil. Allah bu duyguyu gizlemedi; fakat ***nefsin hoşlanmadığı*** şeyin ***büyük bir hayır*** olabileceğini gösterdi. Ders: İman korkunun hiç olmaması demek değildir; iman, kalp ağır gelse de ***itaate devam etmektir***.

Üç Yüz On Küsur Kişi

Bedir'de Müslümanların sayısı kaçtı? Berâ b. Âzib رضى الله عنه bunu Bedir'e katılan sahâbîlerden işitmişti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3957

حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ حَدَّثَنِي أَصْحَابُ، مُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا أَنَّهُمْ كَانُوا عِدَّةَ أَصْحَابِ طَالُوتَ الَّذِينَ جَازُوا مَعَهُ النَّهَرَ، بِضْعَةَ عَشَرَ وَثَلاَثَمِائَةٍ. قَالَ الْبَرَاءُ لاَ وَاللَّهِ مَا جَاوَزَ مَعَهُ النَّهَرَ إِلاَّ مُؤْمِنٌ.

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle dedi: **Bedir'e katılan Muhammed'in ﷺ ashabı bana, sayılarının Tâlût ile birlikte ırmağı geçen arkadaşlarının sayısı kadar — üç yüz on küsur kişi — olduğunu söylediler. Allah'a yemin ederim ki onunla birlikte ırmağı ancak mümin olanlar geçmişti.**

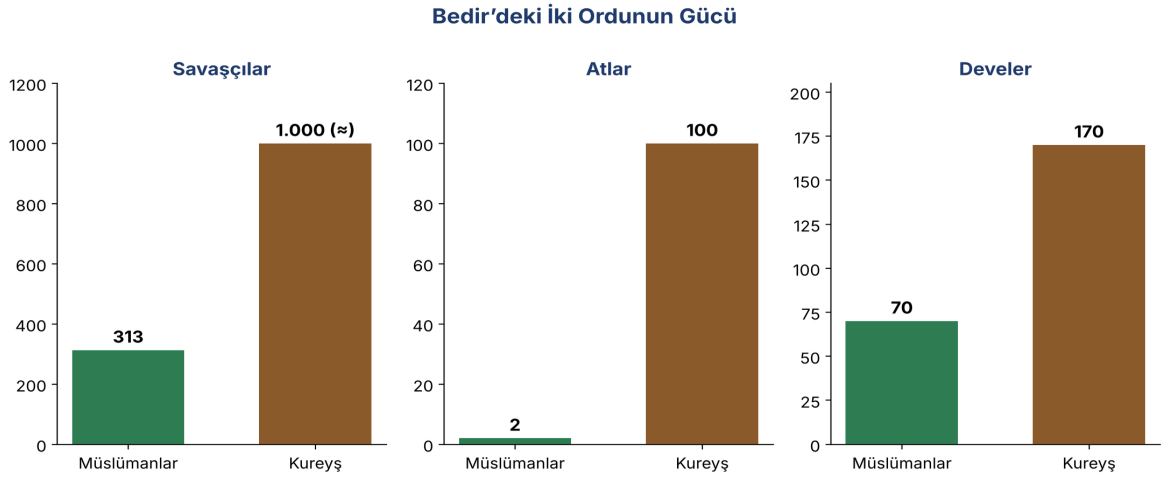
SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Amr b. Khalid ← Züheyr ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Bedir Ehlinin Sayısı Bâbı, Hadis No. 3957.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3957

Berâ, kendisinin ve İbn Ömer'in Bedir'e katılmak için çok küçük görüldüğünü, Muhâcirlerin ***altmış küsur***, Ensar'ın ise ***iki yüz kırk küsur*** kişi olduğunu da zikreder (Sahîh-i Buhârî 3956). Kureyş ordusu ise yaklaşık ***bin kişiydi*** (Sahîh-i Müslim 1763).

Müslümanlar: "üç yüz on küsur" (Buhârî 3957), 319 (Müslim 1763); atlar ve develer siyer kitaplarına göre. Kureyş: "bin" (Müslim 1763); diğer kaynaklar 600–1.000.

Şekil 2: Bedir'deki iki ordunun güç karşılaştırması.

TÂLÛT'UN ORDUSU GİBİ

Tâlût'un ordusuyla yapılan bu karşılaştırma, Bakara Sûresi'ndeki kıssayı hatırlatır; o gün ırmağı yalnızca az sayıdaki müminler geçmiş ve şöyle demişlerdi: ***"Talut orduyla birlikte ayrıldıktan sonra"*** … "Nice az topluluk çok topluluğa Allah'ın izniyle üstün gelmiştir"İbn Kesîr Tefsiri 2:249.

SİYER NOTU: ÜÇ KİŞİYE BİR DEVE

Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه şöyle rivayet eder: "Bedir günü ***her üç kişi bir deveye nöbetleşe biniyordu***.

Ebû Lübâbe ile Ali b. Ebû Tâlib, Resûlullah ﷺ ile aynı deveyi paylaşıyordu. Onun yürüme sırası gelince:

'Bırak, senin yerine biz yürüyelim.' dediler. Buyurdu ki: ***"Siz ikiniz benden daha güçlü değilsiniz, ben de sevaba sizden daha az muhtaç değilim."***"

Rivayet: ***Müsned-i Ahmed*** (bazı âlimlere göre hasen): Lider ***sıkıntıyı*** maiyetindekilerle paylaşır.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed (Abdullah b. Mes'ûd rivayeti).

SİYER NOTU: UMEYR B. EBÛ VAKKÂS'IN AĞLAMASI

Siyer kitapları, Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın henüz delikanlı olan kardeşi ***Umeyr'in*** geri çevrilmekten korktuğu için saklandığını anlatır. Geri dönmesi söylenince ***ağladı*** ve Resûlullah ona izin verdi. Umeyr Bedir'de yaklaşık on altı yaşındayken şehit düştü.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; el-Hâkim, el-Müstedrek.

OSMAN VE RUKIYYE

Bedir'e katılmak isteyen her sahâbî orada bulunamadı. ***Osman b. Affân*** رضى الله عنه şerefli bir sebeple Medine'de kaldı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3130

حَدَّثَنَا مُوسَى، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ مَوْهَبٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ إِنَّمَا تَغَيَّبَ عُثْمَانُ عَنْ بَدْرٍ، فَإِنَّهُ كَانَتْ تَحْتَهُ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَكَانَتْ مَرِيضَةً. فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِنَّ لَكَ أَجْرَ رَجُلٍ مِمَّنْ شَهِدَ بَدْرًا وَسَهْمَهُ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle dedi: **Osman Bedir'de bulunmadı; çünkü Resûlullah'ın ﷺ kızı olan hanımı hastaydı. Peygamber ﷺ ona: "Bedir'e katılan bir kişinin sevabı ve (ganimetten) payı kadar sana da vardır." buyurdu.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musa (bin Isma'il) ← Ebû 'Awanah ← 'Uthman b. Mauhab ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi'l-Humus, Hadis No. 3130.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3130

Osman'ın hanımı ***Resûlullah'ın*** ﷺ kızı Rukıyye'ydi. Ordu yola çıktığında ağır hastaydı ve Resûlullah ﷺ Osman'a onunla ilgilenmesini emretti. Siyer kitapları Rukıyye'nin ordu daha Bedir'deyken ***vefat ettiğini***, zafer haberinin Medine'ye, onu defnetmeyi henüz bitirdikleri sırada ulaştığını anlatır. Daha sonra Resûlullah ﷺ Osman'ı diğer kızı Ümmü Külsûm ile evlendirdi; bu yüzden Osman'a ***Zinnûreyn*** (iki nur sahibi) denildi.

Ders: Resûlullah'ın ﷺ emriyle hasta bir aile ferdine bakmak, savaş meydanındaki mücahidin sevabı gibi sevap verilen bir ***itaattir***. Amelin değerini niyet ve itaat belirler.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSTİŞARE: MİKDÂD'IN SÖZLERİ

Kervanın elden kaçtığı ve Kureyş ordusunun ilerlediği haberi gelince Resûlullah ﷺ ashabıyla ***istişare etti***. Onları savaşa zorlamadı; görüşlerini duymak istedi. İbn Mes'ûd رضى الله عنه unutulmaz bir ana şahit oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3952

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ مُخَارِقٍ، عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ، يَقُولُ شَهِدْتُ مِنَ الْمِقْدَادِ بْنِ الأَسْوَدِ مَشْهَدًا، لأَنْ أَكُونَ صَاحِبَهُ أَحَبُّ إِلَىَّ مِمَّا عُدِلَ بِهِ، أَتَى النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَهْوَ يَدْعُو عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ لاَ نَقُولُ كَمَا قَالَ قَوْمُ مُوسَى {اذْهَبْ أَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلاَ} وَلَكِنَّا نُقَاتِلُ عَنْ يَمِينِكَ وَعَنْ شِمَالِكَ وَبَيْنَ يَدَيْكَ وَخَلْفَكَ. فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَشْرَقَ وَجْهُهُ وَسَرَّهُ. يَعْنِي قَوْلَهُ.

TERCÜME:

İbn Mes'ûd رضى الله عنه şöyle dedi: **Mikdâd b. Esved'den öyle bir hâle şahit oldum ki, onun sahibi ben olsaydım bu bana her şeyden daha sevimli gelirdi. Peygamber ﷺ müşriklerin aleyhine dua ederken yanına geldi ve şöyle dedi: "Biz Mûsâ'nın kavminin dediği gibi: Sen ve Rabbin gidin, ikiniz savaşın, demeyeceğiz. Bilakis senin sağında, solunda, önünde ve arkanda savaşacağız."** Peygamber'in ﷺ yüzünün ***parladığını*** ve bu sözlerin onu sevindirdiğini gördüm.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim ← Isra'il ← Mukhariq ← Tariq b. Şihab ← Ibn Mas'ud رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 3952. Alıntılanan âyet: Mâide 5:24.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3952

SİYER NOTU: SA'D B. MUÂZ'IN KONUŞMASI

Siyer kitapları, hepsi Muhâcir olan Ebû Bekir, Ömer ve Mikdâd konuştuktan sonra Resûlullah'ın ﷺ "Ey insanlar, bana görüşünüzü bildirin." buyurduğunu anlatır; zira Akabe Biatı'nda onu yalnızca Medine içinde korumaya söz vermiş olan ***Ensar'ın*** görüşünü öğrenmek istiyordu.

Sa'd b. Muâz kalktı ve diğer sözlerinin yanında şöyle dedi: "Biz sana iman ettik ve seni tasdik ettik… Seni hak ile gönderene yemin olsun ki, bizi şu denize götürüp dalsan, biz de seninle birlikte dalarız." Resûlullah'ın ﷺ yüzü parladı ve: "Yürüyün ve müjdelenin." buyurdu. Sahîh-i Müslim'de bu tür sözler ***Sa'd b. Ubâde'ye*** nispet edilir (Sahîh-i Müslim 1779).

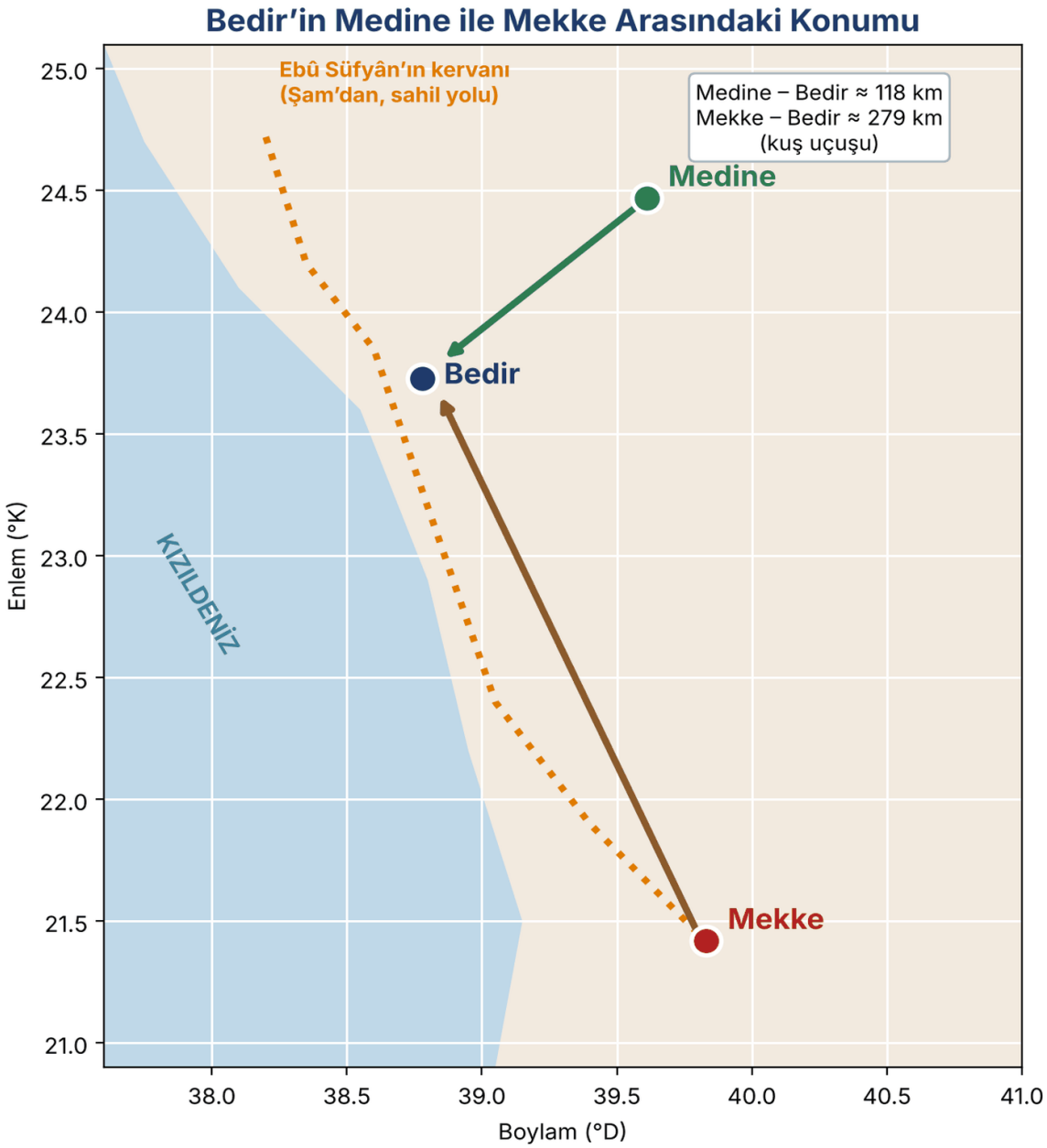
KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Müslim 1779. https://sunnah.com/muslim:1779

Ders: Vahiy alan bir Resûl olmasına rağmen yine de ***istişare etti***. İyi liderlik, herkesin — Muhâcirlerin ve Ensar'ın — sesini dinler.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR MEYDANI

Bedir, Mekke ile Şam arasındaki kervan yolu üzerinde, Medine'nin güneybatısında bulunan ve birkaç kuyusu olan bir vadidir. Arapların konaklama yeri ve yıllık panayırıydı.

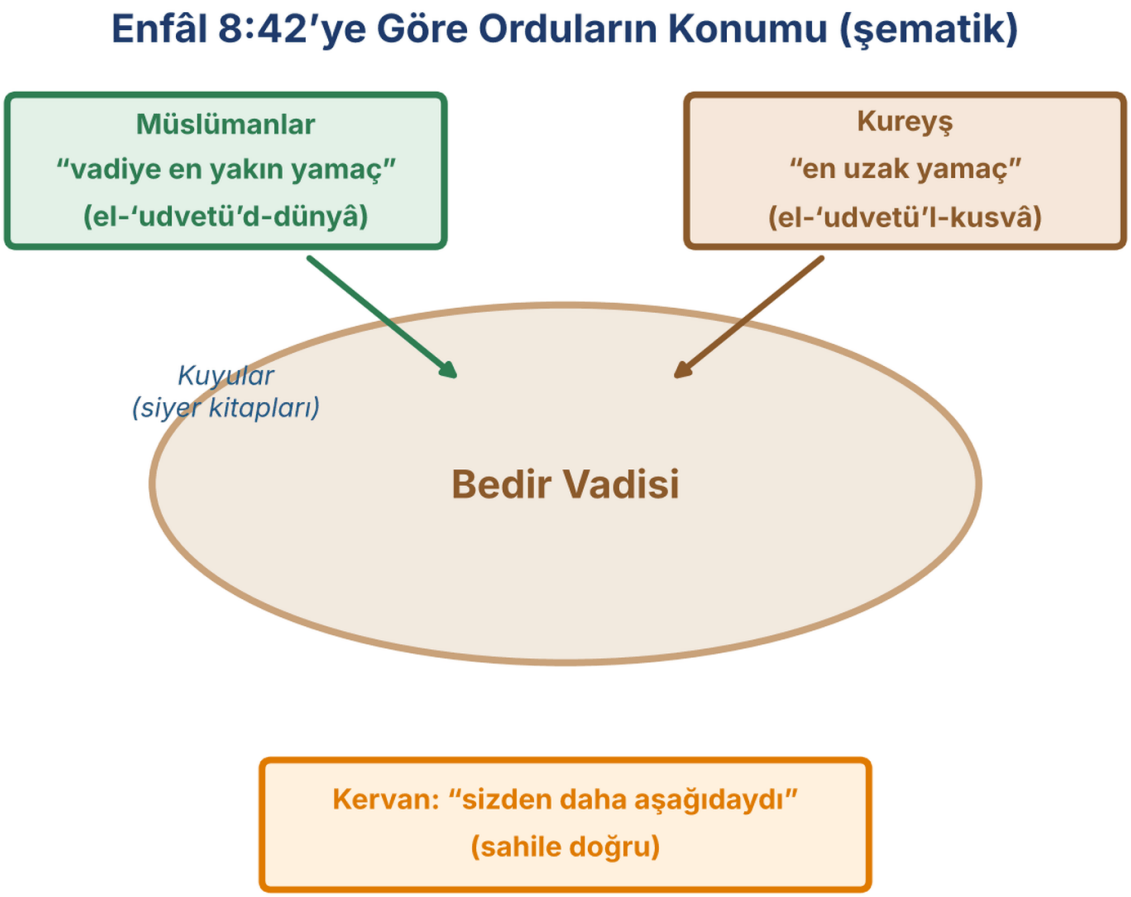

Şematik harita; koordinatlar ve kıyı çizgisi yaklaşıktır.

Şekil 3: Bedir'in Medine ile Mekke arasındaki konumu (şematik harita).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Kur'an iki ordunun ve kervanın konumunu tam olarak tarif eder: ***"Siz vadiye en yakın ve onlar da en uzak yamaçta idiler"***; kervanın süvarileri sizden daha aşağıdaydıİbn Kesîr Tefsiri 8:42.

Şekil 4: Enfâl 8:42'ye göre orduların konumu (şematik).

SİYER NOTU: HUBÂB B. MÜNZİR'İN TAVSİYESİ

İbn İshak, Resûlullah'ın ﷺ önce ilk kuyunun yanında konakladığını rivayet eder. ***Hubâb b. Münzir*** sordu: "Ey Allah'ın Resûlü, burası Allah'ın sana belirlediği bir yer midir, yoksa bir görüş, savaş ve strateji meselesi midir?" Resûlullah: "Görüş, savaş ve stratejidir." buyurdu. Hubâb, Müslümanların su içebilmesi, düşmanın ise içememesi için ***düşmana en yakın kuyuya*** yerleşilmesini, diğer kuyuların kapatılmasını ve bir havuz yapılmasını teklif etti. Resûlullah ﷺ bu teklifi kabul etti.

Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur; ancak bazı hadis araştırmacılarına göre senedi ***sağlam değildir***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of Badr". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Badr

Ders (Hubâb kıssası kabul edilirse): Resûlullah ﷺ, uyulması zorunlu olan ***vahiy*** ile tartışılabilecek ***görüşü*** birbirinden ayırır ve ashabının daha iyi olan teklifini kabul ederdi.

YAĞMUR VE UYUKLAMA

Savaştan önceki gece, sayıca az olan Müslümanları elbette endişe sarmıştı. Fakat Allah, Kur'an'da zikredilen ***iki lütuf*** indirdi:

"Allah kendi katından bir güven işareti olarak sizi hafif bir uykuya daldırmıştı". Sizi arıtmak, sizden şeytan vesvesesini gidermek … ve sebatınızı artırmak için gökten size su indirmişti[İbn Kesîr Tefsiri 8:11].

LÜTUF	SONUCU
Uyuklama (nu'âs)	Huzur; savaştan önce insanı dinlendiren bir uyku.
Yağış	Arınma; şeytanın vesvesesini giderme.
Zemin sertleşti	Müslümanların bulunduğu yerdeki kum sertleşti — ayaklar sağlam bastı.
Kalpler pekişti	"Kalblerinizi pekiştirmek için" — savaştan önce cesaret.

SİYER NOTU: 'ARÎŞ — KOMUTA MERKEZİ: RESÛLULLAH ﷺ

Siyer kitapları, Sa'd b. Muâz'ın teklifiyle meydanı gören yüksekçe bir yere bir ***'arîş*** (gölgelik) yapıldığını anlatır; Resûlullah ﷺ orduyu buradan düzenliyor ve dua ediyordu, yanında da Ebû Bekir vardı. Sahîh-i Buhârî, Bedir günü bir ***kubbe*** (çadır) içinden dua ettiğini zikreder (Sahîh-i Buhârî 3953).

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 3953. https://sunnah.com/bukhari:3953

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ BEDİR'DEKİ DUASI

17 Ramazan sabahı, savaş başlamadan önce Resûlullah ﷺ denk olmayan iki orduya baktı, kıbleye döndü ve ***bütün benliğiyle dua etti***. Ömer b. Hattâb رضى الله عنه o âna şahit oldu:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1763

حَدَّثَنَا هَنَّادُ بْنُ السَّرِيِّ، حَدَّثَنَا ابْنُ الْمُبَارَكِ، عَنْ عِكْرِمَةَ بْنِ عَمَّارٍ، حَدَّثَنِي سِمَاكٌ، الْحَنَفِيُّ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ عَبَّاسٍ، يَقُولُ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ، قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ بَدْرٍ وَحَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ يُونُسَ الْحَنَفِيُّ حَدَّثَنَا عِكْرِمَةُ بْنُ عَمَّارٍ حَدَّثَنِي أَبُو زُمَيْلٍ - هُوَ سِمَاكٌ الْحَنَفِيُّ - حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبَّاسٍ قَالَ حَدَّثَنِي عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ بَدْرٍ نَظَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى الْمُشْرِكِينَ وَهُمْ أَلْفٌ وَأَصْحَابُهُ ثَلاَثُمِائَةٍ وَتِسْعَةَ عَشَرَ رَجُلاً فَاسْتَقْبَلَ نَبِيُّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْقِبْلَةَ ثُمَّ مَدَّ يَدَيْهِ فَجَعَلَ يَهْتِفُ بِرَبِّهِ اللَّهُمَّ أَنْجِزْ لِي مَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ آتِ مَا وَعَدْتَنِي اللَّهُمَّ إِنْ تَهْلِكْ هَذِهِ الْعِصَابَةُ مِنْ أَهْلِ الإِسْلاَمِ لاَ تُعْبَدْ فِي الأَرْضِ. فَمَازَالَ يَهْتِفُ بِرَبِّهِ مَادًّا يَدَيْهِ مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ حَتَّى سَقَطَ رِدَاؤُهُ عَنْ مَنْكِبَيْهِ فَأَتَاهُ أَبُو بَكْرٍ فَأَخَذَ رِدَاءَهُ فَأَلْقَاهُ عَلَى مَنْكِبَيْهِ ثُمَّ الْتَزَمَهُ مِنْ وَرَائِهِ. وَقَالَ يَا نَبِيَّ اللَّهِ كَذَاكَ مُنَاشَدَتُكَ رَبَّكَ فَإِنَّهُ سَيُنْجِزُ لَكَ مَا وَعَدَكَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِنَ الْمَلاَئِكَةِ مُرْدِفِينَ} فَأَمَدَّهُ اللَّهُ بِالْمَلاَئِكَةِ. قَالَ أَبُو زُمَيْلٍ فَحَدَّثَنِي ابْنُ عَبَّاسٍ قَالَ بَيْنَمَا رَجُلٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ يَوْمَئِذٍ يَشْتَدُّ فِي أَثَرِ رَجُلٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ أَمَامَهُ إِذْ سَمِعَ ضَرْبَةً بِالسَّوْطِ فَوْقَهُ وَصَوْتَ الْفَارِسِ يَقُولُ أَقْدِمْ حَيْزُومُ. فَنَظَرَ إِلَى الْمُشْرِكِ أَمَامَهُ خَرَّ مُسْتَلْقِيًا فَنَظَرَ إِلَيْهِ فَإِذَا هُوَ قَدْ خُطِمَ أَنْفُهُ وَشُقَّ وَجْهُهُ كَضَرْبَةِ السَّوْطِ فَاخْضَرَّ ذَلِكَ أَجْمَعُ. فَجَاءَ الأَنْصَارِيُّ فَحَدَّثَ بِذَلِكَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ صَدَقْتَ ذَلِكَ مِنْ مَدَدِ السَّمَاءِ الثَّالِثَةِ. فَقَتَلُوا يَوْمَئِذٍ سَبْعِينَ وَأَسَرُوا سَبْعِينَ. قَالَ أَبُو زُمَيْلٍ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَلَمَّا أَسَرُوا الأُسَارَى قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ مَا تَرَوْنَ فِي هَؤُلاَءِ الأُسَارَى. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ يَا نَبِيَّ اللَّهِ هُمْ بَنُو الْعَمِّ وَالْعَشِيرَةِ أَرَى أَنْ تَأْخُذَ مِنْهُمْ فِدْيَةً فَتَكُونُ لَنَا قُوَّةً عَلَى الْكُفَّارِ فَعَسَى

اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُمْ لِلإِسْلاَمِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا تَرَى يَا ابْنَ الْخَطَّابِ. قُلْتُ لاَ وَاللَّهِ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَرَى الَّذِي رَأَى أَبُو بَكْرٍ وَلَكِنِّي أَرَى أَنْ تُمَكِّنَّا فَنَضْرِبَ أَعْنَاقَهُمْ فَتُمَكِّنَ عَلِيًّا مِنْ عَقِيلٍ فَيَضْرِبَ عُنُقَهُ وَتُمَكِّنِّي مِنْ فُلاَنٍ - نَسِيبًا لِعُمَرَ - فَأَضْرِبَ عُنُقَهُ فَإِنَّ هَؤُلاَءِ أَئِمَّةُ الْكُفْرِ وَصَنَادِيدُهَا فَهَوِيَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا قَالَ أَبُو بَكْرٍ وَلَمْ يَهْوَ مَا قُلْتُ فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ جِئْتُ فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو بَكْرٍ قَاعِدَيْنِ يَبْكِيَانِ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي مِنْ أَيِّ شَيْءٍ تَبْكِي أَنْتَ وَصَاحِبُكَ فَإِنْ وَجَدْتُ بُكَاءً بَكَيْتُ وَإِنْ لَمْ أَجِدْ بُكَاءً تَبَاكَيْتُ لِبُكَائِكُمَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَبْكِي لِلَّذِي عَرَضَ عَلَىَّ أَصْحَابُكَ مِنْ أَخْذِهِمُ الْفِدَاءَ لَقَدْ عُرِضَ عَلَىَّ عَذَابُهُمْ أَدْنَى مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ. شَجَرَةٍ قَرِيبَةٍ مِنْ نَبِيِّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى يُثْخِنَ فِي الأَرْضِ} إِلَى قَوْلِهِ { فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلاَلاً طَيِّبًا} فَأَحَلَّ اللَّهُ الْغَنِيمَةَ لَهُمْ.

TERCÜME:

Ömer b. Hattâb رضى الله عنه şöyle dedi: **Bedir günü Resûlullah ﷺ bin kişi olan müşriklere baktı; ashabı ise üç yüz on dokuz kişiydi. Allah'ın Peygamberi ﷺ kıbleye döndü, sonra iki elini açtı ve Rabbine yüksek sesle dua etmeye başladı: "Allah'ım! Bana verdiğin sözü yerine getir. Allah'ım! Bana vadettiğini ver. Allah'ım! Eğer İslâm ehlinden bu küçük topluluğu helâk edersen, yeryüzünde sana ibadet edilmeyecek."** Kıbleye dönük, ellerini açmış olarak dua etmeye devam etti; öyle ki ridâsı omzundan düştü. Ebû Bekir geldi, ridâyı alıp tekrar omzuna koydu, sonra arkasından ona sarıldı ve şöyle dedi: **"Ey Allah'ın Peygamberi, Rabbine yalvarman yeter; O sana verdiği sözü mutlaka yerine getirecektir."** Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: {Rabbinizin yardımına sığınıyordunuz. O, "Ben size, birbiri peşinden bin melekle yardım ederim" diye cevap vermişti} (Enfâl 8:9). (İbn Abbas, bir meleğin süvari sesini işiten bir Müslümanın kıssasını anlatmaya devam eder: ***"İlerle ey Hayzûm!"*** Resûlullah ﷺ da: ***"Bu, üçüncü semadan gelen yardımdır."*** buyurdu. Müslümanlar yetmiş kişiyi öldürdü, yetmiş kişiyi esir aldı. Sonra Resûlullah ﷺ esirler hakkında Ebû Bekir ve Ömer ile istişare etti — Ebû Bekir fidye, Ömer ise öldürülmelerini teklif etti — ve Resûlullah Ebû Bekir'in görüşünü tercih etti; bunun üzerine Enfâl 8:67–69 indi.)

SENED İmam Müslim'in iki yoldan rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hannad b. al-Sari ← Ibn al-Mubarak; ve Züheyr b. Harb ← 'Umar b. Yunus al-Hanafi — ikisi de ← 'Ikrimah b. 'Ammar ← Ebû Zumail Simak al-Hanafi ← Ibn 'Abbas ← 'Umar b. al-Khattab رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer, Bedir'de Meleklerle Yardım ve Ganimetin Helâl Kılınması Bâbı, Hadis No. 1763. Son kısmın tercümesi kısaltılmıştır.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1763

ENFÂL SÛRESİ 8:9–10

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَٱسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّى مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

Rabbinizin yardımına sığınıyordunuz. O, "Ben size, birbiri peşinden bin melekle yardım ederim" diye cevap vermişti.

وَمَا جَعَلَهُ ٱللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِۦ قُلُوبُكُمْ ۚ وَمَا ٱلنَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ ٱللَّهِ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

Allah bunu ancak bir müjde olması ve kalblerinizin yatışması için yapmıştı. Yardım ancak Allah katındandır. Doğrusu Allah güçlüdür, hakimdir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/8:9-10

"SANA İBADET EDİLMEYECEK…"

Onun duası o gün ***ne kadar büyük bir şeyin söz konusu olduğunu*** gösterir: Bu küçük topluluk helâk olursa yeryüzünde Allah'a ibadet eden kalmayacaktı. Öyle dua etti ki ***ridâsı omzundan düştü*** ve onu Ebû Bekir teskin etti. Âlimler, Resûlullah'ın ﷺ ***Allah'tan korkarak ve tamamen O'na ümit bağlayarak*** dua ettiğini, Ebû Bekir'in ise Allah'ın vaadine duyduğu güvenle konuştuğunu açıklar. Her ikisi de övgüye layıktır.

İbn Abbas, Resûlullah'ın daha sonra şu âyeti okuyarak çadırından çıktığını rivayet eder: ***"Toplulukları dağıtılacak, yüzgeri edileceklerdir"*** (Kamer 54:45) (Sahîh-i Buhârî 3953). Bu âyet yıllar önce Mekke'de inmişti ve şimdi gerçekleşiyordu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CEBRÂİL VE MELEKLER

Allah bu duaya ***meleklerin yardımıyla*** karşılık verdi. Resûlullah ﷺ onların başını bizzat gördü:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3995

حَدَّثَنِي إِبْرَاهِيمُ بْنُ مُوسَى، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الْوَهَّابِ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ عِكْرِمَةَ، عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ـ رضى الله عنهما ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ يَوْمَ بَدْرٍ هَذَا جِبْرِيلُ آخِذٌ بِرَأْسِ فَرَسِهِ ـ عَلَيْهِ أَدَاةُ الْحَرْبِ.

TERCÜME:

İbn Abbas رضى الله عنهما, Peygamber'in ﷺ Bedir günü şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"İşte Cebrâil! Atının başını tutmuş, üzerinde savaş silahları var."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibrahim b. Musa ← 'Abd al-Wahhab ← Khalid (al-Hadhdha') ← 'Ikrimah ← Ibn 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Bedir'e Katılan Melekler Bâbı, Hadis No. 3995.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3995

Allah o meleklerin görevini de bildirir: ***"Ben sizinleyim, inananları destekleyin"***. "Ben inkar edenlerin kalblerine korku salacağım"İbn Kesîr Tefsiri 8:12.

"İLERLE EY HAYZÛM!"

Müslim'in 1763 numaralı hadisinde İbn Abbas, bir müşriki kovalayan bir Müslümanın üstünde ***bir kamçı şaklaması işittiğini*** ve bir süvarinin şöyle dediğini anlatır: ***"İlerle ey Hayzûm!"*** Müşrik birden sırtüstü yere düştü; burnu yaralanmış, yüzü kamçıyla vurulmuş gibi yarılmıştı. Bu durum Resûlullah'a ﷺ anlatılınca şöyle buyurdu: ***"Doğru söyledin, bu üçüncü semadan gelen yardımdır."*** Âlimlerin açıklamasına göre ***Hayzûm*** Cebrâil'in atının adıdır.

Ders: Zafer ***Allah'tandır*** ve melekler O'nun ordusudur. Fakat sahâbîler yine de ***kendi elleriyle savaştılar***; semanın yardımı, yeryüzünde çaba gösterenlere gelir.

Fakat Allah, kalplerin meleklere bile bağlanmaması gerektiğini hatırlatır: ***"Yardım ancak Allah katındandır"***İbn Kesîr Tefsiri 8:10.

İLK TEKE TEK ÇARPIŞMA

Arap âdetine göre savaş ***teke tek çarpışmayla*** başlardı. Kureyş'ten üç savaşçı çıktı: ***Utbe b. Rebîa***, kardeşi ***Şeybe*** ve oğlu ***Velîd***. Resûlullah ﷺ kendi akrabalarından üç kişiyi gönderdi: ***Hamza b. Abdülmuttalib***, ***Ali b. Ebû Tâlib*** ve ***Ubeyde b. Hâris***.

Ebû Zer رضى الله عنه, ***"İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf"*** (Hac 22:19) âyetinin bu altı kişi hakkında indiğine yemin ederdi: Ali, Hamza ve Ubeyde; karşılarında Şeybe, Utbe ve Velîd (Sahîh-i Buhârî 3966). Ali de şöyle demiştir: ***"Kıyamet günü Rahmân'ın huzurunda davasını savunmak için diz çökecek ilk kişi benim"*** (Sahîh-i Buhârî 3965).

İSLÂM SAVAŞÇISI	KUREYŞLİ RAKİBİ VE SONUCU (SİYER KİTAPLARI)
Hamza b. Abdülmuttalib	Şeybe b. Rebîa — öldürüldü
Ali b. Ebû Tâlib	Velîd b. Utbe — öldürüldü
Ubeyde b. Hâris	Utbe b. Rebîa — öldürüldü; Ubeyde ağır yaralandı ve daha sonra şehit oldu

Ders: Resûlullah ﷺ en ön safa ***kendi akrabalarını*** gönderdi. Lider, kendi ailesini korurken başkalarını tehlikeye atmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"CENNETE DOĞRU KALKIN"

Savaş başladığında Resûlullah ﷺ ashabını şu sözüyle coşturdu: ***"Genişliği gökler ve yer kadar olan cennete doğru kalkın!"*** Ensar'dan ***Umeyr b. Hümâm*** رضى الله عنه: "Gökler ve yer kadar mı?" diye sordu.

Resûlullah: "Evet." buyurdu. O: "Bah bah!" (hayranlık sözü) dedi — oranın ehlinden olmayı umduğu için. Birkaç hurma çıkarıp yemeye başladı, sonra şöyle dedi: ***"Şu hurmaları yiyip bitirinceye kadar yaşarsam, bu gerçekten uzun bir hayat olur."*** Hurmaları atıp ***şehit düşünceye*** kadar savaştı (Sahîh-i Müslim 1901).

Ders: Ahirete olan kesin inanç, dünyayı müminin gözünde küçültür. Cennet göz önündeyken birkaç hurma bile ***çok uzun*** gelir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİR AVUÇ KUM

Kur'an savaştaki olağanüstü bir olayı zikreder:

"Attığın zaman da sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı"İbn Kesîr Tefsiri 8:17.

İbn Kesîr ve müfessirler, Bedir günü Resûlullah'ın ﷺ ***bir avuç kum (veya çakıl)*** alıp "Yüzler kara olsun!"

diyerek düşmana doğru attığını zikreder. Kum her düşmanın gözüne ulaştı; onlar gözlerini ovuşturmakla meşgul oldular ve geri çekildiler. Âyet, o atışı yerine ulaştıranın ***Allah*** olduğunu vurgular.

Aynı âyet ***"Onları siz öldürmediniz fakat Allah öldürdü"*** sözüyle başlar. Ders: Mümin ***çalışır***, fakat ***başarıyı Allah'a nispet eder***, kendi gücüne değil. Bu, zaferden sonraki kibre engel olur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİ GENÇ VE EBÛ CEHİL

Bedir'in en dokunaklı kıssalarından biri, "bu ümmetin Firavunu" ***Ebû Cehil'i*** arayan ***iki genç Ensarînin*** kıssasıdır. Abdurrahmân b. Avf رضى الله عنه bunu anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3141

حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ الْمَاجِشُونِ، عَنْ صَالِحِ بْنِ إِبْرَاهِيمَ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ جَدِّهِ، قَالَ بَيْنَا أَنَا وَاقِفٌ، فِي الصَّفِّ يَوْمَ بَدْرٍ فَنَظَرْتُ عَنْ يَمِينِي، وَشِمَالِي، فَإِذَا أَنَا بِغُلاَمَيْنِ، مِنَ الأَنْصَارِ حَدِيثَةٍ أَسْنَانُهُمَا، تَمَنَّيْتُ أَنْ أَكُونَ بَيْنَ أَضْلَعَ مِنْهُمَا، فَغَمَزَنِي أَحَدُهُمَا فَقَالَ يَا عَمِّ، هَلْ تَعْرِفُ أَبَا جَهْلٍ قُلْتُ نَعَمْ، مَا حَاجَتُكَ إِلَيْهِ يَا ابْنَ أَخِي قَالَ أُخْبِرْتُ أَنَّهُ يَسُبُّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَئِنْ رَأَيْتُهُ لاَ يُفَارِقُ سَوَادِي سَوَادَهُ حَتَّى يَمُوتَ الأَعْجَلُ مِنَّا. فَتَعَجَّبْتُ لِذَلِكَ، فَغَمَزَنِي الآخَرُ فَقَالَ لِي مِثْلَهَا، فَلَمْ أَنْشَبْ أَنْ نَظَرْتُ إِلَى أَبِي جَهْلٍ يَجُولُ فِي النَّاسِ، قُلْتُ أَلاَ إِنَّ هَذَا صَاحِبُكُمَا الَّذِي سَأَلْتُمَانِي. فَابْتَدَرَاهُ بِسَيْفَيْهِمَا فَضَرَبَاهُ حَتَّى قَتَلاَهُ، ثُمَّ انْصَرَفَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَأَخْبَرَاهُ فَقَالَ أَيُّكُمَا قَتَلَهُ. قَالَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا أَنَا قَتَلْتُهُ. فَقَالَ هَلْ مَسَحْتُمَا سَيْفَيْكُمَا. قَالاَ لاَ. فَنَظَرَ فِي السَّيْفَيْنِ فَقَالَ كِلاَكُمَا قَتَلَهُ. سَلَبُهُ لِمُعَاذِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ. وَكَانَا مُعَاذُ ابْنَ عَفْرَاءَ وَمُعَاذُ بْنَ عَمْرِو بْنِ الْجَمُوحِ. قَالَ مُحَمَّدٌ سَمِعَ يُوسُفُ صَالِحًا وَإِبْرَاهِيمَ أَبَاهُ (عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ)

TERCÜME:

Abdurrahmân b. Avf رضى الله عنه şöyle dedi: **Bedir günü safta dururken sağıma ve soluma baktım; kendimi Ensar'dan iki genç delikanlının arasında buldum. Onlardan daha güçlü kimselerin arasında olmayı temenni ettim. Biri beni dürterek: "Amca, Ebû Cehil'i tanır mısın?" dedi. "Evet. Ondan ne istiyorsun, kardeşimin oğlu?" dedim. Şöyle dedi: "Bana onun Resûlullah'a ﷺ sövdüğü haber verildi.**

Canım elinde olana yemin ederim ki, onu görürsem, hangimizin eceli önce gelirse o ölünceye kadar gölgem onun gölgesinden ayrılmayacak." Bu sözüne hayret ettim. Sonra öbürü beni dürttü ve aynı şeyi söyledi. Çok geçmeden Ebû Cehil'in insanların arasında dolaştığını gördüm ve: "İşte sorduğunuz adam!" dedim. **İkisi hemen kılıçlarıyla ona saldırıp onu öldürdüler**, sonra Resûlullah'a ﷺ dönüp haber verdiler.

Resûlullah sordu: **"Onu hanginiz öldürdü?"** Her biri: "Ben öldürdüm." dedi. Resûlullah: **"Kılıçlarınızı sildiniz mi?"** diye sordu. "Hayır." dediler. İki kılıca baktı ve buyurdu: **"Onu ikiniz birlikte öldürdünüz."** Bu iki genç ***Muâz b. Afrâ*** ile ***Muâz b. Amr b. Cemûh'tur***.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musaddad ← Yusuf b. al-Majişun ← Salih b. Ibrahim b. 'Abdurrahmân b. 'Auf ← bapanya (Ibrahim) ← datuknya ('Abdurrahmân b. 'Auf) رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu Farzi'l-Humus, Hadis No. 3141. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1752).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3141

GÖNÜLLERİN SEVGİLİSİ: RESÛLULLAH ﷺ

Bu iki genç Ebû Cehil'i daha önce hiç görmemişti; fakat onun ***Resûlullah'a*** ﷺ sövdüğünü işitmişlerdi.

Kararlılık için bu onlara yetti. Tecrübeli bir sahâbî olan Abdurrahmân başta iki gencin arasında durmaktan pek emin değildi — sonra onların cesaretine ***hayran kaldı***.

Resûlullah ﷺ karar vermeden önce ***iki kılıcı da*** inceledi, sonra: ***"Onu ikiniz birlikte öldürdünüz."*** buyurdu. Hiçbirini kırmadı ve delile göre hüküm verdi. Ders: Kalpleri Allah ve Resûlü sevgisiyle dolu olan ***gençler*** ümmetin kahramanları olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU ÜMMETİN FİRAVUNUNUN SONU

İki genç Ebû Cehil'i yaraladıktan sonra Resûlullah ﷺ, İslâm'ın en azılı düşmanının akıbetinden emin olmak istedi. Enes رضى الله عنه şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3962

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ التَّيْمِيُّ، أَنَّ أَنَسًا، حَدَّثَهُمْ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم ح وَحَدَّثَنِي عَمْرُو بْنُ خَالِدٍ حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ عَنْ سُلَيْمَانَ التَّيْمِيِّ عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَنْ يَنْظُرُ مَا صَنَعَ أَبُو جَهْلٍ فَانْطَلَقَ ابْنُ مَسْعُودٍ، فَوَجَدَهُ قَدْ ضَرَبَهُ ابْنَا عَفْرَاءَ حَتَّى بَرَدَ قَالَ أَأَنْتَ أَبُو جَهْلٍ قَالَ فَأَخَذَ بِلِحْيَتِهِ. قَالَ وَهَلْ فَوْقَ رَجُلٍ قَتَلْتُمُوهُ أَوْ رَجُلٍ قَتَلَهُ قَوْمُهُ؟ قَالَ أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ أَنْتَ أَبُو جَهْلٍ؟

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: Peygamber ﷺ buyurdu: **"Ebû Cehil'e ne olduğunu kim gidip görecek?"** İbn Mes'ûd gitti ve Afrâ'nın iki oğlunun onu ölüm hâline gelinceye kadar kılıçla vurduklarını gördü. İbn Mes'ûd sakalından tuttu ve: **"Ebû Cehil sen misin?"** dedi. O şöyle cevap verdi: **"Kavminin öldürdüğü bir adamdan daha üstün bir adam var mı?"**

SENED İmam Buhârî'nin iki yoldan rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Yunus ve 'Amr b. Khalid — ikisi de ← Züheyr ← Sulaiman al-Taimi ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Ebû Cehil'in Öldürülmesi Bâbı, Hadis No. 3962. Müslim de rivayet etmiştir (No. 1800).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3962

SON NEFESE KADAR KİBİR

Ebû Cehil — asıl adı ***Amr b. Hişâm*** — yıllarca Mekke'de Müslümanlara işkence etmişti. Siyer kitaplarına göre İslâm'ın ilk kadın şehidi ***Sümeyye'yi*** öldüren oydu ve kervan kurtulduğu hâlde Kureyş'i savaşa zorlayan da oydu. Ölüm anında bile hâlâ ***övünüyordu***: Ona göre kendi kavmi tarafından öldürülmekte bir utanç yoktu.

Onu bulan, bir zamanlar Kâbe'nin yanında yüksek sesle Kur'an okuduğu için dövülen, ufak tefek bir eski çoban olan ***Abdullah b. Mes'ûd'du***. Allah ümmete ***şerefin soyda ve malda değil***, imanda olduğunu gösterdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİLÂL VE ÜMEYYE B. HALEF

Ümeyye b. Halef, bir zamanlar Mekke çölünde ***Bilâl b. Rebâh'a*** işkence eden, kızgın güneşin altında göğsüne büyük bir kaya koyan efendiydi. Bilâl ise sadece şunu tekrarlıyordu: ***"Ehad, Ehad"*** (Allah birdir).

Abdurrahmân b. Avf رضى الله عنه, Ümeyye ile Mekke'de ve Medine'de birbirlerinin malını korumak üzere bir ***anlaşma*** yapmıştı. Bedir günü insanlar uyurken Abdurrahmân Ümeyye'yi korumak için çıktı. ***Bilâl, Ümeyye'yi gördü*** ve Ensar'dan bir grubu çağırdı: ***"Ümeyye b. Halef! O kurtulursa ben kurtulmayayım!"*** Peşine düştüler; Abdurrahmân onu korumaya çalışsa da Ümeyye öldürüldü (Sahîh-i Buhârî 2301).

2. Bölümdeki Sa'd b. Muâz hadisi böylece gerçekleşti: Mekke'den çıkmaktan o kadar korkan Ümeyye sonunda, haber verildiği gibi ***Bedir'de öldürüldü***.

ESKİDEN MEKKE'DE	BEDİR'DE
Bilâl işkence gören bir köleydi	Bilâl hür ve şerefli bir Müslümandı
Ümeyye güçlü bir efendiydi	Ümeyye yenilgi içinde öldürüldü
Kayanın altında "Ehad, Ehad"	Allah'ın vaadinin doğruluğu

Ders: Allah zulmü unutmaz ve sabrı boşa çıkarmaz. O'nun ***adaleti*** yıllar sonra da olsa mutlaka gelir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR ŞEHİTLERİ

Bedir zaferinin bedeli kanla ödendi. Siyer kitapları ***on dört*** sahâbînin şehit düştüğünü zikreder: altısı Muhâcirlerden, sekizi Ensar'dan.

GRUP	ŞEHİTLERDEN BAZILARI (SİYER KİTAPLARI)
Muhâcirler (6)	Ubeyde b. Hâris, Umeyr b. Ebû Vakkâs (Sa'd'ın kardeşi), Mihca' (Ömer'in azatlısı) ve diğerleri
Ensar (8)	Umeyr b. Hümâm, Hârise b. Sürâka, Avf ve Muavviz (Afrâ'nın oğulları) ve diğerleri

ÜMMÜ HÂRİSE VE FİRDEVS CENNETİ

Hârise b. Sürâka adında genç bir Ensarî, Bedir günü ***nereden geldiği bilinmeyen bir okla*** öldürüldü. Annesi ***Ümmü Hârise*** Resûlullah'a ﷺ gelip sordu: "Ey Allah'ın Peygamberi, bana Hârise'den haber ver.

Eğer cennetteyse sabrederim; değilse ona doya doya ağlarım." Resûlullah şöyle buyurdu: ***"Ey Ümmü Hârise! Cennette pek çok bahçe vardır; oğlun en yüce Firdevs'e ulaştı."*** (Sahîh-i Buhârî 2809).

Ders: Mümin bir anne oğlunun ***nasıl*** öldüğünü değil, ***nereye*** gittiğini sorar. Şehitlik ölüm şekliyle ölçülmez — nereden geldiği bilinmeyen bir ok bile Firdevs'e götürebilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR KUYUSUNUN BAŞINDA

Savaştan sonra Resûlullah ﷺ ashabını hayrete düşüren bir şey yaptı. Ebû Talha رضى الله عنه anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3976

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، سَمِعَ رَوْحَ بْنَ عُبَادَةَ، حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ أَبِي عَرُوبَةَ، عَنْ قَتَادَةَ، قَالَ ذَكَرَ لَنَا أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ عَنْ أَبِي طَلْحَةَ، أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَمَرَ يَوْمَ بَدْرٍ بِأَرْبَعَةٍ وَعِشْرِينَ رَجُلاً مِنْ صَنَادِيدِ قُرَيْشٍ فَقُذِفُوا فِي طَوِيٍّ مِنْ أَطْوَاءِ بَدْرٍ خَبِيثٍ مُخْبِثٍ، وَكَانَ إِذَا ظَهَرَ عَلَى قَوْمٍ أَقَامَ بِالْعَرْصَةِ ثَلاَثَ لَيَالٍ، فَلَمَّا كَانَ بِبَدْرٍ الْيَوْمَ الثَّالِثَ، أَمَرَ بِرَاحِلَتِهِ فَشُدَّ عَلَيْهَا رَحْلُهَا، ثُمَّ مَشَى وَاتَّبَعَهُ أَصْحَابُهُ وَقَالُوا مَا نُرَى يَنْطَلِقُ إِلاَّ لِبَعْضِ حَاجَتِهِ، حَتَّى قَامَ عَلَى شَفَةِ الرَّكِيِّ، فَجَعَلَ يُنَادِيهِمْ بِأَسْمَائِهِمْ وَأَسْمَاءِ آبَائِهِمْ يَا فُلاَنُ بْنَ فُلاَنٍ، وَيَا فُلاَنُ بْنَ فُلاَنٍ، أَيَسُرُّكُمْ أَنَّكُمْ أَطَعْتُمُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّا قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا، فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا. قَالَ فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا تُكَلِّمُ مِنْ أَجْسَادٍ لاَ أَرْوَاحَ لَهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ، مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعَ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ. قَالَ قَتَادَةُ أَحْيَاهُمُ اللَّهُ حَتَّى أَسْمَعَهُمْ قَوْلَهُ تَوْبِيخًا وَتَصْغِيرًا وَنَقِيمَةً وَحَسْرَةً وَنَدَمًا.

TERCÜME:

Ebû Talha رضى الله عنه şöyle rivayet eder: **Bedir günü Allah'ın Peygamberi ﷺ Kureyş'in ileri gelenlerinden yirmi dört kişinin Bedir'deki kötü bir kuyuya atılmasını emretti.** Bir kavme galip geldiğinde o meydanda üç gece kalması âdetiydi. Üçüncü gün devesinin hazırlanmasını emretti, sonra yürüdü, ashabı da onu takip etti; kuyunun başında durdu ve onları kendi adları ve babalarının adlarıyla çağırmaya başladı: **"Ey falan oğlu falan, ey falan oğlu falan! Allah'a ve Resûlüne itaat etmiş olmayı ister miydiniz? Biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk; siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu?"** Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü, ruhu olmayan cesetlerle mi konuşuyorsun?" dedi. Resûlullah ﷺ buyurdu:

"Muhammed'in canı elinde olana yemin ederim ki, söylediklerimi siz onlardan daha iyi işitiyor değilsiniz." Katâde dedi ki: Allah onları, azarlama, aşağılama, ceza, hüsran ve pişmanlık olarak, onun sözlerini işitecek kadar diriltti.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Rauh b. 'Ubadah ← Sa'id b. Abi 'Arubah ← Katâde ← Enes b. Mâlik ← Ebû Talhah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Ebû Cehil'in Öldürülmesi Bâbı, Hadis No. 3976. Müslim de rivayet etmiştir (No. 2875).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3976

"SİZ ONLARDAN DAHA İYİ İŞİTİYOR DEĞİLSİNİZ"

Kuyuya atılan ileri gelenler, bir zamanlar ***yalanlayan, işkence eden ve yurdundan çıkaran*** kimselerdi; bunları Resûlullah'a ﷺ karşı yapmışlardı. Resûlullah onları birer birer çağırdı; sevinç gösterisi için değil,

Allah'ın vaadinin doğruluğunu ilan etmek için. Katâde, Allah'ın onları aşağılanma ve pişmanlık olarak onun sözlerini işitecek kadar dirilttiğini söyler.

Resûlullah zaferden sonra âdeti olduğu üzere meydanda ***üç gece*** de kaldı. Bu, aceleci olmayan bir liderin sükûnetini gösterir; şehitleri defnetmek ve esirlerle ilgilenmek için de zaman sağlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ESİRLER VE FİDYE

Kureyş Bedir günü ***yetmiş*** ölü ve ***yetmiş*** esir verdi (Sahîh-i Buhârî 3039). Müslim'in 1763 numaralı hadisi, Resûlullah'ın ﷺ esirler hakkında Ebû Bekir ve Ömer ile ***istişare ettiğini*** anlatır. Ebû Bekir, akraba oldukları ve belki Allah onlara hidayet verir diye ***fidye*** alınmasını teklif etti. Ömer ise küfrün önderleri oldukları için öldürülmelerini önerdi. Resûlullah Ebû Bekir'in görüşünü tercih etti ve şu âyet indi:

"Yeryüzünde savaşırken, düşmanı yere sermeden esir almak hiçbir peygambere yaraşmaz"İbn Kesîr Tefsiri 8:67.

Fakat Allah daha sonra o fidyeyi helâl kıldı: ***"Elde ettiğiniz ganimetleri temiz ve helal olarak yiyin"*** (Enfâl 8:69). Siyer kitaplarına göre bu esirlerin birçoğu daha sonra ***Müslüman oldu***; bunlar arasında Resûlullah'ın ﷺ amcası Abbas da vardır.

SİYER NOTU: OKUMA ÖĞRETMEK KARŞILIĞINDA FİDYE

İbn Abbas, kendilerini kurtaracak ***malı olmayan*** bazı Bedir esirlerinden ***Ensar'ın on çocuğuna yazı öğretmelerinin*** istendiğini, bunu tamamlayınca serbest bırakıldıklarını rivayet eder. Bu rivayet ***Müsned-i Ahmed'dedir*** ve bazı âlimler onu hasen kabul etmiştir.

Bu, İslâm'da en başından beri ***ilmin*** ne kadar değerli olduğunu gösterir: okuma yazma, özgürlüğün bedeli kılındı.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed (İbn Abbas rivayeti); Wikipedia, "Battle of Badr". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Badr

Ganimetler de sahâbîler arasında görüş ayrılığına yol açtı; bunun üzerine Allah şöyle hükmetti: ***"Ganimetler Allah'ın ve Peygamberindir"*** — ve onlara aralarındaki münasebetleri düzeltmelerini emrettiİbn Kesîr Tefsiri 8:1.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR EHLİNİN MAKAMI

Bedir ehlinin ***özel bir makamı*** vardır; onlar göklerde bile tanınırlar:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3992

حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، أَخْبَرَنَا جَرِيرٌ، عَنْ يَحْيَى بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ مُعَاذِ بْنِ رِفَاعَةَ بْنِ رَافِعٍ الزُّرَقِيِّ، عَنْ أَبِيهِ ـ وَكَانَ أَبُوهُ مِنْ أَهْلِ بَدْرٍ ـ قَالَ جَاءَ جِبْرِيلُ إِلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ مَا تَعُدُّونَ أَهْلَ بَدْرٍ فِيكُمْ قَالَ مِنْ أَفْضَلِ الْمُسْلِمِينَ ـ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا ـ قَالَ وَكَذَلِكَ مَنْ شَهِدَ بَدْرًا مِنَ الْمَلاَئِكَةِ.

TERCÜME:

Muâz b. Rifâa b. Râfi', Bedir ehlinden olan babasından şöyle rivayet eder: **Cebrâil Peygamber'e ﷺ gelerek:**

"Bedir ehlini aranızda nasıl değerlendiriyorsunuz?" diye sordu. Resûlullah: "Müslümanların en faziletlilerindendir." — veya buna benzer bir söz — buyurdu. Cebrâil: "Bedir'e katılan melekler de öyledir." dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq b. Ibrahim ← Jarir ← Yahya b. Sa'id ← Mu'adh b. Rifa'ah b. Rafi' al-Zuraqi ← babanya (Rifa'ah b. Rafi') رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Bedir'e Katılan Melekler Bâbı, Hadis No. 3992.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3992

"ALLAH BEDİR EHLİNE MUTTALİ OLDU"

Yıllar sonra Bedir ehlinden ***Hâtıb b. Ebû Beltea*** yanlışlıkla Kureyş'e gizli bir mektup gönderdi. Ömer onu cezalandırmak istedi. Resûlullah ﷺ buyurdu: ***"O, Bedir'de bulundu. Ne biliyorsun, belki Allah Bedir ehline muttali olup: Dilediğinizi yapın, sizi bağışladım, buyurmuştur."*** Ömer ağladı ve: "Allah ve Resûlü daha iyi bilir." dedi (Sahîh-i Buhârî 3983).

Âlimler bunun günah işleme izni değil, onlar için bir ***bağışlanma müjdesi*** olduğunu açıklar. Ders: İhlasla yapılmış ***büyük bir amel***, sonraki bir hataya şefaatçi olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZAFER HABERİ

Bedir'de üç gece kaldıktan sonra Resûlullah ﷺ esirler ve ganimetlerle Medine'ye döndü. Siyer kitapları zafer haberinin nasıl yayıldığını anlatır.

SİYER NOTU: MEDİNE'DE MÜJDE

Resûlullah ﷺ, zafer haberini Medine halkına ulaştırmak için ***Zeyd b. Hârise'yi*** ve ***Abdullah b. Revâha'yı*** ordudan önce gönderdi. Üsâme b. Zeyd'in anlattığına göre haber geldiğinde onlar ***Rukıyye'yi defnetmeyi henüz bitirmişlerdi***; Rukıyye, Resûlullah'ın ﷺ kızı ve Osman'ın hanımıydı.

Medine'deki münafıklar ve Yahudiler, Kureyşli esirlerin şehre getirildiğini kendi gözleriyle görünceye kadar önce bu habere inanmadılar.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Bedir Savaşı bölümü.

Bu kıssa 6. Bölümdeki sahih hadisle örtüşür: Osman hasta Rukıyye'ye bakmak için Medine'de kalmıştı ve Resûlullah ﷺ onun için bir Bedir ehlinin ***sevabı ve payı*** olduğunu buyurmuştu (Sahîh-i Buhârî 3130).

Zaferin sevinci kaybın hüznüyle karıştı.

SİYER NOTU: MEKKE'DE ACI HABER

Mekke'de ise yenilgi haberi ***şokla*** karşılandı. Siyer kitapları haberi ilk getirenin ***Haysumân b. Abdullah el-Huzâî*** olduğunu ve öldürülen ileri gelenlerin adlarını birer birer saydığını anlatır. Bedir'e katılmamış olan ***Ebû Leheb*** birkaç gün sonra bir hastalıktan öldü.

Kureyş'in, Müslümanlar onların üzüntüsüne sevinmesin diye ağıt yakmayı yasakladığı ve intikam almaya yemin ettiği söylenir — bu yemin bir yıl sonra ***Uhud Savaşı'na*** yol açacaktı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of Badr". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Badr

ESİRLER İÇİN BİR ÜMİT

Allah esirlere kapıyı kapatmadı. Resûlüne şunu tebliğ etmesini emretti: ***"Allah kalblerinizde bir iyilik bulursa, size sizden alınanın daha hayırlısını verir"***İbn Kesîr Tefsiri 8:70.

İbn Kesîr bu âyetin ***Abbas*** ile ilgili olduğunu zikreder; o, Resûlullah'ın ﷺ amcasıydı, Bedir'de fidyesini ödedi ve daha sonra Müslüman oldu. Ders: Bugünün düşmanı yarın ***din kardeşi*** olabilir. İslâm küfürle savaşır, insanlardan nefret etmez.

BEDİR KISSALARININ KAYNAKLARI

Bedir kıssası bize derecesi birbirinden farklı üç tür kaynak aracılığıyla ulaşır. Bu e-kitap, okuyucu ***neyin kesin***, ***neyin meşhur*** olduğunu bilsin diye bu üçünü birbirinden ayırır:

Şekil 5: Bu e-kitaptaki Bedir kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
Yağmur ve uyuklama; bin melek; atış	Kur'an (Enfâl 8:9, 11, 17) — kesin
Resûlullah'ın duası; Hayzûm; esirler hakkında istişare	Sahîh-i Müslim 1763 — sahih
Cebrâil; iki genç; Ebû Cehil; kuyu	Sahîh-i Buhârî 3995, 3141, 3962, 3976 — sahih
Umeyr ve hurmalar; Besbes	Sahîh-i Müslim 1901 — sahih
Kum atışı (ayrıntılar)	Tefsir kitapları (İbn Kesîr)
Hubâb'ın tavsiyesi; 'arîş; Damdam	Siyer kitapları (İbn İshak) — senedi zayıf/sağlam değil
Yazı öğretme karşılığında fidye	Müsned-i Ahmed — bazı âlimlere göre hasen

Siyer kitaplarındaki kıssalar uydurma olmak zorunda değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Ancak Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir*** ve hükümlere dayanak yapılmaz. Bu e-kitap İsrâiliyyât kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR HAKKINDAKİ ÂYETLER

Kur'an, Bedir Savaşı kadar ayrıntılı anlattığı başka bir savaş yoktur. Enfâl Sûresi'nin (75 âyet) neredeyse tamamı Bedir'den sonra inmiştir; başka sûrelerdeki bazı âyetler de ona değinir. Aşağıdaki tablo, okuyucunun bu olayla ilgili en sahih kaynağa doğrudan başvurabilmesi için başlıca âyetleri bir araya getirir.

ÂYET	KISA MUHTEVA
Enfâl 8:1	Ganimetler (enfâl) hakkında soru; cevap: Ganimetler Allah'ın ve Resûlünündür; öyleyse Allah'tan sakının ve aranızdaki ilişkileri düzeltin.
Enfâl 8:5–8	Müminlerin bir kısmı çıkmaktan hoşlanmadı; silahsız kervanı umuyorlardı, fakat Allah hakkı ortaya çıkarmak istiyordu.
Enfâl 8:9–12	Yardım duası bin melekle cevaplandı; huzur veren uyuklama; arındıran ve ayakları sağlamlaştıran yağmur.
Enfâl 8:17	"Attığın zaman sen atmamıştın, fakat Allah atmıştı" — bir avuç kum (14. bölüm).
Enfâl 8:41–44	Humus hükmü; iki topluluğun karşılaştığı gün olan Yevmü'l-Furkân; iki ordunun vadideki konumu; düşmanın sayısının az gösterilmesi.
Enfâl 8:47–48	Kibirle çıkan Kureyş'e benzemenin yasaklanması; şeytan amellerini süsledi, sonra geri çekildi (4. bölüm).
Enfâl 8:67–70	Esirler ve fidye hakkında uyarı; kalbinde iyilik bulunan esirler için ümit (20. ve 22. bölümler).
Âl-i İmrân 3:123–127	"Siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti"; meleklerle yardım vaadi.
Kamer 54:45	"Toplulukları dağıtılacak, yüzgeri edileceklerdir" — Resûlullah ﷺ Bedir günü okumuştur.
Hac 22:19	"İşte Rableri hakkında tartışmaya giren iki taraf" — ilk teke tek çarpışma hakkında (12. bölüm).

ÇADIRDAN ÇIKARKEN OKUNAN ÂYET

HADİS: "TOPLULUKLARI DAĞITILACAK"

İbn Abbas رضي الله عنهما, Peygamber'in ﷺ Bedir günü çadırında şöyle dua ettiğini rivayet eder: "Allah'ım! Senden ahdini ve vaadini (yerine getirmeni) istiyorum. Allah'ım! Eğer dilersen bugünden sonra sana ibadet edilmeyecek." Bunun üzerine Ebû Bekir elini tuttu ve: "Yeter ey Allah'ın Resûlü, Rabbine çok ısrarla yalvardın." dedi. Resûlullah o sırada zırh giymişti. Şunu okuyarak çıktı: "Toplulukları dağıtılacak, yüzgeri edileceklerdir. Kıyamet onların azap ile vadedildikleri gündür. O ne korkunç, ne acı bir gündür."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4875.

Kamer Sûresi Mekke'de, Bedir'den yıllar önce inmişti. Âyet indiğinde Müslümanlar hâlâ zayıf ve ezilmiş durumdaydı. Ömer رضی الله عنه, hangi topluluğun yenileceğini merak ederdi; ta ki Resûlullah'ın ﷺ onu Bedir günü okuduğunu görünceye kadar (Taberî ve İbn Ebû Hâtim tefsirlerinde rivayet etmiştir). Mekke'de inen vaat Bedir'de yerine geldi.

"SİZ DÜŞKÜN BİR DURUMDA İKEN"

Allah buyurur: "And olsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti; Allah'tan sakının ki şükredebilesiniz" (Âl-i İmrân 3:123). Bu âyet bir yıl sonra, Uhud'dan sonra, Müslümanlara şunu hatırlatmak için indi: Bedir zaferi sayı veya silah sayesinde değil, Allah'ın yardımıyla kazanılmıştı. Âyet ayrıca zaferin övünmeyi değil, şükrü ve takvayı gerektirdiğini öğretir.

DERS

Kur'an, Bedir'i anlamak için ilk ve en sahih kaynaktır. Savaşı, isimleri ve sayıları sıralayan bir tarih kitabı gibi anlatmaz; kalplere ışık tutar: karışık niyetler, içten dua, Allah'ın indirdiği huzur ve zaferden sonraki imtihan. Enfâl Sûresi'ni Bedir'i hatırlayarak okumak, bu siyeri içimizde canlı kılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GANİMETLER VE ENFÂL SÛRESİNİN İNİŞİ

Savaş bittikten sonra Müslümanların daha önce hiç karşılaşmadığı yeni bir soru ortaya çıktı: Savaş ganimetleri nasıl paylaştırılacaktı? Sahâbîler farklı görüşlere sahipti. Düşmanı kovalayanlar kendilerini daha hak sahibi görüyordu; Resûlullah'ın ﷺ çadırını koruyanlar da öyle; ganimetleri toplayanlar da kendilerini hak sahibi sayıyordu. Kur'an inerek meseleyi çözdü.

> **HADİS: SA'D B. EBÛ VAKKÂS'IN KILICI**
>
> Mus'ab b. Sa'd, babası Sa'd b. Ebû Vakkâs'tan رضى الله عنه kendisi hakkında birkaç âyet indiğini rivayet eder.
>
> Bunlardan biri şudur: Resûlullah ﷺ bol ganimet elde etti; aralarında bir kılıç vardı. Sa'd onu alıp Resûlullah'a ﷺ getirdi ve: "Bu kılıcı bana ver." dedi. Resûlullah: "Aldığın yere geri koy." buyurdu. Sa'd döndü ve içinden: "Onu ganimetlerin toplandığı yere mi geri koyacağım?" dedi; sonra dönüp tekrar istedi. Resûlullah yine: "Geri koy." buyurdu. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: "Sana, ganimetlere dair soru sorarlar…" (Enfâl 8:1).
>
> Derece: SAHİH — Sahîh-i Müslim 1748 (özet).

Enfâl Sûresi'nin ilk âyeti şöyledir: "Sana, ganimetlere dair soru sorarlar, de ki: Ganimetler Allah'ın ve Peygamberindir. İnanıyorsanız Allah'tan sakının, aranızdaki münasebetleri düzeltin, Allah'a ve Peygamberine itaat edin" (Enfâl 8:1). Dikkat edin: Allah paylaştırmanın nasıl olacağını açıklamadan önce takvayı ve ilişkileri düzeltmeyi emreder. Mal, Medine'de büyük emeklerle kurulan kardeşliği bozmamalıdır.

HUMUS HÜKMÜ

Sonra Allah kalıcı bir hüküm koydu: "… bilin ki, ele geçirdiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ın, Peygamber'in ve yakınlarının, yetimlerin, düşkünlerin ve yolcularındır…" (Enfâl 8:41). Beşte bir (humus) devlet başkanı tarafından kamu yararına ve ihtiyaç sahipleri için idare edilir; kalan beşte dördü savaşan askerlere dağıtılır. (Hanefî mezhebine göre Peygamberimizin vefatından sonra humus yetimler, yoksullar ve yolcular için harcanır; Peygamber yakınlarının fakirleri de bunlar arasında gözetilir.)

Siyer âlimleri, Bedir ganimetlerinin Medine'ye dönüş yolunda orada bulunanlar arasında eşit olarak paylaştırıldığını zikreder. Resûlullah'ın ﷺ verdiği bir görev yüzünden bulunamayanlara da pay verildi; Rukıyye'ye bakan Osman b. Affân gibi (6. bölüm, Sahîh-i Buhârî 3130). İbn İshak'a göre kervanı gözetlemek için gönderilen Talha b. Ubeydullah ve Saîd b. Zeyd'e de pay verildi.

MESELE	KUR'AN VE SÜNNET'İN ÇÖZÜMÜ
Ganimetin sahibi kimdir?	Allah ve Resûlü belirler (8:1) — en hızlı alan değil.
Nasıl paylaştırılır?	Beşte biri 8:41'de sayılanlara; geri kalanı askerlere.
Başka yerde görevli olanlar ne olacak?	Orada bulunanlar gibi pay ve sevap verilir (Buhârî 3130).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MESELE	KUR'AN VE SÜNNET'İN ÇÖZÜMÜ
Maldan daha önemli olan nedir?	Takva ve Müslümanlar arasındaki güzel ilişkiler (8:1).

DERS

Zaferi çoğu zaman savaştan daha ince bir imtihan izler: mal imtihanı. En hayırlı nesil bile bu yüzden neredeyse ihtilafa düşüyordu; Allah da onları önce takvayı ve kardeşliği zikreden âyetle terbiye etti. Kurumlarımızda, ailelerimizde ve toplumumuzda da aynı şey yaşanır: Adil, açık ve şeriata dayanan bir paylaşım kalpleri kırılmaktan korur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR MEYDANINDAKİ ŞAHSİYETLER

Bedir, birbirini tanıyan iki topluluğu karşı karşıya getirdi: Karşı karşıya gelenlerin çoğu baba ve oğul, amca ve yeğen ya da Mekke'deki eski komşulardı. Aşağıdaki tablo, bu e-kitabın bölümlerinde adı geçen şahsiyetleri ve rollerini bir araya getirir. Sahih hadise dayanan ayrıntılar numarasıyla belirtilmiştir; diğerleri siyer kitaplarındandır (İbn Hişâm, İbn Sa'd, er-Rahîku'l-Mahtûm).

MÜSLÜMANLAR

ŞAHSİYET	BEDİR'DEKİ ROLÜ
Resûlullah ﷺ	Komutan; çadırda ('arîş) dua etti ve savaşa da katıldı. Ali, Resûlullah'ın düşmana en yakın kişi olduğunu söylemiştir (Ahmed'in rivayeti).
Ebû Bekir es-Sıddîk رضى الله عنه	Resûlullah ﷺ ile birlikte çadırdaydı; dua ederken onu teskin etti (Buhârî 4875).
Hamza, Ali ve Ubeyde b. Hâris رضى الله عنهم	İlk teke tek çarpışma davetine karşılık veren üç kişi; Ubeyde ağır yaralandı ve dönüş yolunda şehit oldu (12. bölüm).
Sa'd b. Muâz رضى الله عنه	Evs'in lideri; istişarede Ensar'ın destek konuşması (7. bölüm); siyer kitaplarına göre Resûlullah'ın ﷺ çadırını korudu.
Mikdâd b. Esved رضى الله عنه	"Mûsâ'nın kavmi gibi demeyiz" sözü (Buhârî 3952); çok az sayıdaki atlılardan biri.
Mus'ab b. Umeyr رضى الله عنه	Siyer kitaplarına göre ana sancaktar.
Muâz b. Amr ve Muâz b. Afrâ رضى الله عنهما	Ebû Cehil'i yere seren iki genç Ensarî (Buhârî 3141).
Abdullah b. Mes'ûd رضى الله عنه	Can çekişen Ebû Cehil'i buldu ve işini bitirdi (Buhârî 3962).
Bilâl b. Rebâh رضى الله عنه	Eski işkencecisi Ümeyye b. Halef ile karşılaştı (Buhârî 2301).
Umeyr b. Hümâm رضى الله عنه	Hurmaları attı ve cennete doğru atıldı (Müslim 1901).
Hârise b. Sürâka رضى الله عنه	Bir okla şehit düşen genç; Firdevs onundur (Buhârî 2809).
Hubâb b. Münzir رضى الله عنه	İbn İshak'a göre en yakın kuyunun yanında konuşlanmayı teklif etti. Bu rivayetin senedi zayıftır, fakat siyer kitaplarında meşhurdur.

KUREYŞ

ŞAHSİYET	BEDİR'DEKİ AKIBETİ
Ebû Cehil (Amr b. Hişâm)	Savaşa zorlayan lider; öldürüldü (Buhârî 3141, 3962).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	BEDİR'DEKİ AKIBETİ
Utbe ve Şeybe b. Rebîa	İlk teke tek çarpışmaya çıktılar ve öldürüldüler; Utbe daha önce Kureyş'e geri dönmeyi tavsiye etmişti (siyer kitapları).
Velîd b. Utbe	İlk teke tek çarpışmada öldürüldü.
Ümeyye b. Halef	Öldürüldü — Sa'd b. Muâz'ın Mekke'de haber verdiği gibi (Buhârî 3950, 2301).
Ukbe b. Ebû Muayt ve Nadr b. Hâris	Esir alındılar; Mekke'deki ağır suçları ve düşmanlıkları sebebiyle dönüş yolunda idam edildiler (siyer kitapları).
Ebû Süfyân b. Harb	Kervanın başı; kervanı sahil yolundan kaçırmayı başardı ve meydanda bulunmadı. Oğlu Hanzala öldürüldü.
Abbâs b. Abdülmuttalib	Resûlullah'ın ﷺ amcası; esir alındı (Buhârî 3008) ve sonra fidyesini ödedi.
Ebü'l-Âs b. Rebî'	Resûlullah'ın ﷺ damadı (Zeyneb'in kocası); esir alındı (Ebû Dâvûd 2692).
Süheyl b. Amr	Esir alındı ve fidyeyle kurtarıldı; ileride Hudeybiye'de Kureyş'in müzakerecisi o olacaktı (Seri 15).

DERS

Bu isimler, Bedir'in iki milletin değil, tek bir kavim içindeki iki yolun çatışması olduğunu hatırlatır. Kureyş tarafındakilerin bir kısmı ileride Müslüman oldu (Abbas, Ebü'l-Âs, Süheyl b. Amr), bir kısmı ise kibir üzere öldü. Hidayet kapısı son nefese kadar açıktır; bu yüzden hiç kimseden ümit kesmeyiz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ESİRLERİN ARDINDAKİ AİLE HİKÂYELERİ

20. bölüm esirler hakkındaki istişareyi ve fidye kabul etme kararını anlatmıştı. Yetmiş esir rakamının ardında yüreğe dokunan aile hikâyeleri vardır; çünkü esirlerin birçoğu Resûlullah'ın ﷺ ve sahâbîlerin bizzat akrabalarıydı.

HATİCE'NİN GERDANLIĞI

HADİS: EBÜ'L-ÂS'IN FİDYESİ

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: Mekkeliler esirleri için fidye gönderdiklerinde Zeyneb (Resûlullah'ın ﷺ kızı) de Ebü'l-Âs'ı (kocasını) kurtarmak için mal gönderdi. İçinde, aslen Hatice'ye ait olan ve Ebü'l-Âs ile evlendiğinde Hatice'nin ona verdiği bir gerdanlığı vardı. Resûlullah ﷺ o gerdanlığı görünce çok duygulandı ve şöyle buyurdu: "Eğer onun esirini serbest bırakmayı ve malını kendisine geri vermeyi uygun görürseniz (öyle yapın)." "Evet." dediler. Resûlullah ﷺ, Zeyneb'in yanına gelmesine izin vereceğine dair Ebü'l-Âs'tan söz aldı.

Sonra Resûlullah ﷺ Zeyd b. Hârise'yi ve Ensar'dan bir adamı gönderip şöyle buyurdu: "Batn-ı Ye'cec'de bekleyin; Zeyneb yanınızdan geçince ona eşlik edin ve onu (Medine'ye) getirin."

Derece: HASEN — Sünen-i Ebû Dâvûd 2692; Elbânî hasen demiştir.

Sevgili merhum eşi Hatice'nin رضى الله عنها gerdanlığını, düşman safındaki kocasını kurtarmak için kızının gönderdiği bir fidye olarak sahâbîlerin elinde gören bir babanın duygularını düşünün. Yine de Resûlullah esiri kendi yetkisiyle serbest bırakmadı; fidye onların hakkı olduğu için sahâbîlerin rızasını istedi. Ebü'l-Âs sözünü tuttu; birkaç yıl sonra kendisi de Müslüman olup hicret etti.

ABBAS İÇİN BİR GÖMLEK

HADİS: ELBİSESİZ GETİRİLEN ABBAS

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: Bedir günü esirler getirildi; Abbas da üzerinde elbise olmadan getirildi. Peygamber ﷺ onun için bir gömlek aradı; Abdullah b. Übey'in gömleğinin ona uygun geldiği görüldü ve Peygamber ﷺ onu ona giydirdi. İşte bu yüzden Peygamber ﷺ (Abdullah b. Übey öldüğünde) kendi gömleğini çıkarıp ona giydirmiştir.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3008.

Abbas, yeğeninin korunacağından emin olmak için Akabe Biatı'nda (Seri 6) bulunan Resûlullah'ın ﷺ amcasıydı; fakat Bedir günü Kureyş'in safındaydı. İmam Buhârî bu hadisi "Esirlere Elbise Giydirme"

bâbında zikreder: Esirlere, düşman da olsalar, elbise verilir ve onurlarına uygun davranılır. Bu kıssa, Resûlullah'ın ﷺ iyiliğe iyilikle karşılık verdiğini de gösterir; hatta daha sonra münafıkların başı olan Abdullah b. Übey'e bile.

AKRABALARDAN DİĞER ESİRLER

Siyer kitaplarına göre diğer esirler arasında Akîl b. Ebû Tâlib (Ali'nin kardeşi) ve Nevfel b. Hâris (Resûlullah'ın ﷺ amcasının oğlu) da vardı. Mus'ab b. Umeyr'in öz kardeşi Ebû Azîz b. Umeyr de esir alındı; İbn İshak, Mus'ab'ın onu esir alan Ensarî sahâbîye, annesi zengin olduğu ve fidyesini ödeyebileceği için onu sıkıca bağlamasını tembihlediğini rivayet eder. Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur, fakat sahih hadis kitaplarında yer almaz.

DERS

Bedir aileleri inanca göre ayırdı, fakat sevgiyi ve edebi ortadan kaldırmadı. Resûlullah ﷺ Hatice'nin gerdanlığını görünce duygulandı, amcasına gömlek giydirdi ve damadını serbest bırakmadan önce sahâbîlerden izin istedi. Adalet, merhamet ve onur, az önce savaşmış olan tarafa karşı bile korundu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN 2. YILI RAMAZAN AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo Bedir olaylarını sırasıyla düzenler. Tarihler siyer kitaplarından alınmıştır ve kaynaklar arasında küçük farklar vardır; en meşhur olanı, savaşın hicretin 2. yılı 17 Ramazan Cuma günü (yaklaşık Mart 624) olduğudur.

ZAMAN	OLAY
Ramazan 2 H başı	Ebû Süfyân'ın Şam'dan dönen büyük kervanının haberi Medine'ye ulaştı (3. bölüm).
Yaklaşık 8–12 Ramazan	Resûlullah ﷺ yaklaşık 313 kişi, 70 deve ve çok az atla yola çıktı; Osman, Rukıyye'ye bakmak için kaldı (5–6. bölümler). Kesin tarih kaynaklara göre değişir.
Aynı dönemde	Ebû Süfyân, yardım istemek için Damdam b. Amr el-Gıfârî'yi Mekke'ye gönderdi; Kureyş yaklaşık bin kişiyle yola çıktı (4. bölüm).
Yolculuk sırasında	Ebû Süfyân kervanı sahil yoluna çevirdi ve Kureyş'e geri dönmelerini bildirdi; Ebû Cehil devam etmekte direndi. Siyer kitaplarına göre Benî Zühre, Ahnes b. Şerîk ile birlikte geri döndü.
Zefirân'da	İstişare: Mikdâd'ın ve Sa'd b. Muâz'ın konuşmaları; Kureyş ordusuyla karşılaşma kararı (7. bölüm).
17 Ramazan gecesi	Bedir'e varış; yağmur yağdı ve Müslümanları huzur veren bir uyuklama sardı (8–9. bölümler).
17 Ramazan, Cuma sabahı	Resûlullah'ın ﷺ çadırdaki duası; ilk teke tek çarpışma; savaş; bir avuç kum; meleklerin inişi (10–14. bölümler).
Aynı gün	Ebû Cehil ve Kureyş'in ileri gelenleri öldürüldü; 70 ölü ve 70 esir; siyer kitaplarına göre 14 sahâbî şehit oldu (15–18. bölümler).
Sonraki üç gece	Resûlullah ﷺ Bedir'de kaldı; kuyunun başında konuştu (19. bölüm, Buhârî 3976).
Dönüş yolculuğu	Ganimetler paylaştırıldı; Ukbe ve Nadr cezalandırıldı; Zeyd b. Hârise ve Abdullah b. Revâha müjdeyi götürmek için önden gitti (22. bölüm).
Haberin Medine'ye ulaşması	Resûlullah'ın ﷺ kızı Rukıyye henüz defnedilmişti (6. bölüm).
Mekke'de	Yenilgi haberi ulaştı; Ebû Leheb birkaç gün sonra öldü (22. bölüm).
Şevval 2 H ve sonrası	Kureyş'in temsilcileri esirlerin fidyesini ödemeye geldi; Zeyneb Medine'ye hicret etti (27. bölüm).

DERS

Yaklaşık bir ay içinde durum tamamen değişti: bir kervanın peşine düşmekten üç kat büyük bir orduyla karşılaşmaya, ardından kıyamete kadar anılacak bir zafere. İnsanların planı ile Allah'ın planı her zaman aynı değildir; Allah kulları için en hayırlısını seçer (8:7).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR SAVAŞI HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. BEDİR SAVAŞI NE ZAMAN OLDU?

En meşhur görüşe göre (İbn İshak ve siyer âlimlerinin çoğunluğu), hicretin 2. yılı 17 Ramazan Cuma günü, yaklaşık Mart 624'te. Başka bir rivayet 19 Ramazan'ı zikreder.

2. İKİ ORDUNUN SAYISI KAÇTI?

Müslümanlar, Tâlût'un ordusunun sayısıyla aynı olarak "üç yüz on küsur" kişiydi (Sahîh-i Buhârî 3957). Ömer رضى الله عنه müşriklerin bin, sahâbîlerin ise 319 kişi olduğunu zikreder (Sahîh-i Müslim 1763).

3. İKİ TARAFIN KAYIPLARI NE KADARDI?

Berâ b. Âzib رضى الله عنه, Bedir günü Müslümanların müşriklerden yetmiş kişiyi öldürdüğünü ve yetmiş kişiyi esir aldığını söyler (Sahîh-i Buhârî 3986). Müslümanlar tarafında siyer kitapları 14 şehit sayar: 6 Muhâcir ve 8 Ensarî (18. bölüm).

4. KAÇ MELEK İNDİ?

Enfâl 8:9 "birbiri peşinden bin melek" der. Âl-i İmrân 3:124–125 ise sabır ve takva şartıyla üç bin ve beş bin melekten söz eder. Müfessirler ihtilaf etmiştir: Bir kısmı Âl-i İmrân âyetlerinin de Bedir hakkında olduğunu (yardımın arttığını), bir kısmı ise bunun şartı yerine gelmediği için gerçekleşmeyen Uhud'a dair bir vaat olduğunu söyler. İbn Kesîr her iki görüşü de nakleder. Kesin olan, Enfâl'e dayanarak Bedir'de bin meleğin bulunduğudur.

5. İBLİS GERÇEKTEN SÜRÂKA B. MÂLİK KILIĞINDA MI GELDİ?

Enfâl 8:48, şeytanın Kureyş'in amellerini süslediğini ve "sizi yenecek kimse yoktur" dediğini, sonra melekleri görünce geri çekildiğini bildirir. Şeytanın Sürâka b. Mâlik kılığına girdiği bilgisi, İbn Kesîr'in naklettiği tefsir rivayetlerinden (İbn Abbas ve diğerleri) gelir; senedi tartışmalıdır. Âyetin muhtevası kesindir; Sürâka kılığı ayrıntısı ise sahih hadis derecesinde değildir (bkz. 4. bölüm).

6. UKKÂŞE B. MİHSAN'IN KILICI GERÇEKTEN TAHTADAN DEMİRE Mİ DÖNÜŞTÜ?

Bu kıssayı İbn İshak muttasıl bir sened olmadan zikreder. Sahîh-i Buhârî'de veya Sahîh-i Müslim'de yer almaz; bu yüzden ***zayıf bir rivayettir*** ve kesinlik kazanamaz.

7. BEDİR NEDEN YEVMÜ'L-FURKÂN DİYE ADLANDIRILDI?

Çünkü Allah onu Enfâl 8:41'de böyle adlandırmıştır: "…hakkı batıldan ayıran o günde, iki topluluğun karşılaştığı günde." Furkan ayıran demektir: O gün hakkı batıldan açıkça ayırdı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. MÜSLÜMANLAR BEDİR SAVAŞI SIRASINDA ORUÇLU MUYDU?

Bedir, orucun farz kılınmasından sonraki ilk Ramazan'da gerçekleşti. Tirmizî'de Ömer'den, Bedir günü ve Mekke'nin Fethi günü oruç tutmadıklarına dair bir rivayet vardır; fakat senedi ***zayıftır***. Sahih olan, Resûlullah'ın ﷺ Mekke'nin Fethi'ne giderken orucunu bozduğudur (Sahîh-i Buhârî 1944). Yolcu ve savaşan kimse, Bakara 2:184'e dayanarak oruç tutmayabilir. (Hanefî mezhebine göre de yolcu oruç tutmayabilir; ancak zorluk yoksa tutması daha faziletlidir.)

9. EBÛ CEHİL'İ KİM ÖLDÜRDÜ?

İki genç Ensarî, Muâz b. Amr b. Cemûh ve Muâz b. Afrâ onu yere serdi (Sahîh-i Buhârî 3141); Abdullah b. Mes'ûd onu can çekişirken buldu ve işini bitirdi (Sahîh-i Buhârî 3962). Bkz. 15–16. bölümler.

10. BEDİR EHLİ GÜNAHTAN MUAF MIDIR?

"Allah Bedir ehline muttali oldu ve: Dilediğinizi yapın, sizi bağışladım, buyurdu." hadisi (21. bölüm) onların çok yüksek makamını gösterir. Âlimler bunun günah işleme izni değil, Allah'ın onları bağışlayacağına dair bir müjde olduğunu açıklar. Gerçekte Bedir ehli, ibadette en gayretli ve Allah'tan en çok korkan kimselerdi.

11. MÜSLÜMANLAR AZ SAYIDAKİ DEVEYLE BEDİR'E NASIL GİTTİLER?

Siyer kitaplarına göre sadece 70 kadar develeri vardı; bu yüzden iki veya üç kişi bir deveye nöbetleşe biniyordu. İmam Ahmed, İbn Mes'ûd'dan Resûlullah'ın ﷺ bizzat Ali ve Ebû Lübâbe ile nöbetleştiğini rivayet eder; onlar Resûlullah binmeye devam etsin diye yürümeyi teklif edince şöyle cevap verdi: "Siz ikiniz benden daha güçlü değilsiniz, ben de sevaba sizden daha az muhtaç değilim."

12. BEDİR MEYDANI BUGÜN NEREDEDİR?

Bedir, Suudi Arabistan'ın Medine bölgesinde, Medine şehrinin yaklaşık 150 km güneybatısında, Kızıldeniz kıyısına giden eski yolun yakınında bir kasabadır. Bedir şehitlerinin kabristanı çevrilmiştir ve yöre halkınca bilinir; bkz. Battle of Badr — Wikipedia ve 8. bölümdeki harita.

DERS

Bedir, Kur'an'da ve sahih hadislerde gerçekten hayranlık uyandıran kıssalarla doludur; onu yüceltmek için zayıf kıssalara ihtiyacımız yoktur. Sahihi zayıftan ayırmak, Resûlullah'ın ﷺ siyerini aktarma emanetinin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Allah daha sonra Uhud'da Müslümanlara şunu hatırlattı: ***"And olsun ki, siz düşkün bir durumda iken, Bedir'de, Allah size yardım etmişti"***İbn Kesîr Tefsiri 3:123.

DERS	BEDİR'DEN
Allah'tan gelen zafer	Üç yüz küsur kişi bin kişiyi yendi (3:123; 8:17)
Dua ve çaba	Resûlullah gece boyu dua etti ve safları düzenledi
Şûrâ	Savaştan önce ve esirler hakkında istişare
Ümmetin gençleri	Afrâ'nın iki oğlu; Umeyr b. Hümâm
Allah'ın adaleti	Ebû Cehil ve Ümeyye akıbetlerine uğradı
İlmin değeri	Esirler yazı öğreterek fidyelerini ödediler
Furkan Günü	Hak ile batılı ayıran (8:41)

Kur'an Bedir gününü ***"Furkan Günü"*** — ayırma günü (Enfâl 8:41) — diye adlandırır. Bedir'den önce Müslümanlar ezilen küçük bir topluluktu; Bedir'den sonra Arap Yarımadası'nda ***saygı duyulan bir güç*** oldular. Fakat Allah bu zaferi sayıya veya silaha değil, ***imana, sabra ve kendi yardımına*** bağladı.

HAYATIMIZDAKİ BEDİR

Artık Bedir vadisinde durmuyoruz; fakat her Müslüman kendi küçük ***"Bedir'inden"*** geçer: hakkın zayıf, batılın güçlü göründüğü anlar. O anda Bedir'in dersi şudur: ***mümkün olan en iyi hazırlığı yap***, ***istişare et***, sonra bütün kalbinle ***dua et***; tıpkı Resûlullah'ın ﷺ Bedir semâsı altında dua ettiği gibi.

Bedir ayrıca ***gençlerin*** — Muâz ve Muavviz, Umeyr b. Hümâm ve Umeyr b. Ebû Vakkâs gibi — büyük emanetleri taşıyabileceğini öğretir. Bugünün anne babaları ve öğretmenleri, Allah'ı ve Resûlünü onlar gibi seven bir nesil yetiştirme görevini devralmıştır.

Son olarak Bedir, ***zaferden sonra tevazuyu*** öğretir. Allah en büyük başarılarının hemen ardından esirler ve ganimetler hakkında uyarıda bulundu ki kalpler dünyaya kapılmasın. Gerçek zafer, Allah'ın razı olmasıdır.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Uhud Savaşı*** (Seri 10) ile devam edecek — zaferden sonraki imtihan ve itaate dair dersler. Allahu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 9

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Enfâl 8:1–69; Âl-i İmrân 3:123; Hac 22:19, 39; Kamer 54:45). https://tafsir.app/ibn-katheer/8/17

HADİS

Sahîh-i Buhârî 2301, 2809, 3039, 3130, 3141, 3950, 3952, 3953, 3956, 3957, 3962, 3965, 3966, 3976, 3983, 3992, 3995. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1763, 1779, 1901. https://sunnah.com/muslim

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — Büyük Bedir Savaşı bölümü.

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned (İbn Abbas'ın yazı öğretme karşılığında fidye rivayeti).

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Bedir Savaşı bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu'l-Meğâzî.

Wikipedia, "Battle of Badr". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Badr

Wikipedia, "Abu Jahl". https://en.wikipedia.org/wiki/Abu_Jahl

Wikipedia, "Umayya ibn Khalaf". https://en.wikipedia.org/wiki/Umayya_ibn_Khalaf

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 4875 (Bedir günü Kamer 54:45). https://sunnah.com/bukhari:4875

Sahîh-i Müslim 1748 (Sa'd'ın kılıcı ve Enfâl 8:1). https://sunnah.com/muslim:1748

Sünen-i Ebû Dâvûd 2692 (Hatice'nin gerdanlığı). https://sunnah.com/abudawud:2692

Sahîh-i Buhârî 3008 (Abbas için gömlek). https://sunnah.com/bukhari:3008

Sahîh-i Buhârî 3986 (yetmiş ölü, yetmiş esir). https://sunnah.com/bukhari:3986

Sahîh-i Buhârî 3130 (Osman'ın payı). https://sunnah.com/bukhari:3130

İbn Kesîr, Tefsir 8:1. https://tafsir.app/ibn-katheer/8/1

İbn Kesîr, Tefsir 3:124. https://tafsir.app/ibn-katheer/3/124

Wikipedia, "Battle of Badr". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Badr

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Uhud Savaşı

Siyer-i Nebî — Seri 10

Zaferden Sonraki İmtihan: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre İtaat, Sabır ve Şehitler

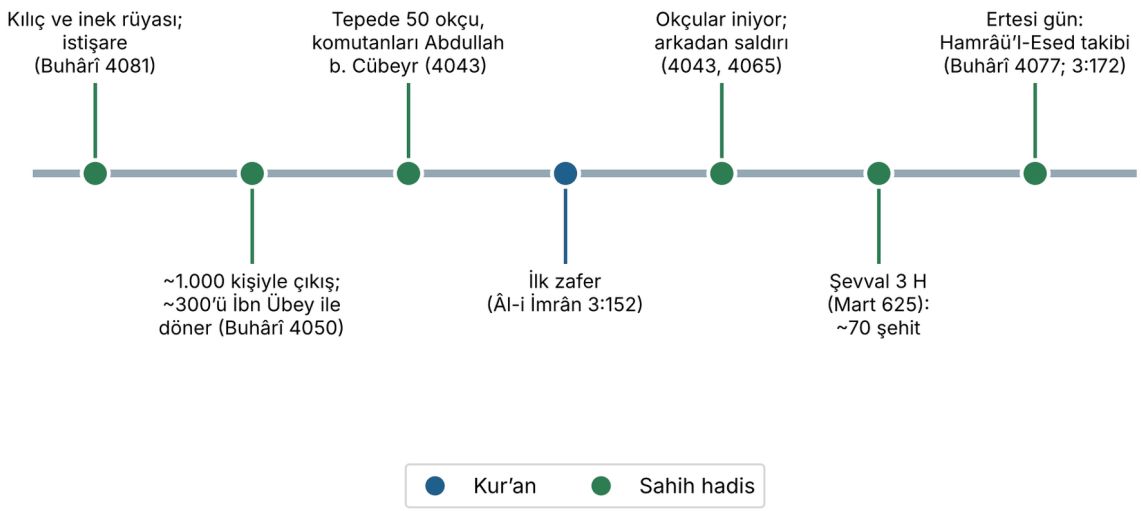
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD SAVAŞI

Siyer-i Nebî'nin dokuzuncu serisi Bedir'deki büyük zaferle, yani Furkan Günü ile sona ermişti. Bir yıl sonra, ***hicrî 3. yılın Şevval ayında***, Kureyş intikam almak için üç bin kişilik bir orduyla yeniden geldi. Medine'nin kuzeyindeki ***Uhud Dağı***'nın eteğinde Müslümanlar bambaşka bir imtihandan geçtiler: hüzne dönüşen bir zafer.

Kur'an, Uhud'u ***Âl-i İmrân Sûresi***'nin altmış kadar âyetinde anlatır; sahih hadisler ise o anları kaydeder: okçulara verilen emir, arkadan gelen çığlık, cennet kokusunu alan Enes b. Nadr, göğsünü kalkan yapan Ebû Talha ve Resûlullah'ın ﷺ mübarek yüzündeki yara.

Uhud Savaşı'nın Zaman Çizelgesi (Şevval 3 H)

Tarih: meşhur görüşe göre 15 Şevval 3 H; bazı kaynaklar 7 Şevval der (Wikipedia, "Battle of Uhud").

Şekil 1: Uhud Savaşı'nın zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR'DEN SONRA: KUREYŞ'İN İNTİKAMI

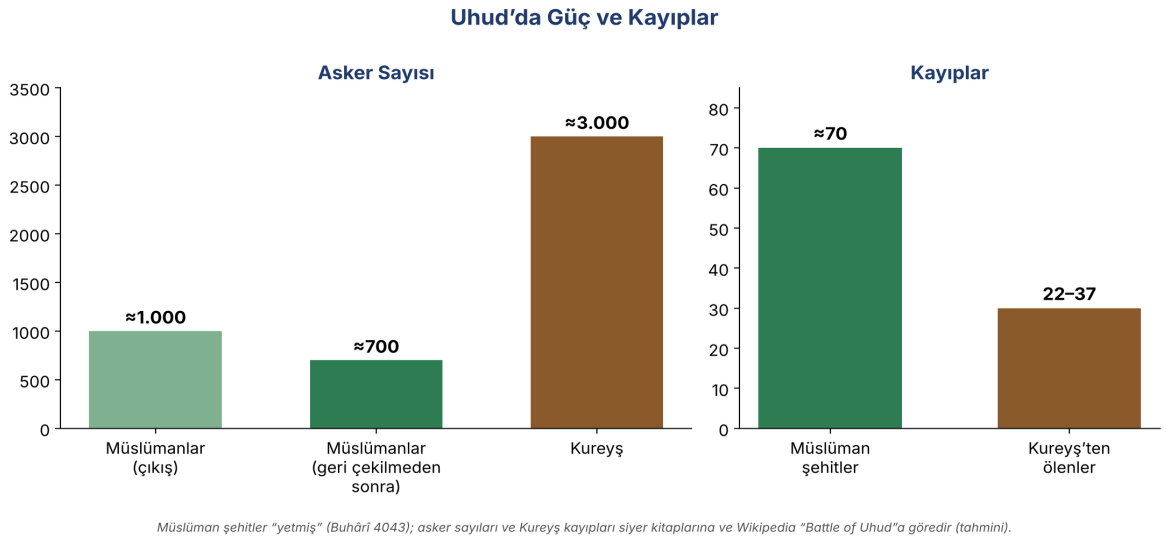
Bedir yenilgisi Kureyş'te derin bir yara bırakmıştı. Ebû Cehil, Ümeyye b. Halef, Utbe ve Şeybe gibi pek çok ileri gelenleri öldürülmüştü. Mekke'nin liderliği artık intikam almaya yemin eden ***Ebû Süfyân b. Harb***'e geçmişti.

SİYER NOTU: KUREYŞ'İN HAZIRLIĞI

Siyer kitapları, Ebû Süfyân'ın Bedir'den önce kurtulan kervanının kârının yeni savaşı ***finanse etmeye ayrıldığını*** zikreder. Kureyş müttefikleriyle birlikte yaklaşık ***üç bin*** asker topladı; askerleri gayrete getirmek için kadınlarını da yanlarında getirdiler. Bunların arasında babası, amcası ve kardeşi Bedir'de öldürülmüş olan ***Hind bint Utbe*** de vardı.

İbn Kesîr, selef âlimlerinden bazılarının, inkârcıların Allah yolundan alıkoymak için mallarını harcamasından bahseden Enfâl 8:36 âyetinin Kureyş'in Uhud için yaptığı harcamayla ilgili olduğu görüşünde olduğunu zikreder.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü; İbn Kesîr Tefsiri 8:36. https://tafsir.app/ibn-katheer/8/36

Şekil 2: Uhud'da iki tarafın gücü ve kayıpları (tahmini).

Ardından Allah olup bitenlerin hikmetini açıkladı: ***"Eğer siz (Uhud'da) bir yara almışsanız, (size düşman olan) o topluluk da (Bedir'de) benzeri bir yara almıştı"***İbn Kesîr Tefsiri 3:140.

UHUD NEREDEDİR?

Uhud, ***Medine'nin kuzeyinde***, Mescid-i Nebevî'ye birkaç kilometre uzaklıkta uzanan kayalık bir sıradağdır. Kureyş ordusu dağın eteğindeki, Medine tarlalarına yakın düzlükte konakladı. Bu konum, Resûlullah'ın ﷺ dağı Müslüman ordusunun ***arkasında bir siper*** yapmasına imkân verdi.

Ders: Zafer, ebedî bir güvenliğin teminatı değildir. Bedir'den sonra Müslümanlar ***daha ağır bir imtihana*** hazırlanmak zorundaydı; çünkü günler insanlar arasında ***döner durur***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RÜYA VE İSTİŞARE

Kureyş ordusunun geldiği haberi Medine'ye ulaşınca, Resûlullah ﷺ ashabına gördüğü bir rüyayı anlattı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4081

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى - رضى الله عنه - أُرَى عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ رَأَيْتُ فِي رُؤْيَايَ أَنِّي هَزَزْتُ سَيْفًا فَانْقَطَعَ صَدْرُهُ، فَإِذَا هُوَ مَا أُصِيبَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ أُحُدٍ، ثُمَّ هَزَزْتُهُ أُخْرَى فَعَادَ أَحْسَنَ مَا كَانَ، فَإِذَا هُوَ مَا جَاءَ بِهِ اللَّهُ مِنَ الْفَتْحِ وَاجْتِمَاعِ الْمُؤْمِنِينَ، وَرَأَيْتُ فِيهَا بَقَرًا وَاللَّهُ خَيْرٌ، فَإِذَا هُمُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ أُحُدٍ.

TERCÜME:

Ebû Mûsâ رضى الله عنه Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Rüyamda bir kılıcı salladığımı, ucunun kırıldığını gördüm; bu, Uhud günü müminlerin başına gelen musibettir. Sonra onu bir kez daha salladım, öncekinden daha güzel bir hâle geldi; bu da Allah'ın getirdiği fetih ve müminlerin bir araya gelmesidir. Rüyamda ayrıca inekler gördüm; Allah'ın takdiri hayırdır. Onlar, Uhud günü (şehit düşen) müminlerdir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-'Ala' ← Ebû Usamah ← Buraid b. 'Abdullah b. Abi Burdah ← dedesi Ebû Burdah ← Ebû Musa al-Aş'ari رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4081.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4081

SİYER NOTU: SAĞLAM ZIRH

Siyer kitaplarında ve ***Müsned-i Ahmed*** rivayetinde, Efendimiz'in elini ***sağlam bir zırhın*** içine soktuğunu da gördüğü ve bunu ***Medine*** diye yorumladığı zikredilir. Bazı rivayetlerde kılıçtaki gediğin, ailesinden birinin öldürüleceği şeklinde yorumlandığı belirtilir; nitekim Hamza Uhud'da şehit düştü.

İşte bu rüya sebebiyle Efendimiz Medine'nin içinde savunma yapmaya meyletti.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

İSTİŞARE: SAVUNMAK MI, ÇIKMAK MI?

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ ashabıyla ***istişare ettiğini*** zikreder. Efendimiz ***Medine'nin içinde savunma yapmaya*** meylediyordu; bu görüşü Abdullah b. Übey de paylaşıyordu. Fakat sahâbîlerin çoğu, özellikle Bedir'e katılamamış olan ***gençler***, düşmanın karşısına çıkmakta ısrar ettiler.

SİYER NOTU: "BİR PEYGAMBERE YAKIŞMAZ…"

Efendimiz çoğunluğun görüşünü kabul etti, evine girdi ve ***zırhını giyerek*** çıktı. Sahâbîler kendisini zorladıkları için pişman olup şehirde kalmayı teklif edince şöyle buyurdu: ***"Zırhını giymiş bir peygamberin, Allah (kendisiyle düşmanı arasında) hükmünü verinceye kadar onu çıkarması yakışmaz."***

Bu söz, İmam Buhârî tarafından Kitâbu'l-İ'tisâm'da ***ta'lîk*** olarak (tam senedi zikredilmeden) aktarılmış; Müsned-i Ahmed'de ve siyer kitaplarında ise senediyle rivayet edilmiştir.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-İ'tisâm (ta'lîk); İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Uhud'dan sonra, çoğunluğun görüşü hüzünle sonuçlanmış olsa bile, Allah Efendimiz'e yine şunu emretti: ***"iş hakkında onlara danış"***İbn Kesîr Tefsiri 3:159.

Ders: Sonuç beklendiği gibi olmasa bile ***istişare*** esas olmaya devam eder; karar verildikten sonra lider ***sebat eder*** ve Allah'a tevekkül eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ABDULLAH B. ÜBEY'İN GERİ ÇEKİLMESİ

Resûlullah ﷺ yaklaşık ***bin*** kişiyle yola çıktı. Yolun ortasında ***Abdullah b. Übey***, görüşüne uyulmadığını bahane ederek yaklaşık ***üç yüz*** adamıyla, yani ordunun neredeyse üçte biriyle geri döndü (siyer kitapları). Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه bunun etkisini şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4050

حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا خَرَجَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِلَى أُحُدٍ، رَجَعَ نَاسٌ مِمَّنْ خَرَجَ مَعَهُ، وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِرْقَتَيْنِ، فِرْقَةً تَقُولُ نَقْتُلُهُمْ. وَفِرْقَةً تَقُولُ لاَ نُقَاتِلُهُمْ. فَنَزَلَتْ {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا} وَقَالَ إِنَّهَا طَيْبَةُ تَنْفِي الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خَبَثَ الْفِضَّةِ.

TERCÜME:

Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî ﷺ Uhud'a çıktığında, onunla birlikte çıkan bazı kimseler geri döndü. Nebî'nin ﷺ ashabı iki gruba ayrıldı: Bir grup "Onlarla savaşalım" derken, diğer grup "Onlarla savaşmayalım" dedi.** Bunun üzerine şu âyet indi: ***"Ey müslümanlar! Münafıklar hakkında iki fırka olmanız da niye? Allah onları, yaptıklarından dolayı başaşağı etmiştir"*** (Nisâ 4:88). Efendimiz şöyle buyurdu: **"O (Medine) Tayyibe'dir; ateşin gümüşün pasını giderdiği gibi günahları giderir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Walid ← Şu'bah ← 'Adi b. Thabit ← 'Abdullah b. Yazid ← Zaid b. Thabit رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4050.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4050

Bu kritik anda geri çekilmenin amacı Müslümanların ***moralini bozmaktı***; fakat aynı zamanda ***safları da ayıkladı***. Ders: Hak, taraftarlarının sayısıyla ölçülmez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AZ KALSIN YILACAK OLAN İKİ TOPLULUK

İbn Übey'in geri çekilmesi Ensâr'dan iki kabileyi neredeyse sarsacaktı. Allah o anı şöyle anlatır:

"Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın"İbn Kesîr Tefsiri 3:121.

"Sizden iki takım bozulup geri çekilmek üzere idi; oysa Allah onların dostu idi"İbn Kesîr Tefsiri 3:122.

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: ***"Bu âyet bizim hakkımızda, Benî Seleme ve Benî Hârise hakkında indi. Onun inmemiş olmasını istemezdim; çünkü Allah 'oysa Allah onların dostu idi' buyurmaktadır."*** (Sahîh-i Buhârî 4051).

Câbir, kavminin zaafından bahseden âyetten utanmadı; aksine bu âyet Allah'ın onların dostu olduğunu da bildirdiği için ***sevindi***. Ders: İçten geçen bir korku, kişi ***yüz çevirmediği*** ve Allah'a tevekkül etmeye devam ettiği sürece onu münafık yapmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEPEDEKİ OKÇULAR

Resûlullah ﷺ safları, Müslümanların ***arkasında Uhud Dağı*** kalacak şekilde düzenledi. Sol tarafta, sonradan ***Cebelü'r-Rumât*** (Okçular Tepesi) diye bilinen küçük bir tepe vardı. Efendimiz oraya elli okçu yerleştirdi. Berâ رضى الله عنه, Efendimiz'in emrini ve olup biteni şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4043

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ - رضى الله عنه - قَالَ لَقِينَا الْمُشْرِكِينَ يَوْمَئِذٍ، وَأَجْلَسَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم جَيْشًا مِنَ الرُّمَاةِ، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللَّهِ وَقَالَ لاَ تَبْرَحُوا، إِنْ رَأَيْتُمُونَا ظَهَرْنَا عَلَيْهِمْ فَلاَ تَبْرَحُوا وَإِنْ رَأَيْتُمُوهُمْ ظَهَرُوا عَلَيْنَا فَلاَ تُعِينُونَا. فَلَمَّا لَقِينَا هَرَبُوا حَتَّى رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَشْتَدِدْنَ فِي الْجَبَلِ، رَفَعْنَ عَنْ سُوقِهِنَّ قَدْ بَدَتْ خَلاَخِلُهُنَّ، فَأَخَذُوا يَقُولُونَ الْغَنِيمَةَ الْغَنِيمَةَ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ عَهِدَ إِلَىَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنْ لاَ تَبْرَحُوا. فَأَبَوْا، فَلَمَّا أَبَوْا صُرِفَ وُجُوهُهُمْ، فَأُصِيبَ سَبْعُونَ قَتِيلاً، وَأَشْرَفَ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ فَقَالَ لاَ تُجِيبُوهُ. فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ قَالَ لاَ تُجِيبُوهُ. فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ إِنَّ هَؤُلاَءِ قُتِلُوا، فَلَوْ كَانُوا أَحْيَاءً لأَجَابُوا، فَلَمْ يَمْلِكْ عُمَرُ نَفْسَهُ فَقَالَ كَذَبْتَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ، أَبْقَى اللَّهُ عَلَيْكَ مَا يُخْزِيكَ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ أُعْلُ هُبَلْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَجِيبُوهُ. قَالُوا مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ لَنَا الْعُزَّى وَلاَ عُزَّى لَكُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَجِيبُوهُ. قَالُوا مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ مَوْلاَنَا وَلاَ مَوْلَى لَكُمْ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ يَوْمٌ بِيَوْمِ بَدْرٍ، وَالْحَرْبُ سِجَالٌ، وَتَجِدُونَ مُثْلَةً لَمْ آمُرْ بِهَا وَلَمْ تَسُؤْنِي.

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle dedi: **O gün (Uhud'da) müşriklerle karşılaştık. Nebî ﷺ bir okçu birliği yerleştirdi, başlarına Abdullah'ı (b. Cübeyr) komutan tayin etti ve şöyle buyurdu: "Buradan ayrılmayın. Bizim onlara galip geldiğimizi görseniz de buradan ayrılmayın; onların bize galip geldiğini görseniz de bize yardıma gelmeyin."** Savaşa tutuşunca onlar (düşman) kaçtı; hatta kadınlarının tepeye doğru koştuklarını gördüm. Bunun üzerine onlar (okçular) **"Ganimet! Ganimet!"** demeye başladılar. Abdullah, **"Nebî ﷺ bana buradan ayrılmamamı tembihledi"** dedi. Fakat arkadaşları dinlemedi. Dinlemeyince yüzleri (şaşkınlıkla) çevrildi ve ***yetmiş kişi öldürüldü***. Ebû Süfyân yüksek bir yere çıkıp "Muhammed aranızda mı?" dedi. Efendimiz, **"Ona cevap vermeyin"** buyurdu. İbn Ebî Kuhâfe'yi (Ebû Bekir), sonra İbnü'l-Hattâb'ı sordu ve "Hepsi öldürülmüş" dedi. Ömer kendini tutamadı: **"Yalan söyledin ey Allah düşmanı! Allah seni üzecek**

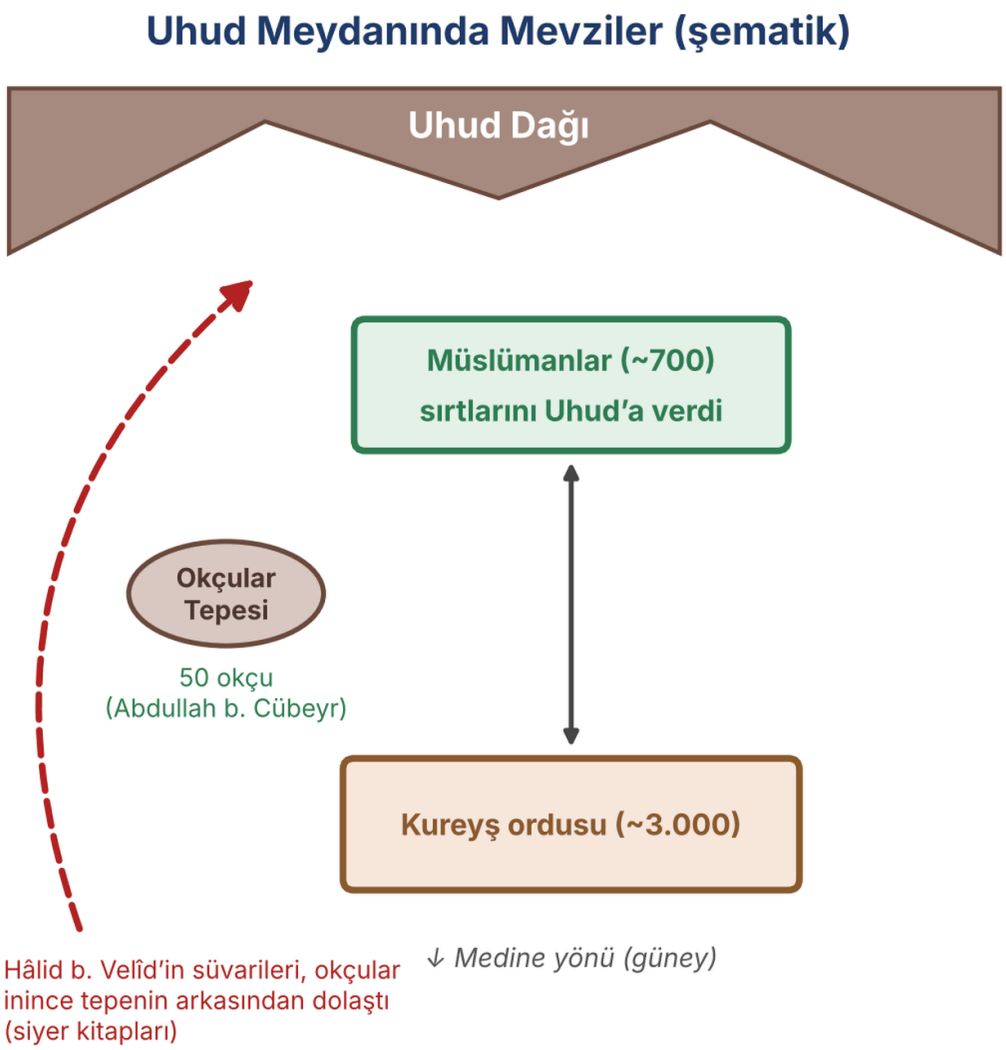
olanları senin için bıraktı." Ebû Süfyân, "Yücel ey Hübel!" dedi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"Ona şöyle cevap verin: Allah daha yüce ve daha uludur."** Ebû Süfyân, "Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yok" dedi. Efendimiz şöyle buyurdu: **"Deyin ki: Allah bizim mevlâmızdır, sizin mevlânız yoktur."** Ebû Süfyân, "Bu gün Bedir gününe karşılıktır; savaş nöbetleşedir" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaidullah b. Musa ← Isra'il ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Uhud Savaşı Bâbı, Hadis No. 4043; ayrıca No. 3039 (daha uzun).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4043

Yalnızca şematiktir; mevziler ve yönler yaklaşıktır. Okçulara verilen emir: Sahîh-i Buhârî 4043.

Şekil 3: Uhud meydanında birliklerin mevzileri (şematik).

SON DERECE AÇIK BİR EMİR

Resûlullah'ın ﷺ emri yoruma yer bırakmıyordu: ***"Bizim galip geldiğimizi görseniz de buradan ayrılmayın; yenildiğimizi görseniz de bize yardıma gelmeyin."*** Okçuların görevi, Müslüman ordusunun ***arkasını*** düşman süvarilerine karşı korumaktı.

Ders: Kolaylık anında ***emre itaat etmek***, zorluk anında itaat etmekten daha zordur. Okçular korkudan değil, gözlerinin önünde beliren ***ganimet*** yüzünden yenildiler.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ DÜCÂNE'NİN KILICI

Savaştan önce Resûlullah ﷺ bir kılıç tuttu ve ***"Bu kılıcı benden kim alır?"*** diye sordu. Herkes "Ben, ben!" diyerek elini uzattı. Efendimiz tekrar sordu: ***"Onu hakkını vererek kim alır?"*** İnsanlar ellerini geri çektiler. Bunun üzerine ***Simâk b. Haraşe Ebû Dücâne***, "Ben onu hakkını vererek alırım" dedi. Kılıcı aldı ve onunla müşriklerin başlarını yardı (Sahîh-i Müslim 2470).

SİYER NOTU: EBÛ DÜCÂNE'NİN KIRMIZI SARIĞI

Siyer kitapları, Ebû Dücâne'nin sonuna kadar savaşacağının alameti olan ***kırmızı sarığını*** başına bağladığını ve iki saf arasında ***çalımlı çalımlı*** yürüdüğünü zikreder. Resûlullah ﷺ, "Bu, böyle bir yer dışında Allah'ın hoşlanmadığı bir yürüyüştür" buyurdu.

Ayrıca düşman ordusunu kışkırtan birine kılıcını kaldırdığı, onun bir kadın olduğunu görünce kılıcını indirdiği anlatılır; çünkü ***Resûlullah'ın*** ﷺ kılıcını bir kadını öldürmekten tenzih etmişti.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü.

Ders: Yalnız heyecan yetmez; Resûlullah ﷺ ***emanetin hakkını vermeye*** hazır olanı arıyordu. Şerefi isteyen çoktur, fakat sorumluluğunu yüklenmeye razı olan azdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALLAH'IN ARSLANI HAMZA

Hamza b. Abdülmuttalib, Resûlullah'ın ﷺ amcası, Bedir'de Şeybe b. Rebîa'yı yere seren kahramandı.

Kureyş ona karşı derin bir kin besliyordu. Şehadetini, yıllar sonra bizzat katili ***Vahşî*** anlatmıştır:

Vahşî, amcası Bedir'de Hamza tarafından öldürülen ***Cübeyr b. Mut'im***'in kölesiydi. Cübeyr ona, "Amcama karşılık Hamza'yı öldürürsen hürsün" diye söz verdi. Uhud günü Vahşî ***bir kayanın arkasına saklandı***; Hamza yaklaşınca mızrağını fırlattı, mızrak Hamza'nın karnının altına isabet edip arkasından çıktı. İşte bu, ***Hamza'nın sonu*** oldu (Sahîh-i Buhârî 4072).

VAHŞÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMASI

Aynı hadiste Vahşî, sonradan ***Müslüman olduğunu*** ve Resûlullah'ın ﷺ huzuruna geldiğini anlatır. Efendimiz, "Vahşî sen misin? Hamza'yı öldüren sen misin?" diye sordu ve şöyle buyurdu: ***"Yüzünü benden gizleyebilir misin?"*** Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Vahşî, ***Müseylimetü'l-Kezzâb***'a karşı savaşa katıldı ve onu aynı mızrakla öldürdü; sanki hatasının kefaretini ödüyordu.

Ders: İslâm, Peygamber'in amcasını öldürmek kadar büyük olsa bile önceki ***günahları siler***. Fakat Resûlullah ﷺ da hüzün duyan bir insandı; affetti, ancak kendisine Hamza'yı hatırlatan yüzü görmeye dayanamadı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İLK ZAFER VE İMTİHAN

Savaşın başında Müslümanlar ***galip geldi***. Kureyş'in sancaktarları birer birer öldürüldü ve düşman ordusu çadırlarını ve mallarını bırakarak geri çekilmeye başladı. Berâ, Kureyş kadınlarının tepeye doğru koştuklarını gördüğünü söyler (5. Bölüm). Allah şöyle buyurur:

"And olsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. Onun izniyle kafirleri kırıp biçiyordunuz"İbn Kesîr Tefsiri 3:152.

3:152 ÂYETİNİN KISMI	NE OLDU?
"Allah, size verdiği sözde durdu"	İlk zafer; düşman geri çekiliyor.
"gevşeyip bu hususta çekiştiniz"	Okçular ayrılığa düştü: kalmak mı, inmek mi?
"isyan ettiniz"	Okçuların çoğu tepeyi terk etti.
"sizden kimi dünyayı … istiyordu"	Ganimetin peşine düşmek.
"O, sizi bağışladı"	Af kapısı hâlâ açık.

Bu âyet son derece samimidir: Sahâbîlerin hatasını gizlemez, fakat onu ***Allah'ın affıyla*** örter. İbn Mes'ûd, bu âyet inmeden önce sahâbîler arasında dünyayı isteyen birinin bulunacağını düşünmediğini söylemiştir (Ahmed rivayeti, İbn Kesîr Tefsiri'nde zikredilir).

Ders: Bir mümin için en tehlikeli an yenildiği an değil, ***zafere yaklaştığı*** andır; dünya gözünün önünde belirmeye başladığı an.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ARKADAN GELEN ÇIĞLIK

Okçuların çoğu inince, o sırada henüz müşrik olan ve Kureyş süvarilerine komuta eden ***Hâlid b. Velîd*** tepenin neredeyse boş kaldığını gördü. Birliğini çevirdi ve ***arkadan saldırarak*** Abdullah b. Cübeyr'i ve yerinde kalan bazı okçuları şehit etti (siyer kitapları). Bu karmaşada yürek parçalayan bir olay yaşandı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4065

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ لَمَّا كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ هُزِمَ الْمُشْرِكُونَ، فَصَرَخَ إِبْلِيسُ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَىْ عِبَادَ اللَّهِ أُخْرَاكُمْ. فَرَجَعَتْ أُولاَهُمْ فَاجْتَلَدَتْ هِيَ وَأُخْرَاهُمْ فَبَصُرَ حُذَيْفَةُ فَإِذَا هُوَ بِأَبِيهِ الْيَمَانِ فَقَالَ أَىْ عِبَادَ اللَّهِ أَبِي أَبِي. قَالَ قَالَتْ فَوَاللَّهِ مَا احْتَجَزُوا حَتَّى قَتَلُوهُ فَقَالَ حُذَيْفَةُ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ. قَالَ عُرْوَةُ فَوَاللَّهِ مَا زَالَتْ فِي حُذَيْفَةَ بَقِيَّةُ خَيْرٍ حَتَّى لَحِقَ بِاللَّهِ. بَصُرْتُ عَلِمْتُ، مِنَ الْبَصِيرَةِ فِي الأَمْرِ، وَأَبْصَرْتُ مِنْ بَصَرِ الْعَيْنِ وَيُقَالُ بَصُرْتُ وَأَبْصَرْتُ وَاحِدٌ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: **Uhud günü müşrikler bozguna uğramıştı. Bunun üzerine Allah'ın lânetlediği İblis şöyle bağırdı: "Ey Allah'ın kulları, arkanıza (dikkat edin)!"** Ön saflar geri döndü ve arka saflarla çarpıştı. Huzeyfe baktı ki babası Yemân (saldırıya uğruyor). **"Ey Allah'ın kulları, babam! Babam!"** diye bağırdı. Allah'a yemin olsun ki onu öldürünceye kadar durmadılar. Huzeyfe, ***"Allah sizi bağışlasın"*** dedi. (Urve şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki Huzeyfe, Allah'a kavuşuncaya kadar onlar için hep mağfiret diledi.)

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaidullah b. Sa'id ← Ebû Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4065.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4065

"ALLAH SİZİ BAĞIŞLASIN"

Huzeyfe b. Yemân, babasının karmaşa içinde onu tanımayan Müslümanlar tarafından öldürüldüğünü gördü. Ne öfkelendi ne de hak talep etti; ***"Allah sizi bağışlasın"*** dedi. Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ daha sonra Yemân için ***diyet*** ödemek istediğini, fakat Huzeyfe'nin onu Müslümanlara sadaka olarak bağışladığını zikreder.

Ders: Tepedeki tek bir ***itaat hatası***, meydanda can alan bir karmaşaya yol açtı. Huzeyfe gibi ***affedici bir kalp*** ise Uhud gününün en asil manzaralarından biridir.

"MUHAMMED ÖLDÜRÜLDÜ!"

Bu kargaşada bir ***söylenti*** yayıldı: Resûlullah ﷺ öldürülmüştü. Siyer kitapları, ***İbn Kamîe*** adlı bir müşrikin Efendimiz'e vurduğunu, onu öldürdüğünü sanıp bu haberi yaymak için bağırdığını zikreder. Pek çok sahâbînin morali bozuldu; kimi donup oturdu, kimi Medine'ye doğru çekildi. Allah şöyle buyurur:

"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?" (yani dinden mi döneceksiniz?)İbn Kesîr Tefsiri 3:144.

Bu âyet, daha büyük bir gün için bir ***hazırlık*** oldu. Sekiz yıl sonra Resûlullah ﷺ gerçekten vefat ettiğinde ve Ömer buna inanmak istemediğinde, ***Ebû Bekir*** insanlara işte bu âyeti okudu; insanlar sanki onu ilk defa duyuyormuş gibi oldular (Sahîh-i Buhârî 3668).

HABERİ DUYUNCA TAKINILAN TAVIR	UHUD'DAKİ ÖRNEK
Moralin bozulması ve oturup kalmak	Bazı sahâbîler donup kaldı (siyer kitapları).
Geri çekilmek	Bazıları tepeye veya Medine'ye doğru kaçtı (3:153).
Savaşmaya devam etmek	Enes b. Nadr: "Kalkın, onun uğrunda öldüğü şey uğrunda siz de ölün" (siyer kitapları).

SİYER NOTU: KA'B B. MÂLİK EFENDİMİZ'İ TANIYOR

Siyer kitapları şunu zikreder: ***Ka'b b. Mâlik*** رضى الله عنه, söylentiden sonra Resûlullah'ı ﷺ ilk tanıyan kişidir.

Miğferin altında ***Efendimiz'in parlayan gözlerini*** gördü ve "Ey Müslümanlar, müjde! İşte Resûlullah ﷺ!" diye bağırdı. Efendimiz, düşman yerini öğrenmesin diye ona susmasını işaret etti.

Bunun üzerine sahâbîler etrafında yeniden toplandılar ve ***Uhud'un yamacına*** doğru ilerlediler.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü.

Ders: Biz insana değil, ***Hayy olan Allah'a*** ibadet ederiz; o insan en çok sevdiğimiz Resûl olsa bile. Bu din, onu tebliğ eden aramızdan ayrılsa da bâkî kalır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD'UN ÖTESİNDEKİ CENNET KOKUSU

Bozgunun ortasında bir sahâbî Allah'a verdiği ***sözü yerine getirdi***. Enes b. Mâlik رضى الله عنه amcasını şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4048

أَخْبَرَنَا حَسَّانُ بْنُ حَسَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ عَمَّهُ، غَابَ عَنْ بَدْرٍ فَقَالَ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، لَئِنْ أَشْهَدَنِي اللَّهُ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم لَيَرَيَنَّ اللَّهُ مَا أَجِدُّ. فَلَقِيَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَهُزِمَ النَّاسُ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلاَءِ ـ يَعْنِي الْمُسْلِمِينَ ـ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا جَاءَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ. فَتَقَدَّمَ بِسَيْفِهِ فَلَقِيَ سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ فَقَالَ أَيْنَ يَا سَعْدُ إِنِّي أَجِدُ رِيحَ الْجَنَّةِ دُونَ أُحُدٍ. فَمَضَى فَقُتِلَ، فَمَا عُرِفَ حَتَّى عَرَفَتْهُ أُخْتُهُ بِشَامَةٍ أَوْ بِبَنَانِهِ، وَبِهِ بِضْعٌ وَثَمَانُونَ مِنْ طَعْنَةٍ وَضَرْبَةٍ وَرَمْيَةٍ بِسَهْمٍ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, amcası Enes b. Nadr'ın Bedir'e katılmadığını ve şöyle dediğini rivayet eder: **"Nebî'nin ﷺ ilk savaşında bulunamadım. Eğer Allah bana Nebî ﷺ ile birlikte bir savaşta bulunmayı nasip ederse, ne yapacağımı Allah elbette görecektir."** Uhud günü savaşa katıldı. İnsanlar geri çekilince şöyle dedi: **"Allah'ım! Bunların (Müslümanların) yaptıklarından dolayı senden özür dilerim; şunların (müşriklerin) yaptıklarından da uzak olduğumu bildiririm."** Kılıcıyla ilerledi, Sa'd b. Muâz'la karşılaştı ve **"Nereye ey Sa'd? Ben Uhud'un ötesinden cennetin kokusunu alıyorum!"** dedi. İlerlemeye devam etti ve şehit düştü. Onu ancak kız kardeşi, beninden veya parmak uçlarından tanıyabildi. ***Bedeninde seksenden fazla mızrak, kılıç ve ok yarası vardı.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hassan b. Hassan ← Muhammed b. Talhah ← Humaid (al-Tawil) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4048.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4048

Enes, sahâbîlerin şu âyetin onun ve onun gibilerin hakkında indiğini düşündüklerini söyler (Sahîh-i Buhârî 2805): ***"İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır"*** İbn Kesîr Tefsiri 33:23.

Enes b. Nadr, Bedir'i kaçırdığı için üzüldü ve Allah'ın ne yapacağını göreceğine dair ***söz verdi***. Uhud'da başkaları geri çekilirken o ilerledi ve ***cennetin kokusunu aldı***. Seksenden fazla yara, onun bir an bile geri dönmediğini gösterir.

Ders: Bir hayır fırsatını kaçırırsak ümitsizliğe düşmeyelim; ***bir sonraki fırsat için azmedelim*** ve bu azmi samimiyetle yerine getirelim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ETRAFINDA KALE OLUNAN RESÛLULLAH ﷺ

Sahâbîlerin çoğu geri çekilince Resûlullah ﷺ ***küçük bir grup*** sahâbîyle kaldı. Onlar bedenlerini Efendimiz'e kalkan yaptılar. Enes رضى الله عنه, ***Ebû Talha***'yı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4064

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْهَزَمَ النَّاسُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو طَلْحَةَ بَيْنَ يَدَىِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مُجَوِّبٌ عَلَيْهِ بِحَجَفَةٍ لَهُ، وَكَانَ أَبُو طَلْحَةَ رَجُلاً رَامِيًا شَدِيدَ النَّزْعِ، كَسَرَ يَوْمَئِذٍ قَوْسَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا، وَكَانَ الرَّجُلُ يَمُرُّ مَعَهُ بِجَعْبَةٍ مِنَ النَّبْلِ فَيَقُولُ انْثُرْهَا لأَبِي طَلْحَةَ. قَالَ وَيُشْرِفُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَنْظُرُ إِلَى الْقَوْمِ، فَيَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، لاَ تُشْرِفْ يُصِيبُكَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ الْقَوْمِ، نَحْرِي دُونَ نَحْرِكَ. وَلَقَدْ رَأَيْتُ عَائِشَةَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ وَأُمَّ سُلَيْمٍ، وَإِنَّهُمَا لَمُشَمِّرَتَانِ أَرَى خَدَمَ سُوقِهِمَا تَنْقُزَانِ الْقِرَبَ عَلَى مُتُونِهِمَا، تُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ ثُمَّ تَرْجِعَانِ فَتَمْلآَنِهَا، ثُمَّ تَجِيئَانِ فَتُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ، وَلَقَدْ وَقَعَ السَّيْفُ مِنْ يَدَىْ أَبِي طَلْحَةَ إِمَّا مَرَّتَيْنِ وَإِمَّا ثَلاَثًا.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: **Uhud günü insanlar Nebî'yi ﷺ bırakıp geri çekildiler; Ebû Talha ise Nebî'nin ﷺ önünde durmuş, deri kalkanıyla onu koruyordu.** Ebû Talha usta bir okçuydu; o gün iki veya üç yay kırdı. Yanından bir ok torbasıyla geçen olursa Nebî ﷺ, "Oklarını Ebû Talha'ya saç" buyururdu. Nebî ﷺ düşmana bakmak için başını kaldırınca Ebû Talha şöyle derdi: ***"Anam babam sana feda olsun! Başını kaldırma, onların oklarından biri sana isabet eder. Göğsüm senin göğsüne siper olsun."*** Âişe bint Ebî Bekir ile Ümmü Süleym'i eteklerini toplamış, sırtlarında su tulumları taşıyıp (yaralıların) ağızlarına boşaltırken, sonra dönüp doldurup yine boşaltırken gördüm. Ebû Talha'nın kılıcı o gün iki veya üç kez elinden düştü.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Ma'mar ← 'Abd al-Warith ← 'Abd al-'Aziz (bin Suhaib) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4064.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4064

TALHA'NIN ELİ VE YEDİ ENSÂRÎ

Kays b. Ebî Hâzim şöyle dedi: ***"Talha'nın elini felçli gördüm; Uhud günü onunla Nebî'yi ﷺ korumuştu."*** (Sahîh-i Buhârî 4063). Talha b. Ubeydullah, Efendimiz'e yöneltilen okları ve kılıçları kendi eliyle karşıladı.

Enes b. Mâlik ayrıca o anda Resûlullah'ın ﷺ yanında yalnızca ***yedi Ensârî ile iki Kureyşli*** kaldığını rivayet eder. Düşman sıkıştırınca Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Onları bizden kim uzaklaştırırsa cennet onundur; ya da o, cennette benim arkadaşımdır."*** Ensâr'dan biri ilerledi ve şehit düşünceye kadar savaştı, sonra bir başkası; nihayet yedisi de şehit düştü (Sahîh-i Müslim 1789).

Ders: Resûlullah'a ﷺ sevgi sadece sözden ibaret değildir. Ebû Talha, Talha ve yedi Ensârî bunu ***göğüsleri, elleri ve canları*** ile ispatladılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"AT, EY SA'D!"

Resûlullah'ın ﷺ yanında sebat eden okçulardan biri de sahâbîlerin en iyi okçularından ***Sa'd b. Ebî Vakkâs*** رضى الله عنه idi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4055

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ هَاشِمٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ نَثَلَ لِي النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم كِنَانَتَهُ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي.

TERCÜME:

Sa'd b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه şöyle dedi: **Uhud günü Nebî ﷺ benim için okluğundaki okları çıkardı ve şöyle buyurdu: "At! Anam babam sana feda olsun."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Marwan b. Mu'awiyah ← Haşim b. Haşim al-Sa'di ← Sa'id b. al-Musayyib ← Sa'd b. Abi Waqqas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4055.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4055

Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Nebî'nin ﷺ, Sa'd b. Mâlik'ten başka hiç kimse için anasını ve babasını (feda olarak) andığını duymadım."*** (Sahîh-i Buhârî 4059). ***"Anam babam sana feda olsun"*** sözü, Arapçada en yüksek iltifattır.

BEYAZLAR GİYMİŞ İKİ ADAM

Sa'd şöyle de dedi: ***"Uhud günü Resûlullah'ı ﷺ gördüm; yanında onu savunmak için savaşan iki adam vardı. Beyazlar giymişlerdi ve son derece şiddetli savaşıyorlardı. Onları ne daha önce ne de daha sonra gördüm."*** (Sahîh-i Buhârî 4054). İmam Müslim rivayetinde bunların ***Cebrâil ve Mîkâil*** olduğunu zikreder.

Sa'd bizzat şöyle demiştir: ***"Ben Allah yolunda ok atan ilk Arap'ım."*** (Sahîh-i Buhârî 3728). O, cennetle müjdelenen on sahâbîden biridir; daha sonra Irak'ın fethine komuta etmiştir.

Ders: En zor anlarda Allah Resûlü'nü yalnız bırakmaz. Okçuluk gibi bir ***maharet*** Allah için kullanıldığında Resûlullah'ın ﷺ övgüsüne sebep olur.

YARALANAN RESÛLULLAH ﷺ

Uhud günü bizzat Resûlullah ﷺ da ***yaralandı***. Sehl b. Sa'd'a رضى الله عنه Efendimiz'in yarası soruldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4075

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ، وَهُوَ يُسْأَلُ عَنْ جُرْحِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لأَعْرِفُ مَنْ كَانَ يَغْسِلُ جُرْحَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَمَنْ كَانَ يَسْكُبُ الْمَاءَ وَبِمَا دُووِيَ ـ قَالَ كَانَتْ فَاطِمَةُ ـ عَلَيْهَا السَّلاَمُ ـ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَغْسِلُهُ وَعَلِيٌّ يَسْكُبُ الْمَاءَ بِالْمِجَنِّ، فَلَمَّا رَأَتْ فَاطِمَةُ أَنَّ الْمَاءَ لاَ يَزِيدُ الدَّمَ إِلاَّ كَثْرَةً أَخَذَتْ قِطْعَةً مِنْ حَصِيرٍ، فَأَحْرَقَتْهَا وَأَلْصَقَتْهَا فَاسْتَمْسَكَ الدَّمُ، وَكُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ يَوْمَئِذٍ، وَجُرِحَ وَجْهُهُ، وَكُسِرَتِ الْبَيْضَةُ عَلَى رَأْسِهِ.

TERCÜME:

Ebû Hâzim, Sehl b. Sa'd'a رضى الله عنه Resûlullah'ın ﷺ yarasının sorulduğunu ve onun şöyle dediğini duydu:

"Allah'a yemin olsun ki Resûlullah'ın ﷺ yarasını kimin yıkadığını, kimin su döktüğünü ve neyle tedavi edildiğini biliyorum. Resûlullah'ın ﷺ kızı Fâtıma yarayı yıkıyor, Ali b. Ebî Tâlib de kalkanla su döküyordu.

Fâtıma suyun kanı sadece artırdığını görünce bir hasır parçası alıp yaktı ve külünü yaraya koydu; böylece kan durdu. ***O gün Efendimiz'in köpek dişi kırıldı, yüzü yaralandı ve miğferi başının üzerinde parçalandı.***"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Ya'qub (bin 'Abdurrahmân) ← Ebû Hazim ← Sahl b. Sa'd رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4075.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4075

"BİR KAVİM NASIL KURTULUŞA ERER…"

Enes رضى الله عنه, Efendimiz'in yüzündeki kanı silerken şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Kendilerini Allah'a davet ettiği hâlde peygamberlerini yaralayan ve dişini kıran bir kavim nasıl kurtuluşa erer?"*** Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi (Sahîh-i Müslim 1791):

"Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azab etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur" İbn Kesîr Tefsiri 3:128.

Bu âyet, insanların akıbetinin Allah'ın elinde olduğunu öğretir. Gerçekten de Uhud'da Efendimiz'le savaşan pek çok kişi, ***Hâlid b. Velîd, Amr b. Âs ve Ebû Süfyân*** dahil, daha sonra Müslüman olup bu dinin savunucuları oldu.

SİYER NOTU: ÜBEY B. HALEF

Siyer kitapları, Mekkeli bir müşrik olan ***Übey b. Halef***'in Resûlullah'ı ﷺ atının üzerinde öldüreceğine yemin ettiğini zikreder. Uhud günü Efendimiz'e doğru saldırdı. Resûlullah ﷺ bir sahâbîden bir mızrak aldı ve onu boynundan hafifçe yaraladı. Übey acıdan bağırarak geri döndü ve Mekke yolunda öldü.

Âlimler, Übey'in Resûlullah'ın kendi eliyle öldürdüğü ***tek kişi*** olduğunu zikreder; Efendimiz ﷺ başka kimseyi kendi eliyle öldürmemiştir. Az sonra gelecek Ebû Hüreyre hadisi, Allah'ın ***"Allah yolunda Resûlullah'ın ﷺ öldürdüğü adama"*** karşı şiddetli gazabından bahseder.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 4073. https://sunnah.com/bukhari:4073

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Efendimiz'in dişini göstererek şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Peygamberine bunu yapan kavme karşı Allah'ın gazabı pek şiddetlidir" (Sahîh-i Buhârî 4073). Ders: Resûlullah ﷺ diğer insanlar gibi acı duydu, yine de kavminin hidayete ermesini ümit etmeye devam etti.

KEDERDEN SONRA GELEN UYUKLAMA

Bozgundan sonra Müslüman ordusundan geriye kalanlar ***Uhud Dağı'nın yamacında*** toplandılar; yanlarında Resûlullah ﷺ vardı. Allah onların hâlini şöyle anlatır:

"Peygamber arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyordunuz"İbn Kesîr Tefsiri 3:153.

Sonra Allah şaşırtıcı bir huzur indirdi: ***"Kederden sonra, bir takımınızı kendinden geçirecek şekilde size huzur ve emniyet indirdi"***İbn Kesîr Tefsiri 3:154.

Ebû Talha رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Ben uyuklamanın bürüdüğü kimselerdendim; öyle ki kılıcım birkaç kez elimden düştü; düşüyor, alıyordum, yine düşüyor, yine alıyordum."*** (Sahîh-i Buhârî 4068).

İKİ GRUP (3:154)	HÂLLERİ
İhlâslı müminler	Uyuklama onları bürüdü; bu, Allah'tan bir emniyet alametiydi.
Kendi derdine düşenler	Uyuyamadılar; Allah hakkında kötü zanna kapıldılar.

Bu, Allah'ın uyuklamayı bir huzur olarak ikinci kez indirişidir; ilki Bedir gecesiydi (Enfâl 8:11). Ders: ***Yakîn sahibi bir kalp*** tehlikenin ortasında bile dinlenebilir; şüpheli bir kalp ise güvende olsa bile huzur bulamaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEPEDEKİ EBÛ SÜFYÂN

Savaş yatışınca ***Ebû Süfyân*** yüksek bir yere çıktı ve Resûlullah'ın ﷺ, Ebû Bekir'in ve Ömer'in hayatta olup olmadığını anlamak için seslendi. Bu konuşma Berâ hadisinde kaydedilmiştir (5. Bölüm):

EBÛ SÜFYÂN	MÜSLÜMANLARIN CEVABI
"Muhammed aranızda mı?"	Sükût; Efendimiz'in emriyle: "Ona cevap vermeyin."
"Hepsi öldürülmüş."	Ömer: "Yalan söyledin ey Allah düşmanı!"
"Yücel ey Hübel!"	"Allah daha yüce ve daha uludur."
"Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yok."	"Allah bizim mevlâmızdır, sizin mevlânız yoktur."
"Bu gün Bedir gününe karşılıktır."	(Siyer kitapları: Ömer şöyle cevap verdi: "Bir değil! Bizim ölülerimiz cennette, sizin ölüleriniz cehennemdedir.")

Dikkat edin: Resûlullah ﷺ, soru kendisine ve ashabına dokunduğunda ***sükût etti***; fakat Ebû Süfyân ***putu yüceltince*** hemen cevap verilmesini emretti. Allah'ın şerefi, insanın kendi güvenliğinden önce gelir.

Ders: Yenilgi ve yaralar içinde bile ***tevhid*** küçültülemez. "Yücel ey Hübel" diye bağıran bu Ebû Süfyân, sonradan Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUS'AB B. UMEYR

Mus'ab b. Umeyr رضى الله عنه, eskiden Mekke'de bolluk içinde yaşayan, güzel giyinip güzel kokular süren Kureyşli bir gençti. Müslüman olduktan sonra bütün bunları terk etti, hicretten önce Medine'ye gönderilen ***İslâm'ın ilk elçisi*** oldu ve Uhud günü şehit düşünceye kadar ***Müslümanların sancağını*** taşıdı (siyer kitapları). Habbâb رضى الله عنه onun kefenini şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4047

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ خَبَّابٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَبْتَغِي وَجْهَ اللَّهِ، فَوَجَبَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ، وَمِنَّا مَنْ مَضَى أَوْ ذَهَبَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا، كَانَ مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، لَمْ يَتْرُكْ إِلاَّ نَمِرَةً، كُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلاَهُ، وَإِذَا غُطِّيَ بِهَا رِجْلاَهُ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَقَالَ لَنَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم غَطُّوا بِهَا رَأْسَهُ، وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلِهِ الإِذْخِرَ ـ أَوْ قَالَ أَلْقُوا عَلَى رِجْلِهِ مِنَ الإِذْخِرِ. وَمِنَّا مَنْ قَدْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا.

TERCÜME:

Habbâb رضى الله عنه şöyle dedi: **Allah'ın rızasını umarak Resûlullah ﷺ ile birlikte hicret ettik; ecrimiz Allah katında sabit oldu. Aramızdan kimisi (dünyada) ecrinden hiçbir şey tatmadan vefat etti; bunlardan biri de Uhud günü şehit edilen ve geriye çizgili bir yün örtüden başka bir şey bırakmayan Mus'ab b. Umeyr'dir.** Başını örtsek ayakları açılıyor, ayaklarını örtsek başı açılıyordu. Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"Başını o örtüyle örtün, ayaklarının üzerine de izhir otu koyun."** Aramızdan kimisinin ise meyvesi olgunlaşmış, onu devşirmektedir.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Yunus ← Züheyr ← al-A'maş ← Şaqiq (Ebû Wa'il) ← Khabbab b. al-Aratt رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4047.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4047

ABDURRAHMAN B. AVF'IN AĞLAYIŞI

Yıllar sonra, zengin bir sahâbî olan ***Abdurrahman b. Avf***'a yemek getirildiğinde şöyle dedi: ***"Mus'ab b. Umeyr şehit edildi; o benden daha hayırlıydı, fakat onu kefenlemek için bir örtüden başka bir şey***

bulunamadı… İyiliklerimizin karşılığının bize dünyada peşin verilmiş olmasından korkuyorum." Sonra ağladı (Sahîh-i Buhârî 1274).

Berâ b. Âzib رضى الله عنه şöyle dedi: ***"(Medine'de) bize ilk gelenler Mus'ab b. Umeyr ve İbn Ümmi Mektûm'du; insanlara Kur'an öğretiyorlardı."*** (Sahîh-i Buhârî 3925). Onun Medine'ye ektiği İslâm tohumu, Uhud'da Resûlullah'ı ﷺ savunan Ensâr olarak meyvesini verdi.

Ders: Mus'ab dünyanın bolluğunu terk etti ve yeterli bir kefen bile olmadan gitti; fakat ***ecri Allah katında eksiksiz saklıdır***. Asıl zenginlik geride bıraktıklarımız değil, yanımızda götürdüklerimizdir.

ŞEHİTLERİN DEFNİ

Uhud'da yaklaşık ***yetmiş*** sahâbî şehit düştü (5. Bölüm). Yorgun ve yaralı Müslümanlar onları savaş meydanına defnetmek zorunda kaldılar. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1343

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ. فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلاَءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ، وَلَمْ يُغَسَّلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: **Nebî ﷺ Uhud şehitlerinden ikişer kişiyi tek bir örtüde bir araya getiriyor, sonra "Bunlardan hangisi daha çok Kur'an biliyordu?" diye soruyordu.** Onlardan biri gösterilince onu kabirde öne koyuyor ve şöyle buyuruyordu: ***"Kıyamet günü ben bunlara şahidim."*** Kanlarıyla defnedilmelerini emretti; yıkanmadılar ve üzerlerine namaz kılınmadı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← al-Laith ← Ibn Şihab ← 'Abdurrahmân b. Ka'b b. Malik ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Cenâiz, Şehide Namaz Bâbı, Hadis No. 1343.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1343

SAVAŞ ŞEHİDİNİN HÜKMÜ	DELİL
Yıkanmaz	Kanıyla defnedilir (Buhârî 1343).
Kendi elbisesiyle kefenlenir	Yetersizlik sebebiyle iki kişi tek örtüde (Buhârî 1343).
Kur'an ehli öne alınır	"Hangisi daha çok Kur'an biliyordu?" (Buhârî 1343).
Resûlullah ﷺ şahit olur	"Kıyamet günü ben bunlara şahidim."

SİYER NOTU: RESÛLULLAH'IN ﷺ HAMZA İÇİN HÜZNÜ

Siyer kitapları, ***Hamza***'nın naaşının müşrikler tarafından müsle edildiğini (organlarının kesildiğini) ve Hind bint Utbe'nin onun ciğerini çiğnediğinin söylendiğini zikreder. Resûlullah ﷺ amcasını o hâlde görünce çok üzüldü.

Bizzat Ebû Süfyân da Berâ hadisinde şöyle itiraf eder: ***"Benim emretmediğim bir müsle (naaşlara yapılmış kesme) bulacaksınız."*** (Buhârî 4043, 3039 rivayeti).

Hind hakkındaki ayrıntılar siyer kitaplarında, bir kısmı da Müsned-i Ahmed'de rivayet edilir; ***Hind daha sonra Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 3039. https://sunnah.com/bukhari:3039

Bazı aileler şehitlerin naaşlarını Medine'ye götürdü; fakat Resûlullah ﷺ onların ***geri getirilip şehit düştükleri yere defnedilmelerini*** emretti. Bu, Câbir'in Sünen-i Ebî Dâvûd ve Tirmizî'deki rivayetidir. Bu sebeple Uhud şehitlerinin kabirleri bugün hâlâ o dağın eteğindedir; Hâkim'in rivayetinde ***"Şehitlerin efendisi"*** diye anılan ***Hamza***'nın kabri de oradadır.

Ders: Hüzün ve yorgunluk içinde bile Resûlullah ﷺ ***Kur'an ehline ikram etti***; onlar kabirde bile öne alındı. (Hanefî mezhebine göre savaş şehidi yıkanmaz ve kendi elbisesiyle defnedilir, fakat üzerine cenaze namazı kılınır; Hanefîler, Resûlullah'ın sekiz yıl sonra Uhud şehitlerine namaz kıldığını bildiren Sahîh-i Buhârî 4042 rivayetini ve Hamza'ya namaz kılındığına dair siyer rivayetlerini delil alır.)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CÂBİR'İN BABASI VE MELEKLERİN GÖLGESİ

Uhud şehitlerinden biri de Câbir'in babası ***Abdullah b. Amr b. Harâm*** idi. Geride dokuz kız çocuğu ve borç bıraktı. Câbir رضى الله عنهما babasının naaşını gördüğü anı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1244

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبْكِي، وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لاَ يَنْهَانِي، فَجَعَلَتْ عَمَّتِي فَاطِمَةُ تَبْكِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم تَبْكِينَ أَوْ لاَ تَبْكِينَ، مَا زَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ. تَابَعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي ابْنُ الْمُنْكَدِرِ سَمِعَ جَابِرًا ـ رضى الله عنه ـ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: **Babam (Uhud'da) şehit edilince ağlayarak yüzünü örten örtüyü açtım. İnsanlar beni engellemeye çalıştı, fakat Nebî ﷺ beni engellemedi.** Sonra halam Fâtıma da ağladı.

Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***"İster ağla ister ağlama; siz onu kaldırıncaya kadar melekler kanatlarıyla onu gölgelemeye devam ettiler."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu'bah ← Muhammed b. al-Munkadir ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما; şu rivayetle desteklenir: Ibn Juraij ← Ibn al-Munkadir ← Jabir.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Cenâiz, Hadis No. 1244.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1244

Allah şehitler hakkında şöyle buyurur: ***"Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis Rableri katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar"***İbn Kesîr Tefsiri 3:169.

SİYER NOTU: "ALLAH BABANLA KONUŞTU"

Ayrıca ***Tirmizî*** rivayetinde (No. 3010, hasen), Resûlullah ﷺ üzgün olan Câbir'e şöyle sordu: "Allah'ın babana ne dediğini sana haber vereyim mi?" Allah onunla perdesiz konuştu ve "İste, sana vereyim" buyurdu. O, "Beni dirilt ki senin uğrunda bir kez daha öldürüleyim" dedi. Allah, "Onların (dünyaya) dönmeyeceklerine dair hükmüm geçmiştir" buyurdu. Bunun üzerine o, hâllerinin hayatta olanlara bildirilmesini istedi ve 3:169 âyeti indi.

KAYNAK:

Câmi‘u’t-Tirmizî 3010 (hasen). https://sunnah.com/tirmidhi:3010

Ders: Resûlullah ﷺ ***Câbir'in ağlamasını engellemedi***; kayıp sebebiyle ağlamak fıtrattır. Fakat Efendimiz bu hüznü bir müjdeyle tedavi etti: Melekler babasını gölgeliyordu ve şehitler Rableri katında diridir.

UHUD MEYDANINDA KADINLAR

Müslüman kadınlar da Uhud'da bulundular; Kureyş kadınları gibi savaşı kızıştırmak için değil, yaralılara ***su vermek ve onları tedavi etmek*** için. Enes رضي الله عنه, ***Âişe ile Ümmü Süleym***'in sırtlarında su tulumları taşıyıp yaralı savaşçıların ağızlarına tekrar tekrar boşalttıklarını gördü (12. Bölüm, Buhârî 4064).

Ömer b. Hattâb رضي الله عنه halifeyken Medine kadınlarına elbise dağıttı. Güzel bir tane arttı; biri onun, Ömer'in Resûlullah'ın ﷺ torunu olan hanımına verilmesini teklif etti. Ömer şöyle dedi: ***"Ümmü Salît buna daha layıktır; o, Uhud günü bize su tulumları taşırdı."*** (Sahîh-i Buhârî 2881).

SİYER NOTU: ÜMMÜ UMÂRE (NESÎBE BİNT KA'B)

Siyer kitapları, Ensâr'dan ***Ümmü Umâre***'nin su vermek için çıktığını, fakat Müslümanlar geri çekilince ***Resûlullah'ı*** ﷺ kılıç ve okla savunduğunu ve pek çok yara aldığını zikreder. Bu rivayet İbn Sa'd'ın Tabakât'ında ve siyer kitaplarında meşhurdur; fakat Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

SİYER NOTU: SAFİYYE'NİN SABRI

Siyer kitapları ve Müsned-i Ahmed, Hamza'nın kız kardeşi ***Safiyye bint Abdülmuttalib***'in kardeşinin naaşını görmeye geldiğini zikreder. Resûlullah ﷺ, naaşın hâlini görmemesi için oğlu ***Zübeyr***'den onu durdurmasını istedi. Safiyye şöyle dedi: "Kardeşime yapılanı duydum; bu Allah yolundadır. İnşallah sabredip ecrini Allah'tan umacağım."

Hamza'yı kefenlemek için iki parça kumaş getirdi. Hamza'nın yanında, o da kefensiz şehit düşmüş bir Ensârî bulununca, kumaşlar kura ile ikisi arasında paylaştırıldı.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Ders: Su taşımak gibi küçük bir hizmet, yıllar sonra Ömer tarafından ***hatırlandı***. Allah katında hiçbir katkı küçük değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAMRÂÜ'L-ESED

Ertesi gün Resûlullah ﷺ, Kureyş'in geri dönüp Medine'ye saldıracağından endişe etti. Bir gün önce yaralananları düşmanı takip etmek için yeniden çıkmaya çağırdı. Âişe رضى الله عنها şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4077

حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها {الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ} قَالَتْ لِعُرْوَةَ يَا ابْنَ أُخْتِي كَانَ أَبُوكَ مِنْهُمُ الزُّبَيْرُ وَأَبُو بَكْرٍ، لَمَّا أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا أَصَابَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَانْصَرَفَ عَنْهُ الْمُشْرِكُونَ خَافَ أَنْ يَرْجِعُوا قَالَ مَنْ يَذْهَبُ فِي إِثْرِهِمْ. فَانْتَدَبَ مِنْهُمْ سَبْعُونَ رَجُلاً، قَالَ كَانَ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَالزُّبَيْرُ.

TERCÜME:

"Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve Peygamberin çağrısına koşanlara" (Âl-i İmrân 3:172) âyeti hakkında Âişe رضى الله عنها Urve'ye şöyle dedi: **"Kardeşimin oğlu! Baban Zübeyr ve Ebû Bekir onlardandı. Uhud günü Resûlullah'ın ﷺ başına gelenler gelip müşrikler gidince, onların geri döneceğinden endişe etti ve 'Onların izini kim takip eder?' buyurdu. Onlardan yetmiş kişi bu çağrıya koştu."** Bunların arasında Ebû Bekir ve Zübeyr de vardı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed (bin Salam) ← Ebû Mu'awiyah ← Hişam (bin 'Urwah) ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4077.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4077

"Bu, onların imanını artırdı da: "Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir" (bütün işlerimizi O'na bırakırız)" dediler İbn Kesîr Tefsiri 3:173.

SİYER NOTU: HAMRÂÜ'L-ESED'DEKİ ORDU

Siyer kitapları, Müslüman ordusunun Medine'ye yaklaşık 13 km uzaklıktaki ***Hamrâü'l-Esed***'e kadar ilerlediğini, orada çok sayıda ateş yakarak üç gün konakladığını zikreder. Bu haberi duyan Ebû Süfyân, yeniden saldırma ***niyetinden vazgeçti*** ve Mekke'ye döndü.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of Uhud". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Uhud

Allah bu kıssayı bir övgüyle tamamlar: ***"Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allah'tan nimet ve bollukla geri döndüler"***İbn Kesîr Tefsiri 3:174.

Ders: Yenilgi ***ümitsizlik*** demek değildir. Yaraları henüz iyileşmemişken sahâbîler Allah'ın ve Resûlü'nün çağrısına koştular; "Hasbünallâhu ve ni'me'l-vekîl" de tehdit karşısında müminlerin zikri oldu.

"UHUD BİZİ SEVER"

Uhud büyük bir hüzne şahit olmuş olsa da Resûlullah ﷺ o dağa karşı kin beslemedi. Aksine şöyle buyurdu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4083

حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، سَمِعْتُ أَنَسًا ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Bu (Uhud), bizi seven ve bizim de sevdiğimiz bir dağdır."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Nasr b. 'Ali ← babası 'Ali b. Nasr ← Qurrah b. Khalid ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, "Uhud Bizi Sever" Bâbı, Hadis No. 4083.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4083

Ukbe b. Âmir رضى الله عنه, Uhud'dan ***sekiz yıl*** sonra Resûlullah'ın ﷺ, dirilere ve ölülere veda eder gibi Uhud şehitleri için namaz kıldığını rivayet eder. Sonra minbere çıktı ve şöyle buyurdu: ***"Benden sonra Allah'a şirk koşmanızdan korkmuyorum; fakat dünyanın sizi cezbedip onun için birbirinizle yarışmanızdan korkuyorum."*** Ukbe şöyle dedi: Bu, Resûlullah'ı ﷺ son görüşümdü (Sahîh-i Buhârî 4042).

Enes رضى الله عنه ayrıca Nebî'nin ﷺ bir defasında Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la birlikte Uhud'a çıktığını ve dağın sarsıldığını rivayet eder. Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Sabit dur ey Uhud! Üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehit vardır."*** (Sahîh-i Buhârî 3675). Gerçekten de Ömer ve Osman daha sonra şehit olarak vefat ettiler.

Efendimiz'in Uhud'la ilgili son uyarısı aynı derse dönüyordu: ***dünyanın cazibesi***. Uhud'da okçular ganimet yüzünden inmişti; Efendimiz de ümmetinin aynı hatayı başka bir şekilde tekrarlamasından endişe ediyordu.

Ders: İmtihana ve hüzne şahit olan bir yer yine de ***sevilebilir***. Uhud, şehitlerin sabrına şahit oldu; Resûlullah'ın ﷺ ona olan sevgisi de bize imtihana rıza gözüyle bakmayı öğretir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD KISSALARININ KAYNAKLARI

Uhud kıssası bize, dereceleri farklı üç tür kaynak yoluyla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okuyucu neyin ***kesin***, neyin ***meşhur*** olduğunu bilsin diye bu üçünü birbirinden ayırır:

Uhud Kıssalarının Kaynakları

Kur'an (6)

- İki topluluk az kalsın yılacaktı (3:122)
- "Muhammed ancak bir peygamberdir" (3:144)
- Çekişme ve isyan (3:152)
- Kederden sonra uyuklama (3:154)
- "O, kendi tarafınızdandır" (3:165)
- Şehitler Rableri katında diridir (3:169)

Sahih hadis (9)

- Kılıç ve inek rüyası
- Münafıkların geri dönmesi
- Okçulara emir; Ebû Süfyân
- İblis'in çığlığı; el-Yemân
- Enes b. Nadr; cennet kokusu
- Ebû Talha, Sa'd, Talha; Nebî'nin yaraları
- Mus'ab; şehitlerin defni; Câbir'in babası
- Vahşî ve Hamza
- Hamrâü'l-Esed; "Uhud bizi sever"

Siyer kitapları (4)

- Hâlid'in süvarileri tepenin arkasında
- Ümmü Umâre Nebî'yi savunuyor
- Hind ve Hamza'nın naaşı
- Asker ve at sayıları

Siyer kitaplarındaki kıssalar, ilgili bölümlerde durumları açıklanarak zikredilmiştir.

Şekil 4: Bu e-kitaptaki Uhud kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
İki topluluk; ilk zafer; ölüm haberi; uyuklama	Kur'an (Âl-i İmrân 3:122, 144, 152–154) — kesin
Okçular; Ebû Süfyân; İblis; Enes b. Nadr	Sahîh-i Buhârî 4043, 4065, 4048 — sahih
Ebû Talha; Sa'd; Efendimiz'in yaraları; Vahşî	Sahîh-i Buhârî 4064, 4055, 4075, 4072 — sahih
Ebû Dücâne; yedi Ensârî	Sahîh-i Müslim 2470, 1789 — sahih
Allah'ın Câbir'in babasıyla konuşması	Câmi'u't-Tirmizî 3010 — hasen
Zırh; "Bir peygambere yakışmaz…"	Buhârî'de ta'lîk olarak; Müsned-i Ahmed
Tepenin arkasında Hâlid; Ümmü Umâre; Hind; Ebû Dücâne'nin sarığı	Siyer kitapları (İbn İshâk, İbn Sa'd) — meşhur, senedleri farklı

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CİHADA KATILMAK İSTEYEN GENÇLER VE MAZERETLİLER

Müslüman ordusu Uhud'a hareket etmeden önce Resûlullah ﷺ safları denetledi. Aralarında henüz yaşı tutmayan gençler ve mazeretli yaşlılar vardı. Her iki grup da imanın Medine toplumunun ne kadar derinlerine işlediğini gösteriyordu: Gençler vakti gelmeden katılmak istiyor, mazeretliler ise kendilerine ruhsat verildiği hâlde oturmayı reddediyordu.

ABDULLAH B. ÖMER: ON DÖRT YAŞINDA GERİ ÇEVRİLMESİ

HADİS: ON DÖRT VE ON BEŞ YAŞ

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما, Uhud günü on dört yaşındayken Resûlullah'ın ﷺ huzuruna çıkarıldığını, Efendimiz'in kendisine (savaşmak için) izin vermediğini anlatır. Sonra Hendek günü on beş yaşındayken huzuruna çıkarıldı ve Efendimiz ona izin verdi.

Nâfi' şöyle dedi: Bu hadisi halifeyken Ömer b. Abdülazîz'e anlattım. "İşte bu, çocuk ile yetişkin arasındaki sınırdır" dedi ve valilerine, on beş yaşına ulaşanlara maaş bağlamalarını yazdı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2664; Sahîh-i Müslim 1868.

Bu hadis, diğer alametler henüz belirgin değilken bulûğ yaşı konusunda fıkıhta önemli bir delildir. Aynı zamanda Resûlullah'ın ﷺ bir kimseyi yalnızca heyecanıyla değerlendirmediğini gösterir. İbn Ömer'in heyecanı övgüye değerdi, fakat savaş meydanı bedenî olgunluk gerektiriyordu; o genci geri çevirmek bir aşağılama değil, bir rahmetti.

RÂFİ' B. HADÎC VE SEMÜRE B. CÜNDEB

Siyer kitapları (İbn Hişâm ve Taberî), Ensâr'dan bir genç olan Râfi' b. Hadîc'e usta bir okçu olduğu için izin verildiğini zikreder. Onunla yaşıt olan Semüre b. Cündeb geri çevrilince şöyle dedi: "Râfi'e izin verip beni geri çeviriyorsun; oysa ben güreşte onu yenebilirim." Güreştiler ve Semüre kazandı; böylece ikisine de izin verildi. Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur, fakat senedi sahih derecesine ulaşmaz; bir ***siyer rivayeti*** olarak zikredilmiştir.

AMR B. CEMÛH: TOPAL AYAK

Amr b. Cemûh رضى الله عنه, Benî Seleme'nin ileri gelenlerinden, ayağı topal bir kimseydi. Kur'an'a göre topal kimse savaşa çıkmazsa bir sorumluluğu yoktur (Fetih 48:17). Oğulları onu çıkmaktan alıkoymaya çalışmış, fakat o şehit olmayı istemekte ısrar etmişti.

HADİS: CENNETTE SAĞLAM AYAKLA YÜRÜMEK

Ebû Katâde رضى الله عنه, Amr b. Cemûh'un Resûlullah'ın ﷺ huzuruna gelip şöyle sorduğunu rivayet eder: "Allah yolunda öldürülünceye kadar savaşırsam, cennette bu ayağımla sağlam olarak yürüyecek miyim?" Ayağı topaldı. Efendimiz, "Evet" buyurdu. Uhud günü kardeşinin oğlu ve onların bir kölesiyle birlikte şehit edildi. Resûlullah ﷺ onun naaşının yanından geçerken şöyle buyurdu: "Sanki seni cennette bu ayağınla sağlam olarak yürürken görüyorum." Efendimiz üçünün tek bir kabre defnedilmesini emretti.

Derece: senedi HASEN — Müsned-i Ahmed 22553.

Amr b. Cemûh, Câbir'in babası Abdullah b. Amr ile birlikte defnedildi (19. Bölüm); çünkü ikisi hem akraba (bacanak) hem de yakın dosttu. Bedenî mazeret yüksek bir gayeye engel olmadı; bir kimsenin Allah katındaki değerini belirleyen, niyeti ve gayretidir.

DERS

Uhud, herkesin bir yeri olduğunu öğretir. Bugün geri çevrilen genç yarının mücahididir; ruhsat verilen mazeretli ise daha yüksek bir yolu yine de seçebilir. Bizim için bunun anlamı şudur: Gençlerin heyecanını küçümsemeyelim ve gücümüzün yettiği alanlarda hizmet etmeyi bırakmak için mazeretimizi bahane etmeyelim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD ŞEHİTLERİNDEN SİMALAR

Uhud'da yaklaşık yetmiş sahâbî şehit düştü; çoğu Ensâr'dandı. Bazılarının kıssaları önceki bölümlerde anlatıldı. Aşağıdaki tablo, en çok bilinen simalardan bazılarını kıssalarının kaynaklarıyla birlikte bir araya getirir.

ŞAHSİYET	KISA KISSA	KAYNAK
Hamza b. Abdülmuttalib	Resûlullah'ın ﷺ amcası, "Allah'ın Arslanı"; Vahşî'nin mızrağıyla şehit edildi (7. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4072
Mus'ab b. Umeyr	Sancaktar; bedenini örtmeye yetmeyen bir örtüyle kefenlendi (17. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 1274
Enes b. Nadr	"Uhud'un ötesinden cennetin kokusunu alıyorum"; bedeninde seksenden fazla yara (11. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 2805
Abdullah b. Amr (Câbir'in babası)	Meleklerin kanatlarıyla gölgelendi; Allah onunla perdesiz konuştu (19. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 1244; Tirmizî 3010
Amr b. Cemûh	Topaldı, fakat cennette sağlam ayakla yürümek istedi (24. Bölüm).	Müsned-i Ahmed 22553 (hasen)
Hanzala b. Ebî Âmir	"Gasîlü'l-melâike": naaşını melekler yıkadı.	Sahîh-i İbn Hibbân 7025 (hasen)
Üseyrim (Amr b. Sâbit)	Uhud günü Müslüman oldu, şehit düştü; hiç namaz kılmadan cennete girdi.	Sünen-i Ebî Dâvûd 2537 (hasen)
Abdullah b. Cübeyr	Şehit düşünceye kadar yerinden ayrılmayan okçular komutanı (5. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4043
Yemân (Huzeyfe'nin babası)	Karmaşa içinde Müslümanlar tarafından yanlışlıkla öldürüldü (9. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4065
Sa'd b. Rebî'	Ensâr'a Resûlullah'ı ﷺ korumalarını tavsiye eden son sözleri.	Siyer kitapları (İbn İshâk; Muvatta'da mürsel olarak)

HANZALA: MELEKLER TARAFINDAN YIKANAN ŞEHİT

Hanzala b. Ebî Âmir رضى الله عنه Uhud'dan önceki gece evlenmişti. Savaşa çıkma çağrısını duyunca gusül yapmaya fırsat bulamadan cünüp olarak hemen çıktı ve şehit düştü. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Şüphesiz arkadaşınızı melekler yıkıyor." Hanımına sorulunca, Hanzala'nın çağrıyı duyduğunda cünüp olarak çıktığını açıkladı. Bu rivayeti İbn Hibbân (Sahîh-i İbn Hibbân 7025) ve Hâkim nakletmiştir; hadis âlimleri tarafından ***hasen*** kabul edilmiştir. İlginçtir ki babası "Râhib" lakaplı Ebû Âmir, aynı gün Kureyş saflarındaydı.

ÜSEYRİM: TEK VAKİT NAMAZ KILMADAN CENNET

HADİS: AMR B. UKAYŞ

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Amr b. Ukayş'ın cahiliye döneminden kalma faiz alacakları olduğunu ve onları tahsil edinceye kadar Müslüman olmak istemediğini rivayet eder. Uhud günü akrabalarını sordu; hepsinin Uhud'da olduğu söylendi. Zırhını giydi, atına bindi ve onlara doğru gitti. Müslümanlar onu görünce, "Bizden uzak dur ey Amr" dediler. O, "Ben iman ettim" dedi. Yaralanıncaya kadar savaştı ve ailesine taşındı. Sa'd b. Muâz, kız kardeşi aracılığıyla ona şöyle sordu: "Kavmine olan gayretten mi, onlar için öfkelendiğinden mi, yoksa Allah için mi savaştın?" O, "Bilakis Allah ve Resûlü için" dedi. Sonra vefat etti ve cennete girdi; oysa Allah için tek bir vakit bile namaz kılmamıştı.

Derece: HASEN (Elbânî) — Sünen-i Ebî Dâvûd 2537.

Bu kıssa, namazı hafife almak için bir delil değildir. Amellerin sonlarına göre değerlendirildiğini gösterir: Üseyrim Müslüman oldu ve henüz bir namaz vakti girmeden şehit düştü. Ebû Hüreyre bizzat insanlara, dikkatlerini bu kıssaya çekmek için sık sık, "Bana hiç namaz kılmadan cennete giren bir adamı anlatın" diye sorardı.

SA'D B. REBÎ': SON VASİYET

Savaştan sonra Resûlullah ﷺ Sa'd b. Rebî'i رضى الله عنه araması için bir sahâbî gönderdi. Siyer kitaplarına göre şehitler arasında can çekişirken bulundu. Şöyle vasiyet etti: "Resûlullah'a ﷺ selâmımı ilet ve kavmime (Ensâr'a) şöyle de: İçinizde göz kırpan bir göz varken Resûlullah ﷺ yaralanırsa, Allah katında hiçbir mazeretiniz olmaz." Sa'd b. Rebî', Medine'de Abdurrahman b. Avf ile kardeş ilan edilen Ensârî sahâbîdir (8. Seri). Bu vasiyet kıssası bir ***siyer rivayetidir*** (İbn İshâk; Mâlik'in Muvatta'ında mürsel olarak).

DERS

Uhud şehitleri farklı geçmişlerden geliyordu: Hamza ve Mus'ab gibi Mekke'nin soyluları, Hanzala gibi yeni evlenmiş bir genç, Amr b. Cemûh gibi topal bir yaşlı ve Üseyrim gibi birkaç saat önce iman etmiş bir kimse. Onları birleştiren, Allah'a ihlâs ve Resûlü'ne sevgiydi. Şehadet yaş veya soy seçmez; kalbi seçer.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KINAMA VE AF

Uhud yalnızca bir kahramanlık kıssası değil, aynı zamanda insanî hataların da kıssasıdır. Kur'an sahâbîlerin hatalarını gizlemez; açıkça kınar, fakat aynı âyette affı da ilan eder. Bu, Allah'ın bu ümmetin en hayırlı neslini terbiye etme yoludur.

ALLAH'IN İKİ KEZ İLAN ETTİĞİ AF

ÂYET	KINAMA	AF
Âl-i İmrân 3:152	Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşediniz, çekiştiniz ve isyan ettiniz; sizden kimi dünyayı istiyordu.	"And olsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur."
Âl-i İmrân 3:155	İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirenlerin, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırmak istemişti.	"Allah, and olsun ki, onları affetti. Allah bağışlayandır, Halîm'dir."
Âl-i İmrân 3:159	Resûlullah'a ﷺ onlara karşı katı davranmaması emredildi.	"Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış."

İBN ÖMER OSMAN'I SAVUNUYOR

Yıllar sonra, Osman b. Affân رضي الله عنه aleyhindeki fitne yayıldığında Mısırlı bir adam Osman'ı sorgulamak için İbn Ömer'e geldi. İbn Ömer'in cevabı, Uhud âyetlerinin bizzat sahâbîler tarafından nasıl anlaşıldığının bir örneği oldu.

HADİS: OSMAN HAKKINDA ÜÇ SORU

Adam İbn Ömer'e sordu: "Osman'ın Uhud günü kaçtığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Adam sordu: "Bedir'de bulunmadığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Adam yine sordu: "Rıdvan Biatı'nda bulunmadığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Bunun üzerine adam (sanki tatmin olmuş gibi) tekbir getirdi.

İbn Ömer şöyle dedi: "Gel, sana açıklayayım. Uhud günü kaçmasına gelince, Allah'ın onu affettiğine şahitlik ederim. Bedir'de bulunmamasına gelince, bunun sebebi Resûlullah'ın ﷺ kızı olan hanımının hasta olmasıydı; Resûlullah ﷺ ona, 'Sana Bedir'de bulunan bir adamın ecri ve payı vardır' buyurdu. Rıdvan Biatı'nda bulunmamasına gelince, eğer Mekke'de Osman'dan daha değerli biri olsaydı, Resûlullah ﷺ onu gönderirdi. Efendimiz Osman'ı gönderdi; Rıdvan Biatı da Osman Mekke'ye gittikten sonra gerçekleşti. Resûlullah ﷺ sağ eliyle, 'Bu, Osman'ın elidir' dedi ve onu diğer eline vurarak 'Bu, Osman içindir' buyurdu." Sonra İbn Ömer, "Şimdi bu cevabı yanında götür" dedi.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4066; ayrıca bk. Sahîh-i Buhârî 3698.

İbn Ömer tarihî gerçeği inkâr etmedi; Osman'ın Uhud günü geri çekildiğini kabul etti. Fakat bu gerçeği Kur'an'ın ışığına yerleştirdi: Allah affettikten sonra hiç kimsenin onu tekrar tekrar gündeme getirmesi yakışmaz. Ehl-i sünnetin sahâbîlere karşı edebi budur: Onların hata yapabilen insanlar olduğunu kabul etmek ve aynı zamanda Allah onlardan razı olup onları affettiği için onlara hürmet etmek.

DERS

Kur'an'ın sahâbîleri kınaması onları düşürmek için değil, yüceltmek içindir. Ailede, işte ve toplumda bu yöntemi örnek alabiliriz: Hatayı açıkça belirtmek, sonra af kapısını genişçe açmak. Allah bir kimseyi affettiyse, biz O'ndan daha katı bir hâkim olmayalım.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUGÜN UHUD DAĞI VE OKÇULAR TEPESİ

Uhud, siyerdeki tarihî yerlerin yerini tespit etmesi en kolay olanlarındandır; çünkü dağ, Resûlullah ﷺ zamanında olduğu gibi hâlâ ayaktadır. Medine'yi ziyaret eden hacılar ve umreciler neredeyse her zaman oraya götürülür.

KONU	AÇIKLAMA
Konumu	Medine şehrinin kuzeyinde; bugün şehir dağın eteğine kadar genişlemiştir.
Yükseklik	Deniz seviyesinden yaklaşık 1.077 m; çevredeki düzlükten göreli yüksekliği yaklaşık 377 m.
Uzunluk	Doğudan batıya yaklaşık 7,5 km; kızılımsı renkte.
Okçular Tepesi	Uhud'un önünde, meydanın güney tarafındaki küçük tepe; Cebelü'r-Rumât (Okçular Tepesi) diye bilinir. Siyer kitapları onu 'Ayneyn tepesi olarak zikreder.
Şehitlik	Hamza dahil Uhud şehitlerinin defnedildiği, etrafı çevrili alan.
Seyyidü'ş-Şühedâ Mescidi	Şehitliğin yakınındaki büyük cami; "Şehitlerin efendisi" Hamza'nın adını taşır. Yeni binası yaklaşık 2017'de tamamlanmıştır.

Coğrafî kaynak: Mount Uhud — Wikipedia. Yükseklik ve uzunluk ölçüleri modern tahminlerdir; kaynağa göre biraz farklılık gösterebilir.

BU KÜÇÜK TEPE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Okçular Tepesi'nin üzerinde duran biri, Resûlullah'ın ﷺ okçu birliğini neden oraya yerleştirdiğini kendi gözleriyle anlayabilir (5. Bölüm). Tepe, Müslüman saflarının arkasındaki geçidi kontrol ediyordu. Okçular inince bu geçit açıldı ve Hâlid b. Velîd'in komutasındaki Kureyş süvarileri bu fırsatı değerlendirdi. Küçük tepe ile Uhud Dağı arasındaki mesafenin yakınlığı, o gün hata payının ne kadar küçük olduğunu gösterir.

ŞEHİTLİĞİ ZİYARET ETMENİN ÂDÂBI

Kabir ziyareti, âhireti hatırlamak için sünnettir. Bizzat Resûlullah ﷺ sekiz yıl sonra Uhud şehitlerinin yanına çıkmış ve onlara veda eden biri gibi dua etmiştir (Sahîh-i Buhârî 4042). Efendimiz'in kabir ziyaretinde öğrettiği dualardan biri şudur: "Ey bu diyarın mümin ve Müslüman sakinleri, selâm üzerinize olsun! İnşallah biz de size katılacağız. Allah'tan bizim ve sizin için âfiyet dilerim" (Sahîh-i Müslim 975).

Sünnete uygun ziyaret; selâm vermek, dua etmek, ibret almak ve onların kıssalarını hatırlamaktır. Parmaklıklara veya taşlara sürünmek, teberrük için toprak almak ya da şehitlere dua etmek (onlardan istemek) Resûlullah ﷺ ve sahâbîler tarafından öğretilmemiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Bugün hâlâ dimdik ayakta duran Uhud Dağı, büyük bir dersin sessiz şahididir. Onu görmek sadece bir gezi değil, kendimize şunu sormak için bir fırsattır: Hayatımızdaki "okçular tepesi" neresidir ve bize emanet edilen yerde hâlâ sebat ediyor muyuz?

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRÎ 3. YIL ŞEVVAL AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo Uhud olaylarını zaman sırasına göre düzenler. Tarihler siyer kitaplarından (özellikle İbn Hişâm yoluyla İbn İshâk'tan) alınmıştır. Siyer âlimleri savaşın kesin tarihi konusunda ihtilaf etmiştir: Meşhur görüş hicrî 3. yılın 15 Şevval Cumartesi günüdür (Mart 625); 7 Şevval diyenler de vardır.

ZAMAN	OLAY
Bedir'den sonra (2–3 H)	Kureyş, Ebû Süfyân'ın kervanının kârını yeni savaşı finanse etmek için kullandı (1. Bölüm).
Şevval 3 H başı	Yaklaşık 3.000 kişilik Kureyş ordusu, müttefikleri ve kadınlarıyla birlikte Medine'nin kuzeyine ilerledi ve Uhud yakınında konakladı.
Cuma	Resûlullah ﷺ rüyasını anlattı ve istişare etti; çoğunluk çıkmayı seçti (2. Bölüm). Cuma namazından sonra zırhını giydi ve yaklaşık 1.000 kişiyle yola çıktı.
Cumartesi gecesi	Resûlullah ﷺ safları denetledi ve yaşı tutmayan gençleri geri çevirdi (24. Bölüm).
Cumartesi sabahı	Abdullah b. Übey yaklaşık 300 kişiyle ayrıldı; geriye yaklaşık 700 kişi kaldı (3. Bölüm).
Cumartesi kuşluk vakti, 15 Şevval	Saflar düzenlendi; 50 okçu, Abdullah b. Cübeyr'in komutasında tepeye yerleştirildi (5. Bölüm).
Savaşın ortası	Teke tek vuruşmalar ve Müslümanların hücumu; Hamza şehit düştü; Kureyş geri çekilmeye başladı (6–8. Bölümler).
Sonrasında	Okçular indi; Hâlid b. Velîd arkadan saldırdı; "Muhammed öldürüldü" haberi yayıldı (9–10. Bölümler).
İmtihanın doruğu	Resûlullah ﷺ yaralandı; sahâbîler etrafında bir kale oluşturdu (12–14. Bölümler).
Cumartesi öğleden sonra	Huzur veren uyuklama; Ebû Süfyân tepeden seslendi; Kureyş geri döndü (15–16. Bölümler).
Cumartesi akşamı	Şehitler yıkanmadan Uhud meydanına defnedildi (18. Bölüm).
Pazar, 16 Şevval	Resûlullah ﷺ yalnızca Uhud'da bulunanlarla birlikte Hamrâü'l-Esed'e çıktı (21. Bölüm).
Birkaç gün sonra	Müslümanlar Medine'ye döndü; Kureyş yeniden saldırmaya cesaret edemedi.
11 H	Resûlullah ﷺ Uhud şehitlerini ziyaret etti ve veda eden biri gibi onlara dua etti (Sahîh-i Buhârî 4042).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Uhud'un bütün büyük olayları iki günden kısa bir sürede yaşandı. Aynı gün içinde Müslümanlar zaferi, yenilgiyi, korkuyu, huzuru ve hüznü tattılar. Bizim hayatımız da böyledir: Şartlar hızla değişebilir; kalıcı olan, Allah'ın takdiri karşısındaki tavrımızdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Uhud Savaşı hakkında sık sorulan soruları cevaplar. Cevaplar kısa tutulmuştur; ayrıntılar için belirtilen bölüme bakınız.

1. UHUD SAVAŞI NE ZAMAN OLDU?

Hicrî 3. yılın Şevval ayında (Mart 625), Bedir'den bir yıl sonra. İbn İshâk'a göre meşhur görüş 15 Şevval Cumartesi günüdür; 7 Şevval diyen görüş de vardır (28. Bölüm).

2. İKİ ORDUNUN SAYISI KAÇTI?

Siyer kitaplarına göre Kureyş yaklaşık 3.000 kişiydi. Müslümanlar yaklaşık 1.000 kişiyle çıktılar; fakat Abdullah b. Übey yaklaşık 300 kişiyle ayrılınca geriye yalnızca 700 kadar kişi kaldı (3. Bölüm).

3. MÜSLÜMANLAR UHUD'DA YENİLDİ Mİ?

Müslümanlar savaşın başında galip geldiler, sonra okçular yerlerini terk edince büyük bir musibete uğradılar (Âl-i İmrân 3:152). Fakat Kureyş Medine'ye giremedi, kimseyi esir alamadı ve hedefine ulaşmadan geri döndü. Ertesi gün bu sefer Müslümanlar onları Hamrâü'l-Esed'e kadar takip etti. Kur'an Uhud'u, müminleri münafıklardan ayıran bir imtihan olarak tasvir eder (3:140–141, 3:166–167).

4. UHUD ŞEHİTLERİNİN SAYISI KAÇTIR?

Siyer kitapları, çoğu Ensâr'dan olmak üzere yaklaşık yetmiş kişi olduğunu zikreder (18. ve 25. Bölümler).

5. HİND BİNT UTBE'NİN HAMZA'NIN CİĞERİNİ ÇİĞNEDİĞİ DOĞRU MUDUR?

Bu kıssa siyer kitaplarında (İbn İshâk) meşhurdur ve İmam Ahmed'in bir rivayetinde geçer; fakat senedi bazı hadis âlimlerince ***tartışılmış ve zayıf kabul edilmiştir***. Sahih olan, Hamza'nın Vahşî tarafından öldürüldüğü (Sahîh-i Buhârî 4072) ve naaşına müsle yapıldığıdır. Hind sonradan Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu; İslâm da önceki günahları siler.

6. ÜVEYS EL-KARENÎ'NİN, RESÛLULLAH'IN ﷺ UHUD'DA DİŞİ KIRILDIĞI İÇİN KENDİ DİŞLERİNİ KIRDIĞI DOĞRU MUDUR?

Bu kıssanın muteber hadis kitaplarının hiçbirinde ***aslı yoktur***. Üveys el-Karenî gerçekten de Sahîh-i Müslim'de (2542) zikredilen faziletli bir tâbiîdir; fakat diş kırma kıssasının senedi yoktur ve ona nispet edilemez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

7. RESÛLULLAH'IN ﷺ KENDİ ELİYLE ÖLDÜRDÜĞÜ TEK KİŞİ KİMDİR?

Siyer kitaplarına göre Übey b. Halef Uhud'da Resûlullah'a ﷺ saldırdı; Efendimiz onu mızrakla yaraladı ve o da dönüş yolunda öldü. Sahih hadis şöyle der: "Resûlullah'ın Allah yolunda öldürdüğü kimseye Allah'ın gazabı pek şiddetlidir" (Efendimiz ﷺ; Sahîh-i Buhârî 4073).

8. HÂLİD B. VELÎD UHUD SIRASINDA MÜSLÜMAN MIYDI?

Hayır. Hâlid b. Velîd Uhud'da Kureyş süvarilerine komuta ediyordu. Yaklaşık beş yıl sonra, Mekke'nin Fethi'nden önce Müslüman oldu ve sonradan "Seyfullah" (Allah'ın Kılıcı) lakabını aldı. Onun kıssası, bugünün düşmanının yarının kardeşi olabileceğini gösterir.

9. UHUD ŞEHİTLERİ NEDEN YIKANMADI VE ÜZERLERİNE NAMAZ KILINMADI?

Çünkü Resûlullah ﷺ onların yıkanmadan ve üzerlerine namaz kılınmadan kanlarıyla defnedilmelerini emretti (Sahîh-i Buhârî 1343; 18. Bölüm). Şehitlerin kanı, Kıyamet günü onlar için şahit olacaktır. Savaş meydanındaki şehit hakkında Şâfiî mezhebinin görüşü budur. (Hanefî mezhebine göre ise şehit yıkanmaz, fakat üzerine cenaze namazı kılınır; Hanefîler, Efendimiz'in sekiz yıl sonra Uhud şehitlerine namaz kıldığını bildiren Sahîh-i Buhârî 4042 rivayetini delil alır.)

10. RESÛLULLAH ﷺ SAVUNMAYI TERCİH ETTİĞİ HÂLDE NEDEN MEDİNE'DEN ÇIKTI?

Çünkü şûrânın kararına saygı gösterdi. Sahâbîlerin çoğunluğu, özellikle Bedir'de bulunamayanlar, çıkmak istiyordu. Efendimiz zırhını giydikten sonra geri adım atmadı (2. Bölüm). Uhud'dan sonra bile Allah ona istişareye devam etmesini emretti (Âl-i İmrân 3:159).

11. HAMRÂÜ'L-ESED'E KİMLER ÇIKTI?

Pek çoğu hâlâ yaralı olmasına rağmen yalnızca Uhud'da bulunanlar. Allah onları över: "Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve Peygamberin çağrısına koşanlar" (Âl-i İmrân 3:172; 21. Bölüm).

12. "UHUD BİZİ SEVEN BİR DAĞDIR" HADİSİ MECAZ MIDIR?

Bu hadis sahihtir (22. Bölüm). Pek çok âlim onu hakikat olarak anlamıştır; çünkü Allah, cansız sanılan varlıklara sevgi vermeye kadirdir; nitekim taşlar tesbih eder (İsrâ 17:44) ve hurma kütüğü Resûlullah ﷺ onu bırakınca ağlamıştır. Diğer bazı âlimler ise onu Uhud ahalisinin sevgisine dair bir mecaz olarak anlamıştır. Her iki görüş de bu dağın özel konumunu gösterir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Uhud, kalpleri etkileyen o kadar çok sahih kıssa barındırır ki aslı olmayan kıssalara ihtiyacımız yoktur. Sahihi, meşhuru ve uydurmayı birbirinden ayırmak, Resûlullah'ın ﷺ siyerini dürüstçe aktarma emanetinin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Müslümanlar "Bu nereden?" diye sorunca Allah açıkça cevap verdi: O musibet ***"kendi tarafınızdandır"***İbn Kesîr Tefsiri 3:165.

DERS	UHUD'DAN
Emre itaat	Okçular indi; zafer imtihana dönüştü (4043; 3:152)
Dünya sevgisinin tehlikesi	"Sizden kimi dünyayı istiyordu" (3:152); Efendimiz'in son uyarısı (4042)
İstişare ve tevekkül	Savaştan önce istişare; sonrasında istişare emri (3:159)
Sevgi: Resûlullah ﷺ	Ebû Talha, Talha, yedi Ensârî
Biz Allah'a ibadet ederiz	"Muhammed ancak bir peygamberdir" (3:144)
Şehitler diridir	Melekler Câbir'in babasını gölgeledi; 3:169
Düştükten sonra kalkmak	Hamrâü'l-Esed; "Hasbünallah" (3:173)

Bedir, sayı az olsa bile zaferin Allah'tan geldiğini öğretti; Uhud ise zafer eldeyken bile emre karşı gelinirse ***zaferin kaybedilebileceğini*** öğretti. Her ikisi de Allah'ın bu ümmet için hazırladığı birer okuldur.

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ'NDEKİ UHUD ÂYETLERİ

ÂYET	TEMA
3:121–122	Safların düzenlenmesi; az kalsın yılacak olan iki topluluk
3:128	İnsanların işi Allah'ın elindedir
3:139–143	Gevşemeyin; günler döner durur; imtihan ayırt eder
3:144–148	Muhammed ancak bir peygamberdir; önceki peygamberlerin taraftarlarının örneği
3:149–155	İlk zafer, çekişme, uyuklama, af
3:156–164	Resûlullah'ın ﷺ yumuşaklığı; istişare; tevekkül
3:165–168	"O, kendi tarafınızdandır"; münafıkların tavrı
3:169–175	Şehitler diridir; Hamrâü'l-Esed; "Hasbünallah"

İbn Kesîr, Âl-i İmrân'ın ***3:121*** ile ***3:180*** civarındaki âyetlerinin büyük kısmının Uhud Savaşı ve sonrasındaki olaylarla ilgili olduğunu zikreder. Bu âyetleri Uhud siyeriyle birlikte okumak çok daha derin bir anlayış kazandırır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYATIMIZDA UHUD

Her birimizin kendi "okçular tepesi" vardır: Bize emanet edilen namaz, aile, iş ve ilim. Uhud imtihanı, dünya gözümüzün önünde belirdiğinde ***yerimizde sebat edip etmeyeceğimiz*** ya da onun peşinden inip inmeyeceğimizdir.

Düştüğümüzde ise Uhud bize ***dönüş yolunu*** öğretir: Allah sahâbîleri affetti (3:152) ve onlar ertesi gün Hamrâü'l-Esed'e doğru ayağa kalktılar. Allah'a döndüğümüz sürece hata son değildir.

İnşallah **Siyer-i Nebî** dizisi, ***11. Seri*** ile, Uhud'dan Hendek (Ahzâb) Savaşı'na kadarki olaylarla devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 10

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Âl-i İmrân 3:121–173; Nisâ 4:88; Enfâl 8:36; Ahzâb 33:23). https://tafsir.app/ibn-katheer/3/152

HADİS

Sahîh-i Buhârî 1244, 1274, 1343, 2805, 2881, 3039, 3668, 3675, 3728, 3925, 4042, 4043, 4047, 4048, 4050, 4051, 4054, 4055, 4059, 4063, 4064, 4065, 4068, 4072, 4073, 4075, 4077, 4081, 4083. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1789, 1791, 2306, 2470. https://sunnah.com/muslim

Câmi'u't-Tirmizî 3010. https://sunnah.com/tirmidhi:3010

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti) — Uhud Savaşı ve Hamrâü'l-Esed bölümleri.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Safiyyürrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Uhud Savaşı bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu'l-Meğâzî.

Wikipedia, "Battle of Uhud". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Uhud

Wikipedia, "Hamza ibn Abd al-Muttalib". https://en.wikipedia.org/wiki/Hamza_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Mus'ab ibn Umayr". https://en.wikipedia.org/wiki/Mus%27ab_ibn_Umayr

Wikipedia, "Nusaybah bint Ka'ab". https://en.wikipedia.org/wiki/Nusaybah_bint_Ka%27ab

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 2664 (İbn Ömer'in 14 ve 15 yaşı). https://sunnah.com/bukhari:2664

Müsned-i Ahmed 22553 (Amr b. Cemûh). https://hadithunlocked.com/ahmad:22553

Sünen-i Ebî Dâvûd 2537 (Üseyrim). https://sunnah.com/abudawud:2537

Sahîh-i İbn Hibbân 7025 (Hanzala'yı meleklerin yıkaması). https://en.tohed.com/hadith/sahih-ibn-hibban/7025

Sahîh-i Buhârî 4066 (İbn Ömer'in Osman'ı savunması). https://sunnah.com/bukhari:4066

Sahîh-i Buhârî 4073 (Allah'ın gazabının, Resûlullah ﷺ tarafından öldürülen kimse üzerine olması). https://sunnah.com/bukhari:4073

Sahîh-i Müslim 975 (kabir ziyareti duası). https://sunnah.com/muslim:975a

İbn Kesîr Tefsiri 3:155. https://tafsir.app/ibn-katheer/3/155

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Wikipedia, "Mount Uhud". https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Uhud

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEŞİNCİ BÖLÜM

İmtihan Üstüne İmtihan

Siyer-i Nebî — Seri 11

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Recî', Bi'r-i Maûne, Benî Nadîr ve Korku Namazı

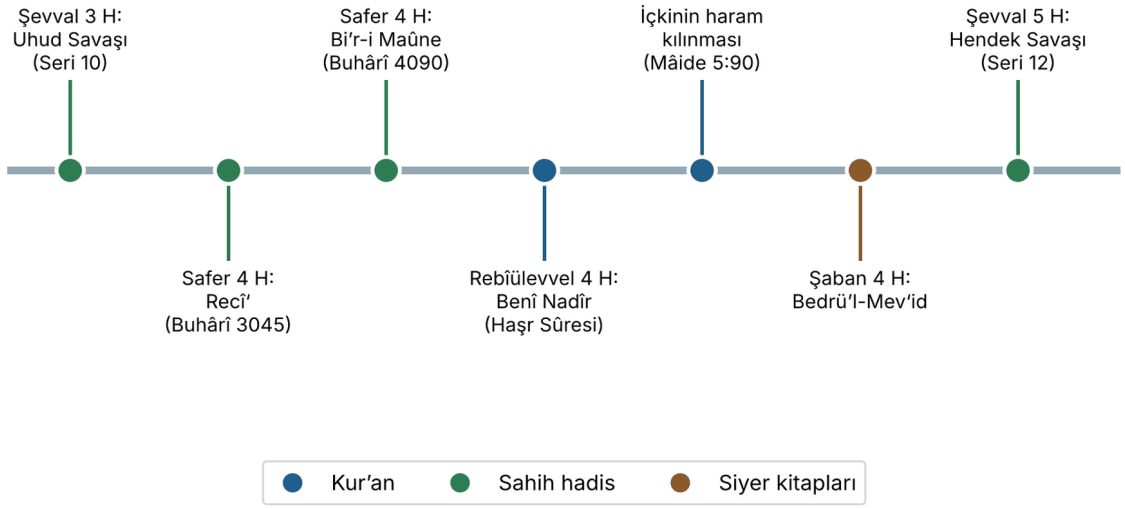
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İMTİHAN ÜSTÜNE İMTİHAN

Siyer-i Nebî'nin onuncu serisi Uhud'da sona erdi — yaralar, şehitler ve Allah'ın o günleri insanlar arasında döndürüp durduğu vaadi. Sonraki iki yıl, ***Uhud (Şevval 3 H) ile Hendek Savaşı (Şevval 5 H)*** arasında Müslümanlar ***imtihan üstüne imtihan*** yaşadı: tebliğciler haince öldürüldü, bir Yahudi kabilesi Resûlullah'ı ﷺ öldürmeyi planladı ve Arap kabileleri Medine'ye saldırmaya cesaret etmeye başladı.

Ancak aynı dönemde Allah ***şeriatı da tamamladı***: içki haram kılındı, korku namazı öğretildi ve Haşr Sûresi indirildi. Bu seri, bu kıssaları Kur'an ve sahih hadislere dayanarak anlatır; siyer kitaplarındaki kıssaların durumu ayrıca belirtilmiştir.

Uhud ile Hendek Arasındaki Zaman Çizelgesi (3–5 H)

Tarihler siyer kitaplarındaki meşhur görüşe göredir; bazıları ihtilaflıdır (ilgili bölümlere bakınız).

Şekil 1: Uhud ile Hendek arasındaki zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD'DAN SONRA: DÜŞMAN CESARETLENİYOR

Uhud'daki yenilginin etkisi Medine'nin dışında da hissedildi. Bedir'den sonra korkuya kapılan Arap kabileleri şimdi Müslümanların ***zayıfladığını*** sanıyordu. Bazı kabileler Medine'ye saldırmak için güç toplamaya başladı, bazıları da Müslümanları aldatmak için hile arıyordu.

SİYER NOTU: EBÛ SELEME VE BENÎ ESED

Siyer kitapları, Muharrem 4 H'de Resûlullah'a ﷺ ***Benî Esed'in*** Medine'ye saldırmak için hazırlandığı haberinin geldiğini anlatır. Efendimiz yaklaşık 150 sahâbî ile ***Ebû Seleme'yi*** gönderdi. Öyle hızlı vardılar ki düşman savaşmadan dağıldı.

Ebû Seleme Medine'ye döndü; ancak Uhud'da aldığı yara ***yeniden kanadı*** ve kısa süre sonra vefat etti. Hanımı Ümmü Seleme'nin kıssası 17. bölümde anlatılacaktır.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

BEDİR'DEN SONRA	UHUD'DAN SONRA
Arap kabileleri Medine'den korkuyordu	Arap kabileleri cesaretlenmeye başladı
Yahudi Benî Kaynukâ' sürüldü	Yahudi Benî Nadîr ihanet planladı
Münafıklar gizleniyordu	Münafıklar sesini yükseltti

Ders: Düşman, müminlerin ***zaafını*** daima gözetler. Ancak Resûlullah ﷺ bu durumun sürmesine izin vermedi; Medine'nin heybetini yeniden kurmak için hızla harekete geçti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RECÎ' OLAYI

Safer 4 H'de küçük bir sahâbî grubu gönderildi — İbn İshak'ın rivayetine göre, İslâm'ı öğrenmek istediklerini iddia eden Adal ve Kâre kabilelerinin talebi üzerine. ***Recî'*** adlı bir kuyu başında ihanete uğradılar. Ebû Hüreyre رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3045

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَمْرُو بْنُ أَبِي سُفْيَانَ بْنِ أَسِيدِ بْنِ جَارِيَةَ الثَّقَفِيُّ ـ وَهُوَ حَلِيفٌ لِبَنِي زُهْرَةَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ أَنَّ أَبَا هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ بَعَثَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَشَرَةَ رَهْطٍ سَرِيَّةً عَيْنًا، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَاصِمَ بْنَ ثَابِتٍ الأَنْصَارِيَّ جَدَّ عَاصِمِ بْنِ عُمَرَ، فَانْطَلَقُوا حَتَّى إِذَا كَانُوا بِالْهَدَأَةِ وَهْيَ بَيْنَ عُسْفَانَ وَمَكَّةَ ذُكِرُوا لِحَيٍّ مِنْ هُذَيْلٍ يُقَالُ لَهُمْ بَنُو لِحْيَانَ، فَنَفَرُوا لَهُمْ قَرِيبًا مِنْ مِائَتَيْ رَجُلٍ، كُلُّهُمْ رَامٍ، فَاقْتَصُّوا آثَارَهُمْ حَتَّى وَجَدُوا مَأْكَلَهُمْ تَمْرًا تَزَوَّدُوهُ مِنَ الْمَدِينَةِ فَقَالُوا هَذَا تَمْرُ يَثْرِبَ. فَاقْتَصُّوا آثَارَهُمْ، فَلَمَّا رَآهُمْ عَاصِمٌ وَأَصْحَابُهُ لَجَئُوا إِلَى فَدْفَدٍ، وَأَحَاطَ بِهِمُ الْقَوْمُ فَقَالُوا لَهُمُ انْزِلُوا وَأَعْطُونَا بِأَيْدِيكُمْ، وَلَكُمُ الْعَهْدُ وَالْمِيثَاقُ، وَلاَ نَقْتُلُ مِنْكُمْ أَحَدًا. قَالَ عَاصِمُ بْنُ ثَابِتٍ أَمِيرُ السَّرِيَّةِ أَمَّا أَنَا فَوَاللَّهِ لاَ أَنْزِلُ الْيَوْمَ فِي ذِمَّةِ كَافِرٍ، اللَّهُمَّ أَخْبِرْ عَنَّا نَبِيَّكَ. فَرَمَوْهُمْ بِالنَّبْلِ، فَقَتَلُوا عَاصِمًا فِي سَبْعَةٍ، فَنَزَلَ إِلَيْهِمْ ثَلاَثَةُ رَهْطٍ بِالْعَهْدِ وَالْمِيثَاقِ، مِنْهُمْ خُبَيْبٌ الأَنْصَارِيُّ وَابْنُ دَثِنَةَ وَرَجُلٌ آخَرُ، فَلَمَّا اسْتَمْكَنُوا مِنْهُمْ أَطْلَقُوا أَوْتَارَ قِسِيِّهِمْ فَأَوْثَقُوهُمْ فَقَالَ الرَّجُلُ الثَّالِثُ هَذَا أَوَّلُ الْغَدْرِ، وَاللَّهِ لاَ أَصْحَبُكُمْ، إِنَّ فِي هَؤُلاَءِ لأُسْوَةً. يُرِيدُ الْقَتْلَى، فَجَرَّرُوهُ وَعَالَجُوهُ عَلَى أَنْ يَصْحَبَهُمْ فَأَبَى فَقَتَلُوهُ، فَانْطَلَقُوا بِخُبَيْبٍ وَابْنِ دَثِنَةَ حَتَّى بَاعُوهُمَا بِمَكَّةَ بَعْدَ وَقْعَةِ بَدْرٍ، فَابْتَاعَ خُبَيْبًا بَنُو الْحَارِثِ بْنِ عَامِرِ بْنِ نَوْفَلِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ، وَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ قَتَلَ الْحَارِثَ بْنَ عَامِرٍ يَوْمَ بَدْرٍ، فَلَبِثَ خُبَيْبٌ عِنْدَهُمْ أَسِيرًا، فَأَخْبَرَنِي عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عِيَاضٍ أَنَّ بِنْتَ الْحَارِثِ أَخْبَرَتْهُ أَنَّهُمْ حِينَ اجْتَمَعُوا اسْتَعَارَ مِنْهَا مُوسَى يَسْتَحِدُّ بِهَا فَأَعَارَتْهُ، فَأَخَذَ ابْنًا لِي وَأَنَا غَافِلَةٌ حِينَ أَتَاهُ قَالَتْ فَوَجَدْتُهُ مُجْلِسَهُ عَلَى فَخِذِهِ وَالْمُوسَى بِيَدِهِ، فَفَزِعْتُ فَزْعَةً عَرَفَهَا خُبَيْبٌ فِي وَجْهِي فَقَالَ تَخْشَيْنَ أَنْ أَقْتُلَهُ مَا كُنْتُ لأَفْعَلَ ذَلِكَ. وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ أَسِيرًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ خُبَيْبٍ، وَاللَّهِ لَقَدْ وَجَدْتُهُ يَوْمًا

يَأْكُلُ مِنْ قِطْفِ عِنَبٍ فِي يَدِهِ، وَإِنَّهُ لَمُوثَقٌ فِي الْحَدِيدِ، وَمَا بِمَكَّةَ مِنْ ثَمَرٍ وَكَانَتْ تَقُولُ إِنَّهُ لَرِزْقٌ مِنَ اللَّهِ رَزَقَهُ خُبَيْبًا، فَلَمَّا خَرَجُوا مِنَ الْحَرَمِ لِيَقْتُلُوهُ فِي الْحِلِّ، قَالَ لَهُمْ خُبَيْبٌ ذَرُونِي أَرْكَعْ رَكْعَتَيْنِ. فَتَرَكُوهُ، فَرَكَعَ رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ قَالَ لَوْلاَ أَنْ تَظُنُّوا أَنَّ مَا بِي جَزَعٌ لَطَوَّلْتُهَا اللَّهُمَّ أَحْصِهِمْ عَدَدًا. وَلَسْتُ أُبَالِي حِينَ أُقْتَلُ مُسْلِمًا عَلَى أَيِّ شِقٍّ كَانَ لِلَّهِ مَصْرَعِي وَذَلِكَ فِي ذَاتِ الإِلَهِ وَإِنْ يَشَأْ يُبَارِكْ عَلَى أَوْصَالِ شِلْوٍ مُمَزَّعٍ فَقَتَلَهُ ابْنُ الْحَارِثِ، فَكَانَ خُبَيْبٌ هُوَ سَنَّ الرَّكْعَتَيْنِ لِكُلِّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ قُتِلَ صَبْرًا، فَاسْتَجَابَ اللَّهُ لِعَاصِمِ بْنِ ثَابِتٍ يَوْمَ أُصِيبَ، فَأَخْبَرَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَصْحَابَهُ خَبَرَهُمْ وَمَا أُصِيبُوا، وَبَعَثَ نَاسٌ مِنْ كُفَّارِ قُرَيْشٍ إِلَى عَاصِمٍ حِينَ حُدِّثُوا أَنَّهُ قُتِلَ لِيُؤْتَوْا بِشَيْءٍ مِنْهُ يُعْرَفُ، وَكَانَ قَدْ قَتَلَ رَجُلاً مِنْ عُظَمَائِهِمْ يَوْمَ بَدْرٍ، فَبُعِثَ عَلَى عَاصِمٍ مِثْلُ الظُّلَّةِ مِنَ الدَّبْرِ، فَحَمَتْهُ مِنْ رُسُلِهِمْ، فَلَمْ يَقْدِرُوا عَلَى أَنْ يَقْطَعُوا مِنْ لَحْمِهِ شَيْئًا.

TERCÜME:

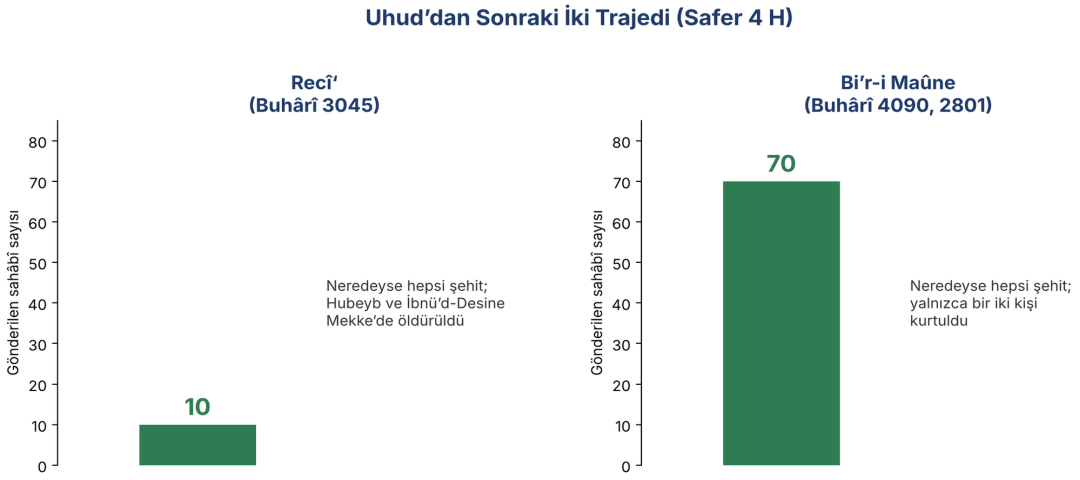
Ebû Hüreyre رضى الله عنه dedi ki: **Resûlullah ﷺ Âsım b. Sâbit el-Ensârî'nin komutasında on kişilik bir keşif birliği gönderdi.** Usfân ile Mekke arasındaki Hed'e'ye vardıklarında haberleri Hüzeyl kabilesinden Benî Lihyân'a ulaştı. Yaklaşık iki yüz okçu onların izini sürdü; yedikleri hurmaların çekirdeklerini bulunca "Bu, Yesrib hurmasıdır" dediler. Âsım ve arkadaşları onları görünce yüksek bir yere sığındılar ve kuşatıldılar. Düşman: "İnin; size söz ve güvence veriyoruz ki hiçbirinizi öldürmeyeceğiz" dedi. Âsım: **"Vallahi ben bir kâfirin güvencesiyle inmem. Allah'ım, bizden Peygamberine haber ver."** dedi. Ok atarak Âsım'ı ve yanındaki altı kişiyi öldürdüler. Üç kişi verilen söze güvenerek indi: Hubeyb, İbnü'd-Desine ve bir kişi daha. Yakalanınca yay kirişleriyle bağlandılar; üçüncü kişi "Bu ilk ihanettir" diyerek onlarla gitmeyi reddetti ve öldürüldü. **Hubeyb ile İbnü'd-Desine götürülüp Bedir'den sonra Mekke'de satıldılar.** Hubeyb'i Benî Hâris b. Âmir satın aldı; çünkü Bedir'de Hâris'i öldüren oydu. Hubeyb onların esiri oldu. Hâris'in kızı anlatır: Hubeyb ondan bir ustura ödünç istemişti; kadının küçük oğlu emekleyerek Hubeyb'e gitti ve ustura elindeyken onun kucağına oturdu. Kadın çok korktu; Hubeyb: **"Onu öldüreceğimden mi korkuyorsun? Bunu yapmam."** dedi. Kadın dedi ki: **"Vallahi Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim. Onu zincire vurulmuşken bir salkım üzüm yerken gördüm; oysa Mekke'de hiç meyve yoktu — bu, Allah'ın ona verdiği bir rızıktı."** Onu öldürmek için Harem bölgesinin dışına çıkardıklarında Hubeyb: **"Bırakın da iki rekât namaz kılayım."** dedi. Sonra: "Ölümden korktuğumu sanmasaydınız namazı uzatırdım" dedi. ***Esir olarak öldürülen her Müslüman için iki rekât namaz sünnetini ilk başlatan Hubeyb'dir.*** Sonra şu beyitleri okudu: "Müslüman olarak öldürüldükçe umurumda değil, Allah için hangi yanıma düşersem düşeyim…" Öldürüldükleri gün Peygamber ﷺ onların haberini ashabına bildirdi. Kureyş, Âsım'ın cesedinden bir parça almak için adam gönderdi; çünkü o, ileri gelenlerinden birini öldürmüştü. ***Allah, bulut gibi bir arı sürüsü gönderip onu korudu***; böylece ondan hiçbir şey kesemediler.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib ← al-Zuhri ← 'Amr b. Abi Sufyan al-Thaqafi ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه; bu rivayette ez-Zührî ayrıca şu râviden de nakleder: 'Ubaidullah b. 'Iyad ← anak perempuan al-Harith.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 3045; ayrıca No. 4086. Tercüme kısmen özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3045

Şekil 2: Uhud'dan sonraki iki trajedi.

İKİ YÜZ KİŞİYE KARŞI ON KİŞİ

On kişi yaklaşık iki yüz okçu tarafından kuşatıldı. ***Âsım b. Sâbit*** kâfirlerin sözüne teslim olmamayı seçti ve şöyle dua etti: ***"Allah'ım, bizden Peygamberine haber ver."*** Allah bu duayı kabul etti: öldürüldükleri gün Resûlullah ﷺ onların haberini ashabına bildirdi.

Ders: Düşmanın sözüne tamamen güvenilmez — üçüncü kişi, bağlandıkları anda buna ***"ilk ihanet"*** dedi. Bir müminin hayatının son anındaki duası Allah tarafından ***işitilir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HUBEYB VE BİR SALKIM ÜZÜM

Hubeyb b. Adî رضى الله عنه Mekke'ye götürülüp babası Bedir'de öldürülen Hâris b. Âmir'in ailesine satıldı.

Öldürülmeden önce haram ayların geçmesi beklenirken günlerce esir tutuldu (siyer kitapları). Bu süre içinde, yukarıdaki sahih hadiste kaydedilen iki olay yaşandı:

OLAY	DERS
Hubeyb'in kucağındaki küçük çocuk, elindeki ustura	Emanet ve ahlâk: bir çocuktan intikam almadı.
Zincirliyken bir salkım üzüm	Keramet: Mekke'de hiç meyve yokken Allah'tan gelen rızık.

Bu şahitlik ***bizzat düşmanının kızından*** geldi: "Vallahi Hubeyb'den daha hayırlı bir esir görmedim." Bir Müslümanın ahlâkı, ondan nefret edenler tarafından bile kabul edilir.

SİYER NOTU: ZEYD B. DESİNE

Siyer kitapları, Hubeyb'in arkadaşı ***Zeyd b. Desine'nin*** de Mekke'de öldürüldüğünü anlatır. Öldürülmeden önce Ebû Süfyân ona sordu: "Şu an senin yerinde Muhammed'in olmasını, senin de ailenin yanında olmanı ister miydin?" Zeyd şöyle cevap verdi: ***"Vallahi ben, ailemin yanında oturuyorken Muhammed'in bulunduğu yerde ayağına bir diken batmasına bile razı olmam."*** Ebû Süfyân: "Muhammed'in ashabının Muhammed'i sevdiği gibi kimsenin kimseyi sevdiğini görmedim" dedi.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Recî' bölümü.

Ders: En zayıf anında — zincire vurulmuş ve ölümü beklerken — bir mümin ***ahlâkını ve emanetini*** korur; Allah da onu şereflendirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞEHADETTEN ÖNCE İKİ REKÂT NAMAZ

Hubeyb öldürülmek üzere Harem bölgesinden ***Ten'îm'e*** çıkarıldığında (siyer kitapları), son isteği yiyecek ya da ailesi değil, ***iki rekât namazdı***. Namazı kısa tuttu ve "Ölümden korktuğumu sanmasaydınız namazı uzatırdım" dedi.

Ebû Hüreyre aynı hadiste şöyle der: ***"Esir olarak öldürülen her Müslüman için iki rekât namaz sünnetini ilk başlatan Hubeyb'dir."*** Resûlullah'ın ﷺ onayladığı bir sahâbî davranışı ümmet için sünnet oldu.

HUBEYB'İN ŞİİRİ

Hubeyb şehit olmadan önce şu anlamda beyitler okudu: ***"Müslüman olarak öldürüldükçe umurumda değil, Allah için hangi yanıma düşersem düşeyim. Bu, Allah'ın zatı içindir; dilerse paramparça uzuvları bereketlendirir."*** Bu şiir Sahîh-i Buhârî 3045'te kayıtlıdır.

Ders: ***Namaz***, bir müminin son sığınağıdır. Hubeyb, İslâm üzere ölmenin, insanın nasıl ve nerede öldüğünden daha önemli olduğunu öğretti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÂSIM VE BEKÇİ ARILAR

Âsım b. Sâbit رضی اللہ عنہ, Recî' heyetinin başkanı, Ensâr'ın tanınmış okçularındandı. Bedir'de Kureyş'in ileri gelenlerinden birini öldürmüştü. Bu yüzden şehit olunca Kureyş, delil olsun ve intikam alınsın diye ***cesedinden bir parça almak*** için adam gönderdi.

Ancak Allah ***bulut gibi bir arı sürüsü*** gönderip cesedini korudu; böylece ondan hiçbir şey kesemediler (Sahîh-i Buhârî 3045).

SİYER NOTU: ÂSIM'IN ADAĞI

Siyer kitapları, Âsım'ın ***hiçbir müşrike dokunmamaya ve hiçbir müşrikin de kendisine dokunmamasına*** dair adak adadığını anlatır. Ömer b. Hattâb arıların kıssasını duyunca şöyle dedi: ***"Allah mümin kulunu hayatında koruduğu gibi ölümünden sonra da korur."***

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Fethu'l-Bârî, 3045 numaralı hadisin şerhi.

Ders: Allah, dostlarının şerefini hayattayken de ölümden sonra da ***korur***. Küçük arılar, bir şehidin cesedini korumak için Allah'ın askerleri oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BİR-İ MAÛNE: YETMİŞ KURRÂ

Aynı ay içinde daha büyük bir trajedi yaşandı. Siyer kitapları, Benî Âmir'in reisi ***Ebû Berâ Âmir b. Mâlik'in*** Resûlullah'tan ﷺ Necd'e tebliğciler göndermesini istediğini ve onlara himaye sözü verdiğini anlatır. Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4090

حَدَّثَنِي عَبْدُ الأَعْلَى بْنُ حَمَّادٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رِعْلاً، وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ وَبَنِي لَحْيَانَ اسْتَمَدُّوا رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى عَدُوٍّ، فَأَمَدَّهُمْ بِسَبْعِينَ مِنَ الأَنْصَارِ، كُنَّا نُسَمِّيهِمُ الْقُرَّاءَ فِي زَمَانِهِمْ، كَانُوا يَحْتَطِبُونَ بِالنَّهَارِ وَيُصَلُّونَ بِاللَّيْلِ، حَتَّى كَانُوا بِبِئْرِ مَعُونَةَ قَتَلُوهُمْ، وَغَدَرُوا بِهِمْ، فَبَلَغَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم، فَقَنَتَ شَهْرًا يَدْعُو فِي الصُّبْحِ عَلَى أَحْيَاءٍ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ، عَلَى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ وَبَنِي لَحْيَانَ. قَالَ أَنَسٌ فَقَرَأْنَا فِيهِمْ قُرْآنًا ثُمَّ إِنَّ ذَلِكَ رُفِعَ بَلِّغُوا عَنَّا قَوْمَنَا، أَنَّا لَقِينَا رَبَّنَا، فَرَضِيَ عَنَّا وَأَرْضَانَا. وَعَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّثَهُ أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَنَتَ شَهْرًا فِي صَلاَةِ الصُّبْحِ يَدْعُو عَلَى أَحْيَاءٍ مِنْ أَحْيَاءِ الْعَرَبِ، عَلَى رِعْلٍ وَذَكْوَانَ وَعُصَيَّةَ وَبَنِي لَحْيَانَ. زَادَ خَلِيفَةُ حَدَّثَنَا ابْنُ زُرَيْعٍ، حَدَّثَنَا سَعِيدٌ، عَنْ قَتَادَةَ، حَدَّثَنَا أَنَسٌ، أَنَّ أُولَئِكَ السَّبْعِينَ، مِنَ الأَنْصَارِ قُتِلُوا بِبِئْرِ مَعُونَةَ، قُرْآنًا كِتَابًا. نَحْوَهُ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه dedi ki: **Ri'l, Zekvân, Usayye ve Benî Lihyân kabileleri düşmanlarına karşı Resûlullah'tan ﷺ yardım istedi. Efendimiz onlara, zamanlarında kurrâ (Kur'an okuyucuları) diye adlandırdığımız Ensâr'dan yetmiş kişi verdi. Gündüz odun toplar, gece namaz kılarlardı.** Maûne kuyusuna vardıklarında hainçe öldürüldüler. Bu haber Peygamber'e ﷺ ulaşınca bir ay boyunca sabah namazında kunût yaparak bazı Arap kabilelerine beddua etti: Ri'l, Zekvân, Usayye ve Benî Lihyân. Enes dedi ki: **Onlar hakkında indirilen bir âyeti okurduk, sonra neshedildi: "Kavmimize ulaştırın ki biz Rabbimize kavuştuk; O bizden razı oldu ve bizi de razı etti."**

SENED İmam Buhârî'nin iki yoldan rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abd al-A'la b. Hammad ← Yazid b. Zurai' ← Sa'id (bin Abi 'Arubah) ← Katâde ← Enes b. Mâlik; ve Khalifah (bin Khayyat) ← Ibn Zurai' ← Sa'id ← Katâde ← Anas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Recî', Ri'l, Zekvân ve Bi'r-i Maûne Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4090.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4090

KURRÂ KİMLERDİ?

Onlar, Kur'an'ı ezberleyen ve okuyan ***Ensâr'dan yetmiş kişiydi***. Enes onları şöyle tarif eder: ***gündüz odun toplarlardı*** (başka bir rivayete göre satıp Ehl-i Suffe'ye yiyecek almak için) ve ***gece namaz kılarlardı***. Onlar İslâm'ın ilk neslinin ***âlimleriydi***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÂMİR B. FÜHEYRE GÖĞE YÜKSELTİLİYOR

Bi'r-i Maûne şehitlerinden biri ***Âmir b. Füheyre'dir*** رضى الله عنه: Resûlullah ﷺ ile Ebû Bekir Sevr Mağarası'nda saklanırken koyun güden, sonra onlarla birlikte Medine'ye hicret eden Ebû Bekir'in azatlı kölesi (Seri 7). Âişe رضى الله عنها uzun bir hadiste ***Âmir b. Füheyre'nin Bi'r-i Maûne günü şehit düştüğünü*** belirtir.

Urve'nin rivayetine göre düşmanların reisi ***Âmir b. Tufeyl***, öldürülenlerden birini göstererek esir alınan Amr b. Ümeyye'ye: "Bu kim?" diye sordu. Amr: "Bu, Âmir b. Füheyre'dir" dedi. Âmir b. Tufeyl şöyle dedi: ***"Öldürüldükten sonra onun göğe yükseltildiğini gördüm; hatta göğü onunla yer arasında gördüm, sonra yere bırakıldı."*** Bunun üzerine Resûlullah ﷺ ashabına şöyle haber verdi: "Arkadaşlarınız öldürüldü ve Rablerine şöyle niyaz ettiler: Rabbimiz, kardeşlerimize haber ver ki biz Senden razıyız, Sen de bizden razısın." (Sahîh-i Buhârî 4093).

Hicrette Resûlullah'ı ﷺ korumak için bir zamanlar koyun güden azatlı bir köle, şimdi Allah tarafından, bizzat düşmanının şahit olduğu bir şekilde şereflendirildi. Allah katında şeref soyla ölçülmez.

Bir günde yetmiş kurrânın kaybı — Uhud şehitlerinin sayısı kadar — Resûlullah ﷺ için en ağır musibetlerden biriydi. Ders: ***İlmin ve tebliğin*** bir bedeli vardır; ilk tebliğciler bu bedeli canlarıyla ödediler.

"KÂBE'NİN RABBİNE YEMİN OLSUN Kİ KAZANDIM!"

Bi'r-i Maûne heyetinin başkanı, Resûlullah'ın ***Haram bin Milhan*** mektubunu Âmir b. Tufeyl'e ulaştırmak için Enes'in dayısı ***Harâm b. Milhân'ı*** gönderdi. Harâm onlarla konuşurken bir adama işaret ettiler, o da onu arkadan mızrakladı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4092

حَدَّثَنِي حِبَّانُ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا مَعْمَرٌ، قَالَ حَدَّثَنِي ثُمَامَةُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَنَسٍ، أَنَّهُ سَمِعَ أَنَسَ بْنَ مَالِكٍ ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ لَمَّا طُعِنَ حَرَامُ بْنُ مِلْحَانَ ـ وَكَانَ خَالَهُ ـ يَوْمَ بِئْرِ مَعُونَةَ قَالَ بِالدَّمِ هَكَذَا، فَنَضَحَهُ عَلَى وَجْهِهِ وَرَأْسِهِ، ثُمَّ قَالَ فُزْتُ وَرَبِّ الْكَعْبَةِ.

TERCÜME:

Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki **dayısı Harâm b. Milhân Bi'r-i Maûne günü mızraklanınca kanını avucuna aldı, yüzüne ve başına serpti ve: "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki kazandım!" dedi.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hibban (bin Musa) ← 'Abdullah (bin al-Mubarak) ← Ma'mar ← Thumamah b. 'Abdullah b. Anas ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hadis No. 4092.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4092

Enes başka bir hadiste Harâm'ın şöyle dediğini rivayet eder: "Allahu ekber! Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki kazandım!" Sonra tepede bulunan topal bir adam dışında bütün heyeti öldürdüler (Sahîh-i Buhârî 4091).

SİYER NOTU: MÜSLÜMAN OLAN KATİL

Siyer kitapları, Harâm'ı mızraklayan ***Cebbâr b. Sülmâ'nın***, ölmekte olan birinden "Kazandım" sözünü duyunca çok şaşırdığını anlatır. Bunun ne demek olduğunu sorup cenneti kazanmak anlamına geldiği söylenince kalbi yumuşadı ve ***sonradan Müslüman oldu***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Hacer, el-İsâbe.

Ders: Müminler için Allah yolunda ölüm bir yenilgi değil, ***kurtuluştur***. Gerçek başarının ölçüsü dünyada güvende kalmak değil, Allah'ın rızasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUNÛT-İ NÂZİLE

Resûlullah'ın ﷺ Bi'r-i Maûne'ye üzüntüsü çok derindi. Enes رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Peygamber ﷺ bir ay boyunca kunût yaparak Ri'l ve Zekvân'a beddua etti."*** (Sahîh-i Buhârî 1003). Başka bir rivayette Enes şöyle dedi: ***"Kunûtun başlangıcı buydu; daha önce kunût yapmazdık."*** (Sahîh-i Buhârî 4088).

KONU	AÇIKLAMA
İsim	Kunût-i nâzile — ümmetin başına büyük bir musibet geldiğinde yapılan kunût.
Vakti	Farz namazlarda, özellikle sabah namazında, son rekâtın rükûundan sonra.
Süresi	Resûlullah ﷺ bunu bir ay boyunca yaptı (Buhârî 1003, 4090).
Duanın içeriği	Zulme uğrayan kavim için dua etmek ve yaşanan zulmü dile getirmek.

Âlimler bu hadisten ***kunût-i nâzile*** için delil çıkarmıştır — Müslümanların başına savaş, zulüm veya salgın gibi büyük bir musibet geldiğinde namazda yapılan dua. Bir yerdeki Müslümanlar zulme uğradığında bugün de pek çok camide uygulanmaktadır.

Ders: Ümmetin hüznü ***namaza*** taşınır. Resûlullah ﷺ sadece üzülmekle kalmadı; bir ay boyunca aralıksız dua etti. (Hanefî mezhebine göre kunût-i nâzile yalnızca sabah namazında yapılır.)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"KAVMİMİZE ULAŞTIRIN"

Enes'in hadisinde (6. bölüm) olağanüstü bir husus zikredilir: Allah, Bi'r-i Maûne şehitleri hakkında bir ***Kur'an âyeti*** indirdi; sahâbîler onu bir süre okudular, sonra ***okunuşu neshedildi***: ***"Kavmimize ulaştırın ki biz Rabbimize kavuştuk; O bizden razı oldu ve bizi de razı etti."*** (Sahîh-i Buhârî 2801, 4095).

Lafzı artık Kur'an olarak okunmasa da ***anlamı bâkîdir*** ve şehitlerle ilgili diğer âyetlerde yaşar. Allah şöyle buyurur:

"Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar"İbn Kesîr Tefsiri 3:170.

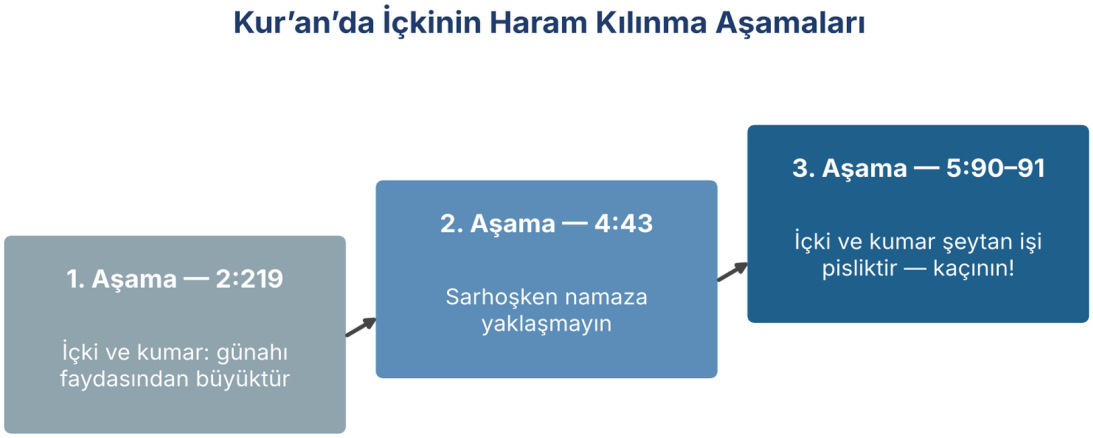
NESİH TÜRÜ	ÖRNEK
Okunuşu neshedilmiş, anlamı bâkî	"Kavmimize ulaştırın…" (Buhârî 2801)
Hükmü neshedilmiş, okunuşu bâkî	İçki hükmünün ilk aşamaları (2:219; 4:43) — 10. bölüm
Her ikisi de bâkî	Kur'an âyetlerinin çoğu

Ders: Şehitlerin ***selamını*** kavimlerine bizzat Allah ulaştırdı. Dünyadaki hüzün, ebedî rıza ile karşılık bulur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇKİNİN HARAM KILINMASI

Uhud'dan sonraki önemli olaylardan biri, ***içkinin kesin olarak haram kılınmasıdır***. İçki Arap toplumuna iyice yerleşmişti; bu yüzden Allah onu ***aşamalı olarak*** haram kıldı:

Aşamaların sırası müfessirlerin (İbn Kesîr) açıklamasına göredir; Medine'deki ilan: Sahîh-i Buhârî 2464.

Şekil 3: İçkinin haram kılınma aşamaları.

"Ey İnananlar! İçki, kumar, putlar ve fal okları şüphesiz şeytan işi pisliklerdir, bunlardan kaçının ki saadete eresiniz"İbn Kesîr Tefsiri 5:90.

Sahâbîler bu emri nasıl karşıladı? Ebû Talha'nın evinde içki dağıtan Enes رضى الله عنه anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2464

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الرَّحِيمِ أَبُو يَحْيَى، أَخْبَرَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، حَدَّثَنَا ثَابِتٌ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ كُنْتُ سَاقِيَ الْقَوْمِ فِي مَنْزِلِ أَبِي طَلْحَةَ، وَكَانَ خَمْرُهُمْ يَوْمَئِذٍ الْفَضِيخَ، فَأَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مُنَادِيًا يُنَادِي أَلاَ إِنَّ الْخَمْرَ قَدْ حُرِّمَتْ. قَالَ فَقَالَ لِي أَبُو طَلْحَةَ اخْرُجْ فَأَهْرِقْهَا، فَخَرَجْتُ فَهَرَقْتُهَا، فَجَرَتْ فِي سِكَكِ الْمَدِينَةِ فَقَالَ بَعْضُ الْقَوْمِ قَدْ قُتِلَ قَوْمٌ وَهْىَ فِي بُطُونِهِمْ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ {لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا} الآيَةَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه dedi ki: **Ebû Talha'nın evinde insanlara içki sunuyordum; o zamanki içkileri hurmadan yapılırdı. Resûlullah ﷺ bir münadiye şöyle ilan etmesini emretti: "Dikkat edin, içki haram kılınmıştır."**

Ebû Talha bana: "Çık ve onu dök" dedi. Çıkıp döktüm ***ve Medine'nin sokaklarında aktı***. Bazıları: "Bazı kimseler içki karınlarındayken öldürüldü" dedi. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi: ***"İnananlara ve yararlı iş işleyenlere... daha önceleri tatmış olduklarından dolayı bir sorumluluk yoktur..."*** (Mâide 5:93).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. 'Abd al-Rahim Ebû Yahya ← 'Affan ← Hammad b. Zaid ← Thabit (al-Bunani) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Mezâlim, İçkiyi Yola Dökme Bâbı, Hadis No. 2464; ayrıca No. 4620.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2464

MEDİNE SOKAKLARINDA AKAN İÇKİ

Kimse "Doğru mu?" ya da "Önce bitirebilir miyiz?" diye sormadı. İlan duyulur duyulmaz içki kapları ***hemen döküldü***; öyle ki içki Medine'nin sokaklarında aktı. İşte ***semi'nâ ve eta'nâ*** — işittik ve itaat ettik.

Bu hadis haram kılınmanın ***Uhud'dan sonra*** olduğunu da gösterir: bazı sahâbîler içki karınlarındayken Uhud'da şehit düşmüştü ve Allah onların günahkâr olmadığını açıkladı (Mâide 5:93). Hüküm, indirilmeden önce geçerli olmaz.

MODERN SAĞLIK ARAŞTIRMALARINDA İÇKİ

Kur'an, içkinin günahının ***"faydasından daha büyük"*** olduğunu bildirir (Bakara 2:219). Modern sağlık araştırmaları bu uyarıyı güçlendirmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2023'te sağlık için ***güvenli bir alkol tüketim düzeyi olmadığını***, alkolün uzun zamandır ***1. Grup kanserojen*** olarak sınıflandırıldığını ve ***en az yedi tür kansere*** yol açtığını açıklamıştır (WHO Avrupa, 2023).

DSÖ VERİLERİ (2019 VERİLERİ)	RAKAM
Yılda alkole bağlı ölümler	2,6 milyon (tüm ölümlerin %4,7'si)
Alkolle ilişkili kanser ölümleri	401.000
Yaralanmalara (kaza, şiddet) bağlı ölümler	724.000

Kaynak: DSÖ, 25 Haziran 2024. Bu rakamlar toplanmadan on dört asırdan fazla önce Kur'an, içkiyi ***"şeytan işi"*** olarak nitelemiş ve ***düşmanlık ve kin*** doğurduğunu bildirmişti (Mâide 5:91) — şiddete bağlı yaralanmalar bugün de en büyük etkileri arasındadır.

Ders: Toplumsal değişim ***hikmet ve tedricilik*** gerektirir; ancak Allah'ın emri açık olunca müminler hiç geciktirmeden hemen itaat eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ NADÎR'İN İHANET PLANI

Benî Nadîr, Medine'deki büyük Yahudi kabilelerinden biriydi ve Müslümanlarla bir barış antlaşmasıyla bağlıydı (Seri 8). Bi'r-i Maûne'den sonra yaşanan bir olay onların niyetini ortaya çıkardı.

SİYER NOTU: NEREDEYSE DÜŞÜRÜLEN TAŞ

Siyer kitapları, Bi'r-i Maûne'den sağ kurtulanlardan ***Amr b. Ümeyye ed-Damrî'nin***, Resûlullah'ın ﷺ himayesinde olduklarını bilmeden Benî Âmir'den iki kişiyi öldürdüğünü anlatır. Efendimizin ***diyet*** (tazminat) ödemesi gerekiyordu; antlaşma gereği katkıda bulunmalarını istemek için Benî Nadîr'e gitti.

Benî Nadîr görünüşte iyi karşıladı; fakat gizlice, duvara yaslanmış otururken Efendimizin üzerine duvarın tepesinden ***büyük bir taş düşürmeyi*** planladılar. Cebrâil bu planı haber verdi; Efendimiz kalkıp hemen Medine'ye döndü.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Benî Nadîr bölümü; İbn Kesîr Tefsiri 5:11.https://tafsir.app/ibn-katheer/5/11

İbn Kesîr bu kıssayı şu âyetin iniş sebepleri arasında zikreder: ***"Allah'ın üzerinize olan nimetini anın: Hani bir topluluk size tecavüze kalkışmıştı da Allah onlara mani olmuştu"***İbn Kesîr Tefsiri 5:11.

Ders: Antlaşma bir emanettir. Resûlullah ﷺ Benî Nadîr'e ***antlaşmayı yerine getirmek için*** gelmişti; onlar ise bir suikast planıyla ***ona ihanet ettiler***. Allah Resûlünü korudu.

KUŞATMA VE SÜRGÜN

Resûlullah ﷺ Benî Nadîr'e Medine'yi terk etme seçeneği sundu. Onlar ise ***kalelerine*** ve münafıkların yardım vaadine güvenerek reddettiler. Bunun üzerine Müslümanlar onları kuşattı. İbn Ömer رضى الله عنهما sonucu şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4028

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ نَصْرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ جُرَيْجٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ حَارَبَتِ النَّضِيرُ وَقُرَيْظَةُ، فَأَجْلَى بَنِي النَّضِيرِ، وَأَقَرَّ قُرَيْظَةَ وَمَنَّ عَلَيْهِمْ، حَتَّى حَارَبَتْ قُرَيْظَةُ فَقَتَلَ رِجَالَهُمْ وَقَسَمَ نِسَاءَهُمْ وَأَوْلاَدَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلاَّ بَعْضَهُمْ لَحِقُوا بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَآمَنَهُمْ وَأَسْلَمُوا، وَأَجْلَى يَهُودَ الْمَدِينَةِ كُلَّهُمْ بَنِي قَيْنُقَاعَ وَهُمْ رَهْطُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلاَمٍ وَيَهُودَ بَنِي حَارِثَةَ، وَكُلَّ يَهُودِ الْمَدِينَةِ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما dedi ki: **Benî Nadîr ve Benî Kurayza (antlaşmayı bozarak Resûlullah'a ﷺ) savaş açtılar. Efendimiz Benî Nadîr'i sürdü; Benî Kurayza'yı ise yerinde bıraktı ve onlardan hiçbir şey almadı**, ta ki onlar (Kurayza) daha sonra yeniden savaşıncaya kadar… Sonra Efendimiz Medine'nin bütün Yahudilerini sürdü: Abdullah b. Selâm'ın kavmi Benî Kaynukâ', Benî Hârise Yahudileri ve Medine'nin bütün Yahudileri.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq b. Nasr ← 'Abd al-Razzaq ← Ibn Juraij ← Musa b. 'Uqbah ← Nafi' ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Benî Nadîr Hadisi Bâbı, Hadis No. 4028. Tercümenin orta kısmı özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4028

Allah bu olayı şöyle anlatır: ***"Kitap ehlinden inkarcı olanları ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur"***İbn Kesîr Tefsiri 59:2.

SİYER NOTU: DEVE YÜKÜYLE ÇIKIŞ

Siyer kitapları kuşatmanın yaklaşık ***altı gece*** sürdüğünü anlatır (bazı rivayetlerde on beş gün). Sonunda Benî Nadîr ***canlarının güvende olması*** ve ***silah hariç*** develerinin taşıyabileceği şeyleri götürebilmeleri şartıyla çıkmayı kabul etti. Bir kısmı ***Hayber'e***, bir kısmı da Şam'a gitti.

Kur'an onların ***evlerini kendi elleriyle yıktıklarını*** bildirir (59:2) — Müslümanlara bırakmamak için kapıları ve ahşapları söküp götürüyorlardı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Banu Nadir".https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Nadir

Ders: Sağlam kaleler Allah'ın takdirinden koruyamaz. ***Kalelerinin*** kendilerini kurtaracağını sanıyorlardı; ama Allah'ın azabı onlara ***beklemedikleri yerden*** geldi.

BENÎ NADÎR'İN HURMA AĞAÇLARI

Kuşatma sırasında soru işaretleri doğuran bir olay yaşandı: Benî Nadîr'in ***hurma ağaçları*** kesildi ve yakıldı. İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4031

حَدَّثَنَا آدَمُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ حَرَّقَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَخْلَ بَنِي النَّضِيرِ وَقَطَعَ وَهْىَ الْبُوَيْرَةُ فَنَزَلَتْ {مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ}

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما dedi ki: **Resûlullah ﷺ Büveyre'de Benî Nadîr'in hurma ağaçlarını yaktı ve kesti.**

Bunun üzerine şu âyet indi: "Hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir." (Haşr 59:5).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Adam (bin Abi Iyas) ← al-Laith ← Nafi' ← Ibn 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Benî Nadîr Hadisi Bâbı, Hadis No. 4031.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4031

"İnkarcı kitap ehlinin yurtlarında hurma ağaçlarını kesmeniz veya onları kesmeyip gövdeleri üzerinde ayakta bırakmanız Allah'ın izniyledir"İbn Kesîr Tefsiri 59:5.

Normal şartlarda İslâm, savaşta ağaç ve ekinlere zarar vermeyi ***yasaklar*** — Ebû Bekir ordusuna meyve veren ağaçları kesmemesini öğütlemiştir (Muvatta' Mâlik). Ancak burada Allah askerî bir zorunluluk sebebiyle buna izin verdi: bahçelerin ve kalelerin arkasına sığınan düşmanı, daha büyük bir kan dökülmeden teslim olmaya zorlamak için.

Yahudiler: "Ey Muhammed! Sen bozgunculuğu yasaklıyordun; neden ağaçları kesiyorsun?" diye itham ettiler (İbn Kesîr Tefsiri 59:5). Âyet, her ikisinin de — kesmenin de bırakmanın da — Allah'ın izniyle olduğunu cevap olarak bildirdi. Ders: Asıl hüküm ***korumaktır***; istisna ancak ***şer'î izinle*** olur.

İSLÂM'DA SAVAŞ ÂDÂBI

Benî Nadîr'in hurma ağaçları olayı, vahyin izin verdiği bir ***istisnadır***. İslâm'da savaşın asıl hükmü, bizzat Resûlullah'ın ﷺ öğrettiği sıkı âdâbla sınırlandırılmıştır:

ÂDÂB	DELİL
Kadınları ve çocukları öldürmemek	Öldürülmüş bir kadın görünce bunu yasakladı (Buhârî 3015)
Ahde ihanet etmemek	"Ahde ihanet etmeyin" (Müslim 1731)
Cesetlere müsle yapmamak	"(Ölülere) müsle yapmayın" (Müslim 1731)
Ganimetten çalmamak	"Ganimet malına hıyanet etmeyin" (Müslim 1731)
Önce İslâm'a davet etmek	Her birlik komutanına verdiği tavsiye (Müslim 1731)

Sahîh-i Müslim 1731'deki Büreyde hadisi, Resûlullah'ın ﷺ bir birliğe komutan tayin ettiği her seferde, bu âdâbı saymadan önce ona ***Allah'tan sakınmasını*** ve yanındaki Müslümanlara iyi davranmasını tavsiye ettiğini bildirir. İslâm'da savaş sınırsız değildir; ***takvâ ve adaletle*** sınırlıdır.

MÜNAFIKLARIN SAHTE VAADİ

Benî Nadîr, ***Abdullah b. Übey*** ve münafıklar yardım vaat ettiği için çıkmayı reddetmeye cesaret etti. Siyer kitapları İbn Übey'in iki bin kişiyle yardım edeceğine söz verdiğini anlatır. Allah bu vaadi ifşa etti:

"Münafıkların, kitap ehlinin inkarcılarından olan kardeşlerine… dediklerini görmedin mi?"İbn Kesîr Tefsiri 59:11.

Allah gerçekte ne olacağını açıkladı: ***"Onlar çıkarılmış olsalar, and olsun ki, onlarla beraber çıkmazlar"***İbn Kesîr Tefsiri 59:12.

MÜNAFIKLARIN VAADİ	GERÇEK
"Çıkarılırsanız biz de sizinle çıkarız"	Onlarla birlikte tek bir kişi bile çıkmadı.
"Savaşa tutuşursanız size yardım ederiz"	Kuşatma boyunca hiçbir yardım gelmedi.

Ders: ***Münafıkların vaadine*** güvenmeyin. Güvendeyken söz vermeye cesaret ederler, imtihan gelince kaçarlar. Kur'an bunu olmadan önce ifşa etti; bu, vahyin doğruluğunun bir delilidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

FEY MALI

Benî Nadîr ***savaşmadan*** çıktığı için geride bıraktıkları mal normal ganimet değil, ***fey*** idi. Ömer رضى الله عنه Resûlullah'ın ﷺ onu nasıl kullandığını açıklar:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2904

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرٍو، عَنِ الزُّهْرِيِّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ أَوْسِ بْنِ الْحَدَثَانِ، عَنْ عُمَرَ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ كَانَتْ أَمْوَالُ بَنِي النَّضِيرِ مِمَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ صلى الله عليه وسلم مِمَّا لَمْ يُوجِفِ الْمُسْلِمُونَ عَلَيْهِ بِخَيْلٍ وَلاَ رِكَابٍ، فَكَانَتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم خَاصَّةً، وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى أَهْلِهِ نَفَقَةَ سَنَتِهِ، ثُمَّ يَجْعَلُ مَا بَقِيَ فِي السِّلاَحِ وَالْكُرَاعِ، عُدَّةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ.

TERCÜME:

Ömer رضى الله عنه dedi ki: **Benî Nadîr'in malları, Müslümanların at ve deve koşturarak elde etmediği, Allah'ın Resûlüne verdiği feydi. Bu yüzden Resûlullah'a ﷺ mahsustu. Efendimiz ailesine bir yıllık nafakasını verir, kalanını Allah yolunda hazırlık olarak silah ve atlara ayırırdı.**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ali b. 'Abdullah (al-Madini) ← Sufyan (bin 'Uyainah) ← 'Amr (bin Dinar) ← al-Zuhri ← Malik b. Aus b. al-Hadathan ← 'Umar b. al-Khattab رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 2904.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2904

Allah fey taksiminin hikmetini şöyle belirledi: ***"ta ki içinizdeki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın"***İbn Kesîr Tefsiri 59:7.

GANİMET	FEY
Savaşarak elde edilir	Savaşmadan elde edilir
Beşte dördü savaşanlara (8:41)	Resûlullah ﷺ tarafından maslahat için idare edilir (59:7)
Örnek: Bedir	Örnek: Benî Nadîr

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ Benî Nadîr topraklarının büyük kısmını yoksul ***Muhâcirlere*** dağıttığını, böylece artık Ensâr'a muhtaç olmadıklarını anlatır. Ders: İslâm ***malın dolaşımda olmasını*** ve yalnızca zenginlerin elinde toplanmamasını öngörür — başından beri adil bir ekonomi ilkesi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAŞR SÛRESİ

Benî Nadîr olayının tamamı ***Haşr Sûresi'nde*** (59. sûre) ebedîleştirilmiştir. Saîd b. Cübeyr şöyle dedi: İbn Abbâs'a Haşr Sûresi'ni andım, o da şöyle dedi: ***"Ona Benî Nadîr Sûresi de."*** (Sahîh-i Buhârî 4029).

ÂYET	İÇİNDEKİLER
59:1–5	Benî Nadîr'in sürülmesi; hurma ağaçları
59:6–10	Fey malı; Muhâcirler, Ensâr ve onlardan sonra gelenler
59:11–17	Münafıkların sahte vaadi; şeytan misali
59:18–20	Takvâya ve yarın için hazırlanana bakmaya çağrı
59:21–24	Kur'an'ın azameti ve Allah'ın güzel isimleri

Sûre çok yüce âyetlerle sona erer: ***"Eğer Biz Kuran'ı bir dağa indirmiş olsaydık, sen, onun, Allah korkusuyla başeğerek parça parça olduğunu görürdün"***İbn Kesîr Tefsiri 59:21.

Ders: Allah tarihî bir olayı ***ebedî bir ibret*** kıldı: ihanet, nifak, malda adalet ve takvâ hakkında. Bu yüzden 59:2. âyet şu çağrıyla biter: ***"Ey akıl sahipleri! Ders alın."***

ÜMMÜ SELEME VE MUSİBET DUASI

Ümmü Seleme'nin kocası Ebû Seleme, yeniden kanayan Uhud yarası sebebiyle vefat etti (1. bölüm). Ümmü Seleme رضى الله عنها çok sevdiği kocasını kaybetmiş, kucağında küçük çocuklarıyla kalmıştı. Bir duanın hayatını nasıl değiştirdiğini şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 918

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ جَمِيعًا عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ جَعْفَرٍ، - قَالَ ابْنُ أَيُّوبَ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - أَخْبَرَنِي سَعْدُ بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ عُمَرَ بْنِ كَثِيرِ بْنِ أَفْلَحَ، عَنِ ابْنِ، سَفِينَةَ عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ، أَنَّهَا قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ مَا مِنْ مُسْلِمٍ تُصِيبُهُ مُصِيبَةٌ فَيَقُولُ مَا أَمَرَهُ اللَّهُ إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ اللَّهُمَّ أْجُرْنِي فِي مُصِيبَتِي وَأَخْلِفْ لِي خَيْرًا مِنْهَا. إِلاَّ أَخْلَفَ اللَّهُ لَهُ خَيْرًا مِنْهَا. قَالَتْ فَلَمَّا مَاتَ أَبُو سَلَمَةَ قُلْتُ أَىُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ مِنْ أَبِي سَلَمَةَ أَوَّلُ بَيْتٍ هَاجَرَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. ثُمَّ إِنِّي قُلْتُهَا فَأَخْلَفَ اللَّهُ لِي رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم. قَالَتْ أَرْسَلَ إِلَىَّ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حَاطِبَ بْنَ أَبِي بَلْتَعَةَ يَخْطُبُنِي لَهُ فَقُلْتُ إِنَّ لِي بِنْتًا وَأَنَا غَيُورٌ. فَقَالَ أَمَّا ابْنَتُهَا فَنَدْعُو اللَّهَ أَنْ يُغْنِيَهَا عَنْهَا وَأَدْعُو اللَّهَ أَنْ يَذْهَبَ بِالْغَيْرَةِ.

TERCÜME:

Ümmü Seleme رضى الله عنها dedi ki: Resûlullah'ı ﷺ şöyle buyururken işittim: **"Başına bir musibet gelen hiçbir Müslüman yoktur ki Allah'ın emrettiği şu sözü söylesin: İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn. Allâhumme'cürnî fî musîbetî ve ahlif lî hayran minhâ (Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz. Allah'ım, musibetimde bana ecir ver ve bana ondan daha hayırlısını ihsan et) de Allah ona daha hayırlısını vermesin."** Ebû Seleme vefat edince şöyle dedim: **"Müslümanlardan kim Ebû Seleme'den daha hayırlı olabilir — Resûlullah'a ﷺ hicret eden ilk aile?"** Sonra o duayı söyledim ***ve Allah bana onun yerine Resûlullah'ı ﷺ verdi.*** Resûlullah ﷺ beni istemek için Hâtıb b. Ebî Belta'a'yı gönderdi. "Benim bir kızım var ve ben çok kıskanç bir kadınım" dedim. Efendimiz şöyle buyurdu: "Kızına gelince, Allah'ın onu ihtiyaçtan müstağni kılması için dua ederiz; kıskançlığını gidermesi için de Allah'a dua ederim."

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah ve Ibn Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← Sa'd b. Sa'id ← 'Umar b. Kathir b. Aflah ← Ibn Safinah ← Umm Salamah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cenâiz, Musibet Anında Söylenecekler Bâbı, Hadis No. 918.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:918a

Dua, bir Kur'an âyetiyle başlar: ***"Biz Allah'a aitiz ve şüphesiz O'na döneceğiz"***İbn Kesîr Tefsiri 2:156.

"EBÛ SELEME'DEN DAHA HAYIRLI KİM OLABİLİR?"

Ümmü Seleme duygularında samimiydi: kocasından daha hayırlı birini hayal edemiyordu. Yine de Resûlullah'ın ***mengamalkan doa*** öğrettiği duayı okudu — ve Allah ona onun yerine ***bizzat Resûlullah'ı*** ﷺ ***verdi***. Siyer kitapları bu evliliğin Şevval 4 H'de gerçekleştiğini bildirir.

Ümmü Seleme daha sonra ***Ümmehâtü'l-Mü'minîn*** arasında en akıllı olanlardan biri oldu; ilerde Hudeybiye'de onun görüşü büyük bir krizi çözecekti ve Efendimizin hanımlarından en son vefat eden oydu. Ders: Musibet anındaki dua sadece bir söz değil, Allah'ın daha hayırlısını vereceğine dair bir ***yakîndir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZEYD B. SÂBİT YAHUDİ YAZISINI ÖĞRENİYOR

Bu dönemde Resûlullah ﷺ, Ensâr'dan zeki bir genç olan ***Zeyd b. Sâbit'e*** رضى الله عنه bir görev verdi.

Zeyd şöyle anlatır: ***"Resûlullah ﷺ bana Yahudilerin yazısını öğrenmemi emretti ve: 'Vallahi yazışmalarımda Yahudilere güvenmiyorum' buyurdu. Yarım ay geçmeden onu öğrendim. Onlara yazdığında Efendimiz için ben yazardım, onlar ona yazdığında da ben okurdum."*** (Sünen-i Ebû Dâvûd 3645, hasen sahih; ayrıca Câmi'u't-Tirmizî 2715).

ZEYD B. SÂBİT'İN ROLÜ	AÇIKLAMA
Tercüman ve kâtip	Yahudi yazısını yarım ayda öğrendi (Ebû Dâvûd 3645)
Vahiy kâtipleri	Resûlullah'ın ﷺ vahiy kâtiplerinden (Buhârî 4986)
Kur'an'ı cem eden	Ebû Bekir tarafından Kur'an'ı toplamakla görevlendirildi (Buhârî 4986)

Daha sonra Ebû Bekir, Kur'an'ı ***cem etmek*** için Zeyd'i seçti ve şöyle dedi: "Sen akıllı bir gençsin, seni hiçbir şeyle itham etmiyoruz ve Resûlullah ﷺ için vahiy yazardın" (Sahîh-i Buhârî 4986).

Ders: Resûlullah ﷺ ***gençlerin ilmine ve yeteneğine yatırım yaptı***. Dilleri ve yeni becerileri öğrenmek ümmetin gücünün bir parçasıdır — ve bu yetenek daha sonra Kur'an'ı bütün ümmet için korudu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZÂTÜ'R-RİKÂ'

Resûlullah ﷺ, saldırmak için toplanan Gatafân kabilelerine (Benî Muhârib ve Benî Sa'lebe) karşı ***Necd*** yönüne de çıktı. Yolculuk çok zordu. Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4128

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى ـ رضى الله عنه ـ قَالَ خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِي غَزَاةٍ وَنَحْنُ سِتَّةُ نَفَرٍ بَيْنَنَا بَعِيرٌ نَعْتَقِبُهُ، فَنَقِبَتْ أَقْدَامُنَا وَنَقِبَتْ قَدَمَاىَ وَسَقَطَتْ أَظْفَارِي، وَكُنَّا نُلُفُّ عَلَى أَرْجُلِنَا الْخِرَقَ، فَسُمِّيَتْ غَزْوَةَ ذَاتِ الرِّقَاعِ، لِمَا كُنَّا نَعْصِبُ مِنَ الْخِرَقِ عَلَى أَرْجُلِنَا، وَحَدَّثَ أَبُو مُوسَى بِهَذَا، ثُمَّ كَرِهَ ذَاكَ، قَالَ مَا كُنْتُ أَصْنَعُ بِأَنْ أَذْكُرَهُ. كَأَنَّهُ كَرِهَ أَنْ يَكُونَ شَيْءٌ مِنْ عَمَلِهِ أَفْشَاهُ.

TERCÜME:

Ebû Mûsâ رضى الله عنه dedi ki: **Peygamber ﷺ ile bir gazveye çıktık; altı kişi nöbetleşe bindiğimiz bir deveyi paylaşıyorduk. Ayaklarımız incelip yaralandı; benim ayaklarım da yaralandı ve tırnaklarım düştü. Ayaklarımıza bez parçaları sarardık; bu yüzden o gazveye Zâtü'r-Rikâ' (bez parçalarıyla olan) adı verildi, çünkü ayaklarımıza bezler sarmıştık.** Ebû Mûsâ bu hadisi anlattıktan sonra pişman oldu ve: "Bunu anlatmaya ne gerek vardı?" dedi — sanki amelinden bir şeyi açığa vurmaktan hoşlanmamış gibi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-'Ala' ← Ebû Usamah ← Buraid b. 'Abdullah b. Abi Burdah ← Ebû Burdah ← Ebû Musa al-Aş'ari رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Zâtü'r-Rikâ' Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4128.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4128

SİYER NOTU: ZÂTÜ'R-RİKÂ' NE ZAMAN OLDU?

İbn İshak bu gazveyi Benî Nadîr'den sonra, ***hicretin 4. yılına*** yerleştirir. Ancak ***İmam Buhârî***, gazvenin ***Hayber'den sonra*** (7 H) olduğu görüşündedir; çünkü ona katılan Ebû Mûsâ el-Eş'arî Medine'ye ancak Hayber'den sonra gelmişti. İbn Hacer bu ihtilafı Fethu'l-Bârî'de ele alır.

Bu e-kitap, Buhârî'nin görüşünü de kaydederek, onu siyer kitaplarının sırasına göre burada anar. Vallahu a'lem.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Zâtü'r-Rikâ' Gazvesi Bâbı; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî.https://sunnah.com/bukhari:4125

Ebû Mûsâ'nın tavrına dikkat edin: amelinin ihlâsını azaltacağından korktuğu için çektiği sıkıntıyı anlattığına ***pişman oldu***. Ders: Sahâbîler büyük zorluklar içinde mücadele ettiler, fakat ihlâslı kalsın diye ***amellerini gizlediler***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"SENİ BENDEN KİM KURTARACAK?"

Necd'den dönüşte, Resûlullah'ın ***tawakal*** kusursuz tevekkülünü gösteren bir olay yaşandı. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2910

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ حَدَّثَنِي سِنَانُ بْنُ أَبِي سِنَانٍ الدُّؤَلِيُّ، وَأَبُو سَلَمَةَ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ أَنَّ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ أَخْبَرَ أَنَّهُ، غَزَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قِبَلَ نَجْدٍ، فَلَمَّا قَفَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَفَلَ مَعَهُ، فَأَدْرَكَتْهُمُ الْقَائِلَةُ فِي وَادٍ كَثِيرِ الْعِضَاهِ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَتَفَرَّقَ النَّاسُ يَسْتَظِلُّونَ بِالشَّجَرِ، فَنَزَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَحْتَ سَمُرَةٍ وَعَلَّقَ بِهَا سَيْفَهُ وَنِمْنَا نَوْمَةً، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَدْعُونَا وَإِذَا عِنْدَهُ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ إِنَّ هَذَا اخْتَرَطَ عَلَىَّ سَيْفِي وَأَنَا نَائِمٌ، فَاسْتَيْقَظْتُ وَهْوَ فِي يَدِهِ صَلْتًا. فَقَالَ مَنْ يَمْنَعُكَ مِنِّي فَقُلْتُ اللَّهُ. ثَلاَثًا وَلَمْ يُعَاقِبْهُ وَجَلَسَ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما anlatır ki **Necd tarafına Resûlullah ﷺ ile birlikte gazveye çıkmıştı. Dönüşte, dikenli ağaçların çok olduğu bir vadideyken öğle vakti oldu. Resûlullah ﷺ ve insanlar konaklayıp gölgelenmek için dağıldılar. Resûlullah ﷺ bir ağacın altında gölgelendi ve kılıcını ona astı.**

Biz uykuya dalmıştık; birden Resûlullah ﷺ bizi çağırdı, yanında bir bedevî vardı. Efendimiz buyurdu ki: **"Bu adam ben uyurken kılıcımı çekti. Uyandım, kılıç elinde çekilmiş duruyordu. 'Seni benden kim kurtaracak?' dedi. Ben de üç kere 'Allah' dedim."** ***Efendimiz onu cezalandırmadı***; adam da oturdu.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Şu'aib ← al-Zuhri ← Sinan b. Abi Sinan al-Du'ali ve Ebû Salamah b. 'Abdurrahmân ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 2910; ayrıca No. 4135–4136.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2910

"ALLAH"

Yeni uyanmış Efendimizin başında, tek bir muhafız olmadan, çekilmiş kılıç tutan bir adam. Efendimizin cevabı tek bir kelimeydi: ***"Allah."*** Başka bir rivayette bu adamın adı ***Gavres b. Hâris*** olarak geçer (Sahîh-i Buhârî 4136).

Daha da şaşırtıcısı: durum değişip adam Efendimizin elinde kaldığında Resûlullah ﷺ ***onu cezalandırmadı***. Bazı rivayetler (Sahîh-i Buhârî dışında) adamın kavmine dönüp: "İnsanların en hayırlısının yanından size geliyorum" dediğini anlatır.

Ders: Gerçek ***tevekkül***, kılıcın ucunda bile Allah'la huzur bulan bir kalptir; ***affetmek*** ise zayıfların değil, güçlülerin ahlâkıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KORKU NAMAZI

Düşman tehdidi altında Allah, savaş meydanında bile cemaatle namazın terk edilmemesi için ***korku anında namazın*** (salâtü'l-havf) nasıl kılınacağını öğretti. Allah şöyle buyurur:

"Sen içlerinde olup da namazlarını kıldırdığın zaman, bir kısmı seninle beraber namaza dursun ve silahlarını da yanlarına alsınlar"İbn Kesîr Tefsiri 4:102.

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 942

حَدَّثَنَا أَبُو الْيَمَانِ، قَالَ أَخْبَرَنَا شُعَيْبٌ، عَنِ الزُّهْرِيِّ، قَالَ سَأَلْتُهُ هَلْ صَلَّى النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَعْنِي صَلاَةَ الْخَوْفِ قَالَ أَخْبَرَنِي سَالِمٌ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قِبَلَ نَجْدٍ، فَوَازَيْنَا الْعَدُوَّ فَصَافَفْنَا لَهُمْ فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يُصَلِّي لَنَا فَقَامَتْ طَائِفَةٌ مَعَهُ تُصَلِّي، وَأَقْبَلَتْ طَائِفَةٌ عَلَى الْعَدُوِّ وَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِمَنْ مَعَهُ، وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ، ثُمَّ انْصَرَفُوا مَكَانَ الطَّائِفَةِ الَّتِي لَمْ تُصَلِّ، فَجَاءُوا، فَرَكَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِهِمْ رَكْعَةً، وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ، فَقَامَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ فَرَكَعَ لِنَفْسِهِ رَكْعَةً وَسَجَدَ سَجْدَتَيْنِ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما dedi ki: **Resûlullah ﷺ ile birlikte Necd tarafına gazveye çıktım. Düşmanla karşılaştık ve saf tuttuk. Resûlullah ﷺ namaz kıldırmak için kalktı; bir grup onunla namaza durdu, diğer grup düşmana karşı durdu.** Resûlullah ﷺ birinci grupla rükû ve iki secde yaptı. Sonra onlar namaz kılmamış grubun yerine geçtiler; o grup gelince Efendimiz onlarla bir rekât kıldı, rükû ve iki secde yaptı, sonra selam verdi. Ardından onlardan her biri kalkıp bir rekâtı kendi başına tamamladı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Yaman ← Su'aib ← al-Zuhri ← Salim ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü Salâti'l-Havf, Hadis No. 942.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:942

Şekil 4: İbn Ömer hadisine göre korku namazının bir şekli.

Âlimler, düşmanın konumuna ve meydanın durumuna göre Resûlullah'tan ***beberapa cara*** sahih olarak gelen birkaç korku namazı şekli bulunduğunu belirtir. Câbir'in Zâtü'r-Rikâ' hakkındaki rivayetinde Efendimiz her grupla iki rekât kılmıştır (Sahîh-i Buhârî 4136).

Ders: ***Silahlı düşmanın karşısında*** bile cemaatle namaz terk edilmiyorsa, güven ortamında hiç terk edilmez. Namaz, hiçbir durumda bırakılmayan dinin direğidir. (Hanefî mezhebi korku namazında İbn Ömer'in rivayet ettiği bu şekli esas alır.)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDRÜ'L-MEV'İD

Uhud Savaşı'nın sonunda Ebû Süfyân, Müslümanlara ***gelecek yıl Bedir'de*** yeniden karşılaşmak için meydan okudu (siyer kitapları). Resûlullah ﷺ bu meydan okumayı kabul etti. Vakit gelince münafıklar ve bazı kimseler Kureyş'in gücü hakkında korkutucu haberler yaydılar. Allah şöyle buyurur:

"İşte o şeytan ancak kendi dostlarını korkutur, inanmışsanız onlardan korkmayın, Benden korkun"İbn Kesîr Tefsiri 3:175.

SİYER NOTU: BEDRÜ'L-ÂHİRE (ŞABAN 4 H)

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ yaklaşık ***1.500*** sahâbî ile Bedir'e çıktığını ve Kureyş'i bekleyerek orada ***sekiz gün*** kaldığını anlatır. Ebû Süfyân Mekke'den çıktı, fakat ***kuraklık yılı*** bahanesiyle yolun ortasından geri döndü.

Müslümanlar ise Bedir panayırında ticaret yapıp kârla döndüler. Bazı müfessirler 3:173–175. âyetleri bu olayla ve Hamrâü'l-Esed ile ilişkilendirir (İbn Kesîr Tefsiri).

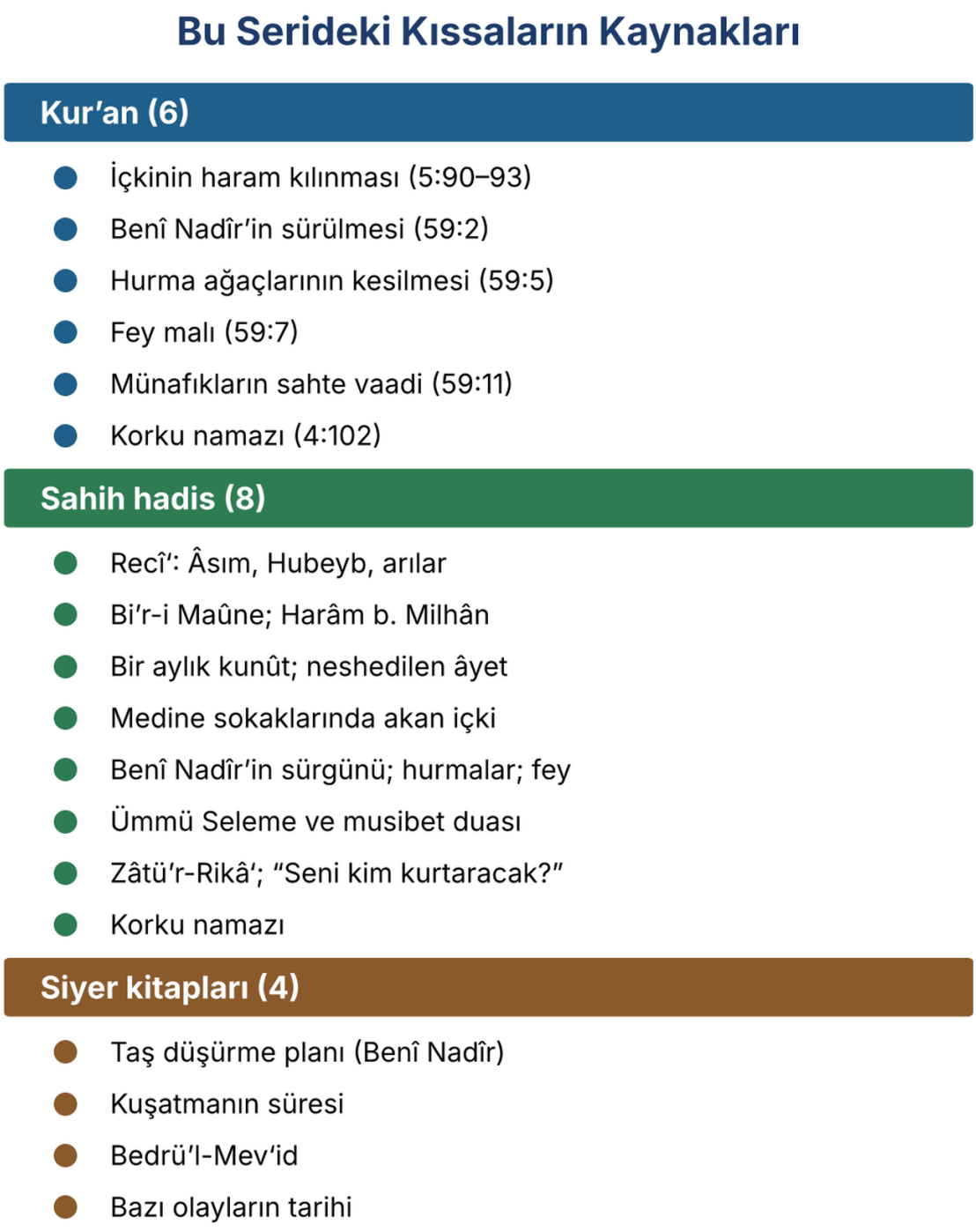
KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Kesîr Tefsiri 3:173–175.https://tafsir.app/ibn-katheer/3/175

Ders: Uhud'dan sadece bir yıl sonra Müslümanlar ***yeniden özgüven kazandı*** ve sözlerinde durdu; meydan okuyan düşman ise geri çekildi. Uhud'da zedelenen Medine'nin heybeti ***kan dökülmeden*** yeniden kuruldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ KISSALARIN KAYNAKLARI

Bu serideki kıssalar bize dereceleri farklı üç tür kaynak yoluyla ulaşmıştır. Okuyucu ***neyin kesin*** ve ***neyin meşhur*** olduğunu bilsin diye bu e-kitap üçünü birbirinden ayırır:

Şekil 5: Bu e-kitaptaki kıssaların kaynak durumu.

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
İçki; Benî Nadîr; hurma ağaçları; fey; münafıklar; korku namazı	Kur'an (5:90–93; 59:2–12; 4:102) — kesin
Recî'; Hubeyb; Âsım ve arılar	Sahîh-i Buhârî 3045 — sahih
Bi'r-i Maûne; Harâm; kunût; neshedilen âyet	Sahîh-i Buhârî 4090, 4092, 1003, 2801 — sahih
Ümmü Seleme ve musibet duası	Sahîh-i Müslim 918 — sahih
Zeyd b. Sâbit'in Yahudi yazısını öğrenmesi	Sünen-i Ebû Dâvûd 3645 — hasen sahih
Neredeyse düşürülen taş; Zeyd b. Desine; Bedrü'l-Âhire	Siyer kitapları (İbn İshak) — meşhur
Zâtü'r-Rikâ'ın tarihi	İhtilaflı: 4 H (İbn İshak) veya Hayber'den sonra (Buhârî)

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

HASAN VE HÜSEYİN'İN DOĞUMU

Bu imtihan yıllarının ortasında Allah, Resûlullah'ın ﷺ evine sevinç bahşetti. Efendimizin kızı Fâtıma رضى الله عنها ile Ali b. Ebî Tâlib'in رضى الله عنه iki oğlu dünyaya geldi. Siyer kitaplarına (İbn Sa'd ve diğerleri) göre Hasan, Uhud'dan birkaç hafta önce, hicretin 3. yılında Ramazan ayının ortasında, Hüseyin ise hicretin 4. yılında Şaban ayında doğdu. Her ikisinin tam doğum tarihi hakkında tarihçiler arasında küçük farklılıklar vardır.

AKÎKA: İKİ TORUN İÇİN

HADİS: HASAN VE HÜSEYİN'İN AKÎKASI

İbn Abbâs رضى الله عنهما rivayet eder ki Resûlullah ﷺ Hasan ve Hüseyin için, her biri adına birer koç keserek akîka yaptı. Nesâî'nin rivayetinde her biri için ikişer koç zikredilir.

Derece: SAHİH — Sünen-i Ebû Dâvûd 2841; Sünen-i Nesâî 4219.

Bu hadis akîka sünnetinin dayanağıdır. Ümmete önderlik etmek ve düşmanla mücadele etmek gibi meşguliyetler, Efendimizi torunları için aile sünnetini yerine getirmekten alıkoymadı. (Hanefî mezhebinde akîka, şükür niyetiyle kesilen mubah/müstehab bir kurbandır.)

BİR DEDENİN SEVGİSİ

HADİS: "ALLAH'IM, BEN ONU SEVİYORUM"

Berâ b. Âzib رضى الله عنه dedi ki: Resûlullah'ı ﷺ Hasan b. Ali'yi omzunda taşırken şöyle buyururken gördüm: "Allah'ım, ben onu seviyorum; Sen de onu sev."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3749.

HADİS: İKİ REYHAN

İbn Ebî Nu'm anlatır: Iraklı bir adam İbn Ömer'e رضى الله عنهما ihramlının sinek öldürmesinin hükmünü sordu. İbn Ömer şöyle dedi: "Iraklılar sinek kanını soruyorlar; oysa Resûlullah'ın ﷺ torununu öldürdüler! Hâlbuki Peygamber ﷺ şöyle buyurmuştu: 'O ikisi (Hasan ve Hüseyin) dünyadaki iki reyhanımdır.'"

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3753.

HADİS: CENNET GENÇLERİNİN EFENDİLERİ

Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه rivayet eder ki Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendileridir."

Derece: SAHİH — Câmi'u't-Tirmizî 3768 (Tirmizî: hasen sahih).

İKİ GRUBUN ARASINI BULAN

HADİS: "BU OĞLUM BİR SEYYİDDİR"

Ebû Bekre رضى الله عنه dedi ki: Resûlullah'ı ﷺ minberde gördüm; Hasan b. Ali de yanındaydı. Efendimiz bir insanlara, bir Hasan'a bakıyor ve şöyle buyuruyordu: "Şüphesiz bu oğlum bir seyyiddir (şerefli bir önderdir); umulur ki Allah onun vesilesiyle Müslümanlardan iki büyük grubun arasını bulur."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2704.

Bu nübüvvet haberi, Hasan'ın رضى الله عنه kan dökülmesini durdurmak için hilâfeti Muâviye'ye رضى الله عنه bıraktığı hicrî 41 yılında gerçekleşti. O yıl «Âmü'l-Cemâa» (Birlik Yılı) olarak bilinir. Uhud yılında doğan bebek, ileride ümmetin arasını bulan kişi oldu.

DERS

İmtihan ve nimet birbirini izler. Resûlullah'ın ﷺ amcasını ve ashabını kaybettiği aynı yıl Allah ona göz aydınlığı torunlar verdi. Efendimizin çocuklara olan sevgisi, onları omzunda taşıması ve onlara dua etmesi, her anne baba ve dede nine için örnektir: meşguliyetler, çocuklarımıza ve torunlarımıza sevgimizi göstermemize engel olmamalıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRETİN 4. YILINDAKİ SERİYYELER

Uhud'dan sonra Medine çevresindeki bazı kabileler Müslümanların gücünün kırıldığını sandı ve Medine'ye saldırmak için asker toplamaya başladı. Resûlullah ﷺ bu planları büyümeden önce bozmak için küçük birlikler (seriyye) göndererek hızla harekete geçti. Aşağıdaki tablo, bu seride anılan hicrî 4. yılın askerî olaylarını bir araya getirir.

AY	OLAY	ÖZET	KAYNAK
Muharrem 4 H	Ebû Seleme'nin Katan Seriyyesi	Medine'ye saldırmaya hazırlanan Benî Esed bölgesine yaklaşık 150 kişi gönderildi; düşman büyük bir çatışma olmadan dağıldı.	Siyer kitapları (İbn Sa'd)
Muharrem 4 H	Abdullah b. Üneys	Urene'de asker toplayan Hâlid b. Süfyân el-Hüzelî'yi durdurmak için tek başına gönderildi.	Sünen-i Ebû Dâvûd 1249; siyer kitapları
Safer 4 H	Recî'	On tebliğci Adal ve Kâre kabileleri tarafından ihanete uğradı (2–5. bölümler).	Sahîh-i Buhârî 3045
Safer 4 H	Bi'r-i Maûne	Yetmiş kurrâ öldürüldü (6–9. bölümler).	Sahîh-i Buhârî 4090, 4092
Rebîülevvel 4 H	Benî Nadîr	Kuşatma ve sürgün (11–16. bölümler).	Haşr 59:2–6
4 H (ihtilaflı)	Zâtü'r-Rikâ'	Necd seferi; korku namazı (19–21. bölümler).	Sahîh-i Buhârî 4128
Şaban 4 H	Bedrü'l-Mev'id	Müslümanlar Bedir'de sekiz gece bekledi; Kureyş gelmedi (22. bölüm).	Âl-i İmrân 3:173–175

EBÛ SELEME VE ESKİ YARA

Resûlullah'ın رضی الله عنه halasının oğlu ve süt kardeşi Ebû Seleme Abdullah b. Abdülesed ﷺ, Katan seriyyesine komuta etti. Siyer kitaplarına göre Uhud'da aldığı yara dönüşte yeniden kanadı ve vefat etti. Vefatından sonra Ümmü Seleme'nin duası 17. bölümde anlatılmıştır.

ABDULLAH B. ÜNEYS: YÜRÜRKEN NAMAZ

HADİS: İŞARETLE NAMAZ

Abdullah b. Üneys رضی الله عنه dedi ki: Resûlullah ﷺ beni Urene ve Arafat tarafında bulunan Hâlid b. Süfyân el-Hüzelî'ye gönderdi ve: "Git, onu öldür" buyurdu. İkindi namazının vakti girmişken onu gördüm. "Onunla aramda namazı geciktirecek bir şey olmasından korkuyorum" dedim. Bunun üzerine ona doğru yürürken işaretle namaz kıldım.

Derece: İbn Hacer (Fethu'l-Bârî) senedini HASEN saymıştır — Sünen-i Ebû Dâvûd 1249.

Âlimler bu hadisi «salâtü't-tâlib», yani düşmanı takip eden ve onu kaçırmaktan korkan kimsenin hafifletilmiş şekilde kıldığı namaz için delil almışlardır (Hanefî mezhebine göre ise takip eden kimse yürürken namaz kılamaz; bu ruhsat takip edilene aittir). Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ Abdullah b. Üneys'e Kıyamet Günü aralarında bir alâmet olsun diye bir asâ hediye ettiğini ve bu asânın onunla birlikte defnedildiğini ekler. Bu ilave Ahmed ve İbn İshak tarafından rivayet edilmiştir; senedi ***ihtilaflıdır***.

DERS

Yenilginin bir zayıflık alâmetine dönüşmesine izin verilemez. Resûlullah ﷺ düşmanın Medine'ye gelmesini beklemedi; cesur küçük birliklerle erkenden harekete geçti. Abdullah b. Üneys de kritik bir görevdeyken namazını vaktinde kılmaya özen gösterdi. Bu bize, ne kadar büyük olursa olsun meşguliyetin namaz farzını düşürmediğini; İslâm'ın sadece şeklini hafiflettiğini öğretir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BU SERİDEKİ ŞAHSİYETLER

Bu seride pek çok isim geçer: kimi şehit düştü, kimi kurtuldu, kimi de İslâm'a düşmanlık etti. Aşağıdaki tablo okuyucunun onları kısaca tanımasına yardım eder.

MÜSLÜMANLAR

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Âsım b. Sâbit	Buhârî'ye göre Recî' heyetinin başkanı; cesedi arılarla korundu (5. bölüm).	Sahîh-i Buhârî 3045
Mersed b. Ebî Mersed el-Ganevî	İbn İshak'a göre Recî' heyetinin başkanı; Recî'de şehit düştü.	Siyer kitapları
Hubeyb b. Adî	Esir alınıp Mekke'de öldürüldü; öldürülmeden önce iki rekât namaz kılan ilk kişi (3–4. bölümler).	Sahîh-i Buhârî 3045
Zeyd b. Desine	Hubeyb ile birlikte esir alındı ve Ten'îm'de öldürüldü.	Siyer kitapları (İbn İshak)
Münzir b. Amr es-Sâidî	Bi'r-i Maûne heyetinin başkanı; şehit düştü.	Siyer kitapları
Harâm b. Milhân	Mektubu götüren; "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki kazandım!" (7. bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4092
Âmir b. Füheyre	Ebû Bekir'in azatlı kölesi; cesedi göğe yükseltildi (6. bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4093
Amr b. Ümeyye ed-Damrî	Bi'r-i Maûne'den kurtuldu; antlaşmalı olan Benî Âmir'den iki kişiyi yanlışlıkla öldürdü.	Siyer kitapları
Ka'b b. Zeyd	Bi'r-i Maûne'de yaralı halde bırakıldı, kurtuldu, sonra Hendek'te şehit düştü.	Siyer kitapları
Ebû Seleme ve Ümmü Seleme	Ebû Seleme Uhud yarası sebebiyle vefat etti; Ümmü Seleme mü'minlerin annesi oldu (17. bölüm).	Sahîh-i Müslim 918
Zeyd b. Sâbit	Yahudi yazısını kısa sürede öğrendi (18. bölüm).	Sünen-i Ebû Dâvûd 3645

KARŞI TARAF

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Âmir b. Tufeyl	Ri'l, Zekvân ve Usayye kabilelerini kurrâyı öldürmeye kışkırtan Benî Âmir reisi.	Siyer kitapları; Buhârî rivayetinde geçer
Ebû Berâ Âmir b. Mâlik	Bi'r-i Maûne heyetine himaye güvencesi verdi; fakat güvencesi yeğeni Âmir b. Tufeyl tarafından çiğnendi.	Siyer kitapları
Huyey b. Ahtab	İhanet planlayan Benî Nadîr reisi (11. bölüm).	Siyer kitapları
Abdullah b. Übey	Benî Nadîr'e sahte yardım vaat eden münafıkların reisi (14. bölüm).	Haşr 59:11

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Gavres b. Hâris	Zâtü'r-Rikâ'da Resûlullah'a ﷺ kılıç çeken adam (20. bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4136
Ebû Süfyân b. Harb	Bedir'de buluşmaya söz verdi ama gelmedi (22. bölüm). Daha sonra Mekke'nin fethinde Müslüman oldu.	Siyer kitapları

Siyer kitaplarının rivayetine göre Zeyd b. Desine öldürülmeden önce Ebû Süfyân ona sordu: "Şu an senin yerinde Muhammed'in olmasını, senin de ailenin yanında olmanı ister miydin?" Zeyd şöyle cevap verdi: "Vallahi ben, ailemin yanında oturuyorken Muhammed'in bulunduğu yerde ayağına bir diken batmasına bile razı olmam." Ebû Süfyân: "Muhammed'in ashabının Muhammed'i sevdiği gibi kimsenin kimseyi sevdiğini görmedim" dedi. Bu kıssa bir ***siyer rivayetidir*** (İbn İshak); meşhurdur ama sahih derecesine ulaşmaz.

DERS

Her olayın ardında kendi ismi ve tercihi olan insanlar vardır. Kimi son damla kanına kadar sadakati seçti, kimi söz verdiği halde ihaneti seçti. İsimlerini tanımak siyeri daha canlı kılar ve tarihin sonunda herkesin tercihini kaydettiğini hatırlatır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

OLAYLARIN GEÇTİĞİ YERLER

Bu serideki olaylar Hicaz ve Necd çevresindeki birkaç yerde gerçekleşti. Bir kısmı bugün hâlâ bilinmekte, bir kısmı ise ancak Yâkût el-Hamevî'nin Mu'cemü'l-Büldân'ı gibi eski tarih ve coğrafya kitaplarından yaklaşık olarak bilinmektedir.

YER	OLAY	YER
Recî'	On tebliğciye ihanet	Usfân ile Mekke arasında, Hed'e bölgesinde Hüzeyl kabilesine ait bir kuyu.
Ten'îm	Hubeyb ve Zeyd b. Desine öldürüldü	Mekke Haremi'nin dışında, kuzey yönünde. Bugün burada Mekkelilerin umre mîkātı olan Hz. Âişe Mescidi bulunur.
Bi'r-i Maûne	Yetmiş kurrânın öldürülmesi	Necd tarafında, Benî Âmir toprakları ile Benî Süleym'in taşlık arazisi arasında bir kuyu.
Benî Nadîr yurdu	Kuşatma ve sürgün	Medine'nin güneydoğusundaki Âliye bölgesinde, Kubâ yakınında.
Büveyre	Kesilen hurma ağaçları (13. bölüm)	Benî Nadîr'in hurma bahçesi; bu isim Sahîh-i Buhârî 4031'de geçer.
Hayber ve Şam	Sürgünden sonra Benî Nadîr'in gittiği yerler	Büyük kısmı Hayber'e, bir kısmı da Şam'a göç etti.
Zâtü'r-Rikâ'	Sefer ve korku namazı	Necd'de, Gatafân kabilesinin toprağı olan Nahl bölgesinde.
Bedir	Bedrü'l-Mev'id	Bedir: yıllık panayır yeri ve hicretin 2. yılındaki savaşın meydanı.

Recî' ve Bi'r-i Maûne'nin tam yeri bugün kesin olarak bilinmemektedir. Konumlarını doğrulayan bir arkeolojik çalışma bulunmadığından bu e-kitap ayrıntılı bir harita vermez; yukarıdaki tahminler klasik coğrafya kitaplarına dayanır.

DERS

Resûlullah'ın ﷺ daveti Medine ile sınırlı değildi. Sahâbîler Kur'an'ı ulaştırmak için çölleri, taşlık tepeleri ve ıssız kuyuları aştılar. Bu yer isimleri, izleri zamanla yeryüzünden silinse de onların fedakârlığına şahittir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAMAZAN 3 H'DEN ŞEVVAL 4 H'YE ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo bu serideki olayları zaman sırasına göre düzenler. Tarihler muteber siyer kitaplarından alınmıştır; ihtilaflı tarihler işaretlenmiştir.

ZAMAN	OLAY	BÖLÜM
Ramazan 3 H	Hasan b. Ali'nin doğumu	24
Şevval 3 H	Uhud Savaşı ve Hamrâü'l-Esed (Seri 10)	1
Uhud'dan sonra	İçkinin kesin olarak haram kılınması (tam tarihi ihtilaflı)	10
Muharrem 4 H	Ebû Seleme'nin Katan seriyyesi; Abdullah b. Üneys	25
Safer 4 H	Recî' olayı	2–5
Safer 4 H	Bi'r-i Maûne olayı	6–7
Safer–Rebîülevvel 4 H	Bir ay boyunca kunût-i nâzile	8
Rebîülevvel 4 H	Benî Nadîr'in kuşatılması ve sürülmesi; Haşr Sûresi'nin inişi	11–16
Cemâziyelâhir 4 H	Ebû Seleme'nin vefatı (İbn Sa'd'a göre; başka görüş de var)	17, 25
4 H (ihtilaflı)	Zâtü'r-Rikâ' ve korku namazı (Buhârî onu Hayber'den sonraya yerleştirir)	19–21
Şaban 4 H	Hüseyin b. Ali'nin doğumu	24
Şaban 4 H	Bedrü'l-Mev'id	22
Şevval 4 H	Resûlullah ﷺ Ümmü Seleme ile evlendi	17

DERS

Yaklaşık bir yıl içinde Medine toplumu yenilgi, tebliğcilerin öldürülmesi, komşunun ihaneti ve savaş tehdidiyle karşılaştı. Ancak aynı dönemde şeriat tamamlandı, Resûlullah'ın ﷺ ailesi genişledi ve Müslümanlar cesaretle Bedir'e çıktı. Olayları tek bir zaman çizelgesinde görmek, imtihan ile zaferin çoğu zaman yan yana yürüdüğünü anlamamıza yardım eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İMTİHAN ÜSTÜNE İMTİHAN HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. RESÛLULLAH ﷺ RECÎ' OLAYINDAN SONRA NEDEN TEBLİĞCİ GÖNDERMEYE DEVAM ETTİ?

Bi'r-i Maûne, Recî'den kısa süre sonra yaşandı. Heyet, himaye güvencesi veren Ebû Berâ'nın talebi üzerine gönderilmişti. Tebliğ sorumluluğu bir ihanet yüzünden düşmez; Efendimiz Necd kabilelerinin İslâm'ı kabul etmesi ümidiyle kurrâyı göndermeye devam etti.

2. ÖLDÜRÜLMEDEN ÖNCE İKİ REKÂT NAMAZ KILAN İLK KİŞİ GERÇEKTEN HUBEYB MİDİR?

Evet. Buhârî'nin hadisi, esir olarak öldürülen her Müslüman için iki rekât namazı sünnet olarak ilk başlatanın Hubeyb رضى الله عنه olduğunu bildirir (Sahîh-i Buhârî 3045; 4. bölüm).

3. KUNÛT-İ NÂZİLE İLE SABAH NAMAZI KUNÛTU ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Kunût-i nâzile, Resûlullah'ın ﷺ Bi'r-i Maûne'den sonra bir ay boyunca yaptığı gibi, ümmetin başına büyük bir musibet geldiğinde okunur (Sahîh-i Buhârî 1003; 8. bölüm). Sabah namazında sürekli kunût ise farklı bir fıkıh meselesidir; Şâfiî mezhebinde başka delillere dayanarak sünnettir, Hanefî mezhebinde ise sabah namazında sürekli kunût yapılmaz. Bu e-kitapta ayrıca ele alınmamıştır.

4. İÇKİ NE ZAMAN HARAM KILINDI?

İçki aşamalı olarak haram kılındı: önce Bakara 2:219, sonra Nisâ 4:43 ve en son Mâide 5:90–91. Câbir رضى الله عنه, bazı sahâbîlerin Uhud sabahı içki içip o gün şehit düştüklerini ve bunun içki haram kılınmadan önce olduğunu belirtir (Sahîh-i Buhârî 4618). Bu, kesin haram kılınmanın Uhud'dan sonra olduğunu gösterir (10. bölüm).

5. BENÎ NADÎR ÖLDÜRÜLDÜ MÜ?

Hayır. Sürüldüler ve silah hariç develerinin taşıyabileceği malları götürmelerine izin verildi. Kur'an evlerini kendi elleriyle yıktıklarını bildirir (Haşr 59:2; 12. bölüm).

6. İSLÂM BOZGUNCULUĞU YASAKLADIĞI HALDE HURMA AĞAÇLARI NEDEN KESİLDİ?

Bu, Haşr 59:5'te buyrulduğu gibi, özel bir savaş durumunda Allah'ın izniyle oldu (13. bölüm). Ekinlere zarar vermenin genel yasağı geçerliliğini korur; bu istisna o günkü savaşın zorunluluğuna bağlıdır.

7. FEY İLE GANİMET ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Fey, Benî Nadîr'in malları gibi savaşmadan elde edilen düşman malıdır (Haşr 59:6–7; 15. bölüm). Ganimet ise savaşarak elde edilen maldır; taksimi Enfâl 8:41'de bildirilmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. BU SEFERE NEDEN ZÂTÜ'R-RİKÂ' ADI VERİLDİ?

Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه, uzun yürüyüş yüzünden ayaklarının yaralandığını ve ayaklarına bez parçaları (rikâ') sardıklarını anlatır (Sahîh-i Buhârî 4128; 19. bölüm).

9. ZÂTÜ'R-RİKÂ'DA KILIÇ ÇEKEN ADAM KİMDİ?

Buhârî'nin rivayetinde adı Gavres b. Hâris olarak geçer (Sahîh-i Buhârî 4136). Cebrâil'in göğsüne vurup kılıcın düştüğüne dair ek kıssa bazı siyer kitaplarında geçer ve senedi ***zayıftır***.

10. EBÛ SÜFYÂN NEDEN BEDİR'E GELMEDİ?

Siyer kitaplarına göre Ebû Süfyân Kureyş ordusuyla çıktı, fakat kuraklık mevsimini bahane ederek geri döndü. Kur'an, tehdit edildikleri halde çıkan Müslümanları över: "Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir" (Âl-i İmrân 3:173; 22. bölüm).

11. ÂMİR B. FÜHEYRE'NİN CESEDİ GERÇEKTEN GÖĞE YÜKSELTİLDİ Mİ?

Âmir b. Füheyre'nin cesedinin öldürüldükten sonra yükseltildiğine dair rivayet Sahîh-i Buhârî 4093'te yer alır. Bu, hadiste geçmeyen ayrıntılar eklemeden rivayet edildiği şekliyle kabul ettiğimiz gaybî bir olaydır.

12. BU SERİYE NEDEN «İMTİHAN ÜSTÜNE İMTİHAN» ADI VERİLDİ?

Çünkü Uhud'dan sonraki bir yıl içinde imtihanlar art arda geldi: Recî' ve Bi'r-i Maûne'deki ihanetler, Benî Nadîr tehdidi, sahâbîlerin vefatı ve Kureyş tehdidi. Allah şöyle buyurur: "Muhakkak sizi biraz korku, biraz açlık ve mallardan, canlardan, ürünlerden biraz eksiltmekle deneriz" (Bakara 2:155).

DERS

Bu sorular, hicretin 4. yılının siyerinin fıkıh, akaid ve ahlâk dersleri bakımından ne kadar zengin olduğunu gösterir. Sahih rivayeti zayıftan ayırmak, sağlam olmayan kıssalara dayanmadan dersleri güvenle almamıza yardım eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Uhud ile Hendek arasındaki dönem, Medine toplumu için ***en zor*** yıllardı: tebliğcilerin kaybı, komşunun ihaneti ve dışarıdan gelen tehditler. Ancak aynı dönemde imanları güçlendi ve şeriat daha da tamamlandı.

DERS	BU SERİDEN
Esaret anında sebat	Hubeyb: emanet, iki rekât namaz, iman şiiri (3045)
Gerçek kurtuluş	"Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki kazandım!" (4092)
Hüzün duaya taşındı	Bir aylık kunût (1003)
Anında itaat	Medine sokaklarına dökülen içki (2464)
Ahde ihanetin sonucu	Benî Nadîr sürüldü (59:2; 4028)
Malda adalet	"Ta ki zenginler arasında elden ele dolaşan bir devlet olmasın" (59:7)
Musibet anında dua	Ümmü Seleme'ye daha hayırlısı verildi (Müslim 918)
Tevekkül ve af	"Allah" — kılıcın ucunda (2910)
Namaz terk edilmez	Düşman karşısında korku namazı (4:102; 942)

HAYATIMIZDAKİ İMTİHANLAR

Her mümin "imtihan üstüne imtihan" yaşar: sevdiklerini kaybetmek, ihanet, korku ve hayatın sıkıntıları. Bu seri, bir müminin cevabının baştan beri aynı olduğunu öğretir: ***"Biz Allah'a aitiz ve O'na döneceğiz"***; ardından çalışmaya, dua etmeye ve sabretmeye devam etmek.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi, ***Hendek (Ahzâb) Savaşı*** (Seri 12) ile devam edecek — bütün düşman ittifakının Medine'yi kuşattığı ve Müslümanların hendek kazdığı zaman. Vallahu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 11

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:156, 219; Âl-i İmrân 3:169–175; Nisâ 4:43, 102; Mâide 5:11, 90–93; Haşr 59:1–21).https://tafsir.app/ibn-katheer/59/2

HADİS

Sahîh-i Buhârî 942, 1003, 2464, 2801, 2904, 2910, 3015, 3045, 4028, 4029, 4031, 4088, 4090, 4091, 4092, 4093, 4095, 4128, 4136, 4986.https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 918, 1731.https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Ebû Dâvûd 3645; Câmi'u't-Tirmizî 2715.https://sunnah.com/abudawud:3645

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — Recî', Bi'r-i Maûne, Benî Nadîr, Zâtü'r-Rikâ' ve Bedrü'l-Âhire bölümleri.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hacer el-Askalânî, el-İsâbe fî Temyîzi's-Sahâbe.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Uhud sonrası bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu'l-Meğâzî.

Wikipedia, "Expedition of Al Raji". https://en.wikipedia.org/wiki/Expedition_of_Al_Raji

Wikipedia, "Expedition of Bir Maona". https://en.wikipedia.org/wiki/Expedition_of_Bir_Maona

Wikipedia, "Invasion of Banu Nadir". https://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Banu_Nadir

Wikipedia, "Banu Nadir". https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Nadir

Wikipedia, "Umm Salama". https://en.wikipedia.org/wiki/Umm_Salama

Wikipedia, "Zayd ibn Thabit". https://en.wikipedia.org/wiki/Zayd_ibn_Thabit

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 3749 (Hasan, Resûlullah'ın ﷺ omzunda).https://sunnah.com/bukhari:3749

Sahîh-i Buhârî 3753 (iki reyhan).https://sunnah.com/bukhari:3753

Câmi'u't-Tirmizî 3768 (cennet gençlerinin efendileri).https://sunnah.com/tirmidhi:3768

Sahîh-i Buhârî 2704 (Hasan, iki grubun arasını bulan).https://sunnah.com/bukhari:2704

Sünen-i Ebû Dâvûd 2841 (Hasan ve Hüseyin'in akîkası).https://sunnah.com/abudawud:2841

Sünen-i Ebû Dâvûd 1249 (Abdullah b. Üneys'in işaretle namazı).https://sunnah.com/abudawud:1249

Sahîh-i Buhârî 4618 (Uhud sabahı içki).https://sunnah.com/bukhari:4618

Sahîh-i Buhârî 4136 (Gavres b. Hâris).https://sunnah.com/bukhari:4136

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Wikipedia, “Masjid Aisha” (al-Tan‘im). https://en.wikipedia.org/wiki/Masjid_Aisha

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALTINCI BÖLÜM

Hendek Savaşı

Siyer-i Nebî — Seri 12

Ahzâb: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Hendek, Sabır ve Allah'ın Yardımı

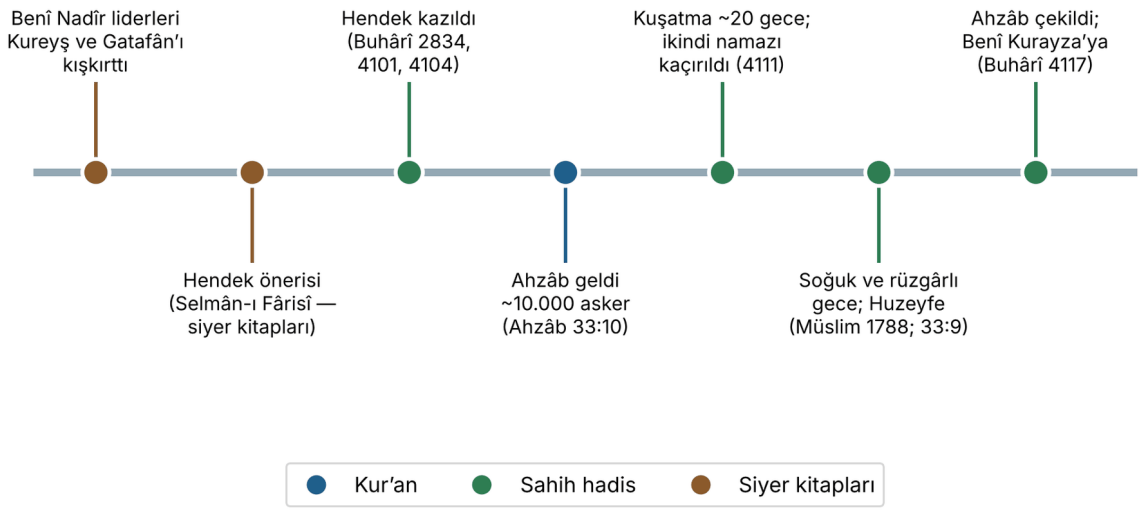
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK SAVAŞI

Siyer-i Nebî'nin on birinci serisi, Kureyş'in sözünden döndüğü Bedir'deki yeniden buluşma vaadiyle sona erdi. Ancak ***hicretin 5. yılının Şevval ayında*** Kureyş geri döndü — bu sefer yalnız değildi. Yanlarında yaklaşık on bin kişilik bir ***Arap kabileleri ittifakı*** (Ahzâb) getirdiler; bu, Müslümanların ordusunun üç katıydı ve amaçları Medine'yi ebediyen ortadan kaldırmaktı.

Müslümanlar onları Bedir ve Uhud'daki gibi açık meydanda karşılamadılar. Bunun yerine ***bir hendek kazdılar*** — Arapların daha önce hiç görmediği bir şey. Bu kıssa ***Ahzâb Sûresi'nde*** (33:9–27) ebedîleştirilmiş, sahih hadisler de anlarını kaydetmiştir: Resûlullah ﷺ karnını toz kaplayıncaya kadar toprak taşıdı, açlıktan karnına taş bağladı ve Allah'ın rüzgârı geldiğinde gece çok soğuktu.

Hendek Savaşı Zaman Çizelgesi (Şevval 5 H)

Meşhur tarih Şevval 5 H'dir (Mart 627); Buhârî'nin naklettiğine göre Mûsâ b. Ukbe 4 H der.

Şekil 1: Hendek Savaşı zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AHZÂB İTTİFAKI

Medine'den sürüldükten sonra (Seri 11), Hayber'deki ***Benî Nadîr*** liderleri boş durmadı. Siyer kitapları, ***Huyey b. Ahtab*** ile bazı Yahudi ileri gelenlerinin Mekke'ye giderek Kureyş'i Medine'ye yeniden savaş açmaya kışkırttığını, ardından Hayber hurmalarının yarısını vaat ederek Necid'deki ***Gatafân*** kabilesine gittiklerini anlatır.

TOPLULUK	ROLÜ (SİYER KİTAPLARI)
Kureyş ve müttefikleri	Komutanı Ebû Süfyân; güneybatıdan geldiler
Gatafân (Fezâre, Mürre, Eşca')	Komutanı Uyeyne b. Hısn; doğudan (Necid) geldiler
Benî Süleym ve Benî Esed	Müttefik kabileler
Benî Nadîr liderleri	İttifakın kışkırtıcıları ve planlayıcıları

Kur'an onların çeşitli yönlerden gelişini şöyle anlatır: ***"Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi; gözler de dönmüştü, yürekler ağızlara gelmişti; Allah için çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz."***İbn Kesîr Tefsiri 33:10.

İbn Kesîr, "yukarınızdan" ifadesinin doğudan gelen ***Gatafân***, "aşağınızdan" ifadesinin ise batıdan gelen ***Kureyş*** olduğunu nakleder. Ders: Bâtıl, hedefi hakkı yok etmek olduğunda, çıkarları farklı olsa bile ***birleşmeye*** hazırdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK KAZMA ÖNERİSİ

Ahzâb'ın geldiği haberi Medine'ye ulaşınca Resûlullah ﷺ âdeti olduğu üzere ashabıyla ***istişare etti***. Düşman ordusu üç kat kalabalıktı; açık meydanda karşılarına çıkmak çok tehlikeliydi.

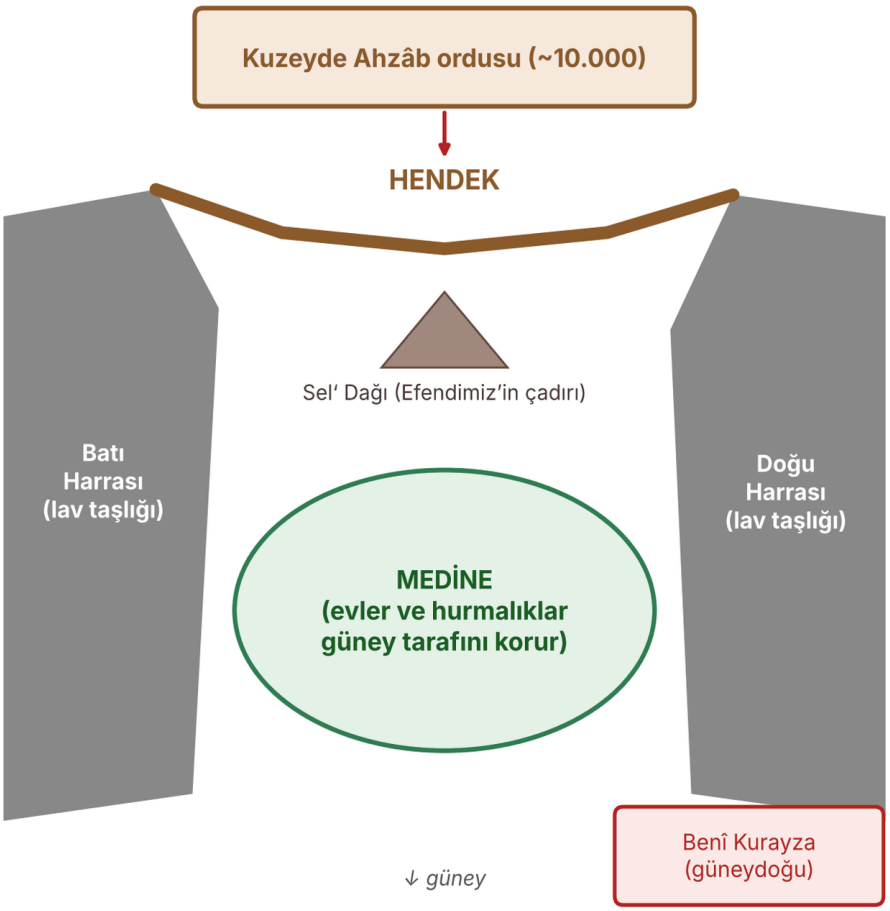
SİYER NOTU: SELMÂN-I FÂRİSÎ'NİN ÖNERİSİ

Siyer kitapları, ***Selmân-ı Fârisî*** رضى الله عنه tarafından şu önerinin yapıldığını anlatır: "Ey Allah'ın Resûlü! İran'da kuşatıldığımızda etrafımıza hendek kazardık." Resûlullah ﷺ bu öneriyi kabul etti; hendek Medine'nin açık olan ***kuzey*** tarafına kazıldı, diğer taraflar ise ***lav taşlıkları (harra)***, evler ve hurmalıklarla korunuyordu.

Siyer kitapları ayrıca her on kişiye ***kırk zirâ'*** kazma görevi verildiğini anlatır. Bu ayrıntı siyer rivayetlerinde meşhurdur, ancak Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Vâkıdî, el-Meğâzî; Wikipedia, "Battle of the Trench".
https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_the_Trench

Medine'nin Kuzeyindeki Hendek (şematik)

Yalnızca şematiktir; konumlar tahminîdir. Hendek açık kuzey tarafına kazıldı; diğer taraflar lav taşlıkları, evler ve bahçelerle korunuyordu.

Şekil 2: Medine'nin kuzeyindeki hendeğin konumu (şematik).

Ders: Resûlullah ﷺ, başka bir milletin uygulamasından gelse bile ***iyi bir fikri*** kabul etti. Hikmet, şeriata aykırı olmadığı sürece her kaynaktan alınabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SOĞUK BİR SABAHTA HENDEK KAZMAK

Basit aletlerle, soğuk havada ve aç karınla kilometrelerce uzunlukta bir hendek kazmak çok ağır bir işti. Enes رضى الله عنه o ortamı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2834

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ حُمَيْدٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَنَسًا ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى الْخَنْدَقِ فَإِذَا الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ يَحْفِرُونَ فِي غَدَاةٍ بَارِدَةٍ، فَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ عَبِيدٌ يَعْمَلُونَ ذَلِكَ لَهُمْ، فَلَمَّا رَأَى مَا بِهِمْ مِنَ النَّصَبِ وَالْجُوعِ قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الآخِرَهْ فَاغْفِرْ لِلأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَهْ. فَقَالُوا مُجِيبِينَ لَهُ نَحْنُ الَّذِينَ بَايَعُوا مُحَمَّدًا عَلَى الْجِهَادِ مَا بَقِينَا أَبَدًا

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: **Resûlullah ﷺ hendeğe çıktı ve Muhâcirler ile Ensâr'ın çok soğuk bir sabahta kazı yaptığını gördü; çünkü bu işi onlar için yapacak köleleri yoktu. Onların yorgunluğunu ve açlığını görünce şöyle buyurdu: "Allah'ım! Asıl hayat ahiret hayatıdır; Ensâr'ı ve Muhâcirleri bağışla."** Onlar da şöyle karşılık verdiler: ***"Bizler, yaşadığımız sürece cihad etmek üzere Muhammed'e biat edenleriz."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Mu'awiyah b. 'Amr ← Ebû Ishaq (al-Fazari) ← Humaid ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hendek Kazma Bâbı, Hadis No. 2834; ayrıca No. 4099.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2834

BİRLİKTE ÇALIŞAN LİDER

Resûlullah ﷺ uzaktan seyretmekle yetinmedi. Ashabıyla birlikte ***kazdı ve toprak taşıdı*** (4. bölüm). Duası ise onların bakışını dünya sıkıntısından gerçek hayat olan ***ahiret hayatına*** çevirdi.

Sahâbenin cevabı, yorgunluğa rağmen ***yüksek bir azmi*** gösterir: Resûlullah ﷺ ile yaptıkları biati kendilerine hatırlattılar. Ders: Lider ile takipçileri yükü ***birlikte*** omuzladığında ve hedef ahiret olduğunda ağır iş hafifler.

TOPRAKLA ÖRTÜLEN KARIN: RESÛLULLAH ﷺ

Berâ b. Âzib رضى الله عنه, Resûlullah ﷺ hendekte çalışırken bizzat şahit oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4104

حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَنْقُلُ التُّرَابَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ حَتَّى أَغْمَرَ بَطْنَهُ أَوِ اغْبَرَّ بَطْنُهُ يَقُولُ وَاللَّهِ لَوْلاَ اللَّهُ مَا اهْتَدَيْنَا وَلاَ تَصَدَّقْنَا وَلاَ صَلَّيْنَا فَأَنْزِلَنْ سَكِينَةً عَلَيْنَا وَثَبِّتِ الأَقْدَامَ إِنْ لاَقَيْنَا إِنَّ الأُلَى قَدْ بَغَوْا عَلَيْنَا إِذَا أَرَادُوا فِتْنَةً أَبَيْنَا وَرَفَعَ بِهَا صَوْتَهُ أَبَيْنَا أَبَيْنَا.

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî ﷺ Hendek günü karnını toz kaplayıncaya kadar toprak taşıyor ve şu şiiri söylüyordu: "Vallahi, Allah olmasaydı doğru yolu bulamazdık; ne sadaka verir ne de namaz kılardık. Üzerimize sükûnet indir; düşmanla karşılaşırsak ayaklarımızı sabit kıl. Onlar bize zulmettiler; fitne isterlerse biz kabul etmeyiz."** Şu sözde sesini yükseltiyordu: ***"Ebeynâ, ebeynâ!"*** (Kabul etmeyiz, kabul etmeyiz!).

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muslim b. Ibrahim ← Şu'bah ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hendek Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4104; ayrıca No. 4106.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4104

Başka bir rivayette Berâ, tozun Efendimiz'in karnının derisini görünmez hâle getirecek kadar kapladığını ve toprak taşırken ***Abdullah b. Revâha'nın şiirini*** okuduğunu söyler (Sahîh-i Buhârî 4106).

ŞİİRDEKİ İFADELER	MANASI
"Allah olmasaydı doğru yolu bulamazdık"	Hidayet, yalnızca bizim çabamız değil, Allah'ın lütfudur
"Üzerimize sükûnet indir"	Tehdit karşısında sekînet istemek
"Ayaklarımızı sabit kıl"	Meydanda sebat istemek
"Ebeynâ, ebeynâ!"	Zulme boyun eğmeyiz

Ders: Güzel zikir ve şiir, ağır iş sırasında ***moral verir***. Halkıyla birlikte toza bulanan lider, yalnızca emir veren liderden daha çok sevilir.

KUMA DÖNEN BÜYÜK KAYA

Kazı sırasında sahâbîler, kırılamayacak kadar sert bir kayaya rastladılar. Durumu Resûlullah ﷺ ile paylaştılar. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما, olanları ve ardından evinde yaşanan hadiseyi şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4101

حَدَّثَنَا خَلاَّدُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ بْنُ أَيْمَنَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ أَتَيْتُ جَابِرًا ـ رضى الله عنه ـ فَقَالَ إِنَّا يَوْمَ الْخَنْدَقِ نَحْفِرُ فَعَرَضَتْ كُدْيَةٌ شَدِيدَةٌ، فَجَاءُوا النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَقَالُوا هَذِهِ كُدْيَةٌ عَرَضَتْ فِي الْخَنْدَقِ، فَقَالَ أَنَا نَازِلٌ. ثُمَّ قَامَ وَبَطْنُهُ مَعْصُوبٌ بِحَجَرٍ، وَلَبِثْنَا ثَلاَثَةَ أَيَّامٍ لاَ نَذُوقُ ذَوَاقًا، فَأَخَذَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم الْمِعْوَلَ فَضَرَبَ، فَعَادَ كَثِيبًا أَهْيَلَ أَوْ أَهْيَمَ، فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ائْذَنْ لِي إِلَى الْبَيْتِ. فَقُلْتُ لاِمْرَأَتِي رَأَيْتُ بِالنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم شَيْئًا، مَا كَانَ فِي ذَلِكَ صَبْرٌ، فَعِنْدَكِ شَىْءٌ قَالَتْ عِنْدِي شَعِيرٌ وَعَنَاقٌ. فَذَبَحْتُ الْعَنَاقَ وَطَحَنَتِ الشَّعِيرَ، حَتَّى جَعَلْنَا اللَّحْمَ فِي الْبُرْمَةِ، ثُمَّ جِئْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم وَالْعَجِينُ قَدِ انْكَسَرَ، وَالْبُرْمَةُ بَيْنَ الأَثَافِيِّ قَدْ كَادَتْ أَنْ تَنْضَجَ فَقُلْتُ طُعَيِّمٌ لِي، فَقُمْ أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَجُلٌ أَوْ رَجُلاَنِ. قَالَ كَمْ هُوَ. فَذَكَرْتُ لَهُ، قَالَ كَثِيرٌ طَيِّبٌ. قَالَ قُلْ لَهَا لاَ تَنْزِعُ الْبُرْمَةَ وَلاَ الْخُبْزَ مِنَ التَّنُّورِ حَتَّى آتِيَ. فَقَالَ قُومُوا. فَقَامَ الْمُهَاجِرُونَ وَالأَنْصَارُ، فَلَمَّا دَخَلَ عَلَى امْرَأَتِهِ قَالَ وَيْحَكِ جَاءَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم بِالْمُهَاجِرِينَ وَالأَنْصَارِ وَمَنْ مَعَهُمْ. قَالَتْ هَلْ سَأَلَكَ قُلْتُ نَعَمْ. فَقَالَ ادْخُلُوا وَلاَ تَضَاغَطُوا. فَجَعَلَ يَكْسِرُ الْخُبْزَ وَيَجْعَلُ عَلَيْهِ اللَّحْمَ، وَيُخَمِّرُ الْبُرْمَةَ وَالتَّنُّورَ إِذَا أَخَذَ مِنْهُ، وَيُقَرِّبُ إِلَى أَصْحَابِهِ ثُمَّ يَنْزِعُ، فَلَمْ يَزَلْ يَكْسِرُ الْخُبْزَ وَيَغْرِفُ حَتَّى شَبِعُوا وَبَقِيَ بَقِيَّةٌ قَالَ كُلِي هَذَا وَأَهْدِي، فَإِنَّ النَّاسَ أَصَابَتْهُمْ مَجَاعَةٌ.

TERCÜME:

Câbir رضى الله عنه şöyle dedi: **Hendek günü kazı yapıyorduk; çok sert, büyük bir kayaya rastladık. Nebî'ye ﷺ gelip "Hendeği engelleyen sert bir kaya var" dediler. "Ben ineceğim" buyurdu. Kalktı; karnına taş bağlanmıştı, çünkü üç gündür hiçbir şey tatmamıştık. Nebî ﷺ kazmayı alıp kayaya vurdu; kaya dağılan kum gibi oldu.** "Ey Allah'ın Resûlü, eve gitmeme izin ver" dedim. Hanımıma: "Nebî'de ﷺ dayanamayacağım bir hâl gördüm. Yanında bir şey var mı?" dedim. "Biraz arpa ve bir oğlak var" dedi. Oğlağı kestim, o da arpayı

öğüttü; eti tencereye koyduk. Sonra Nebî'ye ﷺ gelip: "Biraz yemeğim var; ey Allah'ın Resûlü, sen ve bir iki kişi kalkın" dedim. "Ne kadar?" diye sordu; söyledim. Buyurdu ki: **"Çok ve güzel. Ona söyle, ben gelene kadar tencereyi indirmesin, ekmeği de fırından çıkarmasın."** Sonra "Kalkın!" buyurdu; Muhâcirler ve Ensâr kalktı… Ekmeği koparıp üzerine et koymaya başladı; bir şey aldıkça tencereyi ve fırını kapatıyordu. ***Hepsi doyuncaya kadar ekmek koparıp et koymaya devam etti ve yemek yine de arttı.*** Sonra şöyle buyurdu: "Bunu yiyin ve başkalarına da hediye edin; çünkü insanlar açlığa uğradı."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Khallad b. Yahya ← 'Abd al-Wahid b. Aiman ← babası Aiman al-Habaşi ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hendek Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4101. Tercüme kısmen özetlenmiştir.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4101

MÜBAREK KARINDAKİ TAŞ

Şu küçük ayrıntıya dikkat edin: ***Resûlullah'ın ﷺ karnına taş bağlanmıştı***, çünkü üç gündür hiçbir şey tatmamıştı. Araplar açlığı bastırmak ve beli doğrultmak için karınlarına taş bağlardı. Bu ümmetin önderi, ashabı kadar — hatta onlardan daha fazla — aç kalıyordu.

SİYER NOTU: KAYAYA VURURKEN GELEN MÜJDE

Sünen-i Nesâî 3176 rivayetine göre (hasen kabul edilmiştir), Resûlullah ﷺ kayaya her vuruşunda bir ışık parladı ve kayanın üçte biri kırıldı; bu sırada "Rabbinin sözü doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır" âyetini okuyordu. Ümmetinin ***Kisrâ (İran)*** ve ***Kayser (Roma)*** topraklarını fethedeceğini müjdeledi. Berâ'dan gelen ***Müsned-i Ahmed*** rivayetinde ise ***Şam, İran ve Yemen*** anahtarlarından söz edilir.

O sırada Müslümanlar aç ve kuşatma altındaydı — ama Resûlullah ﷺ çok ileriyi görüyordu. Birkaç on yıl içinde bu vaat gerçek oldu.

KAYNAK:
Sünen-i Nesâî 3176; Müsned-i Ahmed. https://sunnah.com/nasai:3176

Ders: Bizi aşan ağır meseleler ***lidere ve Allah'a*** götürülür. Ve müminin ümidi, midesi boş olsa bile sönmez.

RESÛLULLAH ﷺ VE ASHABININ AÇLIĞI

Karına bağlanan taş tek bir olay değildi. Ebû Hüreyre رضى الله عنه yemin ederek şöyle demiştir: ***"Vallahi… bazen açlıktan karnımı yere dayardım, bazen de açlıktan karnıma taş bağlardım."*** (Sahîh-i Buhârî 6452). Âişe رضى الله عنها de şöyle demiştir: ***"Muhammed'in ailesi, Medine'ye geldiğinden vefatına kadar üç gün art arda buğday ekmeğiyle doymamıştır."*** (Sahîh-i Buhârî 5416).

Resûlullah ﷺ bir devletin başı olmasına rağmen ***sade*** bir hayatı seçti. Hendek'teki açlık yalnızca Medine'nin yoksulluğundan değil, Efendimiz'in daima ***başkalarını öne almasından*** ve kuşatmanın erzakı engellemesinden kaynaklanıyordu. Ders: Lüks, başarının ölçüsü değildir; dünya tarihini değiştirenler bu aç sahâbîlerdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CÂBİR'İN SOFRASI

Yukarıdaki Câbir hadisi, en meşhur ***mucizelerden*** birini içerir — Resûlullah'ın ﷺ bereket mucizesini.

Başka bir rivayette Câbir, yemeğin yalnızca ***bir sâ' arpa*** ile bir oğlaktan ibaret olduğunu, hanımının da "Beni Resûlullah ﷺ ve ashabının önünde mahcup etme!" diye fısıldadığını anlatır. Fakat Efendimiz yüksek sesle seslendi: ***"Ey Hendek ehli! Câbir yemek hazırladı, haydi gelin!"*** (Sahîh-i Buhârî 4102).

Efendimiz hamura ve tencereye biraz tükürüp bereket duası etti. Câbir yemin ederek ***bin kişi olduklarını*** söyler; hepsi doyuncaya kadar yiyip gittiler, tencere ise hâlâ dolu kaynıyor, hamur da önceki gibi pişiriliyordu (Sahîh-i Buhârî 4102).

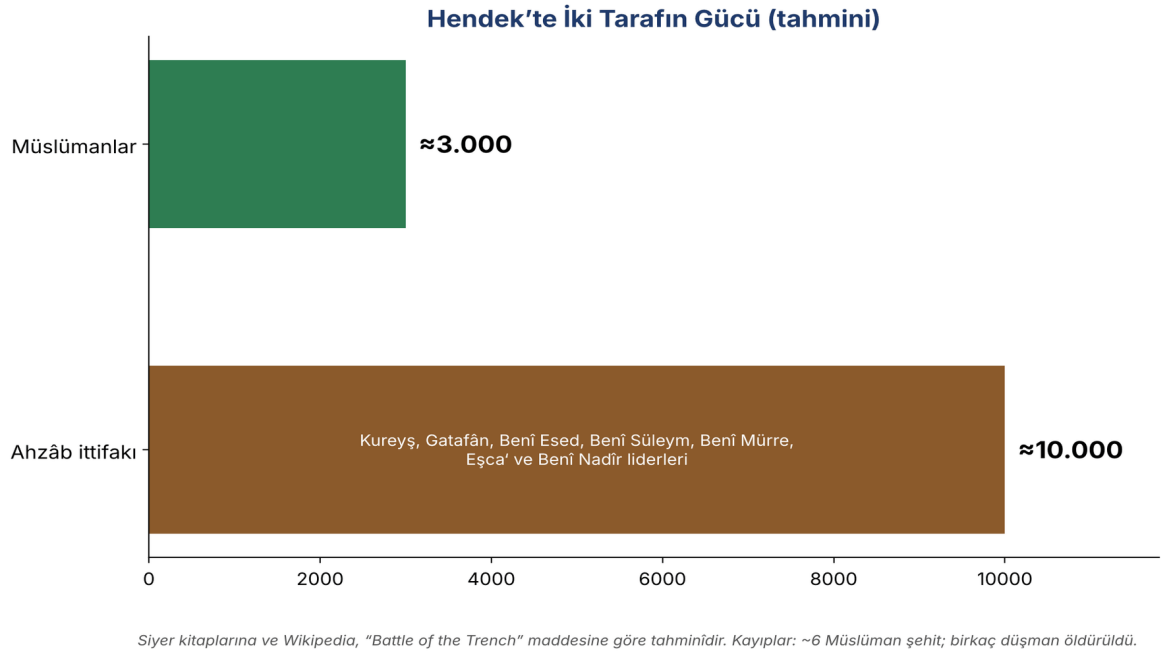
DERS	CÂBİR'İN SOFRASINDAN
Sahâbînin hassasiyeti	Câbir, Resûlullah'ın ﷺ aç kalmasına dayanamadı
Liderin adaleti	Efendimiz yalnız yemedi; bütün Hendek ehlini davet etti
Bereket	Az yemek bin kişiyi doyurdu
Paylaşmak	"Yiyin ve hediye edin, çünkü insanlar açlığa uğradı"

Ders: ***Bereket*** yemeğin çokluğunda değil, ihlasla vermekte ve kabul olunan duadadır. Resûlullah ﷺ, liderin halkı doyduktan ***sonra*** yediğini öğretti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AHZÂB GELİYOR

Hendek kısa sürede kazıldı — siyer kitapları ve Wikipedia yaklaşık ***altı gün*** der. Çok geçmeden Ahzâb ordusu geldi. Süvarilerinin önünü kesen bir hendeği görünce şaşırdılar: "Bu, Arapların hiç yapmadığı bir hiledir!" (siyer kitapları).

Şekil 3: Hendek'te iki tarafın gücü (tahmini).

SİYER NOTU: UZUN KUŞATMA

Siyer kitapları, yaklaşık ***üç bin*** kişilik Müslüman ordusunun ***Sel' Dağı'nın*** eteğinde, dağı arkalarına alıp hendeğe yönelerek karargâh kurduğunu anlatır. Kuşatma yaklaşık ***yirmi gece*** sürdü (bazı rivayetlerde bir aya yakın). Büyük bir çarpışma olmadı; yalnızca ok atışmaları ve hendeği geçmeye yönelik birkaç girişim yaşandı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of the Trench". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_the_Trench

Ders: ***Akıllıca bir hazırlık*** sayı eksikliğini telafi edebilir. Hendek, tehlikeli bir meydan savaşını düşmanı yıpratan bir kuşatmaya dönüştürdü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YÜREKLER GIRTLAĞA DAYANDI

Kuşatma, hicretten bu yana yaşanan en ağır ***iman imtihanıydı***. Önde düşman, içeride açlık, soğuk hava ve arkada ihanet haberi. Allah bu durumu son derece isabetli şekilde tasvir eder:

"Onlar size yukarınızdan ve aşağınızdan gelmişlerdi; gözler de dönmüştü, yürekler ağızlara gelmişti; Allah için çeşitli tahminlerde bulunuyordunuz."İbn Kesîr Tefsiri 33:10.

"İşte orada, inananlar denenmiş ve çok şiddetli sarsıntıya uğratılmışlardı."İbn Kesîr Tefsiri 33:11.

KUR'AN'DAKİ İFADELER	MANASI
"Gözler dönmüştü"	Bakışları kaçıran korku
"Yürekler ağızlara gelmişti"	Doruğa çıkan endişe (âyetin Arapça lafzının tam karşılığı: yürekler gırtlağa dayanmıştı)
"Allah hakkında çeşitli zanlar"	Kimi yakîn, kimi şüphe içindeydi
"Çok şiddetli sarsıntıya uğratıldılar"	İmanı ayıklayan imtihan

Kur'an, sahâbenin korkusunu gizlemez; onların korkabilen ***insanlar*** olduğunu kabul eder. Ders: İman, korkunun olmaması değil, kalp sarsılsa bile ***sabit kalmaktır***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÜNAFIKLARIN BAHANELERİ

Ağır imtihan ***kalplerdekini ortaya çıkarır***. Müminler direnirken münafıklar konuşmaya başladı. Allah onların sözlerini şöyle kaydeder:

"İkiyüzlüler ve kalblerinde hastalık olanlar: "Allah ve Peygamberi bize sadece kuru vaadlerde bulundular" diyorlardı."İbn Kesîr Tefsiri 33:12.

Bir kısmı da geri dönmek için bahane aradı: ***"İçlerinden bir takımı: "Ey Medineliler! Tutunacak yeriniz yok, geri dönün" demişti. İçlerinden bir topluluk da Peygamberden: "Evlerimiz düşmana açıktır" diyerek izin istemişlerdi. Oysa evleri açık değildi sadece kaçmak istiyorlardı."***İbn Kesîr Tefsiri 33:13.

SİYER NOTU: "BİZE KİSRÂ'NIN HAZİNELERİ VAAT EDİLİYOR…"

İbn Kesîr ve siyer kitapları, ***Muattib b. Kuşeyr*** adlı bir münafığın şöyle alay ettiğini anlatır: "Muhammed bize Kisrâ ve Kayser'in hazinelerini vaat ediyor; oysa birimiz ihtiyacını gidermeye bile çıkamıyor!" Bu alay, Efendimiz'in kayaya vururken verdiği müjdeye (5. bölüm) yönelikti.

KAYNAK:
İbn Kesîr Tefsiri 33:12; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye. https://tafsir.app/ibn-katheer/33/12

Ders: Münafıklar Allah'ın vaadini ***mevcut duruma*** göre değerlendirir; müminler ise mevcut durumu ***Allah'ın vaadine*** göre değerlendirir. Vaat haktı: yirmi yıldan kısa bir süre içinde Kisrâ ve Kayser'in hazineleri Medine'ye getirildi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"İŞTE ALLAH'IN VADETTİĞİ BUDUR"

Aynı manzara — hendeğin öte yanındaki on bin asker — müminlerin kalbinde bambaşka bir tepki doğurdu:

"İnananlar, düşman birliklerini gördükleri zaman: "İşte bu, Allah ve Peygamberinin bize vadettiğidir; Allah ve Peygamberi doğru söylemiştir" dediler. Bu onların ancak imanını ve teslimiyetlerini artırdı."İbn Kesîr Tefsiri 33:22.

MÜNAFIKLAR (33:12)	MÜMİNLER (33:22)
"Allah ve Resûlü bize sadece kuru vaatlerde bulundu"	"İşte bu, Allah ve Resûlünün bize vadettiğidir"
Geri dönmek için bahane aradılar	Hendekte direndiler
İmtihan şüphelerini artırdı	"Bu onların ancak imanını ve teslimiyetini artırdı"

Kastedilen vaat nedir? İbn Kesîr, bunun müminlerin zafer verilmeden önce mutlaka imtihan edileceğine dair ilahî vaade işaret ettiğini söyler; nitekim Bakara Sûresi'nde (2:214) şöyle buyrulur: "Sizden önce gelenlerin durumu sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi zannettiniz? Peygamber ve onunla beraber müminler: "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı; iyi bilin ki Allah'ın yardımı şüphesiz yakındır."

Ders: Aynı imtihan birinin ***imanını artırır***, bir başkasının ise ***şüphesini artırır***. Farkı yaratan, Allah'ın vaadine olan yakîndir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"ALLAH'IN YARDIMI NE ZAMAN?"

İbn Kesîr'in 33:22'deki "vaat" olarak tefsir ettiği âyet şudur: ***"Sizden önce gelenlerin durumu sizin başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi zannettiniz? Peygamber ve onunla beraber müminler: "Allah'ın yardımı ne zaman?" diyecek kadar darlığa ve zorluğa uğramışlar ve sarsılmışlardı; iyi bilin ki Allah'ın yardımı şüphesiz yakındır."***İbn Kesîr Tefsiri 2:214.

İfadelerdeki benzerliğe dikkat edin: bu âyet önceki ümmetlerin ***"sarsıldığını"*** söyler; Ahzâb 33:11 ise Hendek'teki Müslümanların ***"çok şiddetli sarsıntıya uğratıldığını"*** bildirir. Bu sarsıntı gerçekten geldiğinde müminler onu Allah'ın yardımının yakın olduğunun bir ***işareti*** olarak tanıdılar — Allah'ın onları terk ettiğinin değil.

Ders: Kur'an'ı anlamak kalbi imtihana hazırlar. İmtihanın zaferden önce geldiğini, yani ***sünnetullahı*** bilen kişi kolay kolay ümitsizliğe düşmez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA VE HAVÂRÎ ZÜBEYR

Kuşatmanın ortasında en endişe verici haber geldi: Medine'de kalan son Yahudi kabilesi olan ve barış antlaşmasıyla bağlı bulunan ***Benî Kurayza***nın ***ahdini bozduğu*** ve Ahzâb'ın safına geçtiği bildirildi. Yurtları Medine'nin güneyindeydi — Müslümanların arkasında, kadın ve çocukların bulunduğu evlerin yakınında.

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2846

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُنْكَدِرِ، عَنْ جَابِرٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ يَوْمَ الأَحْزَابِ. قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا. ثُمَّ قَالَ مَنْ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ. قَالَ الزُّبَيْرُ أَنَا. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِنَّ لِكُلِّ نَبِيٍّ حَوَارِيًّا، وَحَوَارِيَّ الزُّبَيْرُ.

TERCÜME:

Câbir رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî ﷺ Ahzâb günü şöyle buyurdu: "Bana o kavmin haberini kim getirecek?" Zübeyr "Ben" dedi. Tekrar sordu: "Bana o kavmin haberini kim getirecek?" Zübeyr yine "Ben" dedi. Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Her peygamberin bir havârîsi (sadık yardımcısı) vardır; benim havârîm de Zübeyr'dir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim ← Sufyan (al-Thauri) ← Muhammed b. al-Munkadir ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Hadis No. 2846; ayrıca No. 4113.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2846

SİYER NOTU: HUYEY B. AHTAB VE KA'B B. ESED

Siyer kitapları, Benî Nadîr lideri ***Huyey b. Ahtab***ın Benî Kurayza reisi ***Ka'b b. Esed***e gidip onu ikna ettiğini ve onun Resûlullah ﷺ ile yaptığı antlaşmayı bozmayı kabul ettiğini anlatır. Efendimiz haberi doğrulamak için ***Sa'd b. Muâz*** ile ***Sa'd b. Ubâde***yi gönderdi; ihanetin gerçek olduğunu gördüler.

İbn Hacer Fethu'l-Bârî'de, yukarıdaki hadiste Zübeyr'in getirmesi istenen haberin ***Benî Kurayza*** hakkındaki haber olduğunu belirtir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Hacer, Fethu'l-Bârî, 2846 numaralı hadisin şerhi.

Ders: Tehlike anında Resûlullah ﷺ harekete geçmeden önce ***doğru bilgiyi*** aradı ve öne çıkan cesur sahâbîyi onurlandırdı — Zübeyr ***"havârî"***, yani sadık yardımcı lakabını aldı; tıpkı havârîleri olan Peygamber Îsâ عَلَيْهِ السَّلَامُ.

ALİ VE AMR B. ABDÜVED

Hendek büyük bir saldırıyı engellese de bazı düşman süvarileri hendeğin dar bir yerinden geçmeyi başardı. Siyer kitapları meşhur bir olayı kaydeder:

SİYER NOTU: ALİ B. EBÛ TÂLİB'İN AMR B. ABDÜVED İLE KARŞILAŞMASI

Amr b. Abdüved, güçlülüğüyle tanınan bir Kureyş kahramanıydı; birkaç süvariyle hendeği geçip Müslümanları teke tek dövüşe çağırdı. Henüz genç olan ***Ali b. Ebû Tâlib*** رضى الله عنه bu meydan okumaya karşılık verdi. Ali önce onu İslâm'a davet etti, fakat Amr reddetti. Çarpıştılar ve Ali onu öldürdü; diğer süvariler hendeğin öte yanına çekildi.

Bu kıssa siyer kitaplarında (İbn İshak) ve tarih kitaplarında meşhurdur, ancak ***Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz***. Uzun diyaloglar gibi bazı ayrıntıları araştırmacılar arasında tartışmalıdır.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hendek bölümü.

Dikkat edin: Ali, teke tek dövüşte bile ***önce İslâm'a davet etti*** — bu, Resûlullah'ın ﷺ her birlik komutanına verdiği tavsiyeye uygundu (Sahîh-i Müslim 1731; Seri 11). Ders: Müslümanın amacı yalnızca zafer değil, ***hidayettir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAÇIRILAN NAMAZ

Kuşatma günlerinden birinde düşmanın saldırısı ve ok yağmuru o kadar sürekliydi ki Müslümanlar güneş batıncaya kadar ***ikindi namazını kılamadılar***. Ali رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ sözlerini şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4111

حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ، حَدَّثَنَا رَوْحٌ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ مُحَمَّدٍ، عَنْ عَبِيدَةَ، عَنْ عَلِيٍّ - رضى الله عنه - عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم أَنَّهُ قَالَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ مَلأَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ وَقُبُورَهُمْ نَارًا كَمَا شَغَلُونَا عَنْ صَلاَةِ الْوُسْطَى حَتَّى غَابَتِ الشَّمْسُ.

TERCÜME:

Ali رضى الله عنه, Nebî'nin ﷺ Hendek günü şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Allah onların evlerini ve kabirlerini ateşle doldursun; bizi güneş batıncaya kadar orta namazdan (ikindiden) alıkoydular."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ishaq (bin Mansur) ← Rauh (bin 'Ubadah) ← Hişam (bin Hassan) ← Muhammed (bin Sirin) ← 'Abidah (al-Salmani) ← 'Ali b. Abi Talib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hendek Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4111.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4111

Câbir رضى الله عنه de, Ömer'in güneş battıktan sonra Kureyş kâfirlerine söverek geldiğini ve "Ey Allah'ın Resûlü, güneş batmak üzereyken ikindiyi ancak kılabildim" dediğini rivayet eder. Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Vallahi ben de henüz kılmadım."*** Abdest aldılar; Efendimiz ***güneş battıktan sonra ikindiyi***, ardından akşam namazını kıldı (Sahîh-i Buhârî 596).

Yukarıdaki Ali hadisi, şu âyetteki ***orta namazın*** ikindi namazı olduğuna da delildir: ***"Namazlara ve orta namaza devam edin; gönülden boyun eğerek Allah için namaza durun."*** İbn Kesîr Tefsiri 2:238.

Âlimler, bazı görüşlere göre bu olayın ***korku namazı âyetinin inmesinden önce*** gerçekleştiğini ya da saldırının hiç fırsat vermediğini belirtir. Ders: Resûlullah'ın ﷺ namaz vaktini kaçırdığı için duyduğu üzüntü, ***namazın ne kadar büyük bir yeri olduğunu*** gösterir — kaçırılan namaz ise mümkün olan en kısa sürede, sırasına uygun olarak kaza edilmelidir.

KAÇIRILAN NAMAZIN HÜKMÜ

Hendek hadisesi ***kaza namazı*** hükmünün temellerinden biridir. Enes رضی اللہ عنہ, Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Kim bir namazı unutursa hatırladığında onu kılsın; bundan başka kefareti yoktur."*** (Sahîh-i Buhârî 597).

KONU	AÇIKLAMA
Kaza borcu	Kaçırılan namaz kaza edilmelidir; düşmez
Acele etmek	"Hatırladığında" — sebepsiz ertelenmez
Sıra (tertip)	Efendimiz önce ikindiyi, sonra akşamı kıldı (Buhârî 596)
Cemaatle	Kaza namazı, Hendek'te olduğu gibi cemaatle kılınabilir

Âlimler, ***bir mazeret sebebiyle kaçırılan*** namaz (unutma, uyuyakalma, Hendek'teki gibi engellenme) ile günah olmayan bu durum arasında ve büyük günah olan ***namazı kasten terk etmek*** arasında ayrım yapar. (Hanefî notu: Hanefî mezhebine göre, kazaya kalmış namazları altı vakitten az olan kişi için kaza namazları ile vakit namazı arasında tertibe uymak farzdır.) Ders: Resûlullah ﷺ savaş hâlinde bile tek bir namazın kaza edilmeden geçmesine izin vermedi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SA'D B. MUÂZ'IN YARALANMASI

Hendek'te yaralananlardan biri de Evs kabilesinin reisi ve Ensâr'ın en saygın şahsiyetlerinden ***Sa'd b. Muâz*** رضى الله عنه idi. Âişe رضى الله عنها, ***Sa'd'ın, Hibbân b. el-Arika adlı Kureyşli bir adamın attığı okla tam kol damarından vurulduğunu*** rivayet eder. Resûlullah ﷺ onu yakından ziyaret edebilmek için ***mescidin içine bir çadır*** kurdurdu (Sahîh-i Buhârî 4122).

SA'D'IN DUASI

Aynı hadiste Sa'd şöyle dua eder: ***"Allah'ım! Senin yolunda, Resûlünü yalanlayan ve onu yurdundan çıkaran kavme karşı savaşmaktan daha sevimli bir şey olmadığını biliyorsun. Allah'ım! Eğer Kureyş ile savaştan bir şey kaldıysa, onlarla savaşmam için ömrümü uzat; eğer savaşı bitirdiysen bu yarayı aç ve ölümümü onda kıl."*** (Sahîh-i Buhârî 4122).

Sa'd'ın hikâyesinin devamı — Benî Kurayza hakkındaki hükmü ve vefatı — inşallah Seri 13'te anlatılacaktır. Ders: Resûlullah ﷺ ***yaralı sahâbîsine*** şefkatle sahip çıktı; Sa'd da ecelini tamamen Allah'a teslim etti.

SA'D'IN ÖLÜMÜYLE ARŞ TİTREDİ

Sa'd'ın Hendek'te aldığı yara, dilediği gibi kısa süre sonra vefatına sebep oldu. Câbir رضى الله عنه şöyle dedi: Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: ***"Rahmân'ın Arşı, Sa'd b. Muâz'ın ölümü sebebiyle titredi."*** (Sahîh-i Buhârî 3803).

Sa'd, ***Mus'ab b. Umeyr***in (Seri 10) eliyle Müslüman oldu; onunla birlikte bütün kabilesi Benî Abdüleşhel de İslâm'a girdi. İslâm'daki yaklaşık altı yıllık ömründe en yüksek mertebeli sahâbîlerden biri oldu. Ders: Kişinin Allah katındaki değeri ***ömrünün uzunluğuyla*** değil, ***gayreti ve ihlasıyla*** ölçülür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NUAYM B. MES'ÛD

Ahzâb ittifakı sağlam görünüyordu, ama Allah onu ***içeriden*** çökertti. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Savaş hiledir."*** (Sahîh-i Buhârî 3030).

SİYER NOTU: NUAYM B. MES'ÛD'UN TAKTİĞİ

Siyer kitapları, her tarafça saygı duyulan bir Gatafân lideri olan ***Nuaym b. Mes'ûd el-Eşcaî***nin gizlice Resûlullah'a ﷺ gelip, kavmi henüz bilmeden Müslüman olduğunu bildirdiğini anlatır. Efendimiz ona şöyle buyurdu: "Sen tek bir kişisin; elinden geldiğince onları (ittifaklarını) zayıflat."

Nuaym ***Benî Kurayza***ya gidip, Kureyş'in onları yüzüstü bırakabileceğini söyleyerek teminat olarak Kureyş'ten rehine istemelerini tavsiye etti. Sonra ***Kureyş ve Gatafân***a gidip Kurayza'nın pişman olduğunu ve rehineleri Resûlullah'a ﷺ teslim etmek istediğini söyledi. Kurayza gerçekten rehine isteyince iki taraf ***birbirinden şüphelendi*** ve ittifak çatladı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of the Trench". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_the_Trench

Âlimler, ***savaştaki hilenin*** — planı gizlemek veya düşmanı yanıltmak gibi — caiz olduğunu, ancak ***antlaşmaya ihanetin*** yine haram olduğunu açıklar. Ders: İhlaslı bir kişi, tek başına olsa bile Allah'ın durumu değiştirmesine vesile olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSLÂM'DA "HİLE"NİN SINIRI

İslâm doğruluk konusunda son derece titizdir, ancak ***sınırlı istisnalar*** tanır. Ümmü Külsûm bint Ukbe رضی اللہ عنہا, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"İnsanların arasını bulup hayır ulaştıran veya hayırlı söz söyleyen kimse yalancı değildir."*** İbn Şihâb, bu ruhsatın yalnızca üç durumda olduğunu söyler: ***savaşta, insanların arasını bulmakta ve karı-kocanın birbiriyle konuşmasında*** (Sahîh-i Müslim 2605).

CAİZ OLAN	CAİZ OLMAYAN
Savaş planını gizlemek	Yapılmış bir antlaşmaya ihanet etmek
Düşmanı konum hakkında yanıltmak	Eman verilmiş birini öldürmek
Düşman ittifakını bölmek	Alışverişte ve emanette aldatmak

Ders: Savaştaki "hile" bir ***stratejidir***, ***ihanet*** değildir. Nuaym hiçbir antlaşmayı bozmadı; canları kurtarmak ve savaşı durdurmak için hikmetini kullandı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AHZÂB'A BEDDUA

Gayretin — hendek, nöbet ve stratejinin — yanında Resûlullah ﷺ ***dua etmeyi*** de bırakmadı. Abdullah b. Ebû Evfâ رضى الله عنهما Efendimiz'in duasını şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2933

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى ـ رضى الله عنهما ـ يَقُولُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ الأَحْزَابِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ، اللَّهُمَّ اهْزِمِ الأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ.

TERCÜME:

Abdullah b. Ebû Evfâ رضى الله عنهما şöyle dedi: **Resûlullah ﷺ Ahzâb günü müşriklere şöyle beddua etti:**

"Ey Kitab'ı indiren, hesabı çabuk gören Allah'ım! Ahzâb'ı bozguna uğrat. Allah'ım! Onları bozguna uğrat ve sars."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Muhammed ← 'Abdullah (bin al-Mubarak) ← Isma'il b. Abi Khalid ← 'Abdullah b. Abi Aufa رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Müşriklerin Bozguna Uğraması İçin Dua Bâbı, Hadis No. 2933.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2933

DUADAKİ İSİMLER	DURUMLA İLGİSİ
"Kitab'ı indiren"	Vahyi indiren Allah, onu taşıyana mutlaka yardım eder
"Hesabı çabuk gören"	Allah düşmana hemen karşılık verebilir
"Onları bozguna uğrat ve sars"	Rüzgâr ve bölünmeyle kabul edilen dua

Bu dua ***kabul edildi***: Allah onları bozguna uğrattı ve sarstı — içeriden bölünmeyle (15. bölüm) ve gökten rüzgârla (18. bölüm). Ders: Dua gayretin yerini tutmaz, gayret de duanın yerini tutmaz; ikisi birlikte yürür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HUZEYFE'NİN GECESİ

Kuşatmanın sonlarına doğru çok soğuk ve rüzgârlı bir gece geldi. Resûlullah ﷺ düşman karargâhına geçip haber getirecek birine ihtiyaç duydu. Babası Uhud'da şehit olan (Seri 10) ***Huzeyfe b. Yemân*** رضى الله عنه o geceyi şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1788

حَدَّثَنَا زُهَيْرُ بْنُ حَرْبٍ، وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، جَمِيعًا عَنْ جَرِيرٍ، قَالَ زُهَيْرٌ حَدَّثَنَا جَرِيرٌ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ التَّيْمِيِّ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ كُنَّا عِنْدَ حُذَيْفَةَ فَقَالَ رَجُلٌ لَوْ أَدْرَكْتُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَاتَلْتُ مَعَهُ وَأَبْلَيْتُ فَقَالَ حُذَيْفَةُ أَنْتَ كُنْتَ تَفْعَلُ ذَلِكَ لَقَدْ رَأَيْتُنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم لَيْلَةَ الأَحْزَابِ وَأَخَذَتْنَا رِيحٌ شَدِيدَةٌ وَقُرٌّ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَلاَ رَجُلٌ يَأْتِينِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَسَكَتْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِنَّا أَحَدٌ ثُمَّ قَالَ أَلاَ رَجُلٌ يَأْتِينَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَسَكَتْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِنَّا أَحَدٌ ثُمَّ قَالَ أَلاَ رَجُلٌ يَأْتِينَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ جَعَلَهُ اللَّهُ مَعِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ. فَسَكَتْنَا فَلَمْ يُجِبْهُ مِنَّا أَحَدٌ فَقَالَ قُمْ يَا حُذَيْفَةُ فَأْتِنَا بِخَبَرِ الْقَوْمِ. فَلَمْ أَجِدْ بُدًّا إِذْ دَعَانِي بِاسْمِي أَنْ أَقُومَ قَالَ اذْهَبْ فَأْتِنِي بِخَبَرِ الْقَوْمِ وَلاَ تَذْعَرْهُمْ عَلَىَّ. فَلَمَّا وَلَّيْتُ مِنْ عِنْدِهِ جَعَلْتُ كَأَنَّمَا أَمْشِي فِي حَمَّامٍ حَتَّى أَتَيْتُهُمْ فَرَأَيْتُ أَبَا سُفْيَانَ يَصْلِي ظَهْرَهُ بِالنَّارِ فَوَضَعْتُ سَهْمًا فِي كَبِدِ الْقَوْسِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَرْمِيَهُ فَذَكَرْتُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَلاَ تَذْعَرْهُمْ عَلَىَّ. وَلَوْ رَمَيْتُهُ لأَصَبْتُهُ فَرَجَعْتُ وَأَنَا أَمْشِي فِي مِثْلِ الْحَمَّامِ فَلَمَّا أَتَيْتُهُ فَأَخْبَرْتُهُ بِخَبَرِ الْقَوْمِ وَفَرَغْتُ قَرِرْتُ فَأَلْبَسَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنْ فَضْلِ عَبَاءَةٍ كَانَتْ عَلَيْهِ يُصَلِّي فِيهَا فَلَمْ أَزَلْ نَائِمًا حَتَّى أَصْبَحْتُ فَلَمَّا أَصْبَحْتُ قَالَ قُمْ يَا نَوْمَانُ.

TERCÜME:

İbrâhim et-Teymî babasından rivayet eder: Huzeyfe ile birlikteydik; bir adam "Resûlullah'a ﷺ yetişseydim onunla birlikte var gücümle savaşırdım" dedi. Huzeyfe şöyle dedi: "Sen bunu yapar mıydın? **Ahzâb gecesi Resûlullah ﷺ ile birlikteydik; şiddetli bir rüzgâr ve dayanılmaz bir soğuk bizi yakaladı. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: 'Bana o kavmin haberini getirecek bir adam yok mu? Allah onu kıyamet günü benimle beraber kılsın.'** Hepimiz sustuk, kimse cevap vermedi" — bu üç kez tekrarlandı. Sonra şöyle buyurdu: **"Kalk ey Huzeyfe, bana o kavmin haberini getir; ama onları kışkırtma."** Huzeyfe şöyle dedi: "Yanından ayrılınca

sanki sıcak bir hamamda yürüyormuş gibi oldum; ta ki onlara varıncaya kadar. Ebû Süfyân'ın sırtını ateşte ısıttığını gördüm. Onu vurmak için oku yaya yerleştirdim; sonra Resûlullah'ın ﷺ 'Onları kışkırtma' sözünü hatırladım. Atsaydım mutlaka isabet ettirirdim. Döndüm; hâlâ sıcak bir hamamda yürüyor gibiydim. Haberi Efendimiz'e verip işimi bitirince yeniden üşüdüm. ***Resûlullah ﷺ beni, içinde namaz kıldığı abasının artan kısmıyla örttü; sabaha kadar uyudum. Sabah olunca şöyle buyurdu: 'Kalk, ey uykucu!'"***

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Züheyr b. Harb ve Ishaq b. Ibrahim ← Jarir ← al-A'maş ← Ibrahim al-Taimi ← babası Yazid b. Şarik al-Taimi ← Hudzaifah b. al-Yaman رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Ahzâb Gazvesi Bâbı, Hadis No. 1788.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1788

İTAATTEKİ SICAKLIK

Dikkat edin: çağrılmadan önce şiddetli soğuk ve korkudan kimse karşılık vermedi. Fakat Resûlullah ﷺ ***onun adını anınca*** Huzeyfe kalktı — ve emri yerine getirdiği yol boyunca ***sıcak bir hamamdaymış gibi*** ısındı. Görevi biter bitmez soğuk geri döndü.

Huzeyfe, fırsat önündeyken bile "Onları kışkırtma" tembihine uyarak Ebû Süfyân'a ok atmaktan ***kendini tuttu***. Ders: Fırsat cazip görünse bile liderin emrine itaat zaferin bir parçasıdır. Ve Allah itaat edenin işini ***kolaylaştırır***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SIR EMİNİ HUZEYFE VE RESÛLULLAH ﷺ

Resûlullah'ın ﷺ Hendek gecesi Huzeyfe'ye güvenmesi tesadüf değildi. Yıllar sonra Ebü'd-Derdâ رضى الله عنه Kûfeli bir adama şöyle sordu: ***"Aranızda, kendisinden başka kimsenin bilmediği sırların sahibi Huzeyfe yok mu?"*** (Sahîh-i Buhârî 3743).

Âlimler, bu sırrın ***münafıkların isimleriyle*** ilgili olduğunu söyler; bunları ona Resûlullah ﷺ bildirmişti.

Huzeyfe bunu emanetle korudu. Hendek gecesi onu bu emanete layık kılan iki vasfı gösterir: düşman karargâhına geçecek kadar ***cesur***, okunu Ebû Süfyân'dan alıkoyacak kadar ***disiplinli*** olması.

Ders: Büyük emanetler, küçük ve zor emanetlerde ***kendini ispatlamış*** kimselere verilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RÜZGÂR VE GÖRÜNMEYEN ORDULAR

Aynı gece Allah, Ahzâb karargâhına ***çok şiddetli ve soğuk bir rüzgâr*** gönderdi. Allah şöyle buyurur:

"Ey inananlar! Allah'ın size olan nimetini anın; üzerinize ordular gelmişti. Biz de onların üzerine rüzgar ve göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah, yaptıklarınızı görüyordu."İbn Kesîr Tefsiri 33:9.

İbn Abbâs رضى الله عنهما, Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Ben sabâ (doğu) rüzgârıyla zafere erdirildim; Âd kavmi ise debûr (batı) rüzgârıyla helak edildi."*** (Sahîh-i Buhârî 4105). İmam Buhârî bu hadisi Hendek Gazvesi bâbında zikretmiştir.

SİYER NOTU: RÜZGÂRIN DÜŞMAN KARARGÂHINDAKİ ETKİSİ

Siyer kitapları, rüzgârın Ahzâb ordusunun ***ateşlerini söndürdüğünü***, çadırlarını uçurduğunu ve kazanlarını devirdiğini, Müslümanların karargâhının ise korunduğunu anlatır. Sonunda Ebû Süfyân şöyle seslendi: "Ey Kureyş topluluğu, artık kalınacak bir yerde değilsiniz… haydi göçün, ben de göçüyorum."

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of the Trench". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_the_Trench

Ders: Allah'ın ***görünmeyen orduları*** vardır — rüzgâr, melekler, düşmanın kalbine düşen korku. Bir zamanlar isyankâr Âd kavmini helak eden aynı rüzgâr, şimdi müminlere yardım oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RÜZGÂR VE SOĞUK: BİLİMSEL AÇIKLAMA

Huzeyfe hadisi, Müslümanların ***şiddetli bir rüzgâr ve dayanılmaz bir soğuğa yakalandığını*** söyler (Sahîh-i Müslim 1788). Modern bilim, rüzgârın soğuk bir geceyi neden çok daha şiddetli hissettirdiğini açıklar: ABD Ulusal Hava Durumu Servisi (NWS), ***rüzgâr hızlandıkça vücuttan ısı çektiğini ve deri sıcaklığını düşürdüğünü***, sonunda iç vücut sıcaklığını da düşürdüğünü açıklar — bu, ***"rüzgâr soğuğu" (wind chill) etkisi*** olarak bilinir (NWS, Understanding Wind Chill).

HAVA SICAKLIĞI	RÜZGÂR HIZI → HİSSEDİLEN SICAKLIK (NWS ÖRNEĞİ)
0°F (≈ −18°C)	15 mph (≈ 24 km/sa) → −19°F (≈ −28°C)

Açık düzlükte korunaksız kamp kuran ve ateşleri rüzgârla sönen Ahzâb ordusu için bu etki çok acı vericiydi. Müslümanlar ise Sel' Dağı'nın eteğinde daha korunaklıydı. İşte ***"göremediğiniz ordular"ın*** (33:9) bir kısmı budur — Allah'ın yarattığı ve tam zamanında harekete geçirdiği tabiat kanunları.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ONLARI ALLAH TEK BAŞINA BOZGUNA UĞRATTI

Ertesi sabah Ahzâb karargâhı ***bomboştu***. On bin kişilik ittifak hiçbir zafer elde etmeden geri döndü. Allah şöyle buyurur:

"Allah inkar edenleri, kinleriyle geri çevirdi, bir hayra ulaşamadılar; savaşta, inananlara Allah'ın yardımı yetti. Allah kuvvetli olandır, güçlü olandır."İbn Kesîr Tefsiri 33:25.

Resûlullah ﷺ daha sonra bu olayı hatırlatan bir zikri sürekli tekrarlardı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4114

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي سَعِيدٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم كَانَ يَقُولُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزَّ جُنْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ وَغَلَبَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلاَ شَىْءَ بَعْدَهُ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Resûlullah'ın ﷺ şöyle dediğini rivayet eder: **"Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir; ordusunu aziz kıldı, kuluna yardım etti ve Ahzâb'ı tek başına bozguna uğrattı. O'ndan sonra hiçbir şey yoktur."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← al-Laith ← Sa'id b. Abi Sa'id (al-Maqburi) ← babası Ebû Sa'id al-Maqburi ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hendek Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4114.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4114

Bu zikir ***"Ahzâb'ı tek başına bozguna uğrattı"*** der — hendek değil, ordu değil, strateji değil. Bunların hepsi birer sebepti; bozguna uğratan Allah'tı. Sahîh-i Buhârî'deki başka bir rivayete göre Efendimiz bu zikri yolculuktan, hacdan ve umreden dönerken de söylerdi.

Ders: Var gücüyle çalıştıktan sonra mümin ***zaferi Allah'a nispet eder***, kendine değil. Başarıdaki tevhid budur.

YOLCULUKTAN DÖNÜŞ ZİKRİ

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما, Resûlullah'ın ﷺ bir gazveden, hacdan veya umreden döndüğünde her yüksek yerde üç kez tekbir getirdiğini, sonra şöyle zikrettiğini rivayet eder: ***"Allah'tan başka ilah yoktur, O tektir, ortağı yoktur. Mülk O'nundur, hamd O'nadır ve O her şeye kadirdir. Dönenleriz, tövbe edenleriz, ibadet edenleriz, secde edenleriz, Rabbimize hamd edenleriz. Allah vaadini yerine getirdi, kuluna yardım etti ve Ahzâb'ı tek başına bozguna uğrattı."*** (Sahîh-i Buhârî 1797).

Bu zikir bugün de hacılar ve umreciler tarafından okunmaktadır. Her okuyuşta ***Hendek Savaşı'nı hatırlarlar*** — Allah'ın büyük bir çarpışma olmadan Medine'yi nasıl kurtardığını. Ders: Zafer, kibirle değil ***zikir ve şükürle*** anılır.

"ARTIK BİZ ONLARA SALDIRACAĞIZ"

Ahzâb'ın yenilgisi, İslâm tarihinde bir ***dönüm noktasıydı***. Resûlullah ﷺ bunu açıkça ifade etti:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4109

حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ، قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ الأَحْزَابِ نَغْزُوهُمْ وَلاَ يَغْزُونَنَا.

TERCÜME:

Süleyman b. Surad رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî ﷺ Ahzâb günü şöyle buyurdu: "Artık biz onlara saldıracağız; onlar bize bir daha saldıramayacak."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Nu'aim ← Sufyan (al-Thauri) ← Ebû Ishaq ← Sulaiman b. Surad رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Hendek Gazvesi Bâbı, Hadis No. 4109.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4109

HENDEK'TEN ÖNCE	HENDEK'TEN SONRA
Kureyş Medine'ye saldırdı (Bedir, Uhud, Hendek)	Kureyş bir daha Medine'ye saldırmadı
Müslümanlar savunmadaydı	Müslümanlar inisiyatifi aldı
Kabileler Medine'ye karşı ittifak kurdu	Kabileler barış için gelmeye ve İslâm'a girmeye başladı

Bu söz ***gerçekleşti***: Kureyş bir daha Medine'ye saldırmadı; bir yıl sonra bu kez Efendimiz Mekke'ye doğru yola çıktı (Hudeybiye). Ders: Sabır, ***zaferin kapısıdır***.

EN GÜZEL ÖRNEK

Hendek Savaşı'yla ilgili âyetlerin ortasında Allah, her Müslümanın hayatında ***yüce bir ilke*** olan bir âyet yerleştirmiştir:

"And olsun ki, sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok anan kimseler için Resulullah (Allah'ın Elçisi) en güzel örnektir."İbn Kesîr Tefsiri 33:21.

İbn Kesîr, bu âyetin Resûlullah'a uyma konusunda ***büyük bir esas*** olduğunu söyler: Resûlullah'a ﷺ sözünde, fiilinde ve hâlinde uyulur. Ve âyet Hendek bağlamında inmiştir — çünkü Efendimiz'in örnekliği en açık orada görülmüştü:

HENDEK'TEKİ ÖRNEKLİK	DELİL
İstişare etmek ve iyi fikri kabul etmek	Hendek önerisi (2. bölüm)
Ashabıyla birlikte çalışmak	Toz Efendimiz'in karnını kapladı (Buhârî 4104)
Aynı açlığa katlanmak	Karna bağlanan taş (Buhârî 4101)
Başkalarını öne almak	Önce bin kişi yedi (Buhârî 4102)
Dua ve tevekkül	Ahzâb'a beddua (Buhârî 2933)
Zaferi Allah'a nispet etmek	"Ahzâb'ı tek başına bozguna uğrattı" (Buhârî 4114)

Âyet ayrıca bu örneği kimlerin alacağını da söyler: ***Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok ananlar***. Ders: Sünnete uymak yalnızca dış görünüşü taklit etmek değil; ahiret ümidinden ve sürekli zikirden doğar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CEBRÂİL HENÜZ SİLAHINI BIRAKMAMIŞTI

Müslümanlar şükür ve yorgunluk içinde evlerine döndüler. Ancak dinlenmeye fırsat bulamadan gökten yeni bir emir geldi. Âişe رضى الله عنها şöyle rivayet eder:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4117

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ لَمَّا رَجَعَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْخَنْدَقِ وَوَضَعَ السِّلاَحَ وَاغْتَسَلَ، أَتَاهُ جِبْرِيلُ ـ عَلَيْهِ السَّلاَمُ ـ فَقَالَ قَدْ وَضَعْتَ السِّلاَحَ وَاللَّهِ مَا وَضَعْنَاهُ، فَاخْرُجْ إِلَيْهِمْ. قَالَ فَإِلَى أَيْنَ. قَالَ هَا هُنَا، وَأَشَارَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ، فَخَرَجَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِلَيْهِمْ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: **Nebî ﷺ Hendek'ten dönüp silahını bırakınca ve yıkanınca Cebrâil gelip şöyle dedi: "Silahını bıraktın mı? Vallahi biz (melekler) henüz bırakmadık. Onlara doğru çık."** Nebî ﷺ "Nereye?" diye sordu. Cebrâil Benî Kurayza'yı işaret ederek "Şuraya" dedi. Bunun üzerine Nebî ﷺ onlara doğru çıktı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Abi Şaibah ← Ibn Numair ← Hişam (bin 'Urwah) ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü Bâbı, Hadis No. 4117.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4117

Kur'an, antlaşmaya ihanet eden kabilenin akıbetini şöyle anlatır: ***"Allah, Kitap ehlinden, kafirleri destekleyenleri kalelerinden indirmiş, kalblerine korku salmıştı; onların kimini öldürüyor, kimini de esir alıyordunuz."*** İbn Kesîr Tefsiri 33:26.

Benî Kurayza kuşatması, Sa'd b. Muâz'ın hükmü ve vefatı inşallah ***Seri 13***'te anlatılacaktır. Buradaki ders: İnsanlar silahlarını bıraktığında melekler ***hâlâ hazır bekliyordu*** — ihanete karşı adalet tesis edilmeden Allah'ın işi bitmez.

"İKİNDİYİ ANCAK BENÎ KURAYZA'DA KILIN"

İbn Ömer رضى الله عنهما, Nebî'nin ﷺ Ahzâb günü şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Hiç kimse ikindi namazını Benî Kurayza (yurdu) dışında kılmasın."*** Bir kısmı henüz yoldayken ikindi vakti girdi. Bazıları "Oraya varana kadar kılmayız" dedi. Diğerleri ise "Bilakis kılarız; Efendimiz bunu kastetmedi" dedi. Durum Nebî'ye ﷺ anlatılınca ***hiçbir grubu kınamadı.*** (Sahîh-i Buhârî 4119).

BİRİNCİ GRUP	İKİNCİ GRUP
Efendimiz'in sözünün zâhirine tutundular	Maksada tutundular: Benî Kurayza'ya acele gitmek
Varınca kıldılar	Yolda vaktinde kıldılar
Kınanmadılar	Kınanmadılar

Âlimler bu hadisi, delile ve iyi niyete dayanan ***içtihat farklılığının*** ayrılık sebebi olmaması gerektiğine delil sayar. Ders: Görüş ayrılığına açık konularda ***hoşgörülü*** oluruz; tıpkı Resûlullah'ın ﷺ her iki gruba karşı hoşgörülü davrandığı gibi.

HENDEK KISSALARININ KAYNAKLARI

Hendek kıssası bize derecesi farklı üç tür kaynakla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okuyucunun ***neyin kesin*** ve ***neyin meşhur*** olduğunu bilmesi için bu üçünü birbirinden ayırır:

Hendek Kıssalarının Kaynakları

Kur'an (6)

- Rüzgâr ve görünmeyen ordular (33:9)
- Gözler döndü, yürekler gırtlakta (33:10–11)
- Münafıkların bahaneleri (33:12–13)
- En güzel örnek (33:21)
- "İşte vadedilen budur" (33:22)
- Allah onları geri çevirdi (33:25)

Sahih hadis (9)

- Hendek kazmak ve şiir
- Büyük kaya; Câbir'in sofrası
- Havârî: Zübeyr
- Kaçırılan ikindi namazı
- Ahzâb'a beddua
- Huzeyfe'nin gecesi
- Sabâ rüzgârı
- "Artık biz onlara saldıracağız"
- Cebrâil: "Biz silahı bırakmadık"

Siyer kitapları (4)

- Selmân-ı Fârisî'nin önerisi
- Ali ve Amr b. Abdüved
- Nuaym b. Mes'ûd'un taktiği
- Kurayza'nın ihanetinin ayrıntıları

Siyer kitaplarındaki kıssalar ilgili bölümlerde durumlarıyla birlikte verilmiştir.

Şekil 4: Bu e-kitaptaki Hendek kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
Rüzgâr ve görünmeyen ordular; yürekler gırtlakta; münafıklar; vaat; örneklik	Kur'an (Ahzâb 33:9–26) — kesin
Hendek kazmak; toz; büyük kaya; Câbir'in sofrası	Sahîh-i Buhârî 2834, 4104, 4101, 4102 — sahih
Zübeyr; ikindi namazı; Sa'd'ın yaralanması; dua; sabâ rüzgârı	Sahîh-i Buhârî 2846, 4111, 596, 4122, 2933, 4105 — sahih
Huzeyfe'nin gecesi	Sahîh-i Müslim 1788 — sahih
Kayaya vururken çıkan ışık	Sünen-i Nesâî 3176 — hasen
Selmân ve hendek; Ali ve Amr; Nuaym; Kurayza ayrıntıları	Siyer kitapları (İbn İshak, Vâkıdî) — meşhur, çeşitli senedler
Savaşın tarihi	Meşhur görüş Şevval 5 H; Mûsâ b. Ukbe: 4 H

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK HAKKINDAKİ AHZÂB SÛRESİ ÂYETLERİ

Hendek Savaşı, Kur'an'ın en uzun anlattığı savaşlardan biridir. Ahzâb Sûresi'nin on dokuz âyeti (33:9–27) onu çeşitli açılardan tasvir eder: düşmanın durumu, müminlerin duyguları, münafıkların bahaneleri, Resûlullah'ın ﷺ örnekliği ve savaşın sonucu. Aşağıdaki tablo bu âyetleri e-kitaptaki bölümlerle eşleştirir.

ÂYET	İÇİNDEKİLER	BÖLÜM
33:9	Nimetin hatırlatılması: fırtına ve görünmeyen ordular	18
33:10	Düşman yukarıdan ve aşağıdan geldi; gözler döndü, yürekler gırtlağa dayandı	1, 7, 8
33:11	Müminler imtihan edildi ve şiddetle sarsıldı	8
33:12–13	Münafıklar: "kuru vaat"; "evlerimiz açıktır" diyerek dönmek için izin istediler	9
33:14–17	Münafıkların hakikati: kaçmak ecelden kurtarmaz	9
33:18–20	Başkalarını engelleyen ve savaşta cimrilik eden grup	9
33:21	Resûlullah ﷺ en güzel örnek	21
33:22	Müminler: "İşte bu, Allah ve Resûlünün bize vadettiğidir"	10
33:23–24	Allah'a verdikleri ahde sadık kalan adamlar	24
33:25	Allah kâfirleri geri çevirdi ve savaşta müminlere yetti	19
33:26–27	Düşmana yardım eden Ehl-i Kitap kalelerinden indirildi	22; Seri 13

"MÜMİNLERDEN ÖYLE ADAMLAR VARDIR Kİ…"

Hendek âyetlerinin ortasında Allah sadık olanları över: "İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır. Kimi, bu uğurda canını vermiş, kimi de beklemektedir. Ahdlerini hiç değiştirmemişlerdir." (Ahzâb 33:23).

Enes b. Mâlik رضي الله عنه, sahâbenin bu âyetin Uhud'da şehit düşen amcası Enes b. Nadr ve onun gibiler hakkında indiğini düşündüklerini söyler (Sahîh-i Buhârî 2805; Seri 10). Âyetin Hendek kıssasında yer alması, imtihan anındaki gerçek mümin vasfını anlattığı içindir: onlar değişmezler.

HADİS: HUZEYME'DE BULUNAN ÂYET

Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه şöyle dedi: Mushafı yazarken Ahzâb Sûresi'nden, Resûlullah'ın ﷺ okuduğunu işittiğim bir âyeti bulamadım. Onu ancak, Resûlullah'ın ﷺ şahitliğini iki adamın şahitliğine denk saydığı Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî'nin yanında buldum. O âyet şuydu: "Müminlerden, Allah'a verdikleri ahde sadakat gösteren adamlar vardır."

Derece:Sahih al-Bukhari 4784SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Bu hadis, sahâbenin Kur'an'ı toplarken gösterdiği titizliği gösterir: âyet ezberlenmiş ve işitilmişti, ama Zeyd yine de şahitli yazılı bir nüsha aradı. Ahde sadık olanları anlatan âyet, emanete sadık olanlar tarafından korundu.

DERS

Kur'an Hendek tarihini kaydetmekle kalmaz; her grubun kalbini değerlendirir. Ahzâb Sûresi'ni okurken kendimize şunu sorabiliriz: Hayatın imtihanlarında "İşte Allah'ın vadettiği budur" diyenlerle mi, yoksa "evlerimiz açıktır" diyenlerle mi beraberiz?

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KADINLAR, GENÇLER VE YARALILAR

Hendek kuşatması yalnızca hendek kenarındaki savaşçıları değil, bütün Medine halkını kapsıyordu. Kadınlar ve çocuklar şehir içindeki kalelere (âtâm) yerleştirildi, gençler gönüllü oldu, yaralılar Resûlullah'ın ﷺ yakınında tedavi edildi.

İBN ÖMER ON BEŞ YAŞINDA KABUL EDİLDİ

HADİS: İBN ÖMER HENDEK GÜNÜNDE

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Uhud günü on dört yaşındayken beni yokladı ve izin vermedi. Sonra Hendek günü on beş yaşındayken beni yokladı ve izin verdi.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2664; Sahîh-i Müslim 1868.

Ömer b. Abdülazîz başta olmak üzere âlimler bu hadisi, sorumluluk konusunda on beş yaşın çocukluk ile yetişkinlik arasındaki sınır olduğuna delil saymışlardır. Uhud'da geri çevrilen genç (Seri 10), şimdi Resûlullah ﷺ ile birlikte hendeğin kenarında duruyordu.

MESCİDİN İÇİNDEKİ ÇADIR

HADİS: SA'D B. MUÂZ İÇİN ÇADIR

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: Sa'd (b. Muâz) Hendek günü kol damarından (ekhal) yaralandı; Resûlullah ﷺ onu yakından ziyaret edebilmek için mescidin içine bir çadır kurdurdu.

Derece:Sahih al-Bukhari 463SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

SİYER NOTU: RUFEYDE EL-ESLEMİYYE

İbn İshak, bu çadırın, yaralıları sevap umarak tedavi eden Eslem kabilesinden Rufeyde adlı bir kadına ait olduğunu söyler. Rufeyde'nin adı Sahîh-i Buhârî'de geçmez; siyer rivayetlerindendir.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hendek bölümü; Wikipedia, "Rufaida Al-Aslamia".

Mescid-i Nebevî yalnızca namaz yeri değildi; aynı zamanda tedavi ve şefkat yeriydi. Resûlullah ﷺ, şehrin savunmasını yönetmekle meşgulken bile ziyaret edebilmek için yaralı sahâbîsinin yakınında olmasını istedi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAFİYYE BİNT ABDÜLMUTTALİB KALEDE

SİYER NOTU: SAFİYYE'NİN CESARETİ

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ halası ve Zübeyr'in annesi Safiyye bint Abdülmuttalib'in رضى الله عنها, kadınlar ve çocuklarla birlikte kalelerden birinde bulunduğunu anlatır. Erkekler hendekle meşgulken bir Yahudi adamın keşif için kalenin etrafında dolaştığı görülünce, Safiyye içerideki kadınları korumak için bizzat inip onu öldürdü.

Bu kıssa İbn İshak tarafından Hişâm b. Urve'den, o da babasından rivayet edilmiştir (mürsel sened). Bazı rivayetlerdeki ek ayrıntılar âlimlerce tartışılmıştır; bu e-kitap yalnızca özünü aktarır.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hendek bölümü; Wikipedia, "Safiyya bint Abd al-Muttalib".

DERS

Hendek zaferi, savaşçıların yanı sıra bütün toplum tarafından inşa edildi: azimli gençler, cesur kadınlar ve ihlaslı hasta bakıcılar. Herkesin bir rolü vardı ve Allah katında hiçbir katkı küçük değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Hendek'in Şahsiyetleri ve Gatafân ile Müzakere

Hendek kıssası her iki taraftan pek çok şahsiyeti kapsar. Aşağıdaki tablolar, Kur'an, hadis ve siyer kitaplarına (özellikle İbn Hişâm) göre onların rollerini özetler.

Müslüman Şahsiyetler

Şahsiyet	Hendek'teki Rolü	Bölüm
Selmân-ı Fârisî	Hendek kazmayı önerdi (siyer rivayeti)	2
Sa'd b. Muâz	Evs'in reisi; yaralandı; Gatafân'a yapılacak teklife karşı çıktı	14, 25, 26
Sa'd b. Ubâde	Hazrec'in reisi; müzakerede Sa'd b. Muâz ile birlikteydi	26
Ali b. Ebû Tâlib	Amr b. Abdüved ile karşılaştı (siyer rivayeti)	12
Zübeyr b. Avvâm	Resûlullah'ın ﷺ havârîsi; Benî Kurayza'yı keşfe gitti	11
Huzeyfe b. Yemân	Soğuk gecede düşman karargâhına gönderildi	17
Câbir b. Abdullah	Bereketli sofra; Fetih Mescidi'ndeki duanın râvisi	6, 27
Nuaym b. Mes'ûd	Ahzâb ittifakını böldü (siyer rivayeti)	15
Abdullah b. Ümmü Mektûm	Medine'nin muhafızlığına tayin edildi (İbn Hişâm'a göre)	—
Abdullah b. Ömer	On beş yaşında katılmasına izin verildi	25
Safiyye bint Abdülmuttalib	Kadınların kalesini savundu (siyer rivayeti)	25

Ahzâb İttifakının Liderleri

Şahsiyet	Kabile ve Rolü	Akıbeti
Ebû Süfyân b. Harb	Kureyş'in lideri ve ittifakın komutanı	Mekke'nin Fethi'nde Müslüman oldu
Uyeyne b. Hısn	Fezâre'nin (Gatafân) reisi	Daha sonra Müslüman oldu
Hâris b. Avf	Benî Mürre'nin (Gatafân) reisi	Daha sonra Müslüman oldu
Tuleyha b. Huveylid	Benî Esed'in reisi	İrtidat edip peygamberlik iddia etti, sonra tövbe etti
Huyey b. Ahtab	Benî Nadîr lideri; ittifakın kışkırtıcısı	Seri 13
Ka'b b. Esed	Benî Kurayza'nın reisi; antlaşmayı bozdu	Seri 13
Amr b. Abdüved	Kureyş kahramanı	Hendek kenarında öldürüldü

Son sütuna dikkat edin: İslâm'ı yok etmeye gelen liderlerin birçoğu sonunda kendileri Müslüman oldu. Hayat devam ettikçe hidayet kapısı kimseye kapanmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE HURMALARININ ÜÇTE BİRİ TEKLİFİ

SİYER NOTU: GATAFÂN İLE MÜZAKERE

İbn İshak, kuşatma ağırlaştığında Resûlullah'ın ﷺ, çekilmeleri karşılığında Medine hurmalarının üçte birini iki Gatafân lideri Uyeyne b. Hısn ile Hâris b. Avf'a teklif etmeyi düşündüğünü rivayet eder. Antlaşma yapılmadan önce Efendimiz Sa'd b. Muâz ve Sa'd b. Ubâde ile istişare etti.

İki Sa'd şöyle sordular: "Ey Allah'ın Resûlü, bu uymamız gereken bir Allah emri mi, senin istediğin bir şey mi, yoksa bizim için yaptığın bir şey mi?" Efendimiz bunun onların yükünü hafifletmek için olduğunu söyledi. Sa'd b. Muâz, daha müşrik iken bile Gatafân'ın Medine hurmasından ancak misafir olarak veya satın alarak tek bir hurma yiyebildiğini; Allah onları İslâm'la şereflendirdikten sonra mallarını teslim etmeyeceklerini söyledi. Resûlullah ﷺ bu görüşü kabul etti ve teklif sürdürülmedi.

Derece: Siyer kitaplarının (İbn İshak'ın Âsım b. Ömer b. Katâde ve ez-Zührî'den) mürsel senedle rivayetidir; meşhurdur, ancak Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz.

Kaynak: İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Hendek bölümü; Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm.

DERS

Bu rivayet, siyer kitaplarından olsa da sahih şûrâ ilkesiyle uyumludur: Resûlullah ﷺ itaati farz olan vahiy ile tartışılabilecek şahsi görüşü birbirinden ayırdı. İyi lider, kararının sonuçlarını yüklenecek olanların görüşünü dinler.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUGÜN HENDEK MEYDANI

Hendek uzun zaman önce dolmuştur ve bölge bugün modern Medine şehrinin ortasındadır. Ancak Medine tarihi kitaplarına dayanarak bazı coğrafi işaretler hâlâ tespit edilebilir.

YER	AÇIKLAMA	BİLGİNİN DURUMU
Sel' Dağı	Mescid-i Nebevî'nin kuzeybatısındaki küçük dağ; Müslümanlar dağı arkalarına alıp hendeğe yönelerek eteğinde karargâh kurdu	Siyer kitapları; yeri tespit edilmiş
Hendeğin güzergâhı	Medine'nin açık kuzey tarafında, doğudaki Vâkım Harrası ile batıdaki Vebre Harrası arasında; diğer taraflar lav taşlıkları, bahçeler ve evlerle korunuyordu	Siyer kitapları; kesin güzergâh tahminîdir
Fetih Mescidi	Sel' Dağı'nın batı yamacında; Câbir hadisine göre Resûlullah'ın ﷺ dua ettiği yer	Hadis (el-Edebü'l-Müfred 704)
Yakındaki küçük mescitler	Selmân, Ebû Bekir, Ömer, Ali ve Fâtıma adlarıyla anılır; topluca "el-Mesâcidü's-Seb'a" (Yedi Mescitler) olarak bilinir	Mahallî gelenek; adlandırılmalarına dair sahih rivayet yoktur
Benî Kurayza yurdu	Medine'nin güneydoğusunda, Müslümanların safının arkasında	Siyer kitapları; Seri 13

HADİS: FETİH MESCİDİ'NDEKİ DUA

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما, Resûlullah'ın ﷺ bu mescitte — Fetih Mescidi'nde — pazartesi, salı ve çarşamba günleri dua ettiğini ve duasının çarşamba günü iki namaz (öğle ile ikindi) arasında kabul edildiğini söyledi. Câbir şöyle dedi: "Başıma önemli ve ağır bir iş geldiğinde mutlaka o vakti seçer, dua ederdim ve duamın kabul edildiğini görürdüm."

Derece: Elbânî'ye göre HASEN (Sahîhu'l-Edebi'l-Müfred 545); bazı âlimler râvi Kesîr b. Zeyd sebebiyle zayıf saymıştır — el-Edebü'l-Müfred 704; Müsned-i Ahmed 14563.

Âlimler, bu "yedi mescid"i ziyaret etmeyi veya oralarda namaz kılmayı müstakil bir ibadet olarak sünnet kılan özel bir delil bulunmadığını hatırlatır. İbret almak için tarihî yerleri ziyaret etmek caizdir, ancak bu bir vacip veya belirli bir ritüel hâline getirilmez. Kaynak: Wikipedia, "The Seven Mosques".

DERS

Hendek artık yok, ama Kur'an ve hadis onun kıssasını topraktan ve taştan daha kalıcı şekilde korumaktadır. Tarihî yerler olayları hayal etmemize yardım eder, fakat asıl ibret vahiyden gelir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK SAVAŞI ZAMAN ÇİZELGESİ

Meşhur tarih hicretin 5. yılının Şevval ayıdır (Mûsâ b. Ukbe ise 4. yıl der). Aşağıdaki sıralama hadis ve siyer kitaplarına dayanan bir tahmindir; kuşatmanın yaklaşık yirmi gece sürdüğü tahmin edilir, bazı rivayetler ise bir aya yakın olduğunu söyler.

ZAMAN	OLAY	BÖLÜM
Rebîülevvel 4 H	Benî Nadîr Medine'den Hayber'e sürüldü (Seri 11)	1
5 H başları	Huyey b. Ahtab ve Benî Nadîr liderleri Kureyş ile Gatafân'ı kışkırttı	1
Şevval 5 H	Ahzâb'ın geldiği haberi; istişare ve hendek önerisi	2
Şevval 5 H	Hendek soğuk havada kazıldı; büyük kaya ve Câbir'in sofrası	3–6
Şevval 5 H	Ahzâb gelip Medine'yi kuşattı	7–8
Kuşatma sırasında	Benî Kurayza antlaşmayı bozdu; Zübeyr keşfe gitti	11
Kuşatma sırasında	Hendek kenarında küçük çarpışmalar; Amr b. Abdüved öldürüldü	12
Kuşatma sırasında	İkindi namazı kaçırıldı; Sa'd b. Muâz yaralandı	13–14
Kuşatma sırasında	Gatafân ile sürdürülmeyen müzakere (siyer rivayeti)	26
Kuşatma sırasında	Nuaym b. Mes'ûd'un taktiği	15
Pazartesi–Çarşamba	Resûlullah'ın ﷺ Ahzâb'a bedduası; çarşamba günü kabul edildi	16, 27
Son gece	Huzeyfe gönderildi; fırtına düşman karargâhını vurdu	17–18
Ertesi sabah	Ahzâb çekildi; "Artık biz onlara saldıracağız"	19–20
Aynı gün	Cebrâil geldi; Benî Kurayza'ya gitme emri (Seri 13)	22

DERS

Zaman çizelgesi, zaferin tek bir günde gelmediğini gösterir. Zafer; haftalarca kazı, nöbet, açlık ve soğuktan sonra, tekrar tekrar edilen dualarla birlikte geldi. Allah'ın yardımı, gayret ve sabır tamamlandıktan sonra vaktinde geldi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HENDEK SAVAŞI HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. BU SAVAŞA NEDEN HEM HENDEK HEM DE AHZÂB DENİR?

"Hendek", Müslümanların savunma stratejisi olan çukuru ifade eder. "Ahzâb" ise birleşen gruplar, yani Kureyş, Gatafân ve diğer kabileler demektir. Bu ikinci isim aynı zamanda Kur'an'ın 33. sûresinin adıdır.

2. İKİ ORDUNUN SAYISI KAÇTI?

Siyer kitaplarına göre Ahzâb ordusu yaklaşık on bin, Müslümanlar ise yaklaşık üç bin kişiydi. Bu rakamlar siyerde meşhurdur, ancak Kur'an'da veya sahih hadislerde geçmez.

3. KUŞATMA NE KADAR SÜRDÜ?

Siyer rivayetleri farklıdır: bir kısmı yaklaşık yirmi gece, bir kısmı ise bir aya yakın der. Kur'an süresini belirtmez; kesin olan, "yürekler gırtlağa dayanacak" kadar uzun sürdüğüdür (Ahzâb 33:10).

4. KAÇ KİŞİ ÖLDÜ?

İbn İshak'a göre altı Müslüman şehit oldu — bunlara daha sonra yarasından vefat eden Sa'd b. Muâz da dâhildir — ve Amr b. Abdüved dâhil üç müşrik öldürüldü. Bu rakamlar siyer kitaplarındandır. Kayıpların azlığı, Hendek'in kılıç değil sabır savaşı olduğunu gösterir.

5. HENDEK GÜNÜ DÖRT NAMAZ MI KAÇIRILDI?

Sahîh-i Buhârî'de sahih olan, ikindi namazının güneş batıncaya kadar kaçırılmasıdır (Sahîh-i Buhârî 596; 13. bölüm). Dört namazın kaçırıldığına dair rivayet, Ebû Ubeyde'nin babası İbn Mes'ûd'dan nakliyle Sünen-i Tirmizî 179'da yer alır; Ebû Ubeyde babasından işitmediği için senedi ***kopuktur (munkatı')***. Bazı âlimler ikisini, farklı günlerde yaşandığını söyleyerek uzlaştırır.

6. BUGÜN MEŞGULİYET SEBEBİYLE NAMAZI GECİKTİREBİLİR MİYİZ?

Hayır. Âlimler Hendek olayının olağanüstü bir savaş hâlinde ve birçok âlime göre korku namazı tam olarak meşru kılınmadan önce yaşandığını açıklar. Bundan sonra Allah, yürürken veya binek üzerindeyken bile olsa, her durumda gücün yettiğince namazı emretti (Bakara 2:239; Seri 11). (Hanefî notu: Hanefî mezhebine göre fiilen çarpışma sırasında namaz kılınmaz; namaz çarpışma bittikten sonra kaza edilir. Binek üzerinde îma ile kılmak ise ancak çarpışma olmaksızın düşman korkusu varken caizdir.) Resûlullah'ın ﷺ o namazı kaçırdığı için duyduğu üzüntü, namazın ne kadar büyük bir yeri olduğunu gösterir.

7. RESÛLULLAH ﷺ KAYAYA VURDUĞUNDA IŞIK ÇIKTIĞI DOĞRU MU?

Büyük kayanın kuma dönmesi kıssası Sahîh-i Buhârî 4101'de yer alır. Işık ve Şam, İran ile Yemen'in fethedileceği müjdesi ise hasen kabul edilen Sünen-i Nesâî 3176'da geçer (5. bölüm). Bu müjde Efendimiz'den sonraki halifeler döneminde gerçekten doğrulandı.

8. HENDEK'TE MELEKLER DE SAVAŞTI MI?

Kur'an "göremediğiniz ordular"dan söz eder (Ahzâb 33:9). İbn Kesîr, bunların düşmanı sarsan ve kalplerine korku salan melekler olduğunu açıklar. Bedir'deki gibi meleklerin Hendek'te doğrudan çarpıştığını bildiren sahih bir rivayet yoktur.

9. RESÛLULLAH ﷺ GERÇEKTEN GATAFÂN'A MEDİNE HURMALARININ ÜÇTE BİRİNİ TEKLİF ETTİ Mİ?

Bu kıssa siyer kitaplarından mürsel senedli bir rivayettir (26. bölüm). O rivayete göre teklif yalnızca düşünülmüş, antlaşma yapılmamıştır; çünkü Sa'd b. Muâz ve Sa'd b. Ubâde karşı çıkmış ve Resûlullah ﷺ onların görüşünü kabul etmiştir.

10. MEDİNE'DEKİ "YEDİ MESCİT"İ ZİYARET ETMEK SÜNNET MİDİR?

Bu mescitleri ziyaret etmeyi müstakil bir ibadet hâline getiren özel bir delil yoktur. Resûlullah'ın ﷺ Fetih Mescidi'nde dua ettiğine dair Câbir hadisini (27. bölüm) Elbânî hasen saymış, diğer âlimler ise ihtilaf etmiştir; hadis duanın vaktiyle ilgilidir, mekânı ziyaret etmenin gerekliliğiyle değil. İbret almak için ziyaret etmek caizdir.

11. BENÎ KURAYZA NEDEN AYRI BİR SERİDE ELE ALINIYOR?

Çünkü Benî Kurayza'nın ihaneti, kuşatılmaları, Sa'd b. Muâz'ın hükmü ve vefatı kendine has hükümleri olan uzun bir kıssadır. İnşallah Ahzâb 33:26–27 ve sahih hadislere dayanılarak Seri 13'te anlatılacaktır.

12. HENDEK NEDEN SİYERDE BİR DÖNÜM NOKTASI SAYILIR?

Hendek'ten sonra Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Artık biz onlara saldıracağız, onlar bize saldıramayacak" (Sahîh-i Buhârî 4109; 20. bölüm). Kureyş bir daha Medine'ye saldırmadı. İki yıl sonra Hudeybiye Antlaşması (Seri 15), ardından da Mekke'nin Fethi gerçekleşti.

DERS

Bu sorular, Kur'an ve sahih hadislerden kesin olanla siyer kitaplarında meşhur olanı ayırt etmenin önemini gösterir. Böylece Hendek'in derslerini, ekleme veya eksiltme yapmadan, güvenle ve dürüstlükle alırız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Hendek Savaşı büyük bir kılıç savaşı değil, bir ***sabır savaşıydı***. Müslümanlar sayı veya silah sayesinde değil; birlik, gayret, dua ve tevekkül sayesinde kazandılar — ve düşmanlarını Allah tek başına bozguna uğrattı.

DERS	HENDEK'TEN
Şûrâ ve iyi fikir	Hendek önerisi kabul edildi
Halkıyla birlikte lider	Resûlullah ﷺ kazdı, toza bulandı ve aç kaldı
Paylaşmanın bereketi	Câbir'in sofrası bin kişiyi doyurdu
İmtihan kalpleri ayırır	Münafıklar (33:12) ve müminler (33:22)
Namazın konumu	İkindi namazının kaçırılmasına duyulan üzüntü
İtaat kolaylık getirir	Huzeyfe soğukta ısındı
Allah'ın görünmeyen orduları	Rüzgâr ve melekler (33:9)
Zafer Allah'ındır	"Ahzâb'ı tek başına bozguna uğrattı"

HAYATIMIZDA HENDEK

Bazen sorunlar bizi çeşitli yönlerden kuşatır — "yukarımızdan ve aşağımızdan". Hendek bize ***kendi hendeğimizi kazmayı*** öğretir: akıllıca hazırlanmak, iyi insanlarla birlik olmak, soğuk ve açlıkta sabretmek, duayı çoğaltmak — ve sonucu Allah'a bırakmak.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Seri 13*** ile — Benî Kurayza ve Hendek sonrası olaylarla — devam edecektir. Vallahu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 12

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:214, 238; Ahzâb 33:9–27). https://tafsir.app/ibn-katheer/33/9

HADİS

Sahîh-i Buhârî 596, 597, 1797, 2834, 2846, 2933, 3030, 3743, 3803, 4101, 4102, 4104, 4105, 4106, 4109, 4111, 4114, 4117, 4119, 4122, 5416, 6452. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1731, 1788, 2605. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Nesâî 3176. https://sunnah.com/nasai:3176

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayet) — Hendek Savaşı bölümü.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Vâkıdî, el-Meğâzî.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Ahzâb Gazvesi bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu'l-Meğâzî.

Wikipedia, "Battle of the Trench". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_the_Trench

Wikipedia, "Salman the Persian". https://en.wikipedia.org/wiki/Salman_the_Persian

Wikipedia, "Nu'aym ibn Mas'ud". https://en.wikipedia.org/wiki/Nu%27aym_ibn_Mas%27ud

Wikipedia, "Sa'd ibn Mu'adh". https://en.wikipedia.org/wiki/Sa%27d_ibn_Mu%27adh

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 4784 (Ahzâb 33:23 âyetinin Huzeyme'de bulunması). https://sunnah.com/bukhari:4784

Sahîh-i Buhârî 2805 (Enes b. Nadr ve Ahzâb 33:23). https://sunnah.com/bukhari:2805

Sahîh-i Buhârî 2664; Sahîh-i Müslim 1868 (İbn Ömer'in on beş yaşında kabulü). https://sunnah.com/bukhari:2664

Sahîh-i Buhârî 463 (mescidde Sa'd için kurulan çadır). https://sunnah.com/bukhari:463

el-Edebü'l-Müfred 704 (Fetih Mescidi'ndeki dua). https://sunnah.com/adab:704

Sünen-i Tirmizî 179 (dört namaz rivayeti; senedi kopuk). https://sunnah.com/tirmidhi:179

Wikipedia, "The Seven Mosques". https://en.wikipedia.org/wiki/The_Seven_Mosques

Wikipedia, "Safiyya bint Abd al-Muttalib". https://en.wikipedia.org/wiki/Safiyya_bint_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Rufaida Al-Aslamia". https://en.wikipedia.org/wiki/Rufaida_Al-Aslamia

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YEDİNCİ BÖLÜM

Benî Kurayza

Siyer-i Nebî — Seri 13

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Ahit, İhanet ve Allah'ın Hükmündeki Adalet

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

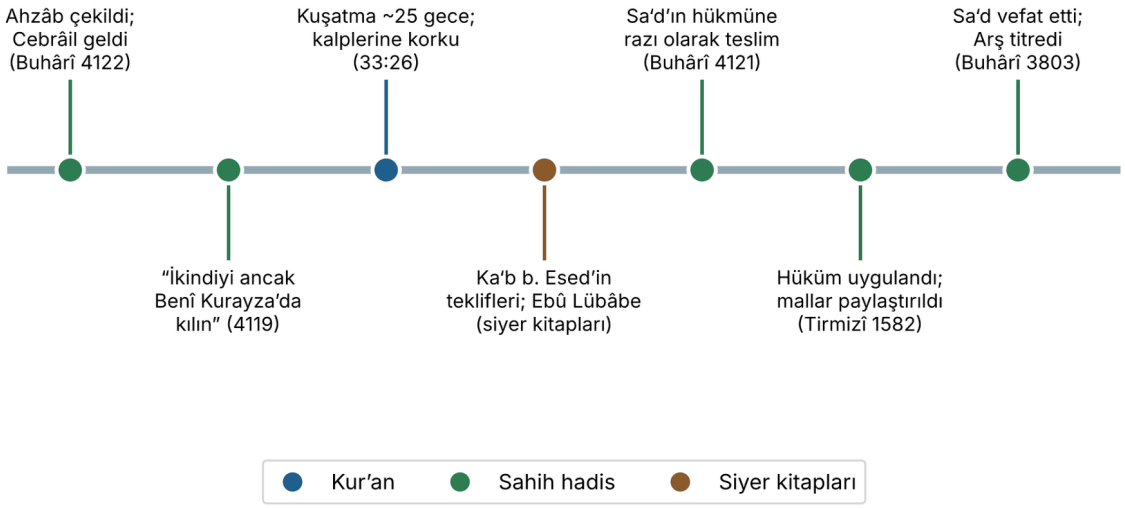
BENÎ KURAYZA

Siyer-i Nebî'nin on ikinci serisi, rüzgâr ve görünmeyen ordular karşısında yenilen Ahzâb ittifakının hüsranla geri çekilmesiyle sona erdi. Ancak Müslümanlar daha dinlenmeye fırsat bulamadan Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ yeni bir emirle geldi: Medine'nin ***arka tarafında*** henüz bitmemiş bir mesele vardı — ***Benî Kurayza*** meselesi.

Benî Kurayza, Müslümanlarla bir ***antlaşma*** ile bağlı olan bir Yahudi kabilesiydi. Medine on bin kişilik bir ordu tarafından kuşatıldığında bu antlaşmayı bozup düşmanın safına geçtiler. Ardından gelen olaylar — kalelerinin kuşatılması, ***Sa'd b. Muâz*** رضى الله عنه tarafından verilen hüküm ve onun Arş'ı titreten vefatı — ***Ahzâb Sûresi*** (33:26–27) ile sahih hadislerde kayıt altına alınmıştır.

Bu kıssa çoğu zaman yanlış anlaşılır. Bu e-kitap onu ***dürüst ve dengeli*** bir şekilde aktarmaya çalışır: Kur'an ve sahih hadislerden kesin olanı, siyer kitaplarından meşhur olanı ve âlimlerin tartıştığı hususları.

Benî Kurayza Olayının Zaman Çizelgesi (Zilkade 5 H)

Kuşatma süresi İbn İshak'a göredir; diğer rivayetler 15 gece veya yaklaşık bir ay der.

Şekil 1: Benî Kurayza olayının zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

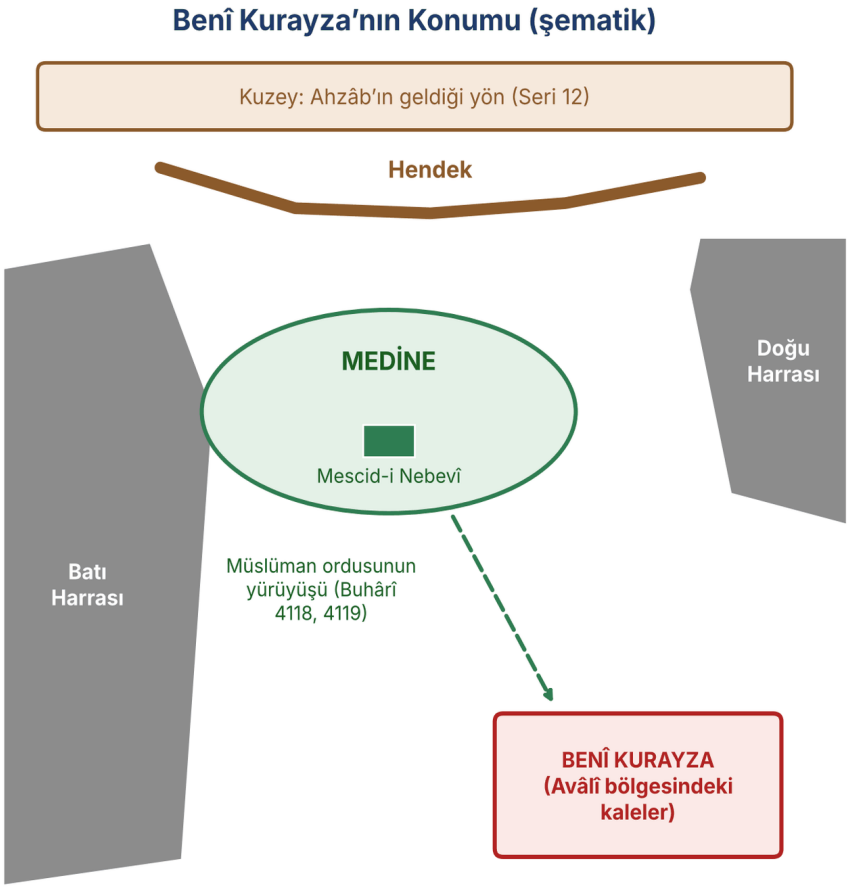
© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA KİMDİR?

İslâm'dan önce Yesrib'de (Medine) iki Arap kabilesi — ***Evs*** ve ***Hazrec*** — ile birkaç Yahudi kabilesi yaşıyordu. Bunların en büyük üçü ***Benî Kaynuka'***, ***Benî Nadîr*** ve ***Benî Kurayza*** idi. Kendilerine ait kitapları, mabetleri, pazarları ve kaleleri vardı.

YAHUDİ KABİLESİ	AÇIKLAMA (SİYER KİTAPLARI)
Benî Kaynuka'	Kuyumcu ve tüccar; Hazrec'in müttefiki; şehrin içinde yaşarlardı
Benî Nadîr	Zengin hurmalık sahipleri; güneyde (Avâlî) yaşarlardı
Benî Kurayza	Hurma çiftçileri; Evs'in müttefiki; kaleleri güneydoğuda (Avâlî)

Benî Kurayza, Medine'nin güneydoğusunda hurmalıklarla bereketli bir yayla olan ***Avâlî*** bölgesinde yaşıyordu. Sağlam ***taş kaleler*** (âtâm) inşa etmişlerdi ve cahiliye döneminden beri ***Evs kabilesinin müttefikiydiler*** — bu, kıssada son derece önemli bir husustur.

Yalnızca şematiktir; konumlar tahminîdir. Benî Kurayza Medine'nin güneydoğusunda — kuzeydeki hendeğe bakan Müslümanların "arkasında" — yaşıyordu.

Şekil 2: Benî Kurayza'nın Medine'nin güneydoğusundaki konumu (şematik).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYER NOTU: STRATEJİK KONUM

Hendek Savaşı'nda hendek Medine'nin ***kuzeyinde*** kazılmıştı. Müslümanlar yüzlerini kuzeye dönmüştü; kadınlar, çocuklar ve evleri ise arkalarında, ***Benî Kurayza bölgesinin hemen yanında*** bulunuyordu. Benî Kurayza antlaşmaya sadık kaldıkça Medine'nin arkası güvendeydi.

Siyer kitapları ve modern tarihçiler, Benî Kurayza'nın o andaki ihanetinin düşmana — hendeğin korumadığı bir yönden — doğrudan Medine'nin içine giden bir yol açabileceğini açıklar.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Banu Qurayza". https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Qurayza

Ders: Bir tarihî olayı anlamak için onun ***konumunu ve arka planını*** anlamamız gerekir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MEDİNE VESİKASI VE ORTAK AHİT

Resûlullah ﷺ Medine'ye ulaştığında (Seri 8) ***Medine Vesikası*** (es-Sahîfe) olarak bilinen bir belge hazırladı. Bu belge Muhâcirler, Ensâr ve onlarla birlikte yaşayan Yahudi kabileleri arasındaki ilişkileri düzenliyordu.

SİYER NOTU: VESİKANIN İLGİLİ MADDELERİ

İbn İshak, Medine Vesikası'nın metnini rivayet eder. Maddelerinden bazıları şunlardır: ***"Yahudilerin dini kendilerine, Müslümanların dini de kendilerinedir."*** Taraflar, bu vesikanın taraflarıyla savaşan herkese karşı ***birbirlerine yardım eder*** ve Kureyş'e ya da ona yardım edenlere ***yardım edemezler***. Ayrıca ***Yesrib'i birlikte savunmakla*** yükümlüdürler.

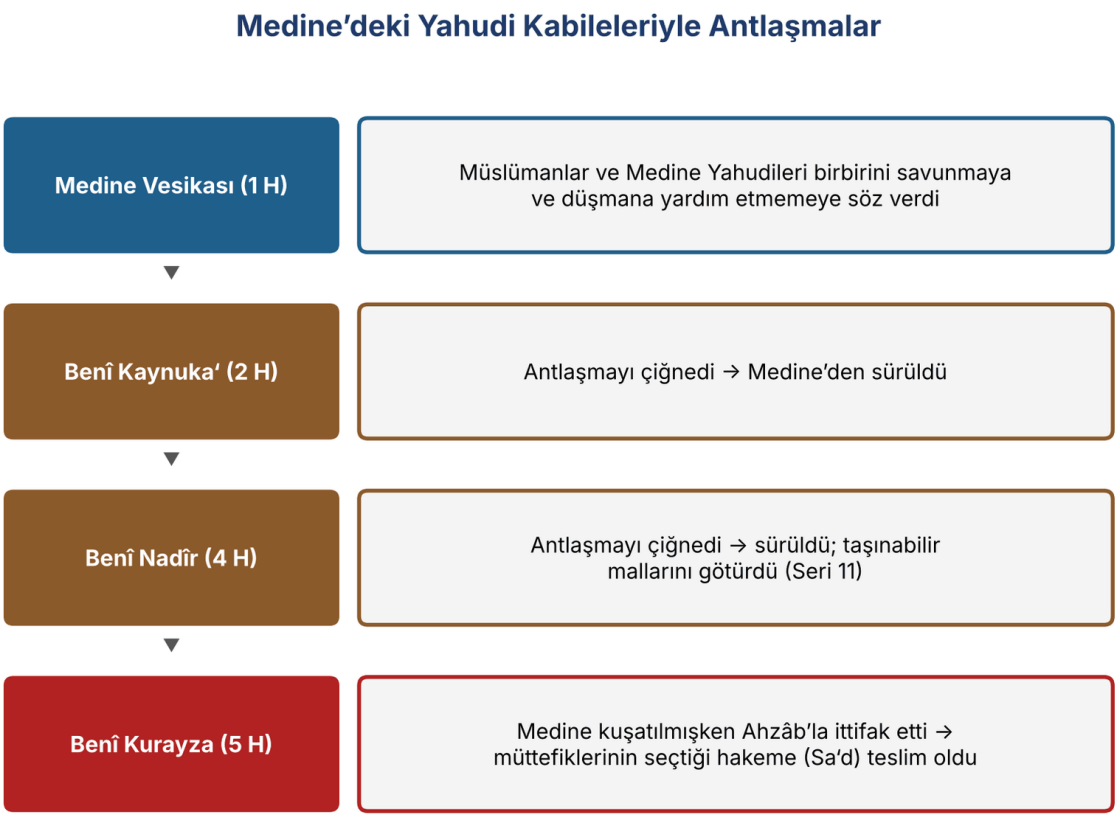
Ebû Ubeyd gibi bazı tarihçiler ***el-Emvâl*** adlı eserde, Benî Kurayza ile Benî Nadîr'in de ***özel bir antlaşması*** bulunduğunu belirtir; bu antlaşma Resûlullah ﷺ ile yapılmıştı. Şekli ne olursa olsun kaynaklar, Benî Kurayza'nın ***barış ve karşılıklı savunma antlaşmasıyla bağlı olduğunda*** ittifak eder.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Ebû Ubeyd, el-Emvâl; Wikipedia, "Constitution of Medina".
https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

İslâm, antlaşmayı çok ağır bir emanet olarak görür. Allah şöyle buyurur: ***"Ey İnananlar! Akidleri yerine getirin."***İbn Kesîr Tefsiri 5:1.

Medine Vesikası, insanlık tarihindeki en eski yazılı anayasal belgelerden biridir. Bu belge, Resûlullah'ın ﷺ Yahudi kabileleriyle ilişkisine düşmanlıkla değil, ***barışla***, din özgürlüğü ve iş birliğiyle başladığını kanıtlar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Şekil 3: Medine'deki Yahudi kabileleriyle yapılan antlaşmalar.

Ders: Müslümanlar, karşı taraf sadık kaldıkça ***ahde vefa gösterir***. Cezaya çarptırılan her Yahudi kabilesi — Kaynuka', Nadîr ve Kurayza — dinleri yüzünden değil, antlaşmayı çiğneyen ***kendi eylemleri*** yüzünden cezalandırıldı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YIRTILAN ANTLAŞMA

Seri 12'de anlatıldığı gibi, Hayber'e sürülen Benî Nadîr'in lideri ***Huyey b. Ahtab***, Ahzâb ittifakının başlıca kışkırtıcılarındandı. Ahzâb ordusu hendeğin önüne gelip onu geçemeyince Huyey başka bir yol aradı: Medine'nin arka cephesini açmaları için ***Benî Kurayza'yı ikna etmek***.

SİYER NOTU: SONUNDA AÇILAN KAPI

İbn İshak'ın rivayetine göre Huyey, ***Ka'b b. Esed*** ile görüşmeye gitti; Ka'b, Benî Kurayza'nın lideri ve Resûlullah ﷺ ile yapılan antlaşmanın sahibiydi. Ka'b önce ***kalesinin kapısını kapattı*** ve onunla görüşmeyi reddederek şöyle dedi: "Muhammed'den doğruluk ve ahde vefadan başka bir şey görmedim."

Ancak Huyey ısrar etmeye devam etti; Ahzâb'ın gücünü Muhammed'i mutlaka yok edecek ***"taşkın bir deniz"*** olarak tasvir etti. Ahzâb zafer kazanmadan dönerse onlarla birlikte kaleye gireceğine de söz verdi. Sonunda Ka'b razı oldu ve ***Müslümanlarla yapılan antlaşma yırtıldı***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Hendek Savaşı bölümü.

Ka'b'ın kendi itirafına dikkat edin: o, ***hiçbir ihanet görmediğini*** söylüyordu; bunu Resûlullah ﷺ hakkında söylüyordu. Bu da ahdin bozulmasının Müslümanların zulmünden değil, ***gücün cazibesinden*** ve Müslümanların mutlaka yenileceği zannından kaynaklandığını gösterir.

SİYER NOTU: KALELERDEKİ KADINLAR VE ÇOCUKLAR

Siyer kitapları, Müslümanların kadın ve çocuklarının Medine'deki kalelerde toplandığını, bunlardan birinin de Hassân b. Sâbit'e ait ***Fâri'*** kalesi olduğunu zikreder. İbn İshak'ın rivayetine göre bir Yahudi, keşif yapmak için kalenin etrafında dolaşmaya başladı; bunun üzerine ***Safiyye bint Abdülmuttalib*** رضى الله عنها — Resûlullah'ın ﷺ halası — ona bir sopayla vurarak öldürdü.

Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur; ancak ***senedi hadis âlimlerince tartışılmıştır*** (bir kısmı mürseldir). Burada kesin bir rivayet olarak değil, Medine halkının hissettiği tehlikenin bir tasviri olarak zikredilmiştir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; el-Heysemî, Mecma'u'z-Zevâid.

Ders: Barış zamanında verilen söz, zorluk anında ***sınanır***. Yalnızca karşı taraf güçlüyken sadık kalan kişi, aslında sözüne sadık değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HABERİ DOĞRULAMAK İÇİN GÖNDERİLEN ELÇİLER

Benî Kurayza'nın antlaşmayı bozduğu haberi, Hendek kuşatması doruk noktasındayken Resûlullah'a ﷺ ulaştı. Efendimiz söylentiye dayanarak hareket etmedi; ***önce haberi doğruladı***.

Sahih hadiste kaydedildiğine göre Efendimiz Ahzâb günü: "Bana o kavmin haberini kim getirecek?" diye sordu. Zübeyr رضى الله عنه "Ben" diye karşılık verdi; bunun üzerine Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Her peygamberin bir havârisi (sadık yardımcısı) vardır; benim havârim de Zübeyr'dir."*** (Sahîh-i Buhârî 2846). Zübeyr de, Kurayza günü Resûlullah'ın ﷺ kendisi için anne ve babasını birlikte anarak şöyle dediğini nakleder: ***"Anam babam sana feda olsun!"*** (Sünen-i Tirmizî 3743, hasen sahih).

SİYER NOTU: İKİ SA'D VE GİZLİ PAROLA

İbn İshak'ın rivayetine göre Resûlullah ﷺ ***Sa'd b. Muâz*** (Benî Kurayza'nın müttefiki Evs'in reisi) ile ***Sa'd b. Ubâde*** (Hazrec'in reisi) ile Abdullah b. Revâha ve Havvât b. Cübeyr رضى الله عنهما hakikati öğrenmek üzere gönderdi. Onlara şöyle tembih etti: Haber doğruysa, halkın moralini bozmamak için bunu yalnızca kendisinin anlayacağı bir ***kinaye*** ile bildirsinler; doğru değilse açıkça ilan etsinler.

Benî Kurayza'yı en kötü hâlde buldular; hatta Resûlullah'a ﷺ sövüyorlardı. Geri dönüp şöyle dediler: ***"Adal ve Kâre!"*** — Recî'de sahâbîlere ihanet eden iki kabilenin adı (Seri 11). Efendimiz: "Allahu ekber! Müjdeler olsun ey Müslümanlar!" buyurdu.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti).

Efendimiz bu kadar kötü bir haber karşısında neden "müjdeler olsun" dedi? Âlimler şöyle açıklar: Bu, sahâbîlerin ***kalplerini güçlendirmek*** içindi; ayrıca Efendimiz, doruğa ulaşan imtihanın ***Allah'ın yardımının yaklaştığının*** işareti olduğuna yakînen inanıyordu.

Ders: Özellikle toplumun güvenliğini sarsabilecek haberlerde ***harekete geçmeden önce haberi doğrulayın***. Lider, bilmesi gerekenlerden gerçeği gizlemeden takipçilerinin moralini korur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CEBRÂİL HENÜZ SİLAHINI BIRAKMAMIŞTI

Ahzâb geri çekildikten sonra Resûlullah ﷺ Medine'ye döndü, silahını bıraktı ve yıkandı. Sahâbîler savaşın bittiğini sanıyordu. Ancak Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ Allah'ın emriyle geldi. Âişe رضى الله عنها şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4122

حَدَّثَنَا زَكَرِيَّاءُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا هِشَامٌ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ أُصِيبَ سَعْدٌ يَوْمَ الْخَنْدَقِ، رَمَاهُ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ يُقَالُ لَهُ حِبَّانُ ابْنُ الْعَرِقَةِ، رَمَاهُ فِي الأَكْحَلِ، فَضَرَبَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم خَيْمَةً فِي الْمَسْجِدِ لِيَعُودَهُ مِنْ قَرِيبٍ، فَلَمَّا رَجَعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مِنَ الْخَنْدَقِ وَضَعَ السِّلاَحَ وَاغْتَسَلَ، فَأَتَاهُ جِبْرِيلُ ـ عَلَيْهِ السَّلاَمُ ـ وَهْوَ يَنْفُضُ رَأْسَهُ مِنَ الْغُبَارِ فَقَالَ قَدْ وَضَعْتَ السِّلاَحَ وَاللَّهِ مَا وَضَعْتُهُ، اخْرُجْ إِلَيْهِمْ. قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَأَيْنَ. فَأَشَارَ إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ، فَأَتَاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَنَزَلُوا عَلَى حُكْمِهِ، فَرَدَّ الْحُكْمَ إِلَى سَعْدٍ، قَالَ فَإِنِّي أَحْكُمُ فِيهِمْ أَنْ تُقْتَلَ الْمُقَاتِلَةُ، وَأَنْ تُسْبَى النِّسَاءُ وَالذُّرِّيَّةُ، وَأَنْ تُقْسَمَ أَمْوَالُهُمْ. قَالَ هِشَامٌ فَأَخْبَرَنِي أَبِي عَنْ عَائِشَةَ أَنَّ سَعْدًا قَالَ اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَىَّ أَنْ أُجَاهِدَهُمْ فِيكَ مِنْ قَوْمٍ كَذَّبُوا رَسُولَكَ صلى الله عليه وسلم وَأَخْرَجُوهُ، اللَّهُمَّ فَإِنِّي أَظُنُّ أَنَّكَ قَدْ وَضَعْتَ الْحَرْبَ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُمْ، فَإِنْ كَانَ بَقِيَ مِنْ حَرْبِ قُرَيْشٍ شَىْءٌ، فَأَبْقِنِي لَهُ حَتَّى أُجَاهِدَهُمْ فِيكَ، وَإِنْ كُنْتَ وَضَعْتَ الْحَرْبَ فَافْجُرْهَا، وَاجْعَلْ مَوْتَتِي فِيهَا. فَانْفَجَرَتْ مِنْ لَبَّتِهِ، فَلَمْ يَرْعَهُمْ وَفِي الْمَسْجِدِ خَيْمَةٌ مِنْ بَنِي غِفَارٍ إِلاَّ الدَّمُ يَسِيلُ إِلَيْهِمْ فَقَالُوا يَا أَهْلَ الْخَيْمَةِ مَا هَذَا الَّذِي يَأْتِينَا مِنْ قِبَلِكُمْ فَإِذَا سَعْدٌ يَغْذُو جُرْحُهُ دَمًا، فَمَاتَ مِنْهَا رضى الله عنه.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: **Sa'd Hendek günü yaralandı; Kureyş'ten Hibbân b. el-Arika adında bir adam onu tam kol damarından (ekhal) okla vurdu. Nebî ﷺ onu yakından ziyaret edebilmek için mescidin içine bir çadır kurdurdu. Resûlullah ﷺ Hendek'ten dönünce silahını bıraktı ve yıkandı. Derken Cebrâil عَلَيْهِ السَّلَامُ başındaki tozu silkeleyerek geldi ve: "Silahı bıraktın mı? Vallahi ben henüz bırakmadım. Onların üzerine çık!" dedi.** Nebî ﷺ: "Nereye?" diye sordu. Cebrâil, Benî Kurayza'yı işaret etti. Resûlullah

ﷺ onların üzerine yürüdü; onlar da (kalelerinden) inip onun hükmüne razı oldular. O da hükmü Sa'd'a bıraktı.

Sa'd şöyle dedi: ***"Savaşanlarının öldürülmesine, kadın ve çocuklarının esir alınmasına ve mallarının paylaştırılmasına hükmediyorum."*** Hişâm dedi ki: Babam bana Âişe'den, Sa'd'ın şöyle dua ettiğini haber verdi: **"Allah'ım! Senin rızan için, Resûlünü ﷺ yalanlayan ve onu yurdundan çıkaran kavimden başka savaşmayı daha çok sevdiğim bir kavim olmadığını biliyorsun. Allah'ım! Bizimle onlar arasındaki savaşı sona erdirdiğini sanıyorum. Eğer Kureyş'le savaştan bir şey kaldıysa beni onun için yaşat ki senin yolunda onlarla savaşayım. Eğer savaşı sona erdirdiysen bu yarayı aç ve ölümümü onda kıl."** Bunun üzerine yarası göğsünün üst kısmından fışkırdı. Mescitteki Benî Gıfâr'a ait bir çadırda bulunanlar, kanın kendilerine doğru aktığını görünce korktular ve: "Ey çadır ehli! Sizin taraftan bize gelen bu şey nedir?" dediler. Bir de baktılar ki Sa'd'ın yarası kan akıtıyor; o bu yara sebebiyle vefat etti رضى الله عنه.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Zakariyya b. Yahya ← 'Abdullah b. Numair ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü ve Benî Kurayza'ya Çıkışı Bâbı, Hadis No. 4122; ayrıca No. 463 ve 2813; ve Sahîh-i Müslim No. 1769.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4122

"VALLAHİ BEN HENÜZ BIRAKMADIM"

Cebrâil'in sözlerine dikkat edin: ***"Silahı bıraktın mı? Vallahi ben henüz bırakmadım."*** Hendek'te yardıma inen melekler (Ahzâb 33:9) hâlâ tetikteydi. Ülke kuşatma altındayken antlaşmaya ihanet edenlerle ilgili mesele ***henüz bitmemişti***.

Bu emir ***Allah'tan*** geldi; Resûlullah'ın ﷺ intikam duygusundan değil. Efendimiz öfkeli bir anda kendi inisiyatifiyle Benî Kurayza'ya gitmedi; Cebrâil onların yönünü işaret edince gitti.

HADİSTEKİ ANLAR	MANASI
Mescitteki Sa'd'ın çadırı	Efendimiz yaralı sahâbîsini yakından ziyaret ediyordu
Silahını yeni bırakmış ve yıkanmıştı	O da kuşatmadan sonra yorulan bir insandı
Tozlu Cebrâil	Melekler de Müslümanlarla birlikte savaştı
"Nereye?"	Efendimiz Allah'ın emrini bekledi

Ders: Zafer, ***gaflete*** dalma zamanı değildir. Tehdit adaletle çözülmedikçe — beden yorgun olsa bile — iş bitmiş sayılmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CEBRÂİL'İN ALAYININ TOZU

O sırada henüz genç olan Enes b. Mâlik رضى الله عنه, ömür boyu unutamadığı bir manzaraya şahit oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4118

حَدَّثَنَا مُوسَى، حَدَّثَنَا جَرِيرُ بْنُ حَازِمٍ، عَنْ حُمَيْدِ بْنِ هِلاَلٍ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ كَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى الْغُبَارِ سَاطِعًا فِي زُقَاقِ بَنِي غَنْمٍ مَوْكِبِ جِبْرِيلَ حِينَ سَارَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى بَنِي قُرَيْظَةَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: **"Resûlullah ﷺ Benî Kurayza'ya doğru yola çıktığında Benî Ganm sokağında bulut bulut yükselen tozu — yani Cebrâil'in alayının tozunu — hâlâ görür gibiyim."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musa b. Isma'il ← Jarir b. Hazim ← Humaid b. Hilal ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü ve Benî Kurayza'ya Çıkışı Bâbı, Hadis No. 4118; ayrıca No. 3214.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4118

Enes Cebrâil'i görmedi; ama Ensâr'ın Medine'deki mahallelerinden biri olan Benî Ganm sokağında ***bulut bulut yükselen tozu*** gördü ve bunun Cebrâil'in alayının tozu olduğunu bildi. On yıllar sonra bile onu ***hâlâ görüyormuş gibi*** anlatıyordu.

SİYER NOTU: RESÛLULLAH ﷺ YOLA ÇIKIYOR

Siyer kitaplarına göre Resûlullah ﷺ sancağı verdiği kişi ***Ali b. Ebû Tâlib*** رضى الله عنه idi; Efendimiz onu ordunun önünden gönderdi. Medine'de yerine vekil olarak bıraktığı kişi ise ***İbn Ümmü Mektûm*** رضى الله عنه idi. Yola çıkan Müslüman ordusunun yaklaşık ***üç bin*** kişi olduğu ve ***otuz*** atı bulunduğu tahmin edilir.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Cebrâil'in ve meleklerin varlığı, Benî Kurayza olayının Hendek Savaşı'nın bir ***devamı*** olduğunu gösterir. Ahzâb'ın üzerine rüzgâr gönderen Allah, onlarla iş birliği yapanlarla da hesaplaşılmasını emretti.

Ders: Sahâbîlerin bu olaylara dair hatıraları son derece ***açık ve ayrıntılıdır***. Bu tür hadisler sonradan uydurulmuş hikâyeler değil, olayları kendi gözleriyle görenlerin şahitlikleridir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA'DA İKİNDİ NAMAZI

Yola çıkmadan önce Resûlullah ﷺ basit görünen ama sonradan ***ihtilaf fıkhında*** en meşhur hadislerden biri hâline gelen bir talimat verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4119

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ، حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنِ ابْنِ عُمَرَ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ الأَحْزَابِ لاَ يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلاَّ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ. فَأَدْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لاَ نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا. وَقَالَ بَعْضُهُمْ بَلْ نُصَلِّي، لَمْ يُرِدْ مِنَّا ذَلِكَ، فَذُكِرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَلَمْ يُعَنِّفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ.

TERCÜME:

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle dedi: Nebî ﷺ Ahzâb günü şöyle buyurdu: **"Hiç kimse ikindiyi Benî Kurayza'dan (yurdundan) başka yerde kılmasın."** Bazıları yolda ikindi vaktine girdi. Bir kısmı: "Oraya varıncaya kadar kılmayız" dedi. Diğerleri ise: "Hayır, kılarız; Efendimiz bizden bunu kastetmedi" dedi. Durum Nebî'ye ﷺ anlatıldı; ***ve o, hiçbirini kınamadı.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed b. Asma' ← Juwairiyah b. Asma' ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü ve Benî Kurayza'ya Çıkışı Bâbı, Hadis No. 4119; ayrıca No. 946.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4119

Sahâbîler hemen yola çıktı. Yolda ikindi vakti girdi ve çıkmak üzereydi. Bir soru ortaya çıktı: Efendimiz'in talimatı, vakit çıksa bile oraya varıncaya kadar ***hiç namaz kılmayın*** mı demekti? Yoksa namazı orada kılabilmek için ***acele edin*** mi demekti?

TOPLULUK	NASIL ANLAŞILDI
Birinci grup	Lafzın zahirine tutundular: vakit çıksa bile namazı ancak Benî Kurayza'da kıldılar
İkinci grup	Emrin maksadını anladılar: acele etmek; bu yüzden yolda, vaktinde kıldılar
Resûlullah ﷺ	Hiçbir grubu kınamadı

Her iki grup da ***itaat niyetindeydi***. Birinci grup emrin ***lafzını***, ikinci grup ise emrin ***maksadını*** öne aldı. Kendi sözünün maksadını en iyi bilen Resûlullah ﷺ ise hiçbirini ***suçlamadı***.

Ders: Delili ve yorum alanı bulunan içtihadî meselelerde görüş ayrılığı ***düşmanlık sebebi olmamalıdır***. Her iki taraf da hayır üzere olabilir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNDİ Mİ, ÖĞLE Mİ? İHTİLAF ÂDÂBI

İlginç olan şu ki İmam Müslim aynı hadisi neredeyse aynı senetle rivayet eder; ancak bir fark vardır: zikredilen namaz ikindi değil, ***öğle*** namazıdır.

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1770

وَحَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ أَسْمَاءَ الضُّبَعِيُّ، حَدَّثَنَا جُوَيْرِيَةُ بْنُ أَسْمَاءَ، عَنْ نَافِعٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، قَالَ نَادَى فِينَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ انْصَرَفَ عَنِ الأَحْزَابِ أَنْ لاَ يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الظُّهْرَ إِلاَّ فِي بَنِي قُرَيْظَةَ. فَتَخَوَّفَ نَاسٌ فَوْتَ الْوَقْتِ فَصَلُّوا دُونَ بَنِي قُرَيْظَةَ. وَقَالَ آخَرُونَ لاَ نُصَلِّي إِلاَّ حَيْثُ أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَإِنْ فَاتَنَا الْوَقْتُ قَالَ فَمَا عَنَّفَ وَاحِدًا مِنَ الْفَرِيقَيْنِ.

TERCÜME:

Abdullah (b. Ömer) رضی اللہ عنہما şöyle dedi: Resûlullah ﷺ Ahzâb'dan döndüğü gün bize şöyle seslendi: **"Hiç kimse öğleyi Benî Kurayza'dan (yurdundan) başka yerde kılmasın."** Bazıları vaktin çıkmasından korkarak Benî Kurayza'ya varmadan önce kıldı. Diğerleri ise: "Vakit çıksa bile, ancak Resûlullah'ın ﷺ bize emrettiği yerde kılarız" dedi. ***Efendimiz iki gruptan hiçbirini kınamadı.***

SENED İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed b. Asma' al-Dhuba'i ← Juwairiyah b. Asma' ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضی اللہ عنہما.

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Cihâd ve's-Siyer, Savaşa Koşmak ve Daha Önemli Olanı Öne Almak Bâbı, Hadis No. 1770.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1770

Bu bir çelişki midir? ***İbn Hacer el-Askalânî*** gibi hadis âlimleri Fethu'l-Bârî'de bunu dikkatle ele almış ve makul birkaç açıklama getirmiştir:

AÇIKLAMA	AÇIKLAMA (FETHU'L-BÂRÎ)
İki ayrı grup	Öğleyi henüz kılmamış olanlara "öğle", kılmış olanlara "ikindi" denmiştir
İki ayrı yola çıkış vakti	Bir kısmı erken, bir kısmı daha sonra yola çıkmıştır
Râvi farkı	Râvilerden biri namazın adını yanlış zikretmiştir
Daha güçlü olan	Birçok âlim "ikindi" rivayetini (Buhârî) tercih etmiştir

Bu tür küçük farklılıklar aslında kıssanın sahihliğini ***güçlendirir***. Hadis âlimleri bunu gizlemedi; her iki rivayeti dürüstçe naklettiler, sonra açıkladılar. Olayın özü — Benî Kurayza'ya acele etme emri ve Efendimiz'in hiçbir tarafı kınamaması — ***aynı kalır***.

İHTİLAF ÂDÂBI

İmam Nevevî bu hadisi, hakikate ulaşmak için var gücüyle çalışan ***müçtehidin kınanmayacağına*** dair bir delil olarak zikreder. Bu hadis, fıkıh mezheplerinde ihtilaf âdâbının temellerinden biri olmuştur: ***ayrı düşebiliriz ama bölünmeyiz***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KALELERİN KUŞATILMASI

Müslüman ordusu Benî Kurayza yurduna ulaştı ve kalelerini kuşattı. Benî Kurayza, uzun süre yetecek kadar yiyecek ve su stokuyla sağlam taş duvarların ardına sığındı.

SİYER NOTU: KUŞATMANIN SÜRESİ

İbn İshak kuşatmanın ***yirmi beş gece*** sürdüğünü söyler. Başka rivayetlerde on beş gece veya yaklaşık bir ay denir. Bu süre boyunca karşılıklı ok atışları oldu, ancak büyük bir çarpışma yaşanmadı.

İbn İshak'ın rivayetine göre ***Huyey b. Ahtab*** da Ka'b'a verdiği sözü tuttu: Ahzâb geri çekildikten sonra Benî Kurayza'nın kalesine girdi ve onlarla birlikte kuşatıldı.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Invasion of Banu Qurayza".
https://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Banu_Qurayza

Kur'an onların kalelerindeki hâlini şöyle tasvir eder: ***"Allah, Kitap ehlinden, kâfirleri destekleyenleri kalelerinden indirmiş, kalplerine korku salmıştı."***İbn Kesîr Tefsiri 33:26.

Kaleleri sağlam, erzakları yeterliydi — fakat ***kalplerinde korku vardı***. İbn Kesîr, Allah'ın kalplerine korku saldığını, bu yüzden zahiren güçleri yettiği hâlde direnemediklerini açıklar.

ETKEN	BENÎ KURAYZA'NIN DURUMU
Kale	Sağlam ve taştan yapılmış
Erzak	Uzun süreye yetecek kadar (siyer kitapları)
Müttefik	Ahzâb dönüp gitmişti; hiçbir yardım gelmeyecekti
Kalp	"Kalplerine korku salmıştı" (33:26)

Ders: Gerçek güç ***duvarlarda ve erzakta*** değil, kalptedir. Güvenilen müttefik gidip kalp korkuyla dolunca en sağlam kale bile bir anlam ifade etmez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KA'B B. ESED'İN ÜÇ TEKLİFİ

Kuşatma uzayıp ümitler azalınca Benî Kurayza'nın lideri Ka'b b. Esed kavmini istişare için topladı. Bu olay Sahîh-i Buhârî ve Müslim'de yer almaz; ancak İbn İshak tarafından rivayet edilmiş olup siyer kitaplarında meşhurdur.

SİYER NOTU: KALE İÇİNDEKİ İSTİŞARE

İbn İshak'a göre Ka'b kavmine şöyle dedi: "Size ***üç seçenek*** sunuyorum; dilediğinizi alın."

Birincisi: "Bu adama uyalım ve onu tasdik edelim. Vallahi onun ***gönderilmiş bir peygamber*** olduğu ve kitabınızda (vasıflarını) bulduğunuz kişi olduğu size apaçık belli oldu." Onlar: "Tevrat'ın hükmünü asla bırakmayız" dediler.

İkincisi: dışarı çıkıp son nefese kadar savaşmak. ***Üçüncüsü:*** Yahudilerin savaşmayacağını düşündükleri Cumartesi gecesi Müslümanlara baskın yapmak. Bu iki seçenek de reddedildi. Bunun üzerine Ka'b şöyle dedi: "Doğduğunuzdan beri içinizden hiç kimse tek bir gece bile ***kararlı*** olamadı."

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Benî Kurayza bölümü.

Bu rivayet Kur'an'da defalarca zikredilen bir hususu yansıtır: Kitap ehlinin bir kısmı ***hakikati tanıyordu***; Resûlullah'ı ﷺ "oğullarını tanıdıkları gibi tanıyorlardı" (Bakara 2:146), fakat ona uymayı reddettiler.

Ders: ***Hakikati bilmek onu kabul etmekle aynı şey değildir***. Kibir, kavmiyetçilik ve makamı kaybetme korkusu, deliller apaçık ortada olsa bile insanı hidayetten alıkoyabilir. Allah'tan, hakka boyun eğen bir kalp dileriz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ LÜBÂBE VE TÖVBE DİREĞİ

Benî Kurayza olayının en dokunaklı kıssalarından biri, Ensâr'ın Evs kolundan bir sahâbînin, ***Ebû Lübâbe b. Abdülmünzir*** رضى الله عنه kıssasıdır. Bu kıssayı İbn İshak rivayet etmiş, tefsir kitapları da zikretmiştir.

SİYER NOTU: PİŞMANLIK DUYULAN İŞARET

İbn İshak'a göre Benî Kurayza, eski müttefikleri olduğu için müzakere etmek üzere Ebû Lübâbe'nin gönderilmesini Resûlullah'tan ﷺ istedi. Ebû Lübâbe içeri girince erkekler onu karşılamak için ayağa kalktı, kadınlar ve çocuklar önünde ağladı. "Ey Ebû Lübâbe! Muhammed'in hükmüne razı olarak teslim olmamızı uygun görür müsün?" diye sordular. O: "Evet" dedi — ve ***eliyle boğazını işaret etti***, yani boğazlanmayı kastetti.

Ebû Lübâbe şöyle dedi: "Vallahi ayaklarım yerinden kımıldamadan ***Allah'a ve Resûlü'ne ihanet ettiğimi*** anladım." Resûlullah'a ﷺ dönmedi; doğruca mescide gitti ve ***kendini bir direğe bağladı***; Allah tövbesini kabul edinceye kadar oradan ayrılmayacağına yemin etti.

Haber Resûlullah'a ﷺ ulaşınca şöyle buyurdu: "Bana gelseydi onun için istiğfar ederdim. Fakat bunu yaptığına göre, Allah tövbesini kabul edinceye kadar onu çözmeyeceğim." Birkaç gün sonra tövbesi kabul edildi ve ***onu Resûlullah ﷺ bizzat çözdü***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Kesîr Tefsiri (Enfâl 8:27). https://tafsir.app/ibn-katheer/8/27

Bazı müfessirler şu âyetin Ebû Lübâbe hakkında indiğini söyler: ***"Ey inananlar! Allah'a ve Peygambere karşı hainlik etmeyin, size güvenilen şeylere bile bile hıyanet etmiş olursunuz."***İbn Kesîr Tefsiri 8:27.

İbn Kesîr bu görüşü, âyetin genel olduğu yönündeki diğer görüşle birlikte nakleder. Nüzul sebebine dair rivayet ***sahih derecesine ulaşmaz***; bu yüzden müfessirlerin görüşlerinden biri olarak zikredilir. Bugün Mescid-i Nebevî'de bu kıssayla ilişkilendirilen direk ***Üstüvânetü't-Tevbe*** (Tövbe Direği) veya Üstüvânetü Ebî Lübâbe olarak bilinir.

Ders: İhlâslı bir müminin hatasını ***hızlı ve samimi bir pişmanlık*** takip eder. Ebû Lübâbe bahane aramadı; hatasını itiraf etti ve doğrudan Allah'a yöneldi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İSLÂM'I SEÇENLER

Benî Kurayza'nın hepsi ihanetten yana değildi. Sahih hadiste aralarında ***farklı bir yol seçenlerin*** bulunduğu kaydedilir. Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما Medine'deki Yahudi kabilelerinin akıbetini şöyle özetler:

"Benî Nadîr ve Kurayza (Nebî ﷺ ile) savaştı. O da Benî Nadîr'i sürgün etti; Kurayza'yı ise yerinde bıraktı ve onlara iyilik etti. Sonunda Kurayza da onunla savaştı… Ancak bir kısmı Nebî'ye ﷺ geldi; o da onlara eman verdi ve onlar Müslüman oldular." (Sahîh-i Buhârî 4028; Sahîh-i Müslim 1766).

Şu ifadeye dikkat edin: ***"Kurayza'yı yerinde bıraktı ve onlara iyilik etti."*** Benî Nadîr sürgün edildikten sonra (Seri 11) Benî Kurayza'ya dokunulmadı. Hendek sırasında antlaşmayı bizzat kendileri bozuncaya kadar topraklarında güven içinde yaşamaya devam ettiler.

SİYER NOTU: ZİKREDİLEN İSİMLER

İbn İshak, Benî Kurayza'nın teslim olmasından önceki gece üç gencin — ***Sa'lebe b. Sa'ye***, ***Üseyd b. Sa'ye*** ve ***Esed b. Ubeyd*** — Müslüman olduğunu zikreder. Aileleri ve mallarıyla birlikte kurtuldular.

İbn İshak ayrıca ihanete katılmayı reddeden ve "Muhammed'e asla ihanet etmem" diyen Kurayzalı ***Amr b. Su'dâ*** adlı bir adamı da zikreder. O, geceleyin kaleden çıktı ve nereye gittiği bilinmedi.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti).

Ders: ***İslâm'ın ve emanın kapısı*** son ana kadar açıktır. Daha sonra verilen ceza onların Yahudi olmaları yüzünden değildi; bunun delili, İslâm'ı seçen ya da ihanete katılmayan herkesin kurtulmasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"EFENDİNİZE KALKIN"

Sonunda Benî Kurayza kalelerinden indi ve ***hükme razı olarak teslim oldu*** — Resûlullah'ın ﷺ hükmüne.

Kurayza'nın eski müttefiki Evsliler gelip, Hazrec'in müttefiki Benî Kaynuka'ya yumuşak davrandığı gibi onlara da yumuşak davranmasını Efendimiz'den istediler.

SİYER NOTU: KENDİ MÜTTEFİKLERİNDEN BİR HAKEM

İbn İshak'ın rivayetine göre Resûlullah ﷺ Evslilere şöyle sordu: ***"Onlar hakkında sizden birinin hüküm vermesine razı olur musunuz?"*** "Evet" dediler. Efendimiz: "Öyleyse hükmü ***Sa'd b. Muâz*** verecek" buyurdu.

Sa'd, Evs'in bizzat reisiydi — cahiliye döneminden beri Benî Kurayza'nın müttefiki. Benî Kurayza ve Evsliler onun yumuşak davranacağını umuyordu. Sahih hadiste ise ***bizzat Benî Kurayza'nın*** Sa'd'ın hükmüne razı olarak indiği bildirilir (Sahîh-i Buhârî 4121).

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 4121. https://sunnah.com/bukhari:4121

Sa'd o sırada Hendek'te aldığı ok yarası yüzünden mescitteki çadırında yatıyordu. Bir merkebe bindirilerek getirildi. Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه olanları şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4121

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سَعْدٍ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا أُمَامَةَ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا سَعِيدٍ الْخُدْرِيَّ ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ نَزَلَ أَهْلُ قُرَيْظَةَ عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ، فَأَرْسَلَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِلَى سَعْدٍ، فَأَتَى عَلَى حِمَارٍ، فَلَمَّا دَنَا مِنَ الْمَسْجِدِ قَالَ لِلأَنْصَارِ قُومُوا إِلَى سَيِّدِكُمْ ـ أَوْ ـ خَيْرِكُمْ. فَقَالَ هَؤُلاَءِ نَزَلُوا عَلَى حُكْمِكَ. فَقَالَ تَقْتُلُ مُقَاتِلَتَهُمْ وَتَسْبِي ذَرَارِيَّهُمْ. قَالَ قَضَيْتَ بِحُكْمِ اللَّهِ. وَرُبَّمَا قَالَ بِحُكْمِ الْمَلِكِ.

TERCÜME:

Ebû Saîd el-Hudrî رضى الله عنه şöyle dedi: **Kurayza ahalisi Sa'd b. Muâz'ın hükmüne razı olarak (kalelerinden) indi. Nebî ﷺ Sa'd'a haber gönderdi; o da bir merkep üzerinde geldi. Mescide (oradaki namazgâha) yaklaşınca Efendimiz Ensâr'a: "Efendinize kalkın" — yahut "en hayırlınıza kalkın" — buyurdu.** Sonra: "Bunlar senin hükmüne razı olarak indiler" dedi. Sa'd şöyle dedi: "Onlardan savaşanlar öldürülsün, çocukları esir alınsın." Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Allah'ın hükmüyle hükmettin."*** Bazen de şöyle buyurdu: ***"Melik'in (Allah'ın) hükmüyle."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu'bah ← Sa'd b. Ibrahim ← Ebû Umamah b. Sahl ← Ebû Sa'id al-Khudri رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü ve Benî Kurayza'ya Çıkışı Bâbı, Hadis No. 4121; ayrıca No. 3043 ve 6262; ve Sahîh-i Müslim No. 1768.
DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.
Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4121

Efendimiz'in ***"Efendinize kalkın"*** sözü Sa'd'a gösterilen saygıyı ifade eder. Âişe'den gelen ***Müsned-i Ahmed*** rivayetinde şu ilave vardır: ***"…ve onu (merkebinden) indirin"***; çünkü Sa'd yaralıydı. Âlimler bunu, saygı duyulan bir kişiye ***yardım etmek ve onu karşılamak*** için ayağa kalkmanın güzel olduğuna delil sayar.

Ders: Resûlullah ﷺ ***kendi başına hüküm vermedi***, hakkı olduğu hâlde. Hükmü, ilgili tarafların kabul ettiği bir hakeme bıraktı — adil bir ***hakemlik*** (tahkim) ilkesi.

İSLÂM'DA HAKEMLİK (TAHKİM)

Karşılıklı olarak kabul edilen bir hakeme hüküm bırakmaya ***tahkim*** denir. Kur'an bunu teşvik eder; örneğin karı koca anlaşmazlığında: "erkeğin ailesinden bir hakem, kadının ailesinden bir hakem gönderin" (Nisâ 4:35). Allah ayrıca insanlar arasında hükmedildiğinde ***adaletle hükmedilmesini*** emreder (Nisâ 4:58).

Benî Kurayza olayında bu ilke en gergin şartlarda — ihanet ve kuşatmanın ardından — uygulandı. Resûlullah ﷺ ***kestirme yola sapmadı***; hükmü onların kendi müttefiklerinin kabul ettiği bir hakeme bıraktı.

Ders: Anlaşmazlıklarda ***adil bir üçüncü taraf*** arayın ve onun hükmünü kabul edin.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SA'D B. MUÂZ'IN HÜKMÜ

Yolda Evsliler Sa'd'ın etrafını sarıp onu yumuşatmaya çalıştı. Siyer kitaplarına göre şöyle diyorlardı: "Ey Ebû Amr! Müttefiklerine iyilik et." Sa'd meşhur sözüyle karşılık verdi: ***"Sa'd için, Allah yolunda hiçbir kınayıcının kınamasından etkilenmeme zamanı gelmiştir."***

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما hükümden önce ve sonra Sa'd'ın başına gelenleri çok önemli bir ayrıntıyla rivayet eder:

HADİS — SÜNEN-İ TİRMİZÎ, NO. 1582

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ أَبِي الزُّبَيْرِ، عَنْ جَابِرٍ، أَنَّهُ قَالَ رُمِيَ يَوْمَ الأَحْزَابِ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ فَقَطَعُوا أَكْحَلَهُ أَوْ أَبْجَلَهُ فَحَسَمَهُ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم بِالنَّارِ فَانْتَفَخَتْ يَدُهُ فَتَرَكَهُ فَنَزَفَهُ الدَّمُ فَحَسَمَهُ أُخْرَى فَانْتَفَخَتْ يَدُهُ فَلَمَّا رَأَى ذَلِكَ قَالَ اللَّهُمَّ لاَ تُخْرِجْ نَفْسِي حَتَّى تُقِرَّ عَيْنِي مِنْ بَنِي قُرَيْظَةَ. فَاسْتَمْسَكَ عِرْقُهُ فَمَا قَطَرَ قَطْرَةً حَتَّى نَزَلُوا عَلَى حُكْمِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ فَحَكَمَ أَنْ يُقْتَلَ رِجَالُهُمْ وَيُسْتَحْيَى نِسَاؤُهُمْ يَسْتَعِينُ بِهِنَّ الْمُسْلِمُونَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم أَصَبْتَ حُكْمَ اللَّهِ فِيهِمْ. وَكَانُوا أَرْبَعَمِائَةٍ فَلَمَّا فَرَغَ مِنْ قَتْلِهِمُ انْفَتَقَ عِرْقُهُ فَمَاتَ. قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

TERCÜME:

Câbir عنه رضى الله şöyle dedi: **Sa'd b. Muâz Ahzâb günü okla vuruldu ve kol damarını kestiler. Resûlullah ﷺ yarayı ateşle dağladı (kanı durdurdu); eli şişti. Bıraktı, kan yeniden aktı; tekrar dağladı, eli yine şişti.**

Sa'd bu durumu görünce şöyle dua etti: "Allah'ım! Benî Kurayza'dan gözümü aydın etmedikçe canımı alma." Bunun üzerine damarı durdu ve tek bir damla bile akmadı; ta ki onlar Sa'd b. Muâz'ın hükmüne razı olarak inene kadar. Efendimiz ona haber gönderdi; o da erkeklerinin öldürülmesine, kadınlarının ise Müslümanların yardımıyla yaşamak üzere sağ bırakılmasına hükmetti. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Onlar hakkında Allah'ın hükmüne isabet ettin."*** Sayıları ***dört yüz kişi*** idi. İş bitince damarı yeniden açıldı ve vefat etti. Ebû Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu hadis hasen sahihtir.

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← al-Laith b. Sa'd ← Ebû al-Zubair ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Sünen-i Tirmizî, Kitâbü's-Siyer, Hükme Razı Olarak Teslim Olmak Bâbı, Hadis No. 1582.

DERECE: SAHİH — İmam Tirmizî hasen sahih demiştir; Dârüsselâm ve Şeyh Elbânî de sahih kabul etmiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:1582

NEDEN BU HÜKÜM?

Sa'd'ın hükmü ***savaş sırasında ihanete*** verilen bir cezaydı. Benî Kurayza yalnızca yardım etmeyi reddetmekle kalmadı; Müslümanların kadın ve çocukları hemen yanı başlarındayken Medine'yi ***yok etmeye*** gelen on bin kişilik orduyla ittifak etti. Ahzâb başarılı olsaydı, büyük ihtimalle bütün Medine halkı helak edilecekti.

KONU	AÇIKLAMA
Hakemi kim seçti?	Benî Kurayza bizzat Sa'd'ın hükmüne razı olarak indi (4121)
Sa'd kimdi?	Evs'in reisi, onların kendi müttefiki
Hangi suç yüzünden?	Ülke kuşatma altındayken antlaşmaya ihanet
Kimlere?	Yalnızca savaşan erkeklere (1584); kadın ve çocuklara değil
Değerlendirme: Resûlullah ﷺ	"Onlar hakkında Allah'ın hükmüne isabet ettin"

Resûlullah ﷺ bu hükmün ***Allah'ın hükmüne uygun*** olduğunu bildirdi. Bu, kişisel kinden doğan bir hüküm değildi; zira Sa'd onların eski müttefikiydi. Ders: Hâkim, ilişkilere veya kavminin baskısına göre değil, ***hakka*** göre hüküm vermelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

YALNIZCA SAVAŞANLAR

Sa'd'ın hükmünde ***"savaşanlar"*** (el-mukâtile) ifadesi geçer. Bu nasıl uygulandı? Benî Kurayza'dan olup sonradan Müslüman olan bir şahit şöyle anlatır:

HADİS — SÜNEN-İ TİRMİZÎ, NO. 1584

حَدَّثَنَا هَنَّادٌ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ سُفْيَانَ، عَنْ عَبْدِ الْمَلِكِ بْنِ عُمَيْرٍ، عَنْ عَطِيَّةَ الْقُرَظِيِّ، قَالَ عُرِضْنَا عَلَى النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم يَوْمَ قُرَيْظَةَ فَكَانَ مَنْ أَنْبَتَ قُتِلَ وَمَنْ لَمْ يُنْبِتْ خُلِّيَ سَبِيلُهُ فَكُنْتُ مِمَّنْ لَمْ يُنْبِتْ فَخُلِّيَ سَبِيلِي. قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

TERCÜME:

Atıyye el-Kurazî رضى الله عنه şöyle dedi: **"Kurayza günü Nebî'nin ﷺ huzuruna getirildik. Kasık kılı bitmiş (ergenliğe ermiş) olanlar öldürüldü, bitmemiş olanlar serbest bırakıldı. Ben kılı bitmemiş olanlardandım; bu yüzden serbest bırakıldım."** Ebû Îsâ (Tirmizî) dedi ki: Bu hadis hasen sahihtir.

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hannad b. al-Sari ← Waki' b. al-Jarrah ← Sufyan al-Thauri ← 'Abd al-Malik b. 'Umair ← 'Atiyyah al-Qurazi رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Sünen-i Tirmizî, Kitâbü's-Siyer, Hükme Razı Olarak Teslim Olmak Bâbı, Hadis No. 1584; ayrıca Sünen-i Ebî Dâvûd No. 4404 ve Sünen-i Nesâî No. 3430.

DERECE: SAHİH — İmam Tirmizî hasen sahih demiştir; Dârüsselâm ve Şeyh Elbânî de sahih kabul etmiştir.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:1584

Atıyye el-Kurazî o sırada henüz çocuktu. Ergenliğe ermediği için ***serbest bırakıldı***; sonra Müslüman oldu ve hadis rivayet eden bir sahâbî oldu. Onun şahitliği, cezanın savaşabilecek ***yetişkin erkeklerle sınırlı*** olduğunu gösterir.

Bu durum Resûlullah'ın ﷺ kesin yasağıyla uyumludur: Savaşlardan birinde öldürülmüş bir kadın bulununca ***kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı*** (Sahîh-i Buhârî 3015). Âişe'den رضى الله عنها de, Benî Kurayza kadınlarından yalnızca birinin öldürüldüğü — o da bizzat öldürme fiili işlediği için — rivayet edilmiştir (Sünen-i Ebî Dâvûd 2671, hasen kabul edilmiştir).

GRUP	AKIBETLERİ (KAYNAK)
Savaşan yetişkin erkekler	Öldürüldüler (Buhârî 4121, 4122; Tirmizî 1582)
Erkek çocuklar	Serbest bırakıldılar (Tirmizî 1584)
Kadınlar	Öldürülmediler; yalnızca öldürme fiili işlemiş bir kadın hariç (Ebû Dâvûd 2671)
Müslüman olanlar	Aileleri ve mallarıyla birlikte eman verildi (Buhârî 4028)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Ders: Ağır bir cezada bile İslâm, savaşanla savaşmayanı ***birbirinden ayırır***. Bu, şeriatta savaş hukukunun temelidir — modern uluslararası sözleşmelerden çok önce.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH'IN ﷺ KOMUTANLARA VASİYETİ

Savaşanla savaşmayanı ayırma ilkesi tek bir olaydan ibaret değildir. Büreyde رضى الله عنه rivayet eder: Resûlullah ﷺ bir birliğe komutan atadığında ona Allah'tan korkmasını tavsiye eder, sonra şöyle buyururdu: ***"Allah'ın adıyla, Allah yolunda savaşın… Ganimete hıyanet etmeyin, ahdi bozmayın, ölülere müsle (organ kesme) yapmayın ve çocuk öldürmeyin."*** (Sahîh-i Müslim 1731).

Bu vasiyetteki ***"ahdi bozmayın"*** yasağına dikkat edin. Benî Kurayza'nın yaptığı fiil, Müslümanların kendilerine de kesinlikle yasaklanmıştır. İhaneti cezalandıran aynı şeriat, Müslümanların ***ellerini de zulümden bağlar***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAYILARI KAÇTI?

Cezalandırılan Benî Kurayza erkeklerinin sayısı kaçtı? Bu soru sıkça sorulur ve cevabı ***kaynakları birbirinden ayırmamızı*** gerektirir.

KAYNAK	ZİKREDİLEN SAYILAR
Sünen-i Tirmizî 1582 (hasen sahih, Câbir'den)	Dört yüz kişi
İbn İshak (İbn Hişâm'ın Sîre'si)	Altı yüz ile yedi yüz kişi arası
Bazı diğer siyer rivayetleri	Sekiz veya dokuz yüz kişiye kadar
Sahîh-i Buhârî ve Müslim	Sayı zikretmez

Sahih kabul edilen rivayetlerdeki tek sayı, Tirmizî'nin Câbir hadisindeki ***dört yüz*** sayısıdır. Daha büyük sayılar, senetleri sahih hadis seviyesinde olmayan siyer kitaplarından gelir. Müslüman ve gayrimüslim bazı araştırmacılar da bu büyük rakamların doğruluğunu tartışmıştır.

SİYER NOTU: ARAŞTIRMACILARIN TARTIŞMASI

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî'de bu sayıya dair farklı rivayetleri tek bir rakamı kesinleştirmeden bir araya getirir. Modern dönemde ***W. N. Arafat*** (1976) gibi bazı yazarlar İbn İshak'ın rivayetini sorgulamış, diğerleri ise savunmuştur.

Bu e-kitap, en güçlü rivayetin zikrettiği dışında hiçbir sayıyı tercih etmez. ***Kesin*** olan şudur: Ceza, savaş sırasında ihanet ettikleri için, kendi razı oldukları bir hakem tarafından, savaşan erkeklere verilmiştir.

KAYNAK:

İbn Hacer, Fethu'l-Bârî; W. N. Arafat, "New Light on the Story of Banu Qurayza and the Jews of Medina", JRAS (1976). https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Qurayza

Ders: Müslüman ***tarihine karşı dürüsttür***. Korkutmak için rakamları abartmamıza da, hoşa gitmek için olayı inkâr etmemize de gerek yoktur. Sahih olanı aktarır, hikmetini açıklarız.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALLAH ONLARI KALELERİNDEN İNDİRDİ

Kur'an bu olayı, Allah'ın düşman ordularını nasıl püskürttüğünü zikrettikten sonra, Ahzâb kıssasının sonunda iki kısa âyetle kaydeder:

"Allah, Kitap ehlinden, kafirleri destekleyenleri kalelerinden indirmiş, kalblerine korku salmıştı; onların kimini öldürüyor, kimini de esir alıyordunuz."İbn Kesîr Tefsiri 33:26.

"Yerlerini, yurtlarını, mallarını ve henüz ayağınızı dahi basmadığınız yerleri Allah size miras olarak verdi. Allah her şeye Kadir olandır."İbn Kesîr Tefsiri 33:27.

KUR'AN'DAKİ İFADELER	AÇIKLAMA (İBN KESÎR TEFSİRİ)
"Destekleyenleri"	Ahzâb'ı destekleyen Benî Kurayza
"Kalelerinden"	Kendilerini koruyacağını sandıkları taş kaleler
"Kalplerine korku salmıştı"	Allah'ın saldığı korku
"Henüz ayağınızı basmadığınız yerler"	Hayber ve daha sonra fethedilen diğer topraklar

Âyetin fiilleri ***Allah'a*** isnat ettiğine dikkat edin: "İndirdi… saldı… miras olarak verdi." Müslümanlar yalnızca Allah'ın takdirinin aracıydı. Âyet asıl sebebi de açıkça belirtir: Onlar saldırmaya gelen düşmanı ***"desteklemişlerdi"***.

İbn Kesîr, ***"henüz ayağınızı basmadığınız yerler"*** ifadesinin Hayber'e işaret ettiğini açıklar; bazı âlimler daha sonra fethedilen Fars ve Rum topraklarını da buna dâhil eder — Resûlullah'ın ﷺ Hendek'te büyük kayayı kırarken verdiği müjdeyle uyumlu olarak (Seri 12).

Ders: Kur'an bu olayı ***kısa ve sakin*** bir dille, abartmadan anlatır. Olay, ihanetin akıbeti ve Allah'ın sabredenlere verdiği vaat hakkında bir ibret olur.

ENSÂR'IN HURMALIKLARI GERİ VERİLDİ

Hicretten beri Muhâcirler, Ensâr'ın cömertliğine dayanıyordu. Ensâr evlerini, bahçelerini ve hurma mahsullerini onlarla paylaşmıştı (Seri 8). Benî Nadîr ve Benî Kurayza olaylarından sonra bu durum değişti. Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4120

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الأَسْوَدِ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، وَحَدَّثَنِي خَلِيفَةُ، حَدَّثَنَا مُعْتَمِرٌ، قَالَ سَمِعْتُ أَبِي، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ كَانَ الرَّجُلُ يَجْعَلُ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم النَّخَلاَتِ حَتَّى افْتَتَحَ قُرَيْظَةَ وَالنَّضِيرَ، وَإِنَّ أَهْلِي أَمَرُونِي أَنْ آتِيَ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم فَأَسْأَلَهُ الَّذِينَ كَانُوا أَعْطَوْهُ أَوْ بَعْضَهُ. وَكَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم قَدْ أَعْطَاهُ أُمَّ أَيْمَنَ، فَجَاءَتْ أُمُّ أَيْمَنَ فَجَعَلَتِ الثَّوْبَ فِي عُنُقِي تَقُولُ كَلاَّ وَالَّذِي لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لاَ يُعْطِيكَهُمْ وَقَدْ أَعْطَانِيهَا، أَوْ كَمَا قَالَتْ، وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ لَكِ كَذَا. وَتَقُولُ كَلاَّ وَاللَّهِ. حَتَّى أَعْطَاهَا، حَسِبْتُ أَنَّهُ قَالَ عَشَرَةَ أَمْثَالِهِ. أَوْ كَمَا قَالَ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: **Bir kimse (Ensâr'dan) Nebî'ye ﷺ birkaç hurma ağacı verirdi; ta ki o, Kurayza ve Nadîr'i fethedinceye kadar (sonra onları geri verdi).** Ailem, onlara verdiklerini ya da bir kısmını istememem için beni Nebî'ye ﷺ gönderdi. Nebî ﷺ onları Ümmü Eymen'e vermişti. Ümmü Eymen gelip elbisesini boynuma doladı ve: "Hayır! Kendisinden başka ilah olmayan Allah'a yemin olsun ki, bana vermişken onları sana vermeyecek!" dedi. Nebî ﷺ: "Sana şu kadarını vereceğim" buyurdu. O ise hâlâ: "Hayır, vallahi" diyordu. ***Sonunda Efendimiz ona — sanırım şöyle dedi — on katını verdi.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibn Abi al-Aswad ← Mu'tamir; ve Khalifah b. Khayyat ← Mu'tamir ← babası Sulaiman al-Taimi ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, Nebî'nin ﷺ Ahzâb'dan Dönüşü ve Benî Kurayza'ya Çıkışı Bâbı, Hadis No. 4120; ayrıca No. 2630; ve Sahîh-i Müslim No. 1771.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4120

Bu hadis iki kısa içerir. Birincisi: Benî Nadîr ve Kurayza'nın malları paylaştırılınca Muhâcirler artık Ensâr'a muhtaç olmadı; bu yüzden Resûlullah ﷺ ***Ensâr'ın verdiği hurma ağaçlarını*** sahiplerine geri verdi. İkincisi: ***Ümmü Eymen*** رضى الله عنها kendisine verilen hediyeyi geri vermek istemedi.

SİYER NOTU: ÜMMÜ EYMEN KİMDİR?

Ümmü Eymen (Bereke) رضى الله عنها, annesi Âmine'nin vefatından sonra çocukluğundan itibaren Resûlullah'ın ﷺ dadısıydı. Efendimiz ona ikram eder ve onu ***"annemden sonra annem"*** diye anardı (siyer kitapları). O, Üsâme b. Zeyd'in رضى الله عنهما annesidir.

Efendimiz'in onun itirazına ne kadar ***yumuşak*** davrandığına bakın: Ona kızmadı; razı oluncaya kadar karşılığını artırdı — yaklaşık ***on katı***. Ensâr'ın hakkı iade edildi, Ümmü Eymen'in gönlü de gözetildi.

KAYNAK:
Wikipedia, "Umm Ayman (Baraka)"; Sahih Muslim 1771. https://en.wikipedia.org/wiki/Umm_Ayman_(Baraka)

Ders: ***Zor zamanda verilen bir yardım, bolluk zamanında iade edilmelidir***. İnsanların haklarını iade ederken de hikmet ve cömertlikle bütün tarafların gönlünü gözetiriz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"CEBRÂİL SENİNLE"

Savaş yalnızca kılıç ve okla yapılmaz. O dönemde ***şiir*** son derece etkili bir medyaydı; hiciv şiirleri bütün Arap yarımadasına yayılıp bir kavmin onurunu yerle bir edebilirdi. Müşrikler şairlerini Resûlullah'ı ﷺ hicvetmek için kullanıyordu.

Berâ b. Âzib رضى الله عنه rivayet eder ki Nebî ﷺ şöyle buyurdu; muhatabı Hassân b. Sâbit رضى الله عنه idi: ***"Onları hicvet (hicivlerine karşılık ver); Cebrâil seninle beraberdir."*** (Sahîh-i Buhârî 4123). Sonraki rivayette bu sözün ***Kurayza günü*** söylendiği belirtilir (Sahîh-i Buhârî 4124).

İmam Müslim'in rivayetinde Resûlullah ﷺ İslâm'ı savunan şiir hakkında şöyle buyurur: ***"O, onlara ok yağmurundan daha acı gelir."*** (Sahîh-i Müslim 2490).

KONU	DERS
Hassân b. Sâbit	Sanat ve dil yeteneği hakkı savunmak için kullanıldı
"Cebrâil seninle"	Allah, dinini diliyle savunana yardım eder
Kurayza günü	Bilgi savaşı, sahadaki olaylarla birlikte yürüyordu
Bugünün medyası	Yazılar, videolar ve sosyal medya çağımızın "şiiri"dir

Ders: Hakkı ***doğru ve güzel sözlerle*** savunmak cihadın bir parçasıdır. Ancak bu, hakikate dayanmalıdır — iftiraya, yalana ve sınırı aşan hakarete değil.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SA'D'IN DUASI VE VEFATI

5. bölümde sunulan Âişe رضى الله عنها hadisine dönelim. Hüküm uygulandıktan sonra Sa'd olağanüstü bir dua etti: Kureyş'le savaş hâlâ sürecekse ***ömrünü uzatmasını***; savaş sona erdiyse ***ölümünü o yarada kılmasını*** istedi.

Allah duasını kabul etti. Kol damarındaki, kanaması durmuş olan yara aniden ***yeniden fışkırdı***; kanı yakındaki Benî Gıfâr çadırına kadar aktı. Sa'd, Hendek'te aldığı yara sebebiyle şehit olarak vefat etti. Tahmini de doğru çıktı: Hendek'ten sonra ***Kureyş bir daha Medine'ye saldırmadı***.

SİYER NOTU: RUFEYDE VE TEDAVİ ÇADIRI

İbn İshak'ın rivayetine göre Sa'd, Mescid-i Nebevî'deki ***Rufeyde el-Eslemiyye*** çadırında tedavi edildi. Rufeyde, yaralılara ve hastalara ihlâsla bakan bir hanımdı. Birçok yazar onu ***İslâm tarihinin ilk hemşirelerinden*** biri olarak anar ve adı bugün bazı İslâm ülkelerinde hemşirelik ödüllerinde yaşatılmaktadır.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Rufaida Al-Aslamia". https://en.wikipedia.org/wiki/Rufaida_Al-Aslamia

TIP NOTU: EKHAL DAMARI VE DAĞLAMA

Hadiste Sa'd'ın ***ekhal*** damarından, yani kolun orta kısmındaki damardan vurulduğu geçer. Arap dilcileri ve hekimleri onu dirsek bükümündeki toplardamar olarak tanımlar — bugün kan almak için kullanılan ***median kübital ven*** (median cubital vein) ile hemen hemen aynıdır (Wikipedia, "Median cubital vein"). Böyle bir damardaki yara bol ve tekrarlayan kanamaya yol açabilir.

Resûlullah ﷺ yarayı kızgın demirle ***dağladı*** (Sünen-i Tirmizî 1582; Sahîh-i Müslim 2208). Dağlama (koterizasyon), kanamayı ısıyla durdurma yöntemidir ve ilkesi modern cerrahide hâlâ ***elektrokoter*** aracılığıyla kullanılmaktadır (Wikipedia, "Cauterization"). Bununla birlikte Efendimiz şöyle buyurmuştur: ***"Ben dağlanarak tedavi olmayı sevmem."*** (Sahîh-i Buhârî 5683) — yani bu yöntem ancak gerektiğinde kullanılır.

Ders: Sa'd kendisi için uzun ömür değil, ***Allah yolunda mücadele etmek için*** ömür istedi. Hayatı, yerine getirdiği emanetle ölçülürdü.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RAHMÂN'IN ARŞI TİTREDİ

Sa'd b. Muâz'ın vefatı sıradan bir olay değildi. Resûlullah ﷺ başka hiçbir sahâbî için söylenmemiş bir şeyi haber verdi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3803

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا فَضْلُ بْنُ مُسَاوِرٍ، خَتَنُ أَبِي عَوَانَةَ حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنِ الأَعْمَشِ، عَنْ أَبِي سُفْيَانَ، عَنْ جَابِرٍ ـ رضى الله عنه ـ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ اهْتَزَّ الْعَرْشُ لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ. وَعَنِ الأَعْمَشِ حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ عَنْ جَابِرٍ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مِثْلَهُ. فَقَالَ رَجُلٌ لِجَابِرٍ فَإِنَّ الْبَرَاءَ يَقُولُ اهْتَزَّ السَّرِيرُ. فَقَالَ إِنَّهُ كَانَ بَيْنَ هَذَيْنِ الْحَيَّيْنِ ضَغَائِنُ، سَمِعْتُ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم يَقُولُ اهْتَزَّ عَرْشُ الرَّحْمَنِ لِمَوْتِ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ.

TERCÜME:

Câbir رضى الله عنه şöyle dedi: Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: **"Sa'd b. Muâz'ın ölümüyle Arş titredi."**

Bir adam Câbir'e: "Berâ, 'Titreyen tabut (serîr) idi' diyor" dedi. Câbir şöyle cevap verdi: "Bu iki kabile (Evs ile Hazrec) arasında eskiden bir anlaşmazlık vardı. Ben Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu işittim: ***'Sa'd b. Muâz'ın ölümüyle Rahmân'ın Arşı titredi.'***"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Muthanna ← Fadhl b. Musawir ← Ebû 'Awanah ← al-A'maş ← Ebû Sufyan (Talhah b. Nafi') ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما; ve el-A'meş ← Ebû Salih ← Câbir.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü Menâkıbi'l-Ensâr, Sa'd b. Muâz'ın Fazileti Bâbı, Hadis No. 3803; ve Sahîh-i Müslim No. 2466.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3803

Câbir'in kararlılığına dikkat edin. Evs kabilesinden olan Berâ'nın titreyenin ***tabut*** olduğunu söylediği bildirilince, Sa'd'ın kabilesinden olmayan Hazrec'ten Câbir bu yorumu reddetti ve Efendimiz'in sözünü açıkça naklederek ***Rahmân'ın Arşı*** dedi. Kabile taassubunun rivayeti etkilemesine izin vermedi. İşte sahâbîlerin hadis nakletmedeki dürüstlüğü budur.

İmam Nevevî birçok âlimin tercih ettiği görüşü zikreder: Arş, Sa'd'ın ruhunun gelişine ***sevinç*** olarak gerçekten titremiştir. Gaybî bir husus olduğu için keyfiyetini sormadan buna iman ederiz.

SİYER NOTU: CENAZEYİ MELEKLER TAŞIDI

Enes b. Mâlik رضى الله عنه şöyle dedi: Sa'd'ın cenazesi taşınırken münafıklar, Benî Kurayza hakkındaki hükmünü kastederek: "Cenazesi ne kadar da hafif!" dediler. Bu söz Nebî'ye ﷺ ulaşınca şöyle buyurdu: ***"Onu melekler taşıyordu."*** (Sünen-i Tirmizî 3849, hasen sahih).

Nesâî'nin rivayetinde Efendimiz şöyle buyurur: "Bu, Arş'ın kendisi için hareket ettiği, gök kapılarının kendisine açıldığı ve ***yetmiş bin meleğin*** cenazesinde hazır bulunduğu kimsedir. (Kabir) onu bir kere sıktı, sonra genişletildi." (Sünen-i Nesâî 2055, Elbânî sahih demiştir). Sa'd bile kabir sıkmasını tattıysa, bizim hazırlanmamız daha da gereklidir.

KAYNAK:
Sünen-i Tirmizî 3849; Sünen-i Nesâî 2055. https://sunnah.com/nasai:2055

Ders: Allah katındaki makam ***uzun ömürle*** ya da ***çok malla*** ölçülmez. Sa'd genç yaşta vefat etti; fakat gökler ve Arş onu karşıladı. Münafıkların kınaması onun şerefini zerre kadar eksiltmedi.

SA'D'IN CENNETTEKİ MENDİLİ

Resûlullah ﷺ Sa'd'ın cennetteki makamını güzel ve kolay anlaşılır bir benzetmeyle de anlattı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3802

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ ـ رضى الله عنه ـ يَقُولُ أُهْدِيَتْ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم حُلَّةُ حَرِيرٍ، فَجَعَلَ أَصْحَابُهُ يَمَسُّونَهَا وَيَعْجَبُونَ مِنْ لِينِهَا فَقَالَ أَتَعْجَبُونَ مِنْ لِينِ هَذِهِ لَمَنَادِيلُ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ خَيْرٌ مِنْهَا. أَوْ أَلْيَنُ. رَوَاهُ قَتَادَةُ وَالزُّهْرِيُّ سَمِعَا أَنَسًا عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî'ye ﷺ ipekten bir elbise hediye edildi. Sahâbîler ona dokunup yumuşaklığına hayran kaldılar. Efendimiz: "Bunun yumuşaklığına mı hayret ediyorsunuz? Sa'd b. Muâz'ın (cennetteki) mendilleri bundan daha hayırlıdır"** — yahut "daha yumuşaktır" — buyurdu. Katâde ve Zührî de bunu, her ikisi Enes'ten, o da Nebî'den ﷺ işiterek rivayet etmiştir.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu'bah ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه; ayrıca Katâde ve al-Zuhri ← Anas.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü Menâkıbi'l-Ensâr, Sa'd b. Muâz'ın Fazileti Bâbı, Hadis No. 3802; ve Sahîh-i Müslim No. 2468.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3802

Sahâbîler, o dönemin en pahalı kumaşı olan ipeğin yumuşaklığına hayran kalmıştı. Efendimiz bakışlarını başka yere çevirdi: El silmeye yarayan en değersiz eşya olan ***mendil*** — Sa'd'ın cennetteki mendili — dünyanın en iyi ipeğinden daha hayırlıdır. Artık onun elbiselerini ve köşklerini düşünün!

OLAY	SA'D B. MUÂZ'IN HAYATI (ÖZET)
Müslüman oluşu	Hicretten önce, Medine'de Mus'ab b. Umeyr'in daveti vesilesiyle (siyer kitapları)
Kavmi	Benî Abdüleşhel'in tamamı aynı gün Müslüman oldu (siyer kitapları)
Bedir ve Uhud	Resûlullah ﷺ ile birlikte savaştı (Seri 9 ve 10)
Hendek	Kol damarından okla vuruldu (Buhârî 4122)
Benî Kurayza	Allah'ın hükmüyle hükmetti (Buhârî 4121)
Vefatı	Zilkade 5 H, yaklaşık 37 yaşında (siyer kitapları)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Sa'd'ın Müslüman oluşuyla vefatı arasında yalnızca yaklaşık ***altı yıl*** vardı. Fakat bu kısa sürede bütün kavmini İslâm'a kazandırdı, her cephede savaştı ve adil bir hakem oldu. Ders: ***Ömrün bereketi*** uzunluğundan daha önemlidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DÜŞMANA KARŞI BİLE ADALET

Benî Kurayza kıssası bazen kötüye kullanılır — ya İslâm'ı şiddet dini olarak suçlamak için ya da cahiller tarafından bir kavme karşı nefreti haklı göstermek için. Her ikisi de ***yanlıştır***. Kur'an kesin bir ilke koyar:

"Bir topluluğa olan öfkeniz sizi adaletsizliğe sürüklemesin; adil olun; bu, Allah'a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır."İbn Kesîr Tefsiri 5:8.

İslâm, ihanet etmesinden korkulan tarafa karşı bile ansızın ihaneti yasaklar: ***"Eğer bir topluluğun hainlik etmesinden korkarsan, sen de (onlarla yaptığın) antlaşmayı açıkça ve eşit şartlarla onlara bildir. Şüphesiz Allah hainleri sevmez."***İbn Kesîr Tefsiri 8:58.

İLKE	DELİL
Antlaşmaya vefa	Mâide 5:1; İsrâ 17:34
Düşmana bile ihanet etmemek	Enfâl 8:58
Sevilmeyene bile adalet	Mâide 5:8
Kadınları ve çocukları öldürmemek	Sahîh-i Buhârî 3015
Barış antlaşmalı gayrimüslimleri korumak	Sahîh-i Buhârî 3166
Savaşmayanlara iyilik	Mümtehine 60:8

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Kim bir muâhedi (barış antlaşmasıyla bağlı gayrimüslimi) öldürürse cennetin kokusunu alamaz."*** (Sahîh-i Buhârî 3166). Bu, barış içindeki gayrimüslimin canının şeriat tarafından ***korunduğunu*** gösterir.

Benî Kurayza olayı, meşru yönetim tarafından, iki tarafın kabul ettiği bir hakem aracılığıyla, savaş sırasında savaşan ve antlaşmaya ihanet eden bir topluluk hakkında verilmiş ***özel bir hükümdür***. Bugün herhangi bir kişiye veya topluluğa zarar vermek için ***asla gerekçe yapılamaz***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SİYERDE SAYGI GÖREN YAHUDİLER

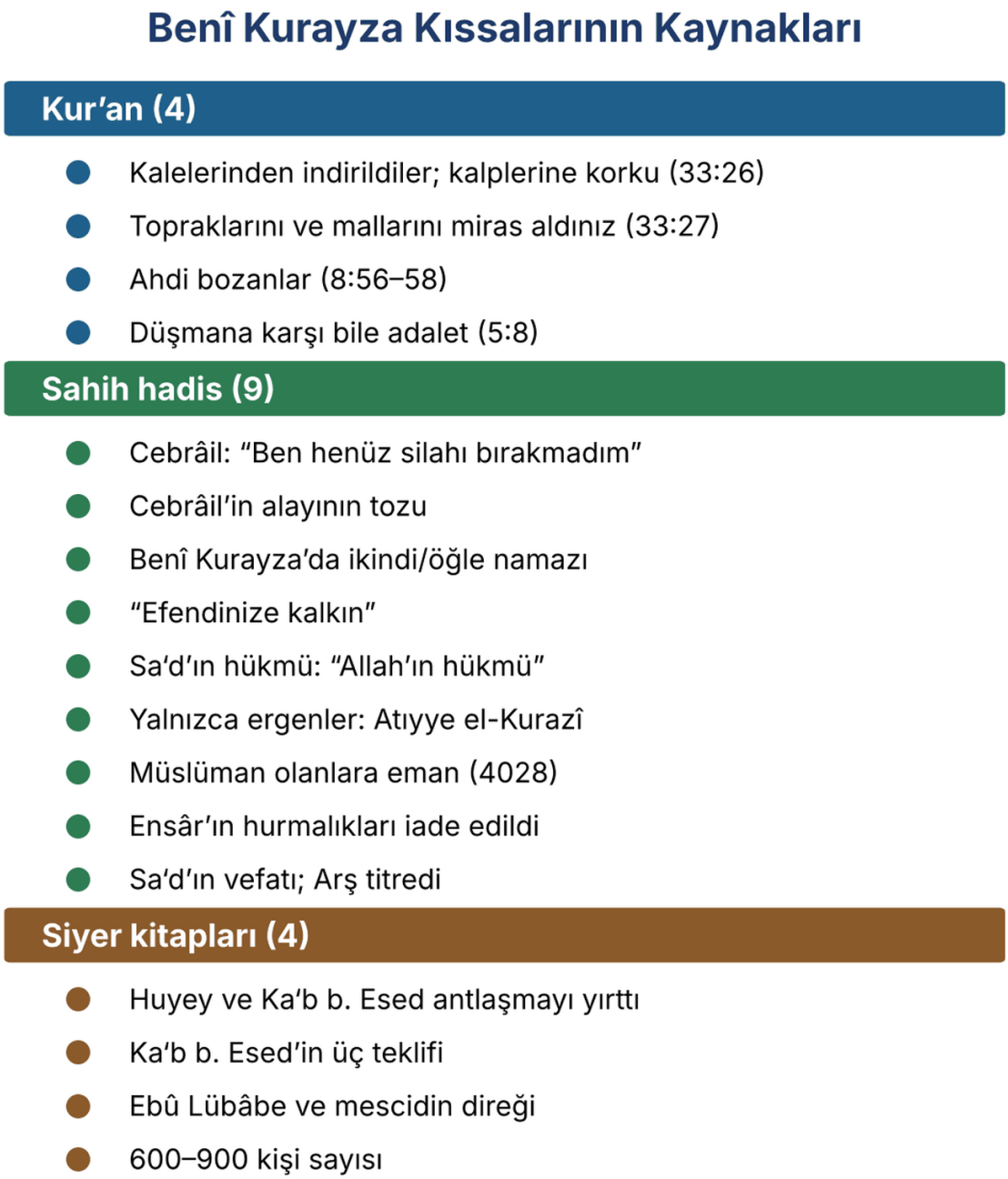
Siyer-i Nebî, ***saygı gösterilen*** Yahudileri de kaydeder; onlara saygı gösteren Resûlullah ﷺ idi. Bunlardan biri ***Abdullah b. Selâm*** رضى الله عنه idi: Efendimiz Medine'ye varır varmaz Müslüman olan bu Medineli Yahudi âlimin cennet ehlinden olduğunu haber verdi (Sahîh-i Buhârî 3812).

İbn İshak ayrıca zengin bir Yahudi âlimi olan ***Muhayrık*** adlı kişiyi de zikreder. O, Uhud günü kavmine: "Muhammed'e yardım etmenin size bir borç olduğunu biliyorsunuz" dedi. Müslümanlarla birlikte savaşa çıktı ve malının Resûlullah'a ﷺ verilmesini vasiyet ettikten sonra öldürüldü. Efendimiz onun için: ***"Muhayrık, Yahudilerin en hayırlısıdır"*** buyurdu (siyer rivayeti). Ders: İslâm ***insanları ırkına göre değil, yaptıklarına göre değerlendirir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA KISSALARININ KAYNAKLARI

Benî Kurayza kıssası bize derecesi farklı üç tür kaynakla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okurun ***neyin kesin*** ve ***neyin meşhur*** olduğunu bilmesi için bu üçünü birbirinden ayırır:

Şekil 4: Bu e-kitaptaki Benî Kurayza kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
Kalelerinden indirildiler; korku; öldürülme ve esir alınma; toprakların miras kalması	Kur'an (Ahzâb 33:26–27) — kesin
Cebrâil; toz; ikindi namazı; "Efendinize kalkın"; Sa'd'ın hükmü	Sahîh-i Buhârî 4118–4122 — sahih
Öğle namazı (diğer rivayet)	Sahîh-i Müslim 1770 — sahih
Atıyye el-Kurazî; 400 sayısı; cenazeyi meleklerin taşıması	Sünen-i Tirmizî 1584, 1582, 3849 — hasen sahih
Arş'ın titremesi; Sa'd'ın mendili	Sahîh-i Buhârî 3803, 3802 — sahih
Yalnızca bir kadının öldürülmesi	Sünen-i Ebî Dâvûd 2671 — hasen
Huyey ve Ka'b; üç teklif; Ebû Lübâbe; 600–900 sayısı	Siyer kitapları (İbn İshak) — meşhur, senetleri çeşitli

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

AHİT VE İHANET HAKKINDAKİ ÂYETLER

Benî Kurayza kıssası bir ahit kıssasıdır. Kur'an onların akıbetini Ahzâb 33:26–27 âyetlerinde (17. bölüm) anlatmadan önce antlaşmalarla ilgili açık ilkeler koymuştur: antlaşmaya ne zaman vefa gösterilmesi gerektiği ve çiğnendiğinde ne olacağı.

ENFÂL 8:55–58

Allah şöyle buyurur: "Allah katında yeryüzünde yaşayanların en kötüsü, inkar edenlerdir. Onlar artık inanmazlar. Anlaşma yaptığın kimseler, sonucundan sakınmayarak anlaşmalarını her defasında bozarlar." (Enfâl 8:55–56).

İbn Kesîr bu âyeti genel olarak, her antlaşma yaptıklarında onu bozan kimseler şeklinde açıklar. Bazı müfessirler bu âyetin Benî Kurayza hakkında olduğunu söyler; bunlardan biri İbn Abbâs'a nispet edilen Tenvîru'l-Mikbâs'tır (bu kitabın İbn Abbâs'a nispeti âlimlerce zayıf kabul edilir). Sonraki âyet bu topluluğa karşı savaşta kararlılığı emreder (8:57); 58. âyet ise önemli bir şart koyar: İhanetten korkulursa antlaşma ansızın saldırılarak değil, önce açıkça bozulmalıdır (Enfâl 8:58).

ÂYET	İLKE	BU KISSAYLA İLGİSİ
Mâide 5:1	Bütün akitleri yerine getirin	Müslümanlar Medine Vesikası'na vefa gösterdi (2. bölüm)
İsrâ 17:34	Ahitten sorumlu tutulacaksınız	Her taraf kendi ahdinden sorumludur
Nahl 16:91–92	Sağlamlaştırdıktan sonra yeminleri bozmayın	Hendek sırasında yırtılan antlaşma (3. bölüm)
Tevbe 9:4	Antlaşmayı çiğnemeyenlere ahdinizi tamamlayın	Sadık kalan kabilelere dokunulmadı
Enfâl 8:72	Barış antlaşması yaptığınız bir topluluğa karşı kimseye yardım etmeyin	Gayrimüslimlerle bile antlaşmalara saygı gösterilir
Enfâl 8:58	Antlaşmayı açıkça bozun, ihanet etmeyin	İslâm, antlaşmalı tarafa ansızın saldırıyı yasaklar

HADİS: MÜNAFIĞIN ALAMETLERİ

Abdullah b. Amr رضى الله عنهما rivayet eder ki Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Dört özellik kimde bulunursa o halis bir münafıktır… Kendisine bir şey emanet edildiğinde hıyanet eder, konuştuğunda yalan söyler, söz verdiğinde sözünden döner (gadr) ve tartıştığında haddi aşar."

Derece:Sahih al-Bukhari 34SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

HADİS: HER HAİNİN BİR SANCAĞI

Enes b. Mâlik رضى الله عنه rivayet eder ki Nebî ﷺ şöyle buyurdu: "Kıyamet günü her hainin, kendisiyle tanınacağı bir sancağı olacaktır."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3186; ayrıca İbn Ömer'den, Sahîh-i Buhârî 3187.

Bu iki hadis Müslümanların kendilerine yöneliktir. İhanet yalnızca başkalarına isnat edilen bir suç değildir; o, münafığın en çirkin sıfatıdır ve hain, kıyamet günü bütün yaratılmışların önünde rezil edilecektir.

DERS

Kur'an bizden, Müslüman olsun gayrimüslim olsun, herkese verdiğimiz söze vefa göstermemizi ister. Karşı taraf ihanet etse bile İslâm bizim ihanetle karşılık vermemize izin vermez; izin verilen, antlaşmayı açık ve adil bir şekilde bozmaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜÇ KABİLE, ÜÇ ANTLAŞMA, ÜÇ SON

Medine'deki üç büyük Yahudi kabilesi (1. bölüm) Medine Vesikası'yla bağlıydı. Üçü de sonunda bu antlaşmanın dışına çıktı; ancak farklı şartlarda ve farklı akıbetlerle. Bu karşılaştırma, her kararın kavme veya dine göre değil, eyleme göre verildiğini anlamamıza yardım eder.

KONU	BENÎ KAYNUKA'	BENÎ NADÎR	BENÎ KURAYZA
Zaman	Bedir'den sonra, hicrî 2. yıl	Rebîülevvel, hicrî 4. yıl	Zilkade, hicrî 5. yıl
Eylem	Düşmanlık ilan ettiler ve pazarda bir Müslüman kadının namusuna saldırdılar (siyer kitapları)	Resûlullah'ı ﷺ duvarlarının dibinde otururken öldürmeyi planladılar (siyer kitapları)	Antlaşmayı yırtıp Medine kuşatma altındayken Ahzâb'ın safına geçtiler (3. bölüm)
Durum	Barış zamanı	Barış zamanı	Savaş zamanı; Medine içeriden tehdit altında
Akıbeti	Şam'a sürüldüler; taşınabilir mallarını götürmelerine izin verildi (siyer kitapları)	Sürüldüler; bir kısmı Hayber'e, bir kısmı Şam'a; Haşr Sûresi indi	Sa'd b. Muâz'ın hükmüne razı olarak teslim oldular (13–14. bölümler)

HADİS: BENÎ NADÎR İLE KURAYZA'NIN AKIBETLERİ ARASINDAKİ FARK

İbn Ömer رضى الله عنهما şöyle dedi: Benî Nadîr ve Kurayza (Resûlullah ﷺ ile) savaştı. Efendimiz Benî Nadîr'i sürgün etti; Kurayza'yı ise yerinde bıraktı ve onlara iyilik etti; ta ki Kurayza da onunla savaşıncaya kadar.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4028; Sahîh-i Müslim 1766.

Bu hadis önemlidir. Benî Nadîr sürgün edildiğinde Benî Kurayza'ya dokunulmadı; hatta onlara iyi davranıldı. Başka bir kabilenin yaptığı yüzünden cezalandırılmadılar. Ancak en kritik anda bizzat kendileri Müslümanlarla savaşınca onlara karşı tedbir alındı.

Ceza farkı şartların farklılığıyla da ilgilidir. Benî Kaynuka' ve Benî Nadîr antlaşmayı barış zamanında çiğnedi ve sürgün edildi. Benî Kurayza ise bütün Medine on bin kişilik bir ordu tarafından kuşatılmışken antlaşmayı bozdu; ihanetleri, cephe gerisindeki Müslüman kadın ve çocukların katledilmesine yol açabilirdi (1. bölüm). Ayrıca Sa'd'ın hükmüne razı olarak teslim olmayı bizzat kendileri seçtiler (13. bölüm).

DERS

Adalet, her tarafı kendi eylemine göre değerlendirmemizi gerektirir. İslâm bir kavmi başka bir kavmin suçu yüzünden cezalandırmaz; barış zamanındaki ihanetle savaş zamanındaki ihaneti de bir tutmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA OLAYININ ŞAHSİYETLERİ

Aşağıdaki tablo, bu e-kitapta zikredilen başlıca şahsiyetleri ve rollerini özetler. Okurun sahih rivayetle siyer kitaplarının rivayetini ayırt edebilmesi için her bilginin kaynağı belirtilmiştir.

MÜSLÜMANLAR TARAFINDA

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Sa'd b. Muâz رضی الله عنه	Evs'in reisi; seçilen hakem; Hendek'te aldığı yara sebebiyle vefat etti	Sahîh-i Buhârî 4121, 3803
Ebû Lübâbe رضی الله عنه	Kurayza'nın eski müttefiki; yanlış bir işaret yaptı, sonra tövbe etti	Siyer kitapları (11. bölüm)
Sa'd b. Ubâde رضی الله عنه	Hazrec'in reisi; ihanet haberini doğrulamak için gönderilen elçi	Siyer kitapları (4. bölüm)
Abdullah b. Revâha رضی الله عنه	O da elçilerdendi	Siyer kitapları
Ali b. Ebû Tâlib رضی الله عنه	Benî Kurayza'ya giden sancaktar	Siyer kitapları
Hallâd b. Süveyd رضی الله عنه	Kalenin üstünden atılan bir değirmen taşıyla şehit düştü	Siyer kitapları
Sâbit b. Kays b. Şemmâs رضی الله عنه	Kendisine iyilik etmiş olan Zebîr b. Bâtâ'nın canını bağışlattı	Siyer kitapları
Selmâ bint Kays (Ümmü Münzir) رضی الله عنها	Rifâa b. Semev'el'in canını bağışlattı	Siyer kitapları

BENÎ KURAYZA VE MÜTTEFİKLERİ TARAFINDA

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Ka'b b. Esed	Kurayza'nın reisi; antlaşmanın sahibi; üç teklifi sundu	Siyer kitapları (3. ve 10. bölümler)
Huyey b. Ahtab	Benî Nadîr'in lideri; Ka'b'ı antlaşmaya ihanet etmeye ikna etti	Siyer kitapları (3. bölüm)
Amr b. Su'dâ	İhanete katılmayı reddetti ve kaleden çıktı	Siyer kitapları (12. bölüm)
Sa'lebe ve Üseyd b. Sa'ye; Esed b. Ubeyd	Teslim olmadan önceki gece Müslüman oldular	Siyer kitapları (12. bölüm)
Atıyye el-Kurazî رضی الله عنه	Serbest bırakılan çocuk; sonra sahâbî oldu	Sünen-i Tirmizî 1584
Zebîr b. Bâtâ	Sâbit'in ricasıyla can güvencesi verildi, fakat kavmine katılmayı seçti	Siyer kitapları

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ŞAHSİYET	GÖREVİ	KAYNAK
Rifâa b. Semev'el	Ümmü Münzir'in ricasıyla kurtarıldı; Müslüman olduğu söylenir	Siyer kitapları
Reyhâne bint Zeyd	Bir esir; Resûlullah ﷺ ile evliliğinin durumu ihtilaflıdır	Siyer kitapları (9. soru)

SİYER NOTU: SÂBİT B. KAYS VE ZEBÎR B. BÂTÂ

İbn İshak'ın rivayetine göre Zebîr b. Bâtâ, cahiliye döneminde Sâbit b. Kays'ı esaretten kurtarmıştı. Sâbit bu iyiliğin karşılığını vermek istedi ve Zebîr'in affedilmesi için Resûlullah'a ﷺ ricada bulundu; rica, ailesi ve malı da dâhil olmak üzere kabul edildi. Ancak Zebîr, kavminin önderlerinin akıbetini öğrenince onlarsız yaşamamayı tercih etti.

Durumu: Siyer kitaplarının rivayeti (İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Benî Kurayza bölümü); Sahîh-i Buhârî veya Müslim'de yer almaz.

Bu kıssalar siyer kitaplarından olsa da şefaat ve affın kapısının açık kaldığını gösterir. Sahâbîlerin kendilerine iyilik etmiş olanlar için ricada bulunmasına izin verildi ve Resûlullah ﷺ bu ricaları kabul etti.

DERS

Ağır bir olayın ardında farklı yüzler vardır: ihanet edenler, ihanete karşı çıkanlar, İslâm'ı seçenler ve eski bir düşmanın iyiliğini unutmayan sahâbîler. Tarih yalnızca rakamlardan ibaret değildir; o, insanların seçimleridir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KURAYZA SOYUNDAN YETİŞEN ÂLİMLER

Benî Kurayza olayı onların neslinin hikâyesini sona erdirmedi. O gün serbest bırakılan çocuklar (15. bölüm) Medine toplumunda büyüdü; bir kısmı ve çocukları saygın ilim şahsiyetleri oldu.

ATIYYE EL-KURAZÎ رضى الله عنه

Atıyye'nin kendisi, Kurayza günü ergenliğe ermemiş çocuklardan olduğu için serbest bırakıldığını rivayet eder (Sünen-i Tirmizî 1584; 15. bölüm). Sonra Müslüman oldu ve Resûlullah'ın ﷺ sahâbîlerinden biri oldu. Hadisi Sünen kitaplarında rivayet edilmiştir ve âlimler onu ergenlik alametlerine delil saymıştır. (Hanefî notu: Hanefî mezhebine göre kasık kılının bitmesi tek başına ergenlik alameti sayılmaz; ergenlik ihtilam gibi bedenî alametlerle, bunlar görülmezse yaşla belirlenir.)

MUHAMMED B. KA'B EL-KURAZÎ

Muhammed b. Ka'b el-Kurazî, Medine'de Kur'an tefsiri, zühd ve vera' ile tanınan bir tâbiîdir. Buhârî'nin et-Târîhu'l-Kebîr'i ve İbn Hacer'in Tehzîbü't-Tehzîb'i gibi ricâl kitapları, babası Ka'b'ın o gün öldürülmeyen Benî Kurayza çocuklarından olduğunu belirtir. Vefat yılına dair rivayetler farklıdır; yaklaşık hicrî 108 ile 120 arasındadır (sunnah.com, râvi Muhammed b. Ka'b el-Kurazî).

Muhammed b. Ka'b'ın birçok tefsiri İmam Taberî ve İbn Kesîr tarafından tefsirlerinde nakledilmiştir. Bir zamanlar antlaşmaya ihanet etmiş bir kavmin torunu, ümmete Allah'ın Kitabı'nın manasını öğreten bir hoca oldu.

> **NOT: BİLGİNİN DURUMU**
> Atıyye el-Kurazî kıssası, Tirmizî'nin hasen sahih dediği bir hadiste yer alır. Muhammed b. Ka'b el-Kurazî ve babası hakkındaki bilgiler Sahîh-i Buhârî veya Müslim'den değil, râvi biyografisi (ricâl) kitaplarından alınmıştır.

DERS

Allah ölüden diriyi çıkarır. Önceki neslin hatası, sonraki nesil için hidayet kapısını kapatmaz. İslâm her insanı kendi ameliyle değerlendirir: "Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez" (En'âm 6:164).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA OLAYININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo bu e-kitaptaki olayları sırasıyla düzenler. Tarihler siyer kitaplarından alınmıştır; bazı olayların süresine dair rivayetler farklıdır.

ZAMAN	OLAY	KAYNAK
Hicrî 1. yıl	Medine Vesikası Müslümanları ve Yahudi kabilelerini birbirine bağladı	Siyer kitapları (2. bölüm)
Hicrî 4. yıl	Benî Nadîr sürüldü; Benî Kurayza yerinde bırakıldı ve iyi muamele gördü	Sahîh-i Buhârî 4028
Şevval 5 H	Ahzâb Medine'yi kuşattı; Hendek Savaşı	Seri 12
Kuşatma sırasında	Huyey Ka'b'ı ikna etti; antlaşma yırtıldı	Siyer kitapları (3. bölüm)
Kuşatma sırasında	Sa'd b. Muâz, Sa'd b. Ubâde ve arkadaşları haberi doğrulamak için gönderildi	Siyer kitapları (4. bölüm)
Kuşatmanın sonu	Rüzgâr ve Allah'ın orduları; Ahzâb geri çekildi	Ahzâb 33:9, 25
Ahzâb'ın geri çekildiği gün	Cebrâil geldi: "Silahı bıraktın mı?"	Sahîh-i Buhârî 4122
Aynı gün	"Hiç kimse ikindiyi Benî Kurayza'dan başka yerde kılmasın"	Sahîh-i Buhârî 4119
Zilkade 5 H	Kalelerin kuşatılması; İbn İshak'a göre yaklaşık 25 gece	Siyer kitapları (9. bölüm)
Kuşatma sırasında	Ka'b'ın üç teklifi; Ebû Lübâbe'nin işareti ve tövbesi	Siyer kitapları (10–11. bölümler)
Teslimden önceki gece	Bazı kişiler Müslüman oldu	Siyer kitapları (12. bölüm)
Teslim günü	Sa'd hakem olarak çağrıldı; "Efendinize kalkın"	Sahîh-i Buhârî 4121
Sonrasında	Hüküm uygulandı; çocuklar ve kadınlar öldürülmedi	Sünen-i Tirmizî 1584
Kısa süre sonra	Sa'd'ın yarası açıldı; vefat etti; Arş titredi	Sahîh-i Buhârî 4122, 3803

DERS

Bu zaman çizelgesi Benî Kurayza olayının ani bir eylem olmadığını gösterir. Olaydan önce yıllarca süren bir antlaşma, Benî Nadîr'in sürgününden sonra gösterilen iyi muamele ve haberin doğrulanması vardı; olay ise üzerinde uzlaşılan bir hakemlikle sona erdi. Olayların sırasını anlamak, adil bir değerlendirme yapmamıza yardım eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ KURAYZA HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

1. BENÎ KURAYZA YAHUDİ OLDUKLARI İÇİN Mİ CEZALANDIRILDI?

Hayır. Medine Vesikası altında yıllarca Medine'de güven içinde yaşadılar; Benî Nadîr sürüldükten sonra da yerlerinde bırakıldılar ve iyi muamele gördüler (Sahîh-i Buhârî 4028; 25. bölüm). Tedbir, antlaşmayı yırtıp savaş sırasında düşmanın safına geçtikleri için alındı. Resûlullah ﷺ hayatının sonuna kadar Yahudilerle muamelesini sürdürdü; vefat ettiğinde zırhı otuz sâ' arpa karşılığında bir Yahudi'nin yanında rehindeydi (Sahîh-i Buhârî 2916).

2. HÜKMÜ KİM VERDİ?

Benî Kurayza, eski müttefikleri olan Evs'in reisi Sa'd b. Muâz'ın hükmüne razı olarak kalelerinden inmeyi bizzat kabul etti (Sahîh-i Buhârî 4121; 13–14. bölümler). Ardından Resûlullah ﷺ Sa'd'ın Allah'ın hükmüyle hükmettiğini bildirdi.

3. NEDEN BENÎ NADÎR GİBİ SADECE SÜRÜLMEDİLER?

Çünkü şartlar farklıydı (25. bölüm). Benî Nadîr antlaşmayı barış zamanında çiğnedi; Benî Kurayza ise Medine kuşatılmışken ve Müslüman kadın ve çocukların hayatı tehdit altındayken bunu yaptı. Ayrıca daha önce Benî Nadîr'le birlikte sürülen Huyey b. Ahtab'ın geri dönüp kabileleri Medine'ye saldırmaya kışkırtması, sürgünün tehdidi sona erdirmediğini göstermişti.

4. KADINLAR VE ÇOCUKLAR ÖLDÜRÜLDÜ MÜ?

Hayır. Ergenliğe ermemiş çocuklar serbest bırakıldı (Sünen-i Tirmizî 1584); kadınlar ise, bir Müslümanı öldürmüş olan tek bir kadın dışında öldürülmedi (Sünen-i Ebî Dâvûd 2671, hasen; 15. bölüm). Bu, Resûlullah'ın ﷺ savaşta kadın ve çocukların öldürülmesini yasaklamasıyla uyumludur (Sahîh-i Buhârî 3015).

5. CEZALANDIRILANLARIN SAYISI KAÇTI?

Sahih kabul edilen rivayetlerdeki tek sayı dört yüzdür (Sünen-i Tirmizî 1582). Altı yüz ile dokuz yüz arasındaki rakamlar siyer kitaplarından gelir ve bazı modern araştırmacılar bunları sorgulamıştır (16. bölüm). Bu e-kitap en güçlü rivayete dayanır; olayı ne abartır ne de inkâr eder.

6. KALELERİN KUŞATMASI NE KADAR SÜRDÜ?

İbn İshak yirmi beş gece der; diğer rivayetler on beş gece veya yaklaşık bir ay der (9. bölüm). Kur'an ve sahih hadisler süresini zikretmez.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

7. EBÛ LÜBÂBE'NİN KENDİNİ MESCİDİN DİREĞİNE BAĞLADIĞI DOĞRU MU?

Bu kıssa siyer ve tefsir kitaplarında meşhurdur (11. bölüm). İbn İshak onu rivayet eder ve bazı müfessirler onu Enfâl 8:27 veya Tevbe 9:102 âyetleriyle ilişkilendirir. Sahîh-i Buhârî veya Müslim'de yer almadığı için siyer rivayeti olarak zikredilir. Mescid-i Nebevî'de ona nispet edilen direk Üstüvânetü Ebî Lübâbe veya Üstüvânetü't-Tevbe olarak bilinir.

8. BENÎ KURAYZA'DAKİ İKİNDİ NAMAZI OLAYI NAMAZI GECİKTİRMEMİZE İZİN VERİR Mİ?

Hayır. O hadis, emirleri anlamada içtihat ve ihtilaf âdâbını öğretir (7–8. bölümler); sebepsiz yere namazı geciktirme izni değildir. Resûlullah ﷺ hiçbir grubu suçlamadı; çünkü her ikisi de ona itaat etmeye çalışıyordu.

9. REYHÂNE BİNT ZEYD, RESÛLULLAH'IN ﷺ HANIMI MIYDI?

Siyer âlimleri bu konuda ihtilaf etmiştir. İbn İshak'a göre Reyhâne, Resûlullah ﷺ vefat edinceye kadar onun mülkündeki bir cariye olarak kaldı. İbn Sa'd ve diğer bazı rivayetlere göre ise Efendimiz onu azat edip onunla evlendi. Bu meseleyi kesin olarak çözen sahih bir hadis yoktur; bu yüzden ihtilaflı bir mesele olarak bırakılmıştır (Wikipedia, "Rayhana bint Zayd").

10. BU OLAY "DİNDE ZORLAMA YOKTUR" İLKESİYLE ÇELİŞİR Mİ?

Hayır. "Dinde zorlama yoktur" âyeti (Bakara 2:256) dine girmekle ilgilidir. Benî Kurayza Müslüman olmayı reddettikleri için cezalandırılmadı; yıllarca kendi dinleriyle yaşadılar. Ceza savaş sırasındaki ihanetle ilgiliydi. Hatta Müslüman olanlar ve Amr b. Su'dâ gibi ihanete katılmayı reddedenler kurtuldu (12. bölüm).

11. BU OLAY BUGÜN GAYRİMÜSLİMLERE DÜŞMANLIK İÇİN GEREKÇE YAPILABİLİR Mİ?

Hayır. Bu olay, meşru yönetimin, üzerinde uzlaşılan bir hakem aracılığıyla, savaş sırasında Müslümanlarla savaşan bir topluluk hakkında verdiği özel bir hükümdür (22. bölüm). İslâm'ın, savaşmayan gayrimüslimlere karşı genel ilkesi iyilik ve adalettir (Mümtehine 60:8); barış antlaşmasıyla bağlı bir gayrimüslimi öldüren kimse cennetin kokusunu alamaz (Sahîh-i Buhârî 3166).

12. BU KISSANIN EN BÜYÜK DERSİ NEDİR?

Ahde vefa ve adalet. Müslümanlar karşı taraf bozuncaya kadar antlaşmaya vefa gösterdi; harekete geçmeden önce haberi doğruladılar; hakemliği kabul ettiler ve savaşanları kadın ve çocuklardan ayırdılar. Aynı zamanda İslâm bize tarihe karşı dürüst olmayı öğretir: kesin olanı ihtilaflı olandan ayırmayı.

DERS

Benî Kurayza hakkındaki sorular sıkça sorulur; bazen iyi niyetle, bazen de suçlamak için. En iyi cevap, Kur'an'a, sahih hadislere ve derecesi ayırt edilmiş siyer rivayetlerine dönmek, sonra bunları sakin, adil ve dürüst bir şekilde açıklamaktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Benî Kurayza olayı Hendek Savaşı sayfasını kapatır. Bu, ***ahit ve ihanetin***, ***adalet ve hakemliğin*** ve hayatı kısa ama ölümü Arş'ı titreten bir sahâbînin kıssasıdır.

DERS	BENÎ KURAYZA OLAYINDAN
Sözünde durmak	Müslümanlar, karşı taraf bozuncaya kadar antlaşmaya sadık kaldı
Haberi doğrulamak	Haberi doğrulamak için elçiler gönderildi
Bölünmeden ayrı düşmek	Benî Kurayza'da ikindi namazı
Hızlı tövbe	Ebû Lübâbe ve Tövbe Direği
İslâm'ın kapısı açık	Müslüman olanlara eman verildi
Adil hakem	Sa'd kavminin baskısına boyun eğmedi
Savaşanı ayırmak	Çocuklar ve kadınlar öldürülmedi
Tarihe karşı dürüstlük	Sahih rivayetle siyer rivayetini ayırmak
Ömrün bereketi	Sa'd için Arş titredi

HAYATIMIZDA BENÎ KURAYZA

Belki hiçbir zaman bir kale kuşatmasıyla karşılaşmayacağız; ama her zaman ***ahitle*** imtihan ediliriz: Allah'a, aileye, işverene, komşuya ve topluma verdiğimiz sözlerle. Bu kıssa bize ***zor zamanda sözümüzü tutmayı***, sevmediğimiz kimselere bile adil davranmayı ve hata ettiğimizde — Ebû Lübâbe gibi — hemen tövbe etmeyi öğretir.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi ***Seri 14*** ile — Benî Kurayza'dan sonraki olaylarla — devam edecektir. Vallahu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 13

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîrü'l-Kur'âni'l-Azîm (Bakara 2:146; Mâide 5:1, 8; Enfâl 8:27, 56–58; Ahzâb 33:26–27). https://tafsir.app/ibn-katheer/33/26

HADİS

Sahîh-i Buhârî 2846, 3015, 3166, 3802, 3803, 4028, 4118, 4119, 4120, 4121, 4122, 4123, 4124, 5683. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1766, 1768, 1769, 1770, 1771, 2208, 2466, 2468, 2490. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Tirmizî 1582, 1584, 3743, 3849; Sünen-i Ebî Dâvûd 2671; Sünen-i Nesâî 2055. https://sunnah.com

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak'tan rivayetle) — Benî Kurayza bölümü.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Ebû Ubeyd, el-Emvâl.

Safiyyurrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Benî Kurayza Gazvesi bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbü'l-Meğâzî; Nevevî, Şerhu Sahîhi Müslim.

W. N. Arafat, "New Light on the Story of Banu Qurayza and the Jews of Medina", Journal of the Royal Asiatic Society (1976).

Wikipedia, "Banu Qurayza". https://en.wikipedia.org/wiki/Banu_Qurayza

Wikipedia, "Invasion of Banu Qurayza". https://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Banu_Qurayza

Wikipedia, "Constitution of Medina". https://en.wikipedia.org/wiki/Constitution_of_Medina

Wikipedia, "Sa'd ibn Mu'adh". https://en.wikipedia.org/wiki/Sa%27d_ibn_Mu%27adh

Wikipedia, "Rufaida Al-Aslamia". https://en.wikipedia.org/wiki/Rufaida_Al-Aslamia

Wikipedia, "Cauterization". https://en.wikipedia.org/wiki/Cauterization

Wikipedia, "Median cubital vein". https://en.wikipedia.org/wiki/Median_cubital_vein

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 34 (münafığın dört alameti). https://sunnah.com/bukhari:34

Sahîh-i Buhârî 3186, 3187 (her hainin bir sancağı). https://sunnah.com/bukhari:3186

Sahîh-i Buhârî 4028; Sahîh-i Müslim 1766 (Benî Nadîr ve Kurayza). https://sunnah.com/bukhari:4028

Sahîh-i Buhârî 2916 (bir Yahudi'de rehin bırakılan zırh). https://sunnah.com/bukhari:2916

Sahîh-i Buhârî 3015 (kadın ve çocukların öldürülmesinin yasaklanması). https://sunnah.com/bukhari:3015

Sahîh-i Buhârî 3166 (muâhedi öldürmek). https://sunnah.com/bukhari:3166

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İbn Kesîr Tefsiri ve Tenvîru'l-Mikbâs, Enfâl 8:56. https://surahquran.com/tafsir-english-aya-56-sora-8.html

sunnah.com, râvi Muhammed b. Ka'b el-Kurazî biyografisi. https://sunnah.com/narrator/7252

Wikipedia, "Rayhana bint Zayd". https://en.wikipedia.org/wiki/Rayhana_bint_Zayd

SEKİZİNCİ BÖLÜM

İfk Hadisesi

Siyer-i Nebî — Seri 14

Kur'an ve Sahih Hadislere Göre Benî Mustalik Gazvesi ve Âişe'nin İffeti

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

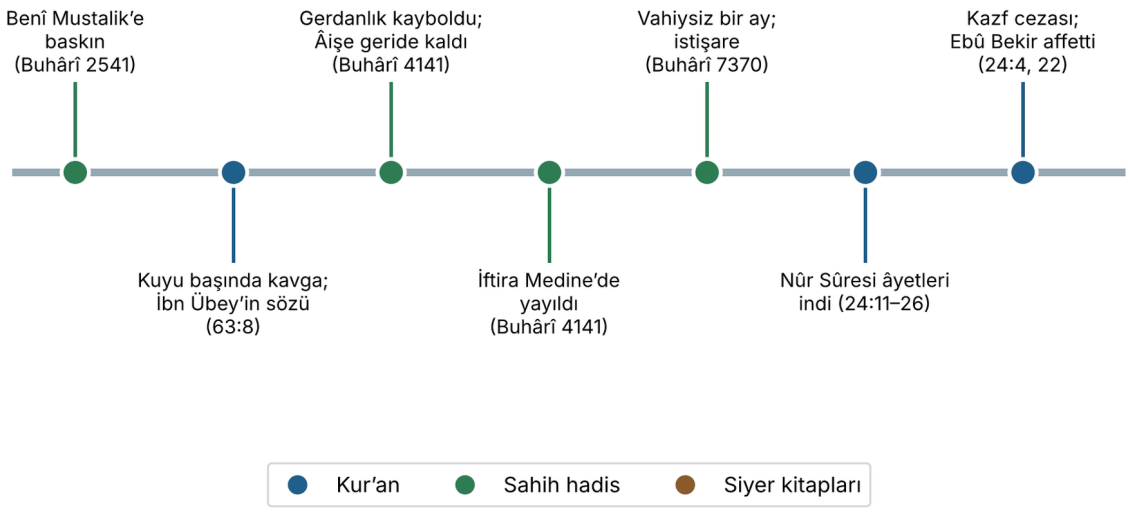
İFK HADİSESİ

Önceki seriler kılıç ve okla yapılan savaşları anlattı. Siyer-i Nebî'nin on dördüncü serisi ise başka bir savaşı anlatıyor — silahı ***dil*** olan bir savaşı. Bu savaş çölde kaybolan bir gerdanlıkla başladı ve Kıyamet gününe kadar okunacak ***Nûr Sûresi'nin on âyeti*** ile sona erdi.

Bu olay ***İfk*** — "büyük yalan, iftira" — adıyla bilinir. ***Benî Mustalik*** ile yapılan savaştan sonra münafıklar ***Âişe*** رضى الله عنها hakkında — yani Resûlullah'ın ﷺ hanımı hakkında — asılsız bir iftira yaydılar. Bir ay boyunca Resûlullah'ın ﷺ evini hüzün kapladı; ta ki Allah, Âişe'nin beraatini bizzat göklerin üstünden indirene kadar.

Bu kıssayı Âişe bizzat rivayet etmiştir; Sahîh-i Buhârî'nin en uzun hadislerinden biridir (Sahîh-i Buhârî 4141). Bu e-kitap o rivayeti adım adım takip eder ve ***sosyal medya*** çağında çok ihtiyaç duyulan bir dersle sona erer: dili iftiradan nasıl koruyacağımız.

Benî Mustalik Gazvesi ve İfk Hadisesinin Zaman Çizelgesi

Tarih ihtilaflıdır: hicrî 5. yıl Şaban (İbn Sa'd, el-Vâkıdî), 4. yıl (Mûsâ b. Ukbe) veya 6. yıl (İbn İshak) — bkz. 2. bölüm.

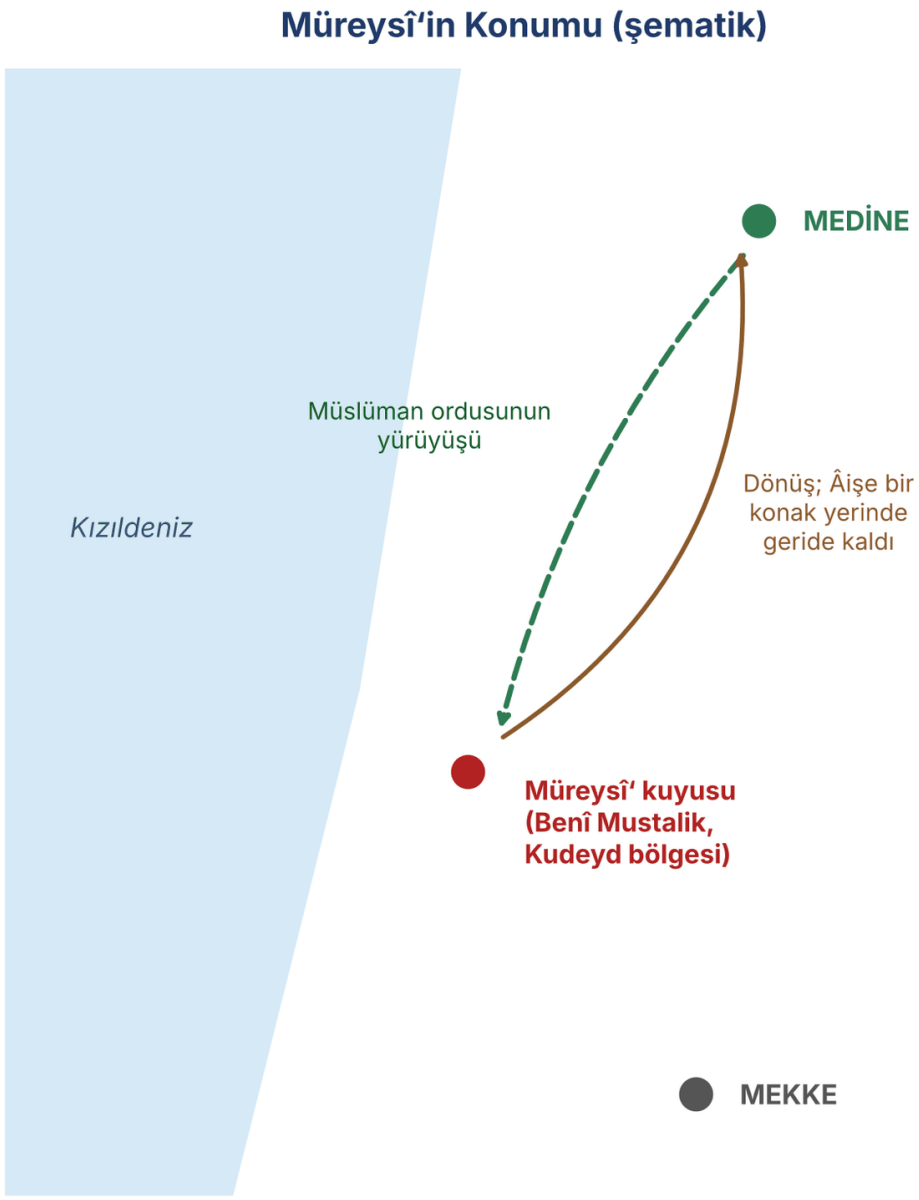
Şekil 1: Benî Mustalik Gazvesi ve İfk hadisesinin zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BENÎ MUSTALİK VE MÜREYSÎ' KUYUSU

Benî Mustalik, Mekke ile Medine arasındaki sahil bölgesinde yaşayan ***Huzâa*** kabilesinin bir koluydu. Su kaynakları ***Müreysî'*** diye bilinirdi; bu yüzden bu savaşa ***Müreysî' Gazvesi*** de denir. Siyer kitapları, liderleri ***el-Hâris b. Ebî Dırâr***'ın Medine'ye saldırmak için asker topladığını zikreder.

Yalnızca şematiktir. Müreysî', Huzâa'dan Benî Mustalik'in su kaynağıdır; Mekke ile Medine arasındaki sahil bölgesindedir.

Şekil 2: Mekke ile Medine arasında Müreysî'in konumu (şematik).

Resûlullah ﷺ onlar saldırıya geçemeden önce harekete geçti. O orduda bulunan Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 2541

حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ الْحَسَنِ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا ابْنُ عَوْنٍ، قَالَ كَتَبْتُ إِلَى نَافِعٍ فَكَتَبَ إِلَيَّ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم أَغَارَ عَلَى بَنِي الْمُصْطَلِقِ وَهُمْ غَارُّونَ وَأَنْعَامُهُمْ تُسْقَى عَلَى الْمَاءِ، فَقَتَلَ مُقَاتِلَتَهُمْ، وَسَبَى ذَرَارِيَّهُمْ، وَأَصَابَ يَوْمَئِذٍ جُوَيْرِيَةَ. حَدَّثَنِي بِهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عُمَرَ، وَكَانَ فِي ذَلِكَ الْجَيْشِ.

TERCÜME:

İbn Avn dedi ki: Nâfi'e mektup yazdım, o da bana şöyle cevap verdi: **Nebî ﷺ Benî Mustalik'e, onlar habersizken ve hayvanları su başında sulanırken baskın yaptı. İçlerinden savaşanları öldürdü, çocuklarını (ve kadınlarını) esir aldı ve o gün Cüveyriye'ye sahip oldu. *Bunu bana Abdullah b. Ömer anlattı; o da o orduda bulunuyordu.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ali b. al-Hasan ← 'Abdullah b. al-Mubarak ← Ibn 'Aun ← Nafi' ← 'Abdullah b. 'Umar رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Itk, Araplardan Köle Sahibi Olan Kimse Bâbı, Hadis No. 2541; ve Sahîh-i Müslim No. 1730.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:2541

Âlimler bu hadisi, Benî Mustalik'e daha önce ***davetin ulaşmış olduğuna*** delil sayarlar; bu yüzden saldırıdan önce yeniden davet edilmeleri gerekmezdi. İmam Nevevî ve İbn Hacer, İslâm'a davetin ancak onu hiç duymamış kavimler için vâcip olduğunu açıklarlar.

SİYER NOTU: KISA SÜREN BİR SAVAŞ

Siyer kitapları çarpışmanın kısa sürdüğünü zikreder. Benî Mustalik yenildi ve birçoğu mallarıyla birlikte esir alındı. Müslüman ordusunun sayısı sahih hadislerde geçmez; siyer kitapları, yolun kısa olması sebebiyle ganimet umarak birçok münafığın da bu savaşa katıldığını zikreder.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Invasion of Banu Mustaliq".
https://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Banu_Mustaliq

Ders: münafıkların varlığı, ardından gelecek iki imtihanın ***arka planını*** oluşturdu.

BU OLAY NE ZAMAN OLDU?

Bu seri, konu sırasına göre 13. Seri'nin (Benî Kurayza) ardından düzenlenmiştir. Ancak Benî Mustalik Gazvesi'nin gerçek tarihi âlimler arasında ***ihtilaflıdır***. İmam Buhârî bu gazvenin bâbının başında şöyle yazar:

"Huzâa'dan Benî Mustalik gazvesi, yani Müreysî' gazvesi bâbı. İbn İshak: altıncı yılda oldu, dedi. Mûsâ b. Ukbe: dördüncü yılda, dedi." (Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî).

ÂLİM	ZİKREDİLEN TARİH
Mûsâ b. Ukbe	Hicrî 4. yıl
İbn Sa'd ve el-Vâkıdî	Hicrî 5. yıl, Şaban
İbn İshak	Hicrî 6. yıl, Şaban
İbn Hacer (Fethu'l-Bârî)	Hadisteki karinelere dayanarak hicrî 5. yılı tercih eder

Önemli karinelerden biri, ***Sa'd b. Muâz*** رضى الله عنه İfk hadisinde (12. bölüm) zikredilmektedir. Sa'd, Benî Kurayza olayından sonra hicrî 5. yılın Zilkade ayında vefat etti (13. Seri). Bu yüzden İbn Hacer dahil birçok âlim, Benî Mustalik Gazvesi'nin ***hicrî 5. yılın Şaban ayında***, yani Hendek Savaşı'ndan ***önce*** olduğu görüşündedir. Bazı âlimler ise farklı açıklamalar getirmiştir; bu tartışma Fethu'l-Bârî'de uzun uzun yer alır.

Ders: hadis âlimleri son derece ***titiz ve dürüsttür***. Görüş ayrılıklarını gizlemezler; aksine onları bir araya getirip delillerle tartarlar. Bizim için önemli olan, tarihi ne olursa olsun değişmeyen bu olayın ***ibretleridir***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CÜVEYRİYE: KAVMİNİ HÜRRİYETE KAVUŞTURAN GELİN

Benî Mustalik esirleri arasında liderlerinin kızı ***Cüveyriye bint el-Hâris*** da vardı. 1. bölümdeki Abdullah b. Ömer hadisi, o gün Cüveyriye'ye sahip olunduğunu söyler. Ardından olanları Âişe رضى الله عنها şöyle anlatır:

Cüveyriye, Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın رضى الله عنه payına düştü; o da kendisini fidye karşılığında azat ettirmek için onunla anlaşma yaptı. Fidyesi için yardım istemek üzere Resûlullah'a ﷺ geldi. Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Bundan daha hayırlısını ister misin? Fidyeni ödeyeyim ve seninle evleneyim."*** O da kabul etti. İnsanlar Resûlullah'ın ﷺ onunla evlendiğini duyunca, ellerindeki esirleri serbest bırakıp şöyle dediler: ***"Onlar Resûlullah'ın ﷺ hısımlarıdır."*** Âişe dedi ki: ***"Kavmine ondan daha bereketli olan bir kadın bilmiyorum. Onun sayesinde Benî Mustalik'ten yüz aile azat edildi."*** (Sünen-i Ebû Dâvûd 3931, Elbânî hasen demiştir).

İmam Müslim de onun asıl adının ***Berre*** olduğunu, Resûlullah'ın ﷺ bunu ***Cüveyriye*** olarak değiştirdiğini rivayet eder (Sahîh-i Müslim 2140). O, ***Ümmehâtü'l-Mü'minîn*** (mü'minlerin anneleri) arasına girdi ve çok zikretmesiyle tanındı.

EVLİLİĞİN SONUÇLARI	AÇIKLAMA
Esirler serbest bırakıldı	Yaklaşık yüz aile hürriyetine kavuştu
Düşmanlık sona erdi	Benî Mustalik düşman değil, hısım oldu
Cüveyriye'nin şerefi	Esirlikten Mü'minlerin Annesi olmaya
Davetin hikmeti	Kabilesi daha sonra Müslüman oldu (siyer kitapları)

Ders: Resûlullah ﷺ ***yenilgiyi rahmete*** dönüştürdü. Hikmetli tek bir karar düşmanlığı söndürdü ve bütün bir kavmi hürriyete kavuşturdu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CÜVEYRİYE'NİN ZİKRİ

Cüveyriye رضى الله عنها ibadetiyle tanınırdı. Rivayet ettiğine göre Resûlullah ﷺ sabah namazında, o namazgâhındayken yanından çıktı; sonra kuşluk vaktinde döndüğünde onu hâlâ aynı yerde oturur buldu ve şöyle buyurdu: ***"Senin yanından çıktıktan sonra üç kere dört kelime söyledim; eğer bunlar senin sabahtan beri söylediklerinle tartılsa, onlardan ağır gelir: Sübhânallâhi ve bi-hamdihî, 'adede halkıhî, ve rıdâ nefsihî, ve zinete 'arşihî, ve midâde kelimâtihî."*** (Sahîh-i Müslim 2726).

Anlamı: ***"Allah'ı, yarattıklarının sayısınca, kendi rızası kadar, Arş'ının ağırlığınca ve kelimelerinin mürekkebi kadar hamd ile tesbih ederim."*** Bu zikir, bir zamanlar savaş esiri olan bir kadına öğretildi — o kadın şimdi bütün ümmetin zikir muallimi oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KUYU BAŞINDA CÂHİLİYE ÇAĞRISI

Zaferden sonra Müslüman ordusu Müreysî' kuyusunun başında dinlenirken, neredeyse büyük bir ayrılığa yol açacak küçük bir kavga çıktı. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle anlatır:

HADİS — SÜNEN-İ TİRMİZÎ, NO. 3315

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي عُمَرَ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ دِينَارٍ، سَمِعَ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، يَقُولُ كُنَّا فِي غَزَاةٍ قَالَ سُفْيَانُ يَرَوْنَ أَنَّهَا غَزْوَةُ بَنِي الْمُصْطَلِقِ فَكَسَعَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَ الْمُهَاجِرِيُّ يَا لَلْمُهَاجِرِينَ وَقَالَ الأَنْصَارِيُّ يَا لَلأَنْصَارِ فَسَمِعَ ذَلِكَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ مَا بَالُ دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ. قَالُوا رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ كَسَعَ رَجُلاً مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم دَعُوهَا فَإِنَّهَا مُنْتِنَةٌ. فَسَمِعَ ذَلِكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ ابْنُ سَلُولَ فَقَالَ أَوَقَدْ فَعَلُوهَا وَاللَّهِ (لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ) فَقَالَ عُمَرُ يَا رَسُولَ اللَّهِ دَعْنِي أَضْرِبْ عُنُقَ هَذَا الْمُنَافِقِ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم دَعْهُ لاَ يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ. وَقَالَ غَيْرُ عَمْرٍو فَقَالَ لَهُ ابْنُهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ وَاللَّهِ لاَ تَنْقَلِبُ حَتَّى تُقِرَّ أَنَّكَ الذَّلِيلُ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم الْعَزِيزُ. فَفَعَلَ. قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما dedi ki: Bir gazvede idik — Süfyân dedi ki: bunun ***Benî Mustalik gazvesi*** olduğunu söylerlerdi — **muhacirlerden bir adam ensardan bir adamın arkasına vurdu. Muhacir: "Ey muhacirler!" diye, ensârî de: "Ey ensar!" diye bağırdı. Nebî ﷺ bunu işitince: "Bu câhiliye çağrısı da ne oluyor?" buyurdu.** Dediler ki: "Muhacirlerden bir adam ensardan bir adama vurdu." Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Bırakın onu, çünkü o kokuşmuş bir şeydir."*** Abdullah b. Übey b. Selûl bunu duyunca: "Bunu yaptılar mı? Vallahi Medine'ye dönersek, ***aziz olan, oradan zelil olanı mutlaka çıkaracaktır.***" dedi. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü, bırak şu münafığın boynunu vurayım!" dedi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***"Bırak onu; insanlar, Muhammed ashabını öldürüyor demesinler."*** Amr'dan başkası şunu da rivayet etti: Oğlu ***Abdullah b. Abdullah*** ona dedi ki: "Vallahi, zelil olanın sen, aziz olanın ise Resûlullah ﷺ olduğunu ikrar etmedikçe geri dönemezsin." O da bunu ikrar etti. Ebû Îsâ dedi ki: Bu hadis hasen sahihtir.

SENED İmam Tirmizî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ibn Abi 'Umar ← Sufyan b. 'Uyainah ← 'Amr b. Dinar ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Tirmizî, Sünen-i Tirmizî, Kitâbü Tefsîri'l-Kur'ân, Münâfikûn Sûresi Bâbı, Hadis No. 3315; aslı Sahîh-i Buhârî No. 4905 ve Sahîh-i Müslim No. 2584'tedir.

DERECE: HASEN SAHİH — İmam Tirmizî hasen sahih demiştir; Darussalam hasen saymıştır. Bu kavga kıssası Sahîh-i Buhârî 4905'te de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/tirmidhi:3315

"BIRAKIN ONU, O KOKUŞMUŞTUR!"

"Ey muhacirler!" ve ***"Ey ensar!"*** çağrıları sıradan görünür — ikisi de Kur'an'daki şerefli isimlerdir. Ama bunlar ***gruplaşma ve düşmanlık*** çağrısına dönüştüğünde câhiliye çağrısı olur. Resûlullah ﷺ onu ***kokuşmuş*** bir şey olarak nitelendirdi.

Aynı hadisi Buhârî de rivayet etmiştir (Sahîh-i Buhârî 4905). Efendimizin Ömer'e verdiği cevaba da dikkat edin: ***"Bırak onu; insanlar, Muhammed ashabını öldürüyor demesinler."*** Efendimiz ***davetin itibarını*** korudu; çünkü dışarıdakiler kimin münafık, kimin mü'min olduğunu bilmezdi.

Ders: ***asabiyet*** — gruba, kavme veya topluluğa taassup — zaferden sonra bile ümmeti bölebilir. İslâm bizi nesep veya grup üzerinde değil, iman üzerinde birleştirir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZEYD B. ERKAM'I ALLAH DOĞRULADI

Abdullah b. Übey'in sözünü — ***"aziz olan, zelil olanı çıkaracaktır"*** — ensardan genç bir delikanlı, ***Zeyd b. Erkam*** رضى الله عنه duydu. O bunu haber verdi; sonra başına gelenler ***sınanan doğruluk*** hakkında bir ders oldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4900

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَجَاءٍ، حَدَّثَنَا إِسْرَائِيلُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ، قَالَ كُنْتُ فِي غَزَاةٍ فَسَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أُبَيٍّ، يَقُولُ لاَ تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُّوا مِنْ حَوْلِهِ وَلَوْ رَجَعْنَا مِنْ عِنْدِهِ لَيُخْرِجَنَّ الأَعَزُّ مِنْهَا الأَذَلَّ فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِعَمِّي أَوْ لِعُمَرَ فَذَكَرَهُ لِلنَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فَدَعَانِي فَحَدَّثْتُهُ فَأَرْسَلَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أُبَيٍّ وَأَصْحَابِهِ فَحَلَفُوا مَا قَالُوا فَكَذَّبَنِي رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَصَدَّقَهُ فَأَصَابَنِي هَمٌّ لَمْ يُصِبْنِي مِثْلُهُ قَطُّ، فَجَلَسْتُ فِي الْبَيْتِ فَقَالَ لِي عَمِّي مَا أَرَدْتَ إِلَى أَنْ كَذَّبَكَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَمَقَتَكَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى {إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ} فَبَعَثَ إِلَىَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَرَأَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ قَدْ صَدَّقَكَ يَا زَيْدُ.

TERCÜME:

Zeyd b. Erkam رضى الله عنه dedi ki: **Bir gazvede idim. Abdullah b. Übey'in şöyle dediğini işittim: "Resûlullah'ın yanındakilere, etrafından dağılıncaya kadar bir şey harcamayın. Eğer (Medine'ye) dönersek, aziz olan, oradan zelil olanı mutlaka çıkaracaktır."** Bunu amcama — yahut Ömer'e — anlattım; o da Nebî'ye ﷺ anlattı. Beni çağırdı, ben de anlattım. Sonra Resûlullah ﷺ Abdullah b. Übey ile arkadaşlarını çağırdı; onlar da böyle söylemediklerine yemin ettiler. Bunun üzerine Resûlullah ﷺ beni yalanladı, onu doğruladı. ***Başıma, benzerini hiç yaşamadığım bir keder geldi.*** Evimde oturdum… Derken Allah şu âyeti indirdi: "Münafıklar sana geldiklerinde…" Nebî ﷺ bana haber gönderip âyeti okudu ve şöyle buyurdu: ***"Ey Zeyd, şüphesiz Allah seni doğruladı."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Raja' ← Isra'il ← Ebû Ishaq ← Zaid b. Arqam رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü't-Tefsîr, Münâfikûn Sûresi, Hadis No. 4900; ayrıca No. 4901–4904; ve Sahîh-i Müslim No. 2772.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4900

Allah, İbn Übey'in sözünü Münâfikûn Sûresi'nde şöyle teşhir eder: ***"Oysa izzet (üstünlük) Allah'ın, Resûlü'nün ve mü'minlerindir. Fakat münafıklar bunu bilmezler."***İbn Kesîr Tefsiri 63:8.

Zeyd'in hislerini düşünün: doğruyu söyleyen bir genç, fakat yetişkinler yeminle inkâr ettiği için ona inanılmadı. O ***kendini savunmak için yalan söylemedi*** ve intikam da almadı. Sadece kederiyle evinde oturdu — derken Allah bizzat vahiyle onu doğruladı.

Ders: doğruyu söyleyen kişiye ***bir süre inanılmayabilir***; fakat Allah hakikati zayi etmez. Zeyd'in kıssası Âişe'nin kıssasına bir giriştir: ikisine de iftira atıldı, ikisi de sabretti ve ikisini de Kur'an doğruladı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAKKI SEÇEN OĞUL

4. bölümdeki Câbir hadisi dokunaklı bir ayrıntıyla sona erer: Abdullah b. Übey'in kendi oğlu — onun adı da ***Abdullah*** رضى الله عنه idi — babasının yolunu kesip ona şöyle dedi: ***"Vallahi, zelil olanın sen, aziz olanın ise Resûlullah ﷺ olduğunu ikrar etmedikçe geri dönemezsin."***

SİYER NOTU: MEDİNE'NİN KAPISINDA

Siyer kitapları, Abdullah'ın Medine'nin girişinde durup babasının yolunu kestiğini ve Resûlullah ﷺ izin verinceye kadar onu içeri sokmadığını zikreder. İbn İshak ayrıca Abdullah'ın Resûlullah'a ﷺ gelip şöyle dediğini rivayet eder: eğer Efendimiz babasının cezalandırılmasını isterse bunu kendisi yapsın; çünkü babasını öldüren başka birine karşı kalbinin kin tutmasından korkuyordu.

Resûlullah ﷺ şöyle cevap verdi: ***"Bilakis, aramızda olduğu sürece ona yumuşak davranacak ve ona iyilik edeceğiz."*** Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur; Medine kapısındaki ayrıntı Sahîh-i Buhârî ve Müslim'de yer almaz.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti); Sünen-i Tirmizî 3315. https://sunnah.com/tirmidhi:3315

Ders: iman, bir evladı kendi babasına karşı bile ***hakkın*** yanında durdurabilir — fakat edeple ve kararı yine Resûlullah'a ﷺ bırakarak. Resûlullah ﷺ ise cezayı değil ***yumuşaklığı*** seçti.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYBOLAN GERDANLIK

Şimdi kıssanın özüne geldik. Âişe رضی الله عنها bunu bizzat ve ayrıntılı olarak anlatır (Sahîh-i Buhârî 4141).

Resûlullah ﷺ yolculuğa çıkmak istediğinde hanımları arasında ***kura çekerdi***; kurası çıkan onunla birlikte yola çıkardı. Bu gazvede Âişe'nin kurası çıktı.

O sırada tesettür âyeti inmişti; bu yüzden Âişe yolculuğu ***hevdec*** içinde yapıyordu — deve sırtındaki üstü örtülü oturak. Dönüş yolunda, Medine'ye yaklaşmışken kafile gece konakladı. Hareket edileceği ilan edilince Âişe ihtiyacını gidermek için biraz uzaklaştı.

Dönünce göğsünü yokladı ve ***Zafâr boncuğundan yapılmış gerdanlığının*** (Yemen'den oniks taşı) koptuğunu ve kaybolduğunu fark etti. ***Onu aramak için geri döndü***; arama bir süre aldı.

AYRINTI	MANASI
Hanımlar arasında kura	Resûlullah'ın ﷺ hanımlarına karşı adaleti
Hevdec	Peygamber hanımının örtüsünün ve iffetinin korunması
Değeri az bir gerdanlık	Zafâr boncuğu, pahalı bir mücevher değil
Onu aramak için geri dönmek	Küçük de olsa eşyaya karşı emanet bilinci

Ders: tarihi değiştiren olaylar bazen ***çok küçük bir şeyle*** başlar. Değeri az bir gerdanlık, Nûr Sûresi'ndeki büyük hükümlerin inmesine sebep oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÇÖLDE GERİDE KALIŞ

Âişe gerdanlığını ararken, hevdecini taşımakla görevli olanlar gelip onu deveye yüklediler. ***Âişe'nin içinde olduğunu sandılar***. Âişe şöyle açıklar: "O zamanlar kadınlar hafifti, şişman değillerdi; çünkü az yerlerdi… Ben de o sırada genç bir kızdım." Hevdecin ağırlığındaki farkı hissetmediler.

Âişe gerdanlığını bulup döndüğünde ***karargâh boşalmıştı***. Orada kimse yoktu. Yaptığı şey sükûnetini ve aklını gösterir: karanlıkta kafilenin ardından ***koşmadı***; onun yerine, yokluğunu fark edip kendisini aramaya döneceklerini düşünerek ***bulunduğu yerde oturdu***. Sonra uyuyakaldı.

DURUM	ÂİŞE'NİN YAPTIKLARI
Gerdanlık kayboldu	Onu aramak için geri döndü
Karargâh boşalmıştı	Panik yapmadı; karanlıkta dolaşmadı
Kimse yoktu	Kolay bulunsun diye ilk yerinde oturdu
Bekleyiş	Uyuyakalıncaya kadar Allah'a tevekkül etti

Ders: tehlikeli bir durumda ***güvenli bir yerde kalıp*** yardımı beklemek akıllıca bir davranıştır. Bugün güvenlik uzmanları da kaybolan kimselere aynı tavsiyeyi verir: ***"Durun ve olduğunuz yerde bekleyin"***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SAFVÂN B. EL-MUATTAL

Safvân b. el-Muattal es-Sülemî رضى الله عنه adındaki bir sahâbî, geride kalan bir şey olup olmadığını kontrol etmek için ordunun arkasından yürümekle görevliydi. Sabahleyin oraya ulaştı ve uyuyan birini gördü. Tesettür âyeti inmeden önce görmüş olduğu için Âişe'yi tanıdı.

Âişe dedi ki: ***"Beni tanıdığında istircâ' (İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn) etmesini işitince uyandım ve hemen cilbâbımla yüzümü örttüm. Vallahi bana tek bir kelime söylemedi; ben de istircâ'ından başka ondan tek bir kelime işitmedim."*** Safvân devesini çöktürdü, Âişe bindi; Safvân da deveyi yederek yürüdü ve öğle sıcağında mola vermiş olan orduya ulaştılar (Sahîh-i Buhârî 4141).

Safvân'ın kusursuz edebine bakın: ***hiç konuşmadı***, deveye birlikte binmedi ve Âişe'yi herkesin gözü önünde, açıkça kafileye getirdi. Ne var ki şerefin delili olması gereken bu durum, kalpleri hasta olanlar tarafından ***çarpıtıldı***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İFTİRA YAYILMAYA BAŞLIYOR

İnsanlar Âişe'nin Safvân'ın devesi üzerinde geldiğini görünce, kalbi hasta olanlar ***fısıldaşmaya*** başladı. Âişe dedi ki: ***"(Bu olay yüzünden) helâk olan helâk oldu."*** İftirayı yaymada en büyük payı üstlenen kişi, münafıkların başı ***Abdullah b. Übey b. Selûl*** idi (Sahîh-i Buhârî 4141).

Kur'an onları küçük bir grup olarak niteler: ***"O iftirayı uyduranlar, içinizden bir güruhtur"***İbn Kesîr Tefsiri 24:11.

"Usbe" (güruh) kelimesi, iftirayı yayanların ***az*** olduğunu gösterir; ama başkaları düşünmeden tekrarladığı için sesleri yankılandı. Ne yazık ki bazı iyi mü'minler de etkilendi — aralarında ***Mistah b. Üsâse***, ***Hassân b. Sâbit*** ve ***Hamne bint Cahş*** vardı.

GRUP	İFTİRADAKİ ROLÜ
Abdullah b. Übey	Başlatan ve baş yayıcı ("en büyük payı üstlenen")
Bazı mü'minler	Etkilenip tekrarladılar (Mistah, Hassân, Hamne)
Sahâbîlerin çoğu	Sustu veya reddetti
Âişe	Haftalarca hiçbir şeyden haberi olmadı

Ders: iftiranın başlaması için çok kişiye gerek yoktur — ***bir başlatıcı ve çok sayıda tekrarlayıcı*** yeter. Haberi araştırmadan tekrarlayan herkes o zincirin bir halkası olur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

GIYBET, BÜHTAN VE İFTİRA

Resûlullah ﷺ dilin iki günahı arasındaki farkı açıkladı: ***"Gıybet nedir, bilir misiniz?"*** "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dediler. Buyurdu ki: ***"Kardeşini, hoşlanmadığı bir şeyle anmandır."*** "Ya söylediğim şey onda varsa?" diye soruldu. Buyurdu ki: ***"Söylediğin şey onda varsa onu gıybet etmiş olursun; yoksa ona bühtan (büyük iftira) etmiş olursun."*** (Sahîh-i Müslim 2589).

İfk, en ağır kısma girer: ***bühtan*** — olmayan bir kötülüğü uydurmak. Kur'an da onu ***"bühtânun azîm"*** (büyük bir iftira, 24:16) diye adlandırır. Ders: bir şey doğru bile olsa, gereksiz yere yaymak günahtır; ya yalan ise!

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HASTALIK İÇİNDE BİR AY

Medine'ye varır varmaz Âişe ***bir ay*** hastalandı. Bu süre boyunca insanlar iftirayı konuşuyordu, fakat Âişe'nin ***hiçbir şeyden haberi yoktu***. Yine de garip bir şey seziyordu:

"Hastalığım sırasında beni şüphelendiren şey, hastalandığımda Resûlullah'tan ﷺ gördüğüm şefkati göremeyişimdi. Sadece içeri girer, selâm verir, sonra 'Nasıl o?' (keyfe tîkum) diye sorar ve çıkıp giderdi." (Sahîh-i Buhârî 4141).

Resûlullah ﷺ da incinebilen bir insandı. İftiraya inanmıyordu; ama ***vahiy henüz inmemişti*** ve Allah'tan gelecek kesin bir bilgi olmadan ne cezalandırmak ne de aklamak istiyordu. Bu hüzün ve şaşkınlık tavırlarından açıkça belli oluyordu.

SİYER NOTU: VAHİY NEDEN GECİKTİ?

Âlimler, vahyin bir ay gecikmesinin bazı hikmetlerini açıklarlar. Bunlardan bazıları: ***sınamak*** — mü'minlerden kimin hüsnüzan edeceğini görmek için; ***ispat etmek*** — Resûlullah'ın ﷺ vahyi dilediği gibi indiremeyeceğini (Kur'an onun uydurması olsaydı hanımını hemen savunurdu); ve ***derecesini yükseltmek*** — Âişe'nin, sabrı sayesinde.

KAYNAK:
İbn Hacer, Fethu'l-Bârî — 4141 numaralı hadisin şerhi; İbn Kesîr Tefsiri (Nûr 24:11). https://tafsir.app/ibn-katheer/24/11

Ders: vahyin gecikmesi bizzat bir ***nübüvvet delilidir***. Bir yalancı, sorununu çözmek için âyet uydurabilecekken bir ay boyunca hüzün içinde beklemezdi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HABER ÂİŞE'YE ULAŞIYOR

Âişe iftirayı sonunda tesadüfen öğrendi. Bir gece ***Ümmü Mistah*** ile ihtiyaç yerine çıktığında, kadın eteğine takılıp sendeledi ve "Mistah kahrolsun!" dedi. Âişe onu uyardı: "Ne kötü söz söyledin! Bedir'de bulunmuş bir adama mı sövüyorsun?" Bunun üzerine Ümmü Mistah insanların konuştuklarını ona anlattı (Sahîh-i Buhârî 4141).

Dikkat edin: ***Mistah'ın kendi annesi*** iftirayı yaydığı için oğluna beddua ediyor — iftiranın mağduru olan Âişe ise Bedir ehlinden olduğu için Mistah'ı hâlâ ***savunuyor***. Âişe'nin annesi ***Ümmü Rûmân*** رضى الله عنها da aynı anı kendi tarafından şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4143

حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ حُصَيْنٍ، عَنْ أَبِي وَائِلٍ، قَالَ حَدَّثَنِي مَسْرُوقُ بْنُ الأَجْدَعِ، قَالَ حَدَّثَتْنِي أُمُّ رُومَانَ ـ وَهْىَ أُمُّ عَائِشَةَ رضى الله عنها ـ قَالَتْ بَيْنَا أَنَا قَاعِدَةٌ أَنَا وَعَائِشَةُ إِذْ وَلَجَتِ امْرَأَةٌ مِنَ الأَنْصَارِ فَقَالَتْ فَعَلَ اللَّهُ بِفُلاَنٍ وَفَعَلَ. فَقَالَتْ أُمُّ رُومَانَ وَمَا ذَاكَ قَالَتِ ابْنِي فِيمَنْ حَدَّثَ الْحَدِيثَ. قَالَتْ وَمَا ذَاكَ قَالَتْ كَذَا وَكَذَا. قَالَتْ عَائِشَةُ سَمِعَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَتْ نَعَمْ. قَالَتْ وَأَبُو بَكْرٍ قَالَتْ نَعَمْ. فَخَرَّتْ مَغْشِيًّا عَلَيْهَا، فَمَا أَفَاقَتْ إِلاَّ وَعَلَيْهَا حُمَّى بِنَافِضٍ، فَطَرَحْتُ عَلَيْهَا ثِيَابَهَا فَغَطَّيْتُهَا. فَجَاءَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ مَا شَأْنُ هَذِهِ. قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخَذَتْهَا الْحُمَّى بِنَافِضٍ. قَالَ فَلَعَلَّ فِي حَدِيثٍ تُحُدِّثَ بِهِ. قَالَتْ نَعَمْ. فَقَعَدَتْ عَائِشَةُ فَقَالَتْ وَاللَّهِ لَئِنْ حَلَفْتُ لاَ تُصَدِّقُونِي، وَلَئِنْ قُلْتُ لاَ تَعْذِرُونِي، مَثَلِي وَمَثَلُكُمْ كَيَعْقُوبَ وَبَنِيهِ، وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ، قَالَتْ وَانْصَرَفَ وَلَمْ يَقُلْ شَيْئًا، فَأَنْزَلَ اللَّهُ عُذْرَهَا ـ قَالَتْ ـ بِحَمْدِ اللَّهِ لاَ بِحَمْدِ أَحَدٍ وَلاَ بِحَمْدِكَ.

TERCÜME:

Âişe'nin annesi Ümmü Rûmân رضى الله عنها dedi ki: **Ben Âişe ile otururken ensardan bir kadın içeri girdi ve "Allah falancanın cezasını versin!" dedi. "Ne oldu?" diye sordum. "Oğlum o sözü yayanlar arasında" dedi.** Âişe: "Resûlullah ﷺ bunu duydu mu?" diye sordu. Kadın: "Evet" dedi. "Ebû Bekir de mi?" "Evet." ***Bunun üzerine Âişe bayılıp düştü; ayıldığında da titreten bir sıtmaya tutuldu.*** Üzerini elbisesiyle örttüm. Nebî ﷺ gelip: "Bunun nesi var?" diye sordu. "Ey Allah'ın Resûlü, titreten bir sıtmaya tutuldu" dedim. "Belki de konuşulan o söz yüzündendir?" buyurdu. "Evet" dedim. Âişe doğrulup oturdu ve şöyle dedi: **"Vallahi yemin etsem bana inanmazsınız; mazeret söylesem kabul etmezsiniz. Benim ve sizin durumunuz**

Yakup عَلَيْهِ السَّلَامُ ile oğullarının durumu gibidir: 'Anlattıklarınıza karşı yardımına sığınılacak olan ancak Allah'tır.'" Efendimiz bir şey demeden çıkıp gitti. Sonra Allah onun beraatini indirdi. Âişe dedi ki: ***"Kimseye değil, sana da değil, yalnızca Allah'a hamd ederek."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Musa b. Isma'il ← Ebû 'Awanah ← Husain b. 'Abdurrahmân ← Ebû Wa'il ← Masruq b. al-Ajda' ← Ümmü Ruman رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, İfk Hadisi Bâbı, Hadis No. 4143; ayrıca No. 3388 ve 4691.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4143

Âişe, haberi teyit etmek için anne babasının evine gitmek üzere izin istedi. Annesi onu teselli etmeye çalıştı: "Kızım, bunu kendine dert etme. Kocasının sevdiği, kumaları olan güzel bir kadın hakkında insanların çok konuşmaması pek nadirdir." Âişe dedi ki: ***"O gece sabaha kadar ağladım; gözyaşım dinmedi ve uyuyamadım."*** (Sahîh-i Buhârî 4141).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RESÛLULLAH ﷺ İSTİŞARE EDİYOR

Vahiy henüz inmemişken Resûlullah ﷺ — büyük işlerdeki âdeti olduğu üzere — ***istişare etti***. Görüş istemek için hutbe okudu, ayrıca en yakınlarını çağırıp tek tek sordu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 7370

حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَبِي زَكَرِيَّاءَ الْغَسَّانِيُّ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ عُرْوَةَ، عَنْ عَائِشَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم خَطَبَ النَّاسَ فَحَمِدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ وَقَالَ مَا تُشِيرُونَ عَلَيَّ فِي قَوْمٍ يَسُبُّونَ أَهْلِي مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِمْ مِنْ سُوءٍ قَطُّ. وَعَنْ عُرْوَةَ قَالَ لَمَّا أُخْبِرَتْ عَائِشَةُ بِالأَمْرِ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَنْطَلِقَ إِلَى أَهْلِي. فَأَذِنَ لَهَا وَأَرْسَلَ مَعَهَا الْغُلاَمَ. وَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الأَنْصَارِ سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا، سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها rivayet eder ki: **Resûlullah ﷺ insanlara hutbe okudu. Allah'a hamd ve senâ ettikten sonra şöyle buyurdu: "Ailem hakkında kötü söz söyleyenler hakkında ne dersiniz? Oysa ben onlar hakkında hiçbir kötülük bilmiyorum."** Urve'den de şöyle rivayet edildi: Âişe'ye bu durum haber verilince: "Ey Allah'ın Resûlü, ailemin evine gitmeme izin verir misin?" dedi. Efendimiz izin verdi ve yanına bir köle gönderdi. Ensardan bir adam da şöyle dedi: ***"Sübhânsın (Allah'ım)! Bunu konuşmak bize yakışmaz. Sübhânsın, bu büyük bir iftiradır."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Harb ← Yahya b. Abi Zakariyya al-Ghassani ← Hişam b. 'Urwah ← 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-İ'tisâm bi'l-Kitâb ve's-Sünne, "Onların işleri aralarında istişare iledir" Âyeti Bâbı, Hadis No. 7370.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:7370

Bu rivayette geçen ensârî adam, ***daha sonra Kur'an'da indirilen*** sözleri söylemiştir (Nûr 24:16). Siyer kitapları bu tavrı gösterenler arasında ***Ebû Eyyûb el-Ensârî*** رضى الله عنه ile hanımını zikreder (15. bölüm).

SORULAN KİŞİ	CEVAP (SAHÎH-İ BUHÂRÎ 4141)
Üsâme b. Zeyd	"Onlar senin ailendir; biz hayırdan başka bir şey bilmiyoruz."
Ali b. Ebû Tâlib	"Allah sana darlık vermemiştir… cariyeye sor, sana doğruyu söyler."

SORULAN KİŞİ	CEVAP (SAHÎH-İ BUHÂRÎ 4141)
Berîre (hizmetçi)	"Onda bir kusur görmedim; yalnız genç bir kızdır, hamuru bırakıp uyur, keçi gelip onu yer."
Zeyneb bint Cahş	"Kulağımı ve gözümü korurum; vallahi hayırdan başka bir şey bilmiyorum."

Zeyneb bint Cahş'ın رضى الله عنها şahitliği çok dokunaklıdır. Âişe dedi ki: "(Resûlullah ﷺ katında) benimle yarışan oydu; fakat Allah onu verâ ile korudu." Âişe'yi düşürmek için en çok fırsatı olan kuma, bunun tersine ***doğruyu söyledi***. Ders: takva, rakibe karşı bile dili korur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MESCİDDE GERGİNLİK

Sonra Resûlullah ﷺ minbere çıkıp şöyle buyurdu: ***"Ey Müslümanlar! Ailem hakkında bana eziyet veren bir adama karşı beni kim savunacak? Vallahi ailem hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum. Bir de, hakkında hayırdan başka bir şey bilmediğim bir adamı andılar."*** (Sahîh-i Buhârî 4141).

Sa'd b. Muâz, Evs'in reisi, kalkıp şöyle dedi: "Seni ben savunurum, ey Allah'ın Resûlü! O kişi Evs'ten ise boynunu vururuz; kardeşlerimiz Hazrec'ten ise bize emret." Bunun üzerine Hazrec'in reisi ***Sa'd b. Ubâde*** — Âişe onu sâlih bir adam olarak nitelendirir, fakat o an ***kabile gayreti*** ona galip gelmişti — itiraz etti. ***Üseyd b. Hudayr*** da ona karşılık verdi ve ***Evs ile Hazrec kabileleri mescidin içinde neredeyse birbirleriyle çarpışacaktı***; oysa Resûlullah ﷺ hâlâ minberdeydi. Efendimiz onları susuncaya kadar yatıştırmaya devam etti.

İftiranın ne kadar tehlikeli olduğuna bakın: bir kadına yöneltilen suçlamayla başladı, fakat İslâm'ın onlarca yıllık düşmanlıktan sonra barıştırdığı Evs ile Hazrec arasında neredeyse bir ***iç savaşa*** yol açıyordu. Münafıkların amacı da buydu: İslâm toplumunu içeriden ***bölmek***.

Ders: gergin ortamlarda ***grup taassubu*** sâlih insanlar arasında bile kolayca baskın gelebilir. Lider sakin olmalı ve sakinleştirmelidir; tıpkı Resûlullah'ın ﷺ onları yatıştırmaya devam etmesi gibi.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"GÜZEL SABIR"

Âişe iki gece bir gün ağladı; öyle ki ağlamanın ciğerini parçalayacağını sandı. Sonra Resûlullah ﷺ gelip ***yanına oturdu*** — bir aydan beri ilk kez. Şehadet getirdi ve şöyle buyurdu: ***"Ey Âişe! Senin hakkında bana şöyle şöyle sözler ulaştı. Eğer suçsuzsan Allah seni temize çıkaracaktır. Eğer bir günaha bulaştıysan Allah'tan bağışlanma dile ve O'na tövbe et; çünkü kul günahını itiraf edip tövbe edince Allah onun tövbesini kabul eder."*** (Sahîh-i Buhârî 4141).

Âişe'nin gözyaşları dindi. Kendi adına cevap vermesini önce babasından, sonra annesinden istedi — fakat ikisi de: "Vallahi Resûlullah'a ﷺ ne diyeceğimi bilmiyorum" dedi. Bunun üzerine genç bir kadın olan Âişe, imanla dolu sözlerle kendisi cevap verdi:

"Vallahi, suçsuzum desem — ki Allah suçsuz olduğumu biliyor — bana inanmazsınız. Allah'ın yapmadığımı bildiği bir şeyi itiraf etsem bana inanırsınız. Vallahi kendim ve sizin için, Yûsuf'un babasının عَلَيْهِ السَّلَامُ söylediğinden başka bir misal bulamıyorum:"

"Artık (bana düşen) güzelce sabretmektir. Anlattıklarınıza karşı yardımına sığınılacak olan ancak Allah'tır"İbn Kesîr Tefsiri 12:18.

Âişe, o anda üzüntüden Yakup peygamberin عَلَيْهِ السَّلَامُ adını unuttuğunu, bu yüzden "Yûsuf'un babası" dediğini söyler. Sonra yatağına uzandı; ***Allah'ın kendisini temize çıkaracağından emindi***. Yine de Allah'ın kendisi hakkında Kur'an âyeti indireceğini hiç düşünmüyordu — sadece Resûlullah'ın ﷺ bir rüya göreceğini umuyordu.

Ders: ***güzel sabır*** (sabrun cemîl), işi Allah'a havale ederek insanlara şikâyette bulunmadan sabretmektir. Kimsenin kendisine inanmadığı anda mazlumun silahı budur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MÜ'MİNİN İŞİ NE HAYRET VERİCİDİR

Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: ***"Mü'minin durumu ne hayret vericidir! Her işi onun için hayırdır ve bu, mü'minden başkasına nasip olmaz. Ona bir sevinç ulaşırsa şükreder, bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı gelirse sabreder, bu da onun için hayır olur."*** (Sahîh-i Müslim 2999).

Âişe İfk imtihanı boyunca bu hadisi yaşadı: iftiraya uğradığında sabretti, beraat inince de ***yalnızca Allah'a şükretti***. İşte Allah'ın şu buyruğunun sırrı budur: "Onu sizin için bir şer sanmayın; bilakis o sizin için bir hayırdır" (24:11).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

VAHİY İNİYOR: GÖKTEN GELEN BERAAT

Resûlullah ﷺ henüz yerinden kalkmamış, evden de kimse çıkmamıştı ki ***vahiy indi***. Âişe anlatır: vahiy alırken her zaman olduğu gibi onu bir ağırlık kapladı; öyle ki soğuk bir günde ondan ***inci gibi ter taneleri*** akıyordu.

Vahiy sona erince gülümsedi ve söylediği ilk söz şu oldu: ***"Ey Âişe! Allah seni temize çıkardı."*** Annesi: "Kalk, ona (teşekkür et)" dedi. Âişe şöyle cevap verdi: ***"Vallahi ona kalkmam; Allah'tan başkasına da hamd etmem."*** (Sahîh-i Buhârî 4141).

Allah Nûr Sûresi'nin on âyetini (24:11–20) indirdi; şöyle başlıyordu: ***"Onu sizin için bir şer sanmayın. Bilakis o sizin için bir hayırdır"***İbn Kesîr Tefsiri 24:11.

Bu kadar acı veren bir iftira nasıl ***"sizin için hayır"*** olabilir? İbn Kesîr açıklar: çünkü o, Âişe ve ailesi için ***büyük bir sevap***, Kıyamete kadar okunacak Kur'an'da ***kalıcı bir beraat*** ve ümmetin namusunu zamanın sonuna kadar koruyan ***hükümler*** getirdi.

ÂYET	ANA FİKİR
24:11	İftiracılar küçük bir güruhtur; olay sizin için hayırdır
24:12–13	Hüsnüzan; dört şahit talebi
24:14–15	Dille karşılamak; küçük bir şey sanmak
24:16–18	"Bunu konuşmak bize yakışmaz"; tekrarlamamaya dair uyarı
24:19–20	Kötülüğün yayılmasını isteyenlere tehdit

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HÜSNÜZAN VE DÖRT ŞAHİT

Beraatten sonraki ilk âyet, mü'minlerin haberi karşılama biçimini eleştirir: ***"Bu iftirayı işittiğiniz zaman, erkek ve kadın mü'minlerin kendi vicdanlarıyla hüsnüzanda bulunmaları gerekmez miydi?"***İbn Kesîr Tefsiri 24:12.

"Kendi vicdanlarıyla (kendileri hakkında)" ifadesine dikkat edin. Kur'an, iman kardeşinin ***kendimiz gibi*** olduğunu öğretir. Başkalarının bizim hakkımızda nasıl düşünmesini istiyorsak, biz de onlar hakkında öyle düşünmeliyiz.

SİYER NOTU: EBÛ EYYÛB VE ÜMMÜ EYYÛB

İbn İshak'ın rivayetine göre Ümmü Eyyûb kocası ***Ebû Eyyûb el-Ensârî*** رضى الله عنه ile konuşurken: "İnsanların

Âişe hakkında söylediklerini duymadın mı?" diye sordu. O: "Evet, o bir yalandır. Sen böyle bir şey yapar mıydın, ey Ümmü Eyyûb?" dedi. "Hayır, vallahi" deyince Ebû Eyyûb şöyle dedi: ***"Vallahi Âişe senden daha hayırlıdır."***

İşte 24:12. âyetin yaşayan örneği budur: başkasını kendinle ölçüp hüsnüzan etmek. Bu kıssa siyer ve tefsir kitaplarında meşhurdur; ancak Sahîh-i Buhârî ve Müslim'de yer almaz.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; İbn Kesîr Tefsiri (Nûr 24:12). https://tafsir.app/ibn-katheer/24/12

Sonraki âyet (24:13) sorar: neden ***dört şahit*** getirmediler? Zina suçlaması namusa yöneltilen en ağır suçlamadır; bu yüzden İslâm en sıkı ispat şartını koymuştur. Bu ispat olmadan, suçlayan kişinin kendisi Allah katında ***yalancı sayılır***.

Ders: ***hüsnüzan*** iftirayı durdurmanın ilk adımı, ***delil*** ise ikinci adımıdır. Delilsiz suçlayan kişi asıl suçlu olandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HABERİ ALAN DİLLER

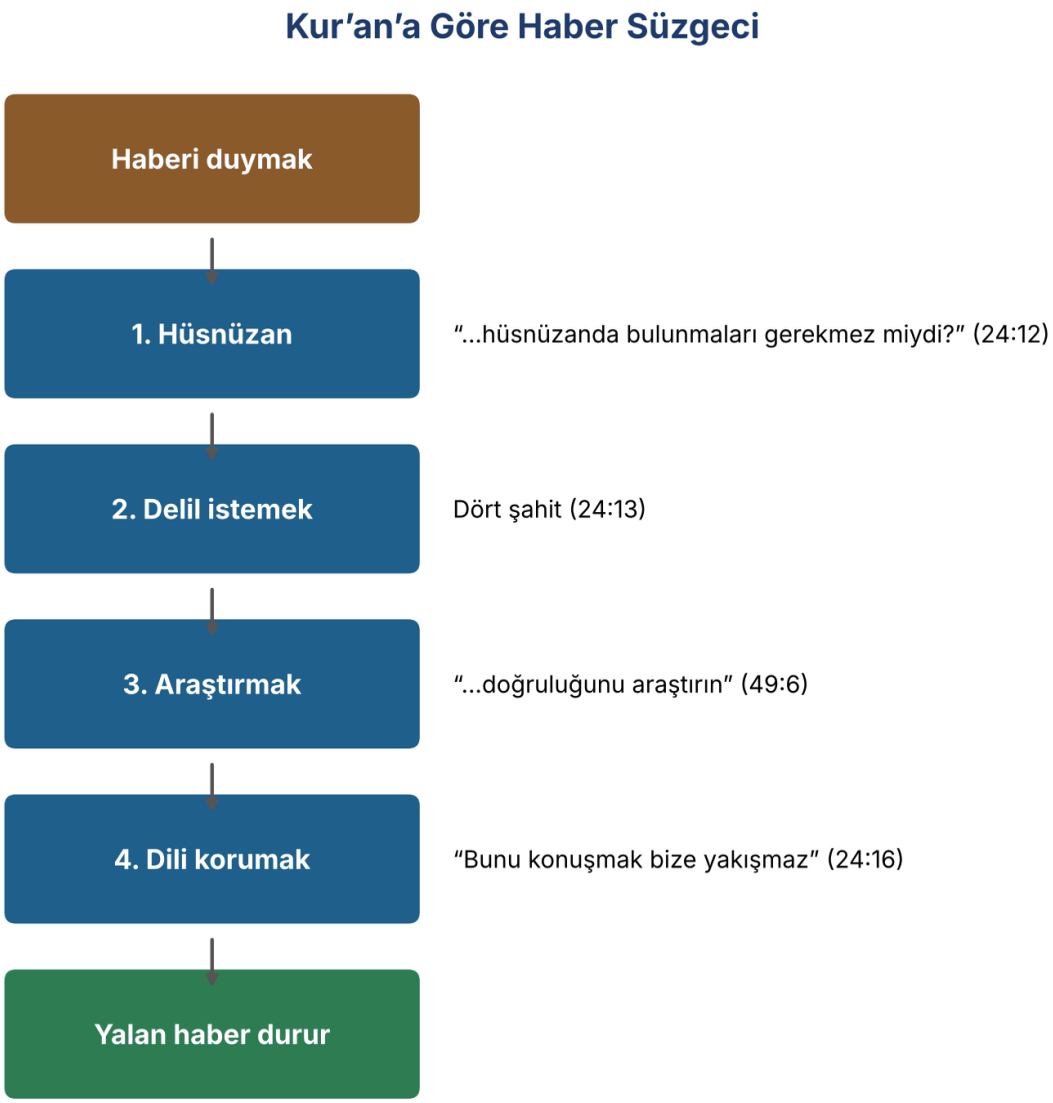
Kur'an iftiranın nasıl yayıldığını son derece isabetli bir tasvirle anlatır: ***"Onu dilinize dolamıştınız. Bilmediğiniz şeyleri ağzınıza alıyordunuz. Onu önemsiz bir şey sanıyordunuz, oysa Allah katında önemi büyüktü."***İbn Kesîr Tefsiri 24:15.

Dikkat edin: haber kulakla değil, ***dille karşılandı***. Sanki ***akıldan geçmeden*** dilden dile aktarıldı. Âişe bu âyeti ***"teliḳûnehû"*** kıraatiyle okur ve anlamının ***"yalan söylüyordunuz"*** olduğunu söylerdi (Sahîh-i Buhârî 4144).

"Onu işittiğiniz zaman: 'Bunu konuşmak bize yakışmaz' demeniz gerekmez miydi?"İbn Kesîr Tefsiri 24:16.

HATA	24:15. ÂYETE GÖRE
Dille karşılamak	Düşünmeden tekrarlamak
Bilgisizce konuşmak	Doğruluğu bilinmeyen bir şeyi yaymak
Küçük bir şey sanmak	"Ben sadece insanların söylediğini tekrarladım"
Allah katında büyüktür	Çok ağır bir günah

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Fitneyi durdurmak için Nûr ve Hucurât sûrelerinin öğrettiği adımlar.

Şekil 3: Kur'an'a göre haber süzgeci.

Ders: kardeşimiz hakkında delilsiz bir kötülük işittiğimizde Kur'an'ın öğrettiği tavır, onu ***kendimizde durdurmaktır*** — tek bir arkadaşa bile olsa yaymamak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ZİNA İFTİRASININ CEZASI (KAZF)

İfk hadisesi aynı zamanda ***kazf cezasının*** uygulanmasına da vesile oldu — iffetli bir kadını (veya erkeği) yeterli delil olmadan zina ile suçlayan kimseye verilen ceza. Allah Nûr Sûresi'nin başında şöyle buyurur:

"Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup, sonra (bunu ispat için) dört şahit getiremeyenlere seksen değnek vurun ve artık onların şahitliğini hiçbir zaman kabul etmeyin"İbn Kesîr Tefsiri 24:4.

Âişe رضى الله عنها dedi ki: ***"Beraatim inince Nebî ﷺ minbere çıkıp bunu anlattı ve Kur'an okudu. Minberden inince iki erkek ile bir kadına had vurulmasını emretti."*** (Sünen-i Ebû Dâvûd 4474, Elbânî hasen demiştir). Siyer kitapları onların adlarını verir: ***Mistah b. Üsâse, Hassân b. Sâbit ve Hamne bint Cahş***.

> **SİYER NOTU: PEKİ İBN ÜBEY?**
> Âlimler, Abdullah b. Übey'e de had vurulup vurulmadığı konusunda ihtilaf etmiştir. Bazı rivayetler ona celde vurulduğunu, bazıları ise vurulmadığını söyler. İbn Kesîr ve diğer âlimler, ona vaat edilen ***büyük azabın*** (24:11) âhirette olduğunu zikreder; çünkü iftirada ***"en büyük payı üstlenen"*** oydu.
>
> **KAYNAK:**
> İbn Kesîr Tefsiri (Nûr 24:4, 11); İbn Hacer, Fethu'l-Bârî. https://tafsir.app/ibn-katheer/24/4

KAZF CEZASI	HİKMETİ
Seksen değnek	İnsanların namusunu başıboş suçlamalardan korumak
Şahitliği reddedilir	Suçlayan toplumun güvenini kaybeder
Fâsık sayılır	Delilsiz suçlamak büyük günahtır
Tövbe kabul edilir (24:5)	Allah'a dönüş kapısı açık kalır

Ders: İslâm insan ***namusunu*** can ve mal kadar yüce tutar. (Hanefî notu: Hanefî mezhebine göre kazf haddi uygulanan kişi tövbe etse bile şahitliği ebediyen kabul edilmez; 24:5'teki istisna yalnızca "fâsık" vasfına döner. Şâfiî mezhebine göre ise tövbeden sonra şahitliği kabul edilir.)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ BEKİR VE MİSTAH: AFFETMEK

Mistah b. Üsâse, Ebû Bekir'in رضی الله عنه fakir bir akrabasıydı ve Ebû Bekir ***onun geçimini sürekli üstlenirdi***. Mistah, Ebû Bekir'in kendi kızına yönelik iftirayı yayanlara katılınca Ebû Bekir: "Vallahi bundan sonra Mistah'a asla bir şey harcamayacağım" diye yemin etti. Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi (Sahîh-i Buhârî 4141):

"Affetsinler, hoş görsünler. Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz? Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir"İbn Kesîr Tefsiri 24:22.

Ebû Bekir hemen şöyle cevap verdi: ***"Evet, vallahi Allah'ın beni bağışlamasını isterim."*** Ve Mistah'a eskisi gibi harcamaya devam etti ve şöyle dedi: "Vallahi bunu ondan hiçbir zaman kesmeyeceğim." (Sahîh-i Buhârî 4141).

Düşünün: kızı en çirkin suçlamayla, hem de kendi yardım ettiği bir akrabası tarafından iftiraya uğramış bir baba. Fakat Allah ***"Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz?"*** diye sorunca uzun uzun düşünmedi. İşte Ebû Bekir'e bu yüzden ***es-Sıddîk*** denir.

DERS	24:22. ÂYETTEN
Bir hata yüzünden iyilik kesilmez	Suçlu olsa bile akrabaya yardıma devam etmek
Affetmek ve hoş görmek	"Affetsinler, hoş görsünler"
Ameline uygun karşılık	İnsanları affedeni Allah bağışlar
Mistah Bedir ehlindendir	Bir hata bütün iyilikleri silmez

Ders: ***bize eziyet edeni affetmek***, Allah'ın bağışlamasına giden yoldur. Âlimler bu âyeti sık sık Kur'an'ın en çok ümit veren âyetlerinden biri olarak zikreder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HASSÂN B. SÂBİT VE ÂİŞE

Hassân b. Sâbit رضى الله عنه, şiirleriyle İslâm'ı savunan Resûlullah'ın ﷺ şairiydi (13. Seri). Ne yazık ki İfk iftirasından etkilenenler arasındaydı. Peki Âişe sonradan ona nasıl davrandı? Mesrûk anlatıyor:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4146

حَدَّثَنِي بِشْرُ بْنُ خَالِدٍ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ، عَنْ أَبِي الضُّحَى، عَنْ مَسْرُوقٍ، قَالَ دَخَلْنَا عَلَى عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ وَعِنْدَهَا حَسَّانُ بْنُ ثَابِتٍ يُنْشِدُهَا شِعْرًا، يُشَبِّبُ بِأَبْيَاتٍ لَهُ وَقَالَ: حَصَانٌ رَزَانٌ مَا تُزَنُّ بِرِيبَةٍ وَتُصْبِحُ غَرْثَى مِنْ لُحُومِ الْغَوَافِلِ فَقَالَتْ لَهُ عَائِشَةُ لَكِنَّكَ لَسْتَ كَذَلِكَ. قَالَ مَسْرُوقٌ فَقُلْتُ لَهَا لِمَ تَأْذَنِينَ لَهُ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْكِ. وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى {وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ}. فَقَالَتْ وَأَىُّ عَذَابٍ أَشَدُّ مِنَ الْعَمَى. قَالَتْ لَهُ إِنَّهُ كَانَ يُنَافِحُ ـ أَوْ يُهَاجِي ـ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Mesrûk dedi ki: **Âişe'nin** رضى الله عنها **yanına girdik; yanında Hassân b. Sâbit vardı, ona şiir okuyor ve beyitleriyle onu övüyordu: "İffetli ve vakurdur, hiçbir şüpheyle itham edilmez; gafil kadınların etinden aç olarak sabahlar (gıybet etmez)."** Âişe ona: ***"Ama sen öyle değilsin" dedi.*** Mesrûk dedi ki: Ona sordum: "Allah 'İçlerinden elebaşılık yapana ise büyük azap vardır' buyurmuşken neden onun yanına girmesine izin veriyorsun?" Şöyle cevap verdi: "Körlükten daha ağır hangi azap var?" Ve ekledi: ***"O, (şiirleriyle) Resûlullah'ı ﷺ savunurdu."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Bişr b. Khalid ← Muhammed b. Ja'far (Ghundar) ← Şu'bah ← Sulaiman al-A'maş ← Ebû al-Dhuha ← Masruq ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'l-Meğâzî, İfk Hadisi Bâbı, Hadis No. 4146; ayrıca No. 4755–4756; ve Sahîh-i Müslim No. 2488.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4146

Hassân, Âişe'yi gafil kadınların ***etini yemeyen*** — yani gıybet etmeyen — bir kadın olarak övdü. Âişe ince bir cevap verdi: ***"Ama sen öyle değilsin"*** — onun eski hatasını hatırlatarak. Yine de onu ***kabul etti*** ve savundu; çünkü Hassân Resûlullah'ı ﷺ savunmuştu.

Başka bir rivayette Urve şöyle der: "Âişe'nin yanında Hassân'a sövmek istedim; o şöyle dedi: ***'Ona sövme; çünkü o Resûlullah'ı ﷺ savunurdu."*** (Sahîh-i Buhârî 4145).

Ders: Âişe iftiranın mağduruydu, fakat ***kin tutmadı***. Hassân'ı adaletle değerlendirdi — hatasını kabul etti, ama hizmetini unutmadı. İşte kalbi temiz olanın ahlakı budur.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İKİNCİ GERDANLIK VE TEYEMMÜM ÂYETİ

Âişe'nin gerdanlığı, bu kez başka bir yolculukta, bir kez daha Allah'ın bir hükmünün inmesine sebep oldu. Âlimler bu olayın aynı yolculukta mı yoksa başka bir yolculukta mı olduğu hakkında ihtilaf etmiştir; ama ikisi de ***Ebû Bekir ailesinin bereketini*** gösterir:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 334

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ الْقَاسِمِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ، زَوْجِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَتْ خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فِي بَعْضِ أَسْفَارِهِ، حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَيْدَاءِ ـ أَوْ بِذَاتِ الْجَيْشِ ـ انْقَطَعَ عِقْدٌ لِي، فَأَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى الْتِمَاسِهِ، وَأَقَامَ النَّاسُ مَعَهُ، وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ، فَأَتَى النَّاسُ إِلَى أَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ فَقَالُوا أَلاَ تَرَى مَا صَنَعَتْ عَائِشَةُ أَقَامَتْ بِرَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَالنَّاسِ، وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ، وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ. فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ وَرَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَاضِعٌ رَأْسَهُ عَلَى فَخِذِي قَدْ نَامَ فَقَالَ حَبَسْتِ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَالنَّاسَ، وَلَيْسُوا عَلَى مَاءٍ، وَلَيْسَ مَعَهُمْ مَاءٌ. فَقَالَتْ عَائِشَةُ فَعَاتَبَنِي أَبُو بَكْرٍ، وَقَالَ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ، وَجَعَلَ يَطْعُنُنِي بِيَدِهِ فِي خَاصِرَتِي، فَلاَ يَمْنَعُنِي مِنَ التَّحَرُّكِ إِلاَّ مَكَانُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم عَلَى فَخِذِي، فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم حِينَ أَصْبَحَ عَلَى غَيْرِ مَاءٍ، فَأَنْزَلَ اللَّهُ آيَةَ التَّيَمُّمِ فَتَيَمَّمُوا. فَقَالَ أُسَيْدُ بْنُ الْحُضَيْرِ مَا هِيَ بِأَوَّلِ بَرَكَتِكُمْ يَا آلَ أَبِي بَكْرٍ. قَالَتْ فَبَعَثْنَا الْبَعِيرَ الَّذِي كُنْتُ عَلَيْهِ، فَأَصَبْنَا الْعِقْدَ تَحْتَهُ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها — Nebî'nin ﷺ hanımı — şöyle dedi: **Resûlullah ﷺ ile birlikte yolculuklarından birine çıktık. Beydâ'da — yahut Zâtü'l-Ceyş'te — iken gerdanlığım koptu. Resûlullah ﷺ onu aramak için konakladı, insanlar da onunla birlikte konakladı; oysa bir su başında değillerdi.** İnsanlar Ebû Bekir es-Sıddîk'a gelip: "Âişe'nin ne yaptığını görmüyor musun?…" dediler. Ebû Bekir geldiğinde Resûlullah ﷺ başını dizime koymuş uyuyordu; beni azarladı ve eliyle böğrüme dürttü. Resûlullah'ın ﷺ başı dizimde olmasaydı kımıldardım. Resûlullah ﷺ sabahleyin susuz bir halde kalktı; ***bunun üzerine Allah teyemmüm âyetini indirdi*** ve onlar da teyemmüm ettiler. Üseyd b. Hudayr şöyle dedi: ***"Ey Ebû Bekir ailesi! Bu sizin ilk bereketiniz değildir."*** Âişe dedi ki: Bindiğim deveyi kaldırdık, gerdanlığı onun altında bulduk.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← Malik b. Anas ← 'Abdurrahmân b. al-Qasim ← babası al-Qasim b. Muhammed ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü't-Teyemmüm, Hadis No. 334; ayrıca No. 4607; ve Sahîh-i Müslim No. 367.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:334

İnen âyet, Mâide Sûresi'ndeki (ve Nisâ 4:43'teki) teyemmüm âyetidir: ***"...su da bulamamışsanız temiz bir toprakla teyemmüm edin"***İbn Kesîr Tefsiri 5:6.

Üseyd b. Hudayr'ın — ***"Ey Ebû Bekir ailesi! Bu sizin ilk bereketiniz değildir"*** — sözü, sahâbîlerin Âişe'nin başından geçenlere nasıl baktığını gösterir: kişisel bir sıkıntıdan ***bütün ümmete bir kolaylık*** doğdu. Bugün hasta olan veya su bulamayan Müslümanlar, Âişe'nin gerdanlığı sayesinde teyemmüm eder.

Ders: Allah ***zorluğu kolaylığa giden bir yol*** kılar. "Onu sizin için bir şer sanmayın; bilakis o sizin için bir hayırdır" (24:11).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÂİŞE'NİN FAZİLETİ

Bu kadar ağır bir iftiradan sonra Allah ve Resûlü ﷺ ***Âişe'nin faziletini*** çeşitli şekillerde açığa çıkardı. Bunlardan biri, bizzat Cebrâil'den gelen selâmdır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 3768

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، عَنْ يُونُسَ، عَنِ ابْنِ شِهَابٍ، قَالَ أَبُو سَلَمَةَ إِنَّ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم يَوْمًا يَا عَائِشُ، هَذَا جِبْرِيلُ يُقْرِئُكِ السَّلاَمَ. فَقُلْتُ وَعَلَيْهِ السَّلاَمُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، تَرَى مَا لاَ أَرَى. تُرِيدُ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها dedi ki: **Bir gün Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Ey Âiş! İşte Cebrâil sana selâm söylüyor."** Ben de: ***"Ve aleyhisselâm ve rahmetullâhi ve berakâtüh"*** dedim. Sen benim görmediğimi görüyorsun — Resûlullah'ı ﷺ kastediyordu.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Bukair ← al-Laith b. Sa'd ← Yunus b. Yazid ← Ibn Şihab al-Zuhri ← Ebû Salamah ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü Fezâili Ashâbi'n-Nebî ﷺ, Âişe'nin Fazileti Bâbı, Hadis No. 3768; ve Sahîh-i Müslim No. 2447.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:3768

Resûlullah ﷺ şöyle de buyurdu: ***"Âişe'nin diğer kadınlara üstünlüğü, tirîdin diğer yemeklere üstünlüğü gibidir"*** (Sahîh-i Buhârî 3770) — tirîd, o dönemde Arapların en sevdiği, ekmek ve et suyundan yapılan yemekti.

"UNUTULUP GİTMİŞ BİR ŞEY OLMAYI İSTERDİM"

Fakat Âişe her zaman ***alçak gönüllüydü***. Onlarca yıl sonra, vefatına yakın, İbn Abbâs onu ziyarete geldi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4753

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ عُمَرَ بْنِ سَعِيدِ بْنِ أَبِي حُسَيْنٍ، قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي مُلَيْكَةَ، قَالَ اسْتَأْذَنَ ابْنُ عَبَّاسٍ قَبْلَ مَوْتِهَا عَلَى عَائِشَةَ، وَهْىَ مَغْلُوبَةٌ قَالَتْ أَخْشَى أَنْ يُثْنِيَ عَلَىَّ. فَقِيلَ ابْنُ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَمِنْ وُجُوهِ الْمُسْلِمِينَ. قَالَتِ ائْذَنُوا لَهُ. فَقَالَ كَيْفَ تَجِدِينَكِ قَالَتْ بِخَيْرٍ إِنِ اتَّقَيْتُ. قَالَ فَأَنْتِ بِخَيْرٍ ـ إِنْ شَاءَ اللَّهُ ـ زَوْجَةُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَلَمْ يَنْكِحْ بِكْرًا غَيْرَكِ، وَنَزَلَ عُذْرُكِ مِنَ السَّمَاءِ. وَدَخَلَ ابْنُ الزُّبَيْرِ خِلاَفَهُ فَقَالَتْ دَخَلَ ابْنُ عَبَّاسٍ فَأَثْنَى عَلَىَّ وَوَدِدْتُ أَنِّي كُنْتُ نِسْيًا مَنْسِيًّا.

TERCÜME:

İbn Ebî Müleyke dedi ki: **İbn Abbâs, vefatından önce, Âişe ağır hastayken onu ziyaret etmek için izin istedi. Âişe: "Beni övmesinden korkuyorum" dedi.** Ona: "O, Resûlullah'ın ﷺ amcasının oğlu ve Müslümanların ileri gelenlerindendir" denildi. "İzin verin" dedi. İbn Abbâs: "Nasılsın?" diye sordu. "Allah'tan korkarsam iyiyim" dedi. İbn Abbâs şöyle dedi: **"İnşallah hayır üzeresin — Resûlullah'ın ﷺ hanımısın, senden başka bakire ile evlenmedi** *ve beraatin gökten indi***."** Sonra ondan sonra İbn Zübeyr içeri girdi; Âişe ona şöyle dedi: "İbn Abbâs girip beni övdü; oysa ***büsbütün unutulup gitmiş bir şey olmayı isterdim***."

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-Muthanna ← Yahya b. Sa'id al-Qattan ← 'Umar b. Sa'id b. Abi Husain ← Ibn Abi Mulaikah ← 'Abdullah b. 'Abbas رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü't-Tefsîr, Nûr Sûresi, Hadis No. 4753; ayrıca No. 3771.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4753

İbn Abbâs Âişe'nin en büyük faziletini zikretti: ***"beraatin gökten indi"***. Ama Âişe'nin cevabı takvasını gösterir: övgünün ihlâsı bozmasından korktuğu için övülmektense ***unutulmayı*** tercih etti.

ÂİŞE'NİN FAZİLETİ	KAYNAK
Gökten inen beraat	Nûr 24:11–26
Cebrâil'den selâm	Sahîh-i Buhârî 3768
Diğer yemeklere göre tirîd gibi	Sahîh-i Buhârî 3770
Teyemmüm âyetinin iniş sebebi	Sahîh-i Buhârî 334
En çok hadis rivayet edenlerden	2.000'den fazla hadis (hadis usûlü kitapları)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

SOSYAL MEDYA ÇAĞINDA DİL

İfk iftirası küçük bir şehirde ağızdan ağıza yayıldı. Bugün iftira WhatsApp, Facebook ve TikTok aracılığıyla ***birkaç dakika içinde milyonlarca insana*** ulaşabilir. Nûr Sûresi'nin dersleri her zamankinden daha önemlidir. Resûlullah ﷺ tek bir kelimenin ne kadar ağır olduğunu hatırlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 6478

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُنِيرٍ، سَمِعَ أَبَا النَّضْرِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ - يَعْنِي ابْنَ دِينَارٍ - عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي صَالِحٍ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ رِضْوَانِ اللَّهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً، يَرْفَعُ اللَّهُ بِهَا دَرَجَاتٍ، وَإِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مِنْ سَخَطِ اللَّهِ لاَ يُلْقِي لَهَا بَالاً يَهْوِي بِهَا فِي جَهَنَّمَ.

TERCÜME:

Ebû Hüreyre رضی اللہ عنہ Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Kul, Allah'ın razı olduğu bir sözü önemsemeden söyler de Allah onu bu söz sebebiyle derecelerce yükseltir. Kul, Allah'ın gazabına uğrayan bir sözü de önemsemeden söyler ve** *o söz yüzünden cehenneme yuvarlanır***."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Munir ← Ebû al-Nadhr ← 'Abdurrahmân b. 'Abdullah b. Dinar ← babası 'Abdullah b. Dinar ← Ebû Salih ← Ebû Hüreyre رضی اللہ عنہ.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbü'r-Rikâk, Dili Korumak Bâbı, Hadis No. 6478; ve Sahîh-i Müslim No. 2988.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:6478

Allah her haberin araştırılmasını emreder: ***"Ey iman edenler! Eğer bir fâsık size bir haber getirirse, onun doğruluğunu araştırın"***İbn Kesîr Tefsiri 49:6.

BİLİM NOTU: YALAN HABER DAHA HIZLIDIR

2018'de ***Science*** dergisinde yayımlanan büyük bir araştırma, Twitter'da üç milyondan fazla kişinin paylaştığı yaklaşık ***126.000 haber zincirini*** inceledi. MIT'den araştırmacılar ***yalan haberin, doğru haberden daha uzağa, daha hızlı ve daha geniş bir alana yayıldığını*** buldu. Yalan haberin ***yeniden paylaşılma ihtimali %70 daha fazlaydı***; doğru haberin 1.500 kişiye ulaşması ise yaklaşık ***altı kat daha uzun*** sürüyordu (Vosoughi, Roy & Aral, "The spread of true and false news online", Science 359, 2018).

Araştırma ayrıca yalan haberlerin daha çok ***şaşırtıcı ve duygusal*** unsurlar içerdiğini, bunun da insanları düşünmeden paylaşmaya ittiğini buldu — tıpkı Kur'an'ın tasviri gibi: ***"Onu dilinize dolamıştınız… onu önemsiz bir şey sanıyordunuz"*** (24:15). Kur'an çaresini 1.400 yıl önce vermişti: ***hüsnüzan, delil istemek, araştırmak ve susmak***.

PAYLAŞMADAN ÖNCE	KENDİNE SOR
Doğru mu?	Geçerli bir delilim var mı? (24:13; 49:6)
İyi mi?	Birini rezil ediyor mu? (24:19)
Gerekli mi?	"Bunu konuşmak bize yakışmaz" (24:16)
Ya benim hakkımda olsaydı?	"Kendi vicdanlarıyla" hüsnüzan (24:12)

Resûlullah ﷺ şöyle de buyurdu: ***"Kişiye yalan olarak, işittiği her şeyi anlatması yeter"*** (Sahîh-i Müslim, Mukaddime 5). Ders: "paylaş" düğmesi ***modern çağın dilidir*** ve ondan da sorguya çekileceğiz.

İFK KISSALARININ KAYNAKLARI

İfk kıssası bize, dereceleri farklı üç tür kaynakla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okuyucu ***neyin kesin*** ve ***neyin meşhur*** olduğunu bilsin diye bu üçünü birbirinden ayırır:

İfk Kıssalarının Kaynakları

Kur'an (6)

- "Aziz olan, zelil olanı çıkaracaktır" (63:8)
- Yalan haber sizin için hayırdır (24:11)
- Hüsnüzan ve dört şahit (24:12–13)
- Dil ve ağız (24:15–16)
- Kazf cezası (24:4)
- Mistah'ın affedilmesi (24:22)

Sahih hadis (9)

- Benî Mustalik'e baskın
- Kuyu başında câhiliye çağrısı
- Zeyd b. Erkam'ın doğrulanması
- Gerdanlık; Safvân; iftiranın yayılması
- Ümmü Rûmân; istişare; Berîre
- Hassân ve Âişe
- Teyemmüm âyeti
- Cebrâil'in selâmı; İbn Abbâs'ın övgüsü
- Kazf cezası (Ebû Dâvûd — hasen)

Siyer kitapları (3)

- Gazvenin tarihi
- İbn Übey'in oğlu Abdullah, Medine kapısında
- Ebû Eyyûb ve Ümmü Eyyûb

Siyer kitaplarındaki kıssalar ilgili bölümde durumları açıklanarak zikredilmiştir.

Şekil 4: Bu e-kitaptaki İfk kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
İbn Übey'in sözü; Âişe'nin beraati; kazf; Mistah'ın affedilmesi	Kur'an (Münâfikûn 63:8; Nûr 24:4–26) — kesin
Baskın; gerdanlık; Safvân; iftira; istişare; vahiy	Sahîh-i Buhârî 2541, 4141, 4143, 7370 — sahih
Zeyd b. Erkam; Hassân; teyemmüm; Âişe'nin fazileti	Sahîh-i Buhârî 4900, 4146, 334, 3768, 3770, 4753 — sahih
Câhiliye çağrısı; İbn Übey'in oğlu	Sünen-i Tirmizî 3315 — hasen sahih; Sahîh-i Buhârî 4905
Cüveyriye; üç kişiye had vurulması	Sünen-i Ebû Dâvûd 3931, 4474 — hasen
Tarih; İbn Übey'in oğlu Medine kapısında; Ebû Eyyûb	Siyer kitapları (İbn İshak, Vâkıdî) — meşhur, çeşitli senedler

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

BERAAT ÂYETLERİ: NÛR 24:11–26

İfk hadisinde Âişe رضی اللہ عنہا, Allah'ın "O iftirayı uyduranlar…" diye başlayan on âyet indirdiğini söyler (Sahîh-i Buhârî 4141). Müfessirler ise Nûr Sûresi'nin 11 ile 26. âyetlerini bu olayla ilgili bir bütün olarak ele alır. Önceki bölümler bu âyetlerin bir kısmını açıkladı; aşağıdaki tablo, okuyucu bütünü görebilsin diye on altı âyetin hepsini bir araya getirir.

ÂYET	KISA ANLAMI	BU E-KİTAPTA
24:11	Yalanı yayanlar küçük bir güruhtur; bu olay sizin için şer değil, bilakis hayırdır	8. ve 14. bölüm
24:12	Mü'minlerin hüsnüzanda bulunması gerekirdi	15. bölüm
24:13	Neden dört şahit getirmediler?	15. bölüm
24:14	Allah'ın lütfu olmasaydı büyük bir azaba uğrardınız	Bu bölüm
24:15	Haberi dille karşılamak ve küçük bir şey sanmak	16. bölüm
24:16	"Bunu konuşmak bize yakışmaz"	16. bölüm
24:17	Allah, bunu ebediyen tekrarlamamanız için öğüt verir	Bu bölüm
24:18	Allah âyetlerini açıklar	Bu bölüm
24:19	Mü'minler arasında hayasızlığın yayılmasını isteyenler elem verici bir azapla tehdit edilir	22. bölüm, bu bölüm
24:20	Azaba engel olan Allah'ın rahmeti	Bu bölüm
24:21	Şeytanın adımlarına uymayın; Allah'ın lütfu olmadan kimse temize çıkamaz	Bu bölüm
24:22	Affetmek ve hoş görmek	18. bölüm
24:23	Habersiz, iffetli mü'min kadınlara iftira edenler dünyada ve âhirette lanetlenmiştir	Bu bölüm, 9–10. sorular
24:24	Diller, eller ve ayaklar şahitlik eder	Bu bölüm
24:25	Allah cezayı adaletle tam olarak verir	Bu bölüm
24:26	Temizler temizler içindir; onlar iftiradan uzaktır	6. soru

ŞEYTANIN ADIMLARI

21. âyet uyarır: "Ey iman edenler! Şeytanın adımlarına uymayın" (Nûr 24:21). İftira nadiren büyük bir yalanla başlar. Küçük adımlarla başlar: fısıldaşmak, "doğru mu?" diye sormak, sonra başkalarına tekrarlamak. Her adım önemsiz görünür; ama sonunda büyük bir günaha götürür. Aynı âyet, Allah'ın lütfu olmadan hiç kimsenin temize çıkamayacağını hatırlatır; öyleyse ayağı kayan kimseden kendini daha temiz görmeye yer yoktur.

ORGANLAR ŞAHİTLİK EDER

23–25. âyetler bu dizinin sonunu en ağır uyarıyla bağlar. İffetli, kalplerinden hayasızlık bile geçmeyen mü'min kadınlara iftira edenler dünyada ve âhirette lanetlenmiştir. Kıyamet günü, iftira eden dilin kendisi sahibinin aleyhine şahitlik edecektir (Nûr 24:23–25).

HADİS: HELÂK EDEN YEDİ GÜNAH

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Helâk edici yedi şeyden kaçının."

Sahâbîler: "Ey Allah'ın Resûlü, onlar nelerdir?" diye sordular. Efendimiz şirki, sihri, Allah'ın haram kıldığı cana kıymayı, faiz yemeyi, yetim malı yemeyi, savaştan kaçmayı ve "habersiz, iffetli mü'min kadınlara zina iftirası atmayı" saydı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2766; ayrıca Sahîh-i Müslim 89.

DERS

Bu on altı âyet sadece şerefli bir kadının adını temize çıkarmakla kalmaz. Bütün ümmet için dilin kanunlarını çizer: hüsnüzan etmek, delil istemek, kötü haberi kendinde durdurmak, ayıpların yayılmasından hoşlanmamak, affetmek ve dilimizin aleyhimize şahitlik edeceğini daima hatırlamak.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

NÛR SÛRESİ: TOPLUMUN NAMUS KALESİ

İfk âyetleri, namusu korumaya dair hükümlerle dolu olan Nûr Sûresi'nin ortasında yer alır. Bu olaydan sonra Kur'an sadece iftiracıları cezalandırmakla kalmadı; iftiranın zor gerçekleşmesi için çitler de inşa etti. İlke basittir: hırsız girmeden kapıyı kapatmak.

ÂYET	HÜKÜM	İNŞA EDİLEN KALE
24:2	Zinanın cezası	Hayasızlığın kendisi kesin olarak önlenir
24:4–5	Kazf cezası (17. bölüm)	Delilsiz suçlama cezalandırılır
24:27–29	Başkasının evine girmeden izin istemek ve selâm vermek	Aile mahremiyetinin korunması
24:30	Erkeklerin gözlerini haramdan sakınması	İftiraya açılan ilk kapıyı kapatmak
24:31	Kadınların gözlerini haramdan sakınması ve örtünmesi	Kişinin kendi namusunu koruması
24:32	Evliliğe teşvik	Fıtratı helal yoldan karşılamak
24:58–59	Kişinin kendi evinde üç mahremiyet vaktinde izin istemek	Aile içi edep

HADİS: İZİN, BAKIŞ YÜZÜNDEN MEŞRU KILINDI

Sehl b. Sa'd رضى الله عنه rivayet eder ki bir adam Nebî'nin ﷺ evinin kapısındaki bir delikten içeri baktı. Efendimiz şöyle buyurdu: "Bakmakta olduğunu bilseydim gözüne bununla dürterdim. İzin istemek ancak bakış yüzünden meşru kılınmıştır."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 6241.

HADİS: ÜÇ KERE İZİN İSTEMEK

Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه, Ömer'in رضى الله عنه evine gelip üç kere selâm verdi; cevap alamayınca geri döndü. Ömer neden döndüğünü sorunca Ebû Mûsâ, Resûlullah'ın ﷺ şöyle buyurduğunu söyledi: "Biriniz üç kere izin ister de izin verilmezse geri dönsün." Ömer delil istedi; bunun üzerine başka bir sahâbî hadisi doğruladı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 6245; ayrıca Sahîh-i Müslim 2153.

Ömer'in tavrına dikkat edin: büyük bir sahâbîden bile olsa, teyit edilinceye kadar haberi kabul etmedi. Bu, Nûr Sûresi'nin ruhuyla aynıdır — her haber teyit edilmeli, her eve saygı gösterilmelidir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

İslâm harekete geçmek için iftiranın gerçekleşmesini beklemez. Edebi baştan inşa eder: izin istemek, gözü haramdan sakınmak, örtünmek ve evliliği kolaylaştırmak. Bu edepleri koruyan bir toplum, İfk gibi iftiralardan daha korunaklıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İfk Hadisesinin Şahsiyetleri

İfk hadisi, her birinin farklı bir rolü olan birçok şahsiyeti anar. Aşağıdaki tablo onları kabileleri ve kaynaklarıyla birlikte düzenler. Her önemli şahsiyetin kabilesini bilmek gerekir; çünkü mesciddeki gerginlik (12. bölüm) Evs ile Hazrec arasında yaşanmıştır.

Şahsiyet	Kabile / Yakınlık	Görevi	Kaynak
Âişe bint Ebî Bekir رضی الله عنها	Kureyş (Benî Teym); eşi: Nebî ﷺ	İftiranın mağduru; Kur'an onu temize çıkardı	Buhârî 4141; Nûr 24:11–26
Ebû Bekir es-Sıddîk رضی الله عنه	Kureyş (Benî Teym); Âişe'nin babası	Sabretti; sonra Mistah'ı affetti	Buhârî 4141; Nûr 24:22
Ümmü Rûmân رضی الله عنها	Âişe'nin annesi	Kızını teselli etti	Buhârî 4143
Safvân b. el-Muattal رضی الله عنه	Benî Süleym (ez-Zekvânî)	Ordunun arkasındaki kontrolcü; Âişe'yi getirdi; sonra Allah yolunda şehit düştü	Buhârî 4141
Ali b. Ebû Tâlib رضی الله عنه	Kureyş (Benî Hâşim)	Kendisine danışıldı; hizmetçiye sorulmasını önerdi	Buhârî 4141
Üsâme b. Zeyd رضی الله عنهما	Zeyd b. Hârise'nin oğlu	Kendisine danışıldı; "hayırdan başka bir şey bilmiyoruz"	Buhârî 4141
Berîre رضی الله عنها	Hizmetçi	Âişe'nin iyiliğine şahitlik etti	Buhârî 4141 (adını İbn Hacer tartışır)
Zeyneb bint Cahş رضی الله عنها	Ümmü'l-Mü'minîn; Benî Esed b. Huzeyme; halasının kızı olduğu zât: Nebî ﷺ	Kumasına karşı bile dilini korudu	Buhârî 4141
Hamne bint Cahş	Zeyneb'in kız kardeşi	Kız kardeşini savunma duygusuyla etkilendi	Buhârî 4141
Sa'd b. Muâz رضی الله عنه	Evs'in reisi (Benî Abdüleşhel)	Mescidde savunma teklif etti	Buhârî 4141 (İbn İshak Üseyd'i zikreder; bkz. 2. bölüm)
Sa'd b. Ubâde رضی الله عنه	Hazrec'in reisi (Benî Sâide)	Kabile gayretine kapılarak itiraz etti	Buhârî 4141
Üseyd b. Hudayr رضی الله عنه	Evs (Benî Abdüleşhel); Sa'd b. Muâz'ın amcasının oğlu	Sa'd b. Ubâde'ye cevap verdi	Buhârî 4141

ŞAHSİYET	KABİLE / YAKINLIK	GÖREVİ	KAYNAK
Ümmü Mistah	Kureyş; annesi Ebû Bekir'in teyzesidir	Farkında olmadan Âişe'ye haber verdi; oğluna beddua etti	Buhârî 4141
Mistah b. Üsâse	Kureyş (Benî Muttalib b. Abdimenâf); Bedir ehli	Etkilendi; had vuruldu; Ebû Bekir onu affetti	Buhârî 4141; Ebû Dâvûd 4474
Hassân b. Sâbit رضى الله عنه	Hazrec (Benî Neccâr); şairi olduğu zât: Resûlullah ﷺ	Etkilendi; sonra Âişe'yi övdü	Buhârî 4141, 4146
Abdullah b. Übey b. Selûl	Hazrec (Benî Avf); münafıkların reisi	Başlatan ve baş yayıcı	Buhârî 4141; Nûr 24:11

SİYER NOTU: SA'D B. MUÂZ MI, ÜSEYD B. HUDAYR MI?

Buhârî'nin rivayetinde savunma teklif etmek için ilk kalkan Sa'd b. Muâz'dır. İbn İshak'ın rivayetinde ise o kişi Üseyd b. Hudayr'dır. Bu fark, gazvenin tarihi tartışmasıyla (2. bölüm) yakından ilgilidir: Sa'd b. Muâz, Benî Kurayza olayından sonra vefat etmiştir. İbn Hacer bunu Fethu'l-Bârî'de tartışır ve Buhârî'nin rivayetini tercih eder. Her ikisi de Evs kabilesindendir.

Kaynak: İbn Hacer, Fethu'l-Bârî (4141 numaralı hadis); İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

SAFVÂN: "BEN HİÇBİR KADININ ÖRTÜSÜNÜ AÇMADIM"

İfk hadisinin sonunda Âişe, suçlanan adam Safvân'ın şöyle dediğini anlatır: "Sübhânallah! Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ben hiçbir kadının örtüsünü açmadım." Âişe dedi ki: "Sonra o, Allah yolunda öldürüldü" (Sahîh-i Buhârî 4141). Böylece adı bir zamanlar lekelenmek istenen Safvân, hayatını bir şehit olarak noktaladı.

DERS

Bu olayda sâlih kimseler, ayağı kayanlar ve bir münafık yer aldı. Kur'an ve hadis herkesi kabilesine veya makamına göre değil, yaptığına göre değerlendirir. Bedir ehli bile hata edebilir ve tövbe kapısı daima açıktır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İmtihandan Sonra Âişe: Ümmetin Muallimi

İfk iftirası Âişe'nin رضى الله عنها nurunu söndürmedi. Aksine, o imtihandan sonra yaklaşık yarım asır daha ümmetin muallimi olarak yaşadı. Büyük sahâbîler ona başvurdu, tâbiîn ondan ilim öğrendi.

Hadis: Vahiy Onun Yorganı Altındayken İnerdi

Ümmü Seleme رضى الله عنها, Efendimizin hanımlarından gelen bir talebi Resûlullah'a ﷺ iletti. Efendimiz şöyle buyurdu: "Âişe hakkında bana eziyet etme; çünkü vallahi sizden hiçbir kadının yorganı altındayken bana vahiy inmedi, ondan başka."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3775.

Hadis: Dünyada ve Âhirette Nebî'nin Hanımı

Ammâr b. Yâsir رضى الله عنهما Âişe hakkında şöyle dedi: "Şüphesiz o, dünyada ve âhirette Peygamberinizin hanımıdır."

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 3772.

Hadis: Sahâbîler Âişe'ye Başvurdu

Ebû Mûsâ el-Eş'arî رضى الله عنه dedi ki: "Biz Resûlullah'ın ﷺ ashabı, bir hadis hakkında tereddüde düştüğümüzde Âişe'ye sorar ve mutlaka onun yanında o konuda bir ilim bulurduk."

Derece: Tirmizî'ye göre HASEN SAHİH GARİB — Sünen-i Tirmizî 3883.

Alan	Âişe'nin Katkısı	Kaynak
Hadis	En çok hadis rivayet edenlerden (21. bölüm)	Hadis usûlü kitapları
Fıkıh	Özellikle aile hayatı ve kadınlarla ilgili hükümlerde sahâbîlerin başvurduğu kişi	Sünen-i Tirmizî 3883
Tefsir	"Teliḳûnehû" kıraati dahil âyetlerin anlamını açıkladı (16. bölüm)	Sahîh-i Buhârî 4144
Tarih ve şiir	Urve b. Zübeyr onun Kur'an, ferâiz, helal-haram, şiir ve Arap tarihi konusundaki ilmini övmüştür	Terâcim kitapları (Zehebî, Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ)
Vefatı	Medine'de hicrî 57 veya 58 yılının Ramazan ayı; Bakî' kabristanına defnedildi	Terâcim kitapları; tarih ihtilaflıdır

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

En acı imtihan her zaman son değildir. Âişe'yi Allah temize çıkardı, o da hayatını öğretmekle geçirdi. Bugün iftiraya uğrayan kimse onu örnek alabilir: adımızı Allah'ın savunmasına bırakalım ve hayır işlemeye devam edelim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İFK HADİSESİNİN ZAMAN ÇİZELGESİ

Benî Mustalik Gazvesi'nin tarihi ihtilaflıdır (2. bölüm): İbn Sa'd'a göre ve İbn Hacer'in tercihiyle hicrî 5. yılın Şaban ayı, İbn İshak'a göre ise hicrî 6. yılın Şaban ayı. Aşağıdaki olay sırası sahih hadislere göre düzenlenmiştir; hadiste geçmeyen süreler siyer kitaplarının rivayeti olarak işaretlenmiştir.

No.	Olay	Kaynak
1	Resûlullah ﷺ Benî Mustalik'e doğru yola çıktı; Âişe kurayla seçildi	Buhârî 4141
2	Müreysî'de baskın; Benî Mustalik yenildi	Buhârî 2541
3	Cüveyriye azat edilip nikâhlandı; kavminin esirleri serbest bırakıldı	Ebû Dâvûd 3931
4	Kuyu başında kavga; câhiliye çağrısı	Buhârî 4905; Tirmizî 3315
5	İbn Übey'in sözü; Zeyd b. Erkam'ın haber vermesi; Münâfikûn Sûresi'nin inişi	Buhârî 4900
6	Dönüş yolculuğu; Medine yakınında gece konaklaması; gerdanlığın kaybolması	Buhârî 4141
7	Safvân sabahleyin Âişe'yi buldu ve kafileye getirdi	Buhârî 4141
8	Medine'ye varış; iftiranın yayılmaya başlaması; Âişe'nin bir ay hastalanması	Buhârî 4141
9	Âişe iftirayı Ümmü Mistah'tan öğrendi	Buhârî 4141
10	Âişe anne babasının evine döndü; izin veren: Resûlullah ﷺ	Buhârî 4141
11	Resûlullah ﷺ Ali ve Üsâme ile istişare etti; Berîre ve Zeyneb'e soruldu	Buhârî 4141
12	Mescidde hutbe; Evs ile Hazrec arasında gerginlik	Buhârî 4141
13	Vahiysiz bir ay; Âişe iki gece bir gün ağladı	Buhârî 4141
14	Âişe'yi temize çıkaran vahiy indi (Nûr 24:11–26)	Buhârî 4141
15	Kazf haddi uygulandı	Ebû Dâvûd 4474
16	Ebû Bekir Mistah'a yeniden harcamaya başladı	Buhârî 4141; Nûr 24:22

DERS

Zaman çizelgesi, iftiranın bir aydan fazla sürdüğünü ve bu süre boyunca Resûlullah'ın ﷺ delilsiz hareket etmediğini gösterir. Sordu, istişare etti ve Allah'ın hükmünü bekledi. Hakikati ararken sabretmek, cezalandırmakta acele etmekten daha üstündür.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İFK HADİSESİ HAKKINDA SIK SORULAN SORULAR

1. VAHİY NEDEN BİR AY GECİKTİ?

Hadis bunun sebebini açıkça söylemez. İbnü'l-Kayyim'in Zâdü'l-Meâd'da yaptığı gibi âlimler bazı hikmetler zikreder: mü'minleri sınamak, münafıkların kim olduğunu ortaya çıkarmak, Resûlullah'ın ﷺ hevasından konuşmadığını göstermek ve beraatin gökten kusursuz bir şekilde gelmesi. Bu, nas değil, âlimlerin görüşüdür.

2. RESÛLULLAH ﷺ ÂİŞE'DEN ŞÜPHE ETTİ Mİ?

Minberde şöyle buyurdu: "Vallahi ailem hakkında hayırdan başka bir şey bilmiyorum" (Sahîh-i Buhârî 4141). O, kendisine vahyedilen dışında gaybı bilmeyen bir insandı; bu yüzden delilsiz bir karar vermedi ve Allah'ın hükmünü bekledi.

3. ÂİŞE NEDEN "ALLAH'TAN BAŞKASINA HAMD ETMEM" DEDİ?

Vahiy inince annesi ona kalkıp Resûlullah'a ﷺ teşekkür etmesini söyledi. Âişe, beraatini indiren Allah'tan başkasına hamd etmeyeceğini söyledi (Sahîh-i Buhârî 4141). Bu bir saygısızlık değil, tevhid samimiyetidir: savunma yalnızca Allah'tan gelmiştir.

4. KİMLERE HAD VURULDU?

Sünen-i Ebû Dâvûd, âyet indikten sonra iki erkek ile bir kadına had vurulduğunu zikreder (Sünen-i Ebû Dâvûd 4474); siyer rivayetleri onları Mistah, Hassân ve Hamne olarak adlandırır. İbn Übey'e de celde vurulup vurulmadığı ihtilaflıdır (17. bölüm).

5. SAFVÂN B. EL-MUATTAL'A NE OLDU?

Hiçbir kadının örtüsünü açmadığına yemin etti; Âişe de onun daha sonra Allah yolunda öldürüldüğünü zikreder (Sahîh-i Buhârî 4141). Şehit olduğu yer ve yıl terâcim kitaplarında ihtilaflıdır.

6. "TEMİZ KADINLAR TEMİZ ERKEKLER İÇİNDİR" (24:26) NE DEMEKTİR?

İbn Kesîr, İbn Abbâs'tan çirkin sözlerin çirkin kimselere, güzel sözlerin de güzel kimselere yakıştığını nakleder. Bu âyet ayrıca Allah'ın Âişe'yi, insanların en hayırlısı olan Resûlullah'a ﷺ ancak temiz olduğu için eş kıldığını gösterir (İbn Kesîr Tefsiri 24:26).

7. LİÂN ÂYETİ (24:6–9) İFK HADİSESİ YÜZÜNDEN Mİ İNDİ?

Hayır. Liân âyeti, kendi karısını suçlayan koca hakkında, yani Hilâl b. Ümeyye kıssası (Sahîh-i Buhârî 4747) ve Uveymir el-Aclânî kıssası hakkında indi. İfk âyetleri 24:11–26'dır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

8. MİSTAH VE HASSÂN GİBİ İYİ SAHÂBÎLER NEDEN ETKİLENDİ?

Sahâbîler de hata edebilen insanlardı. Cezalandırıldılar, tövbe ettiler ve bu hata onların faziletini silmedi. Nebî ﷺ, bir günah işleyip dünyada cezalandırılan kimse için bu cezanın kefaret olacağını buyurmuştur (Sahîh-i Buhârî 18).

9. EHL-İ SÜNNET'İN BUGÜN ÂİŞE'YE İFTİRA EDENLER HAKKINDAKİ TUTUMU NEDİR?

İbn Kesîr, âlimlerin şu konuda ittifak ettiğini zikreder: bu âyetler indikten sonra Âişe'yi o suçlamayla itham eden kimse, Kur'an'a karşı geldiği için kâfir olur (İbn Kesîr Tefsiri 24:23). Bu, vahyi yalanlamaya dair ilmî bir tutumdur. Başkalarına karşı tavrımız ise yine davet, hikmet ve edeptir.

10. BU İFTİRA YASAĞI YALNIZCA ÂİŞE'YE Mİ ÖZGÜDÜR?

Hayır. 24:23. âyet, iffetli bütün mü'min kadınlar için geneldir ve onlara iftira etmek helâk edici yedi günahtan biridir (Sahîh-i Buhârî 2766). İbn Kesîr, Âişe'nin âyetin iniş sebebi olduğunu, hükmünün ise benzer bütün durumları kapsadığını zikreder.

11. OLAYA KARIŞAN SAHÂBÎLERİ HANGİ EDEPLE ANMALIYIZ?

Saygıyla. Mistah Bedir ehlindendir; Hassân Resûlullah'ı ﷺ savunan şairdir; Hamne de Ümmü'l-Mü'minîn'in kız kardeşidir. Âişe bizzat insanların Hassân'a sövmesini yasaklamıştır (19. bölüm). Onların hatalarını küçümsemek için değil, ibret almak için anlatırız.

12. BİZ İFTİRAYA UĞRARSAK NE YAPMALIYIZ?

Âişe gibi "güzel sabır"la sabretmek (13. bölüm), iftiraya iftirayla karşılık vermemek, gerekirse hakikati sükûnetle açıklamak ve savunmayı Allah'a bırakmak. Allah şöyle buyurur: "Onu sizin için bir şer sanmayın; bilakis o sizin için bir hayırdır" (Nûr 24:11).

DERS

İfk hadisesi birçok soru doğurur ve cevapları Kur'an'a, sahih hadislere ve âlimlerin açıklamalarına dayanır. Nassı âlimlerin görüşünden ayırarak bu olayı sükûnetle, adaletle ve Resûlullah'ın ﷺ ailesine ve sahâbîlere karşı edeple anlayabiliriz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

İfk hadisesi, Resûlullah'ın ﷺ hayatındaki en şahsi imtihandı — onun ***aile yuvasına*** dokunan bir imtihan.

Fakat ondan, ümmetin namusunu Kıyamet gününe kadar koruyan âyetler doğdu.

DERS	İFK HADİSESİNDEN
Zaferde rahmet	Cüveyriye ve yüz aile hürriyete kavuştu
Asabiyeti reddetmek	"Bırakın onu, o kokuşmuştur"
Allah haklıyı savunur	Zeyd b. Erkam ve Âişe doğrulandı
İmtihan karşısında edep	Âişe oturup bekledi; Safvân sustu
Hüsnüzan ve delil	Nûr 24:12–13
Dili korumak	Nûr 24:15–16; Buhârî 6478
Güzel sabır	"Fe-sabrun cemîl" (12:18)
Affetmek	Ebû Bekir ve Mistah (24:22)
Zorluk hayır getirir	"Bilakis o sizin için bir hayırdır" (24:11)

HAYATIMIZDA İFK

Her gün başkaları hakkında haberler alırız — kahvehanede, mescidde, cep telefonunda. Bu kıssa bize, hüsnüzan eden ***Ebû Eyyûb***, rakibine karşı bile dilini koruyan ***Zeyneb***, affeden ***Ebû Bekir*** ve Allah'a dayanarak sabreden ***Âişe*** gibi olmayı öğretir — ***haberi dille karşılayanlar*** gibi değil.

İnşallah **Siyer-i Nebî** serisi, ***Seri 15*** ile — Resûlullah'ın ﷺ davet yolculuğundaki sonraki olaylarla — devam edecektir. Vallahu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA — SERİ 14

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Mâide 5:6; Yûsuf 12:18; Nûr 24:4–26; Hucurât 49:6; Münâfikûn 63:1–8). https://tafsir.app/ibn-katheer/24/11

HADİS

Sahîh-i Buhârî 334, 2541, 3768, 3770, 4141, 4143, 4144, 4145, 4146, 4753, 4900, 4905, 6478, 7370. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim, Mukaddime 5; 1730, 2140, 2447, 2770, 2772, 2988. https://sunnah.com/muslim

Sünen-i Tirmizî 3315; Sünen-i Ebû Dâvûd 3931, 4474. https://sunnah.com

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshak rivayeti) — Benî Mustalik ve İfk bâbı.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; Vâkıdî, el-Meğâzî.

Safiyyurrahmân el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Benî Mustalik bâbı.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — İfk hadisi (No. 4141).

BİLİM

Vosoughi, S., Roy, D. & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. Science, 359(6380), 1146–1151. https://doi.org/10.1126/science.aap9559

Wikipedia, "Invasion of Banu Mustaliq". https://en.wikipedia.org/wiki/Invasion_of_Banu_Mustaliq

Wikipedia, "Aisha". https://en.wikipedia.org/wiki/Aisha

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 4750; Sahîh-i Müslim 2770 (İfk hadisi, diğer rivayet). https://sunnah.com/bukhari:4750

Sahîh-i Buhârî 2766 (helâk edici yedi günah). https://sunnah.com/bukhari:2766

Sahîh-i Buhârî 6241 (bakış yüzünden izin istemek). https://sunnah.com/bukhari:6241

Sahîh-i Buhârî 6245 (üç kere izin istemek). https://sunnah.com/bukhari:6245

Sahîh-i Buhârî 3772, 3775 (Âişe'nin fazileti). https://sunnah.com/bukhari:3775

Sünen-i Tirmizî 3883 (sahâbîlerin Âişe'ye başvurması). https://sunnah.com/tirmidhi:3883

Sahîh-i Buhârî 4747 (liân âyeti, Hilâl b. Ümeyye kıssası). https://sunnah.com/bukhari:4747

Sahîh-i Buhârî 18 (dünyadaki cezanın kefaret olması). https://sunnah.com/bukhari:18

İbn Kesîr Tefsiri, Nûr 24:23 ve 24:26. https://tafsir.app/ibn-katheer/24/23

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضي الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

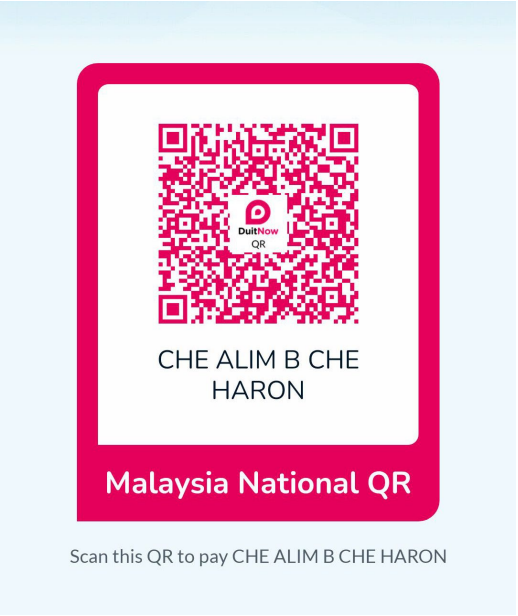
SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

Uluslararası bağışçılar: yukarıdaki PayPal QR kodunu okutun veya tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience